ALEXANDRU MARGHILOMAN

Note Politice

1897 – 1924

VOLUMUL 3
(1917 - 1918)

BUCURESTI

Editura Institutului de Arte Grafice «EMINESCU» S. A.
Str. Parlamentului, 2
1927

Varianta V1.0

— 1917.

(Continuare)

23 Iunie. — Dejun la guvernator (Tülff). Prezenţi: Lupu Kostake, Neniţescu, C. Arion, colonelul Hentsch, baronul Wesler, ministrul Mirbach, generalul doctor Goetz, contele Freudenstein, Ober-Quartier-Meisterul, cap inteligent de artist, al cărui nume nu l-am putut prinde, fiul generalului, doi aghiotanţi, etc. Masă frugală, conversaţiune amicală. Generalul mi-a subliniat în mai multe rânduri dorinţa Germaniei de a nu pricinui nicio pagubă ţării.

— Domnul Popescu, corespondentul lui «Neue Freie Tresse» şi care este nedespărţit de Dombrovsky, a venit să-mi vorbească de un nimic, care părea mai mult a fi un pretext. El mi-a spus, într-un mod foarte confidenţial, că se vor face sondări pentru candidatura Archiducelui Iosef la tronul României. Archiducele comandă grupul de armate de pe frontul nostru; el ştie româneşte, ca şi soţia lui. Se vorbise de el pentru prezidenţia unui guvern de coaliţie, la Budapesta, la căderea lui Tisza. Nici soluţia aceasta nu mi se pare acceptabilă..

24 Iunie. — Domnul de Witzleben dejunează la mine. De notat ieşirea lui împotriva lui Czernin şi a Austriacilor care, vorbind mereu de pace, dau nădejde unui inamic descurajat. El adaugă. — «Dacă *noi* am fi avut o revoluţie ca revoluţia rusească, cine ar crede că Antanta, n-ar fi profitat de zăpăceală pentru a se arunca asupra noastră? Cine ar crede că ea ar fi dat răgaz pentru a permite noilor noastre instituţii să se dezvolte? — Bethmann-Hollweg este un om slab, dar foarte cinstit, prea cinstit chiar pentru a ţine cap unor indivizi fără scrupule ca Sonnino, Asquith, Ribot şi Poincaré. Cu toate acestea el trebuie menţinut, căci schimbările sunt totdeauna nefaste; de altfel s-ar găsi oare cine să-l

înlocuiască?»

25 Iunie. — Primesc vizita lui Schlawe. Este prima oară că-l văd de când se află în slujba Germanilor. Îmi spune că este în Consiliul de Administraţie al căilor ferate de la Sud-Vest(?). Aici, el trece drept directorul general al căilor româneşti. El se interesează de soarta d-lui Mirică, ostatic, pe care nu parvenim să-l scoatem de la Săveni. Îi comunic ştirile pe care le am. — Nu este mulţumit de tot ce se petrece, şi mai ales nemulţumit de directivele care se iau de la Carp. El crede că toată vina o are generalul Tülff, care voia să aplice sistemul de a lăsa organelor administrative româneşti toată autoritatea lor şi de a se mulţumi să le cârmuiască. Nu s-a aplicat acest sistem, dar nici celălalt, pe care el îl preferă, de a administra singuri şi de a se mărgini să se ceară numai sfaturi Românilor. În modul cum se procede, şi cu greşelile care se comit în alegerea persoanelor, nu se va izbuti niciodată «a distruge faima Brătienilor». — Schlawe face o observaţie foarte dreaptă: «S-a făcut prostia de a se distruge podul de pe Borcea; nu mai există legătură cu Bucureşti şi astăzi toată legătura se face cu Vama. Trebuie cu orice preţ ca acest pod să fie refăcut». El este foarte îngrijorat de când a văzut nota austriacă: «Dunărea Austriei!»

26–27 Iunie. — Am fost la Buzău şi Fundeni. Până la Ploieşti, nici o altă urmă de război decât administraţia germană a căilor ferate. Personal, material, totul e german; inscripţiunile sunt pe nemţeşte, librăriile din gări nu vând decât militarilor, Crucea Roşie din Colonia are în gara Bucureşti un bufet de băuturi răcoritoare numai pentru soldaţii germani. În apropierile Ploieştilor distrugerea instalaţiunilor petrolifere dă impresia unui cataclism. Rezervoarele distruse, căzute, încovoiate, au un aspect de neuitat. Gările au suferit puţin. Mult material stricat, aruncat pe marginea căii.

La Fundeni, în mijlocul lanurilor de grâu, tranşeele desenează festoane de buruieni. Pe ici pe colo, două bucăţele de lemn au menirea să reprezinte o cruce, un mormânt anonim de soldat român. Din contră, la intrarea

satului Comisoaia mormintele germane sunt adunate într-un cimitir îngrădit fiecare mormânt cu crucea lui cu o inscripţie... Conacul meu de la Valea Comisoaia este ras; nu rămân decât pietrele temeliei pentru a arăta locul magaziilor mele, care au fost arse de Ruşi fiindcă pretindeau că le împiedică vederea.

Iarca şi prietenii noştri se plâng de regimul sever al Etapei. Iarca îmi spune că oraşul este înconjurat de un cordon, care ia orice aduc ţăranii în oraş, sau orice cară din oraş în căruţele lor. Oameni de condiţie bună, care în viaţa lor nu au ţinut vreo sculă în mână, sunt puşi la lucru manual; chiar şi femeile sunt rechiziţionate. Profesori, au fost siliţi să taie lemne prin păduri. Se lucrează în mod intensiv la refacerea drumurilor: am văzut mai multe concasoare de piatră şi cilindrii compresori; coloanele germane transportă piatra şi prizonierii – şi în unele locuri chiar oameni rechiziţionaţi, – furnizează munca. Regimul este aspru, dar organizaţia bună. În toate gările echipe germane construiesc, repară, măresc instalaţiile.

30 Iunie. — Locotenentul Neumann mă întrebase dacă cunosc pe Diaconescu; a trebuit să mărturisesc că îmi era aproape necunoscut. Azi dimineaţă, Verzea mi-a spus că Diaconescu, în calitate de procuror general, şi Ducă, în calitate de prim-proouror, au înlesnit fuga lui Filotti. Ancheta lor era îndreptată mai mult în contra lui Verzea, care denunţa, decât în contra lui Filotti, care furase milioanele. Între altele, Verzea aflase că în strada Brătianu, acolo unde locuia, al doilea imobil era închiriat într-un mod clandestin de Filotti şi servea ca loc de întâlnire, noaptea, lui Filotti, Davila, Corbescu, Victor Antonescu, Take Ionescu (transcriu lista numelor aşa cum o ţine Verzea de la subchiriaşul Erbiceanu) şi alţi «idealişti». Verzea a cerut o descindere a parchetului. Ea a fost făcută, dar în lipsa lui; dacă s-au găsit obiecte de toaletă suspecte, nu s-au găsit însă nici hârtii, nici registre.

— Asupra furturilor de la ministerul de război Verzea ştie că într-o singură afacere Stauss a trebuit să dea 200.000 de lei lui Paul Negulescu, cumnatul sau corespondentul

maiorului Slăniceanu, sub numele căruia Iliescu opera foarte adesea.

1 Iulie. — Azi de dimineaţă, la ora 5, *Maiorescu* s-a stins subit. Starea lui era staţionară. De aci grija medicilor săi. I se făceau injecţii de cafeină şi Schachmann propusese ieri ventuze scarificate; Hammer propuse să-i lase sânge, dar Maiorescu a refuzat. Domnişoara Neumann, care nu se mişcase de lângă patul lui de la începutui boalei, a fost deşteptată de o respiraţie mai grea; el nu a mai avut putere decât să respire puţin metil, şi-a aşezat capul pe pieptul domnişoarei Neumann şi totul s-a sfârşit. El se odihneşte pe patul lui, acoperit de florile mele, cele dintâi sosite; nici pompă, nici decoraţii, după voinţa lui. Nu se va rosti niciun discurs: ce gând s-ar putea exprima liber, în starea în care ne aflăm? Moartea aceasta e o mare nenorocire şi eu o consider ca unul din inelele lanţului de nenorociri care apasă sărmana, noastră ţară. Eu pierd un sfătuitor sigur şi luminat, pe care grija integralităţii rolului lui istoric îl făcea imparţial şi impersonal. Tzigara-Samurcaş, cel dintâi pe care l-am văzut azi dimineaţă, şi-a rezumat gândul: «Este o lume mare care se închide; Th. Rosetti este sfârşit, Carp devine de un autoritarism pe care nu-l mai poate suporta nimeni; Lupu aiurează din ce în ce mai mult!» – După el va rămâne o dâră de lumină, dar oare acesta e un sprijin? – La ora 6 se va proceda la ridicarea corpului. Mâine la ora 4 înmormântarea oficială. — Am semnat, cu Mitică Rosetti, actul mortuar la Primărie.

2 Iulie. — Contele *Ledebur* vine să-şi ia rămas bun. El regretă toate greşelile care se fac. Găseşte că Consiliul comunal, reconstituit de azi dimineaţă, are din nou o nuanţă liberală de un efect neplăcut: «Rău fac Germanii că nu se adresează decât d-lui Carp; d-l Carp este un spirit fermecător, când stai de vorbă cu el, dar este în adevăr «infantil» (sic).

— Consiliul comunal este reconstituit în minus Verzea, demisionat, şi Berendey, concediat, iar în plus cu Bragadiru, Scarlat Vârnav şi Mitică Şutzu. Bragadiru prezident, Dobrovici I-iul vice-prezident, Dristorian al II-lea vice-

prezident şi Prager al III-lea. Şi Dombrovsky găseşte că prea mulţi liberali sunt întotdeauna puşi înainte.

— Se află că Ruşii fac o ofensivă mare pe un front de 30 de km. Cu 19 divizii după un comunicat, cu 20 după altul. Cele mai bune trupe, gardă şi corp siberian, sunt angajate. Acţiunea se petrece pe la Brzezany. Ledebur spune că de mai multe zile era aşteptat acest atac. Pentru moment, niciun succes mai însemnat.

— Înmormântarea lui *Maiorescu* a fost de o simplicitate absolută. Mulţime multă şi mare reculegere. Multe flori. Ieri am depus o coroană mare în numele meu; astăzi am dus alta în numele partidului conservator. Tot ce poartă un nume era la cimitir. Singur Carp s-a abţinut de la orice semn de simpatie. Paul Theodoru şi Golescu l-au rugat cu insistenţă; el le-a răspuns cinic: «De ce aş face lui Maiorescu o politeţă pe care el nu poate să mi-o dea înapoi?» Şi cincizeci de ani de relaţii strânse unise pe aceşti doi oameni! Blamul a fost unanim. Printre străini; căpitan Kremnitz, Sohlawe şi maiorul Schenker. Toată cremonia a părut tuturor foarte impunătoare prin durerea adevărată a unei părţi din asistenţă. C. Arion a lipsit, starea lui nepermiţându-i o emoţie atât de puternică.

3 Iulie. — Vorbim de coloritul tot mai liberal pe care îl iau numirile nenorocitului guvern provizoriu. Stirbey îmi atrage atenţia că la Craiova este exact acelaşi lucru.

— *Mehedinţi* deplânge pierderea imensă ce am suferit-o: Maiorescu era pentru el obiectul unui cult, de altfel foarte meritat.

— Ofensiva rusească este în toiul ei. Petersen îmi spune că i s-a telefonat de la Focşani că totul e liniştit şi că nu există nici o grijă din cauza ofensivei. Pierderile ruseşti ar fi înspăimântătoare, după comunicatul austriac. Divizii întregi ar fi desfiinţate. În fond, dacă ofensiva nu reuşeşte, va fi o binecuvântare pentru şansele de pace. Această probă de neînfrângere a liniei germane poate aduce o reacţiune în favoarea păcii. Presupun că din cauza acestei ofensive, congresul socialist de la Stockholm s-a dizolvat; el a eşuat cu totul; telegramele anunţă plecarea delegaţilor neutri,

delegaţii ruşi neputând avea, de 8 zile, nici o comunicaţie cu ţara lor. Dombrovsky îmi confirmă că la Marele Cartier se afirmă din ce în ce mai mult că trupele ruseşti părăsesc Moldova; rămâne singură armata noastră, cu artilerie franceză şi engleză.

4 Iulie. — Comunicatul de astăzi nu este bun. Ni se vorbise atât de descompunerea armatei ruse, încât eşti mirat să afli că Ruşii au lărgit gaura ce făcuse la Koniuchy(?) pe înălţimile malului de vest al Strypei. Ruşii au atacat cu putere: la Riga, la Smorgon (de asupra mlaştinelor Pripetului, care întrerupt linia), pe Stochod, pe linia Luck-Kowel, pe Slota-Lipa şi în Galiţia, pe punctele mai sus arătate sub Pripet. Pentru a explica succesele, căci succese au fost, pe o linie atât de lungă, trebuie să se admită: sau că Ruşii nu sunt în descompunere cum s-a spus, sau că Centralii au retras trupe depe frontul lor de Est într-atâta încât întreprinderea rusească, datorită lui Kerensky care se afla pe front, nu a găsit o rezistenţă prea mare.

— Mackensen a plecat în direcţia frontului său, la Lehliu.

— *Volanka* îmi spune că comunicatul rus anunţă 10.000 de prizonieri germani şi austriaci; Zborow şi Koniuchy sunt pierdute. Acelaşi îmi face un raport puţin favorabil asupra Archiducelui Iosef, om care n-are nimic spre a câştiga simpatiile, iar «nevasta lui, o a doua regină Maria, frumuseţea în minus». Cu precizie, el afirmă că pentru Germani ca şi pentru Austriaci dinastia este condamnată.

5 Iulie. — Marius Teodorian a aflat de la un martor că o ciocnire sângeroasă a avut loc în Prahova între Unguri şi Germani. Eram sceptic. Dar având treabă cu poliţia, semi-confidenţele căpitanului Hamelung mi-au confirmat această ştire. Ostilitatea pe toate treptele scării este cunoscută, dar nu o credeam împinsă atât de departe.

— La Buzău, administratorul meu Iliescu, în prezenta mea, întrebase pe un căpitan Schultze de la etape ce aveau de gând să facă cu vinul meu de la Valea Scheilor, şi rugase ca să-mi fie îngăduit să iau 400 de decalitri, din cele 8000 aflate acolo, pentru nevoile personale. Astăzi sunt invitat la poliţie şi, într-o formă de altminterea curtenitoare, mi se comunică

că comandantul armatei a 9-a nu-mi poate acorda din vinul meu, având în vedere marile nevoi ale armatei!

Ieşind de la poliţia germană, mă întorc cu Tzigara pe care îl întâlnisem acolo. Vorbim de numirea lui Bragadiru; Tzigara o găseşte deplorabilă. Nu trebuie acuzat Carp, care s-a opus multa vreme, după cum, până în ultimul moment, era să se abţină de a merge la dejunul organizat Duminică de Bragadiru, în onoarea sa. Este opera personală a lui Lupu Kostake şi rezultatul micilor şi neîncetatelor cadouri.

Ne-am dus apoi la casa lui Maiorescu. Am luat cunoştinţă de testamentul lui, scris cu creionul. Am scos câteva caiete din jurnalul lui: el voia să facă câteva ştersături. Domnişoara Neumann va face lucrarea, care n-are un caracter politic. Aceste caiete vor fi remise succesiunii, după revizuire. Cred că nu conţin decât fapte din viaţa privată.

— Ieri mi-a vorbit îndelung Didina Cantacuzino de Ortodoxia sa, căreia guvernul refuză să-i mai servească o subvenţie. Întreb pe Marius Teodorian ce este în fond cu această instituţie, din care unii preoţi şi-au făcut o influenţă şi care este prezidată de octogenara doamna Asica Filipescu. Teodorian îmi răspunde brutal: «Este o jucărie pentru isteria Didinei».

— Mirbach îmi scrie o scrisoare foarte amabilă, pentru a-mi spune că generalul Tülff ar primi cu plăcere o invitaţie.

6 Iulie. — Moos îmi confirmă că Mareşalul a fost pe front; se miră că am avut cunoştinţă de plecarea lui la Lehliu. El crede că se prepară o ofensivă asupra Moldovei. Această este repetiţia unui pronostic identic al lui Volanka: din partea austriacă, ofensiva este dorită. Ar fi o soluţie pentru actuala noastră situaţie.

— Din gazetele ruseşti, care încep a intra în România, Brănişteanu îmi spune că din toate reiese ostilitatea întregii prese ruseşti în contra noastră. Trebuie observat că Lloyd George în discursul ce a rostit la Glasgow (acum 4 zile) vorbeşte de Serbia, de Belgia, de Muntenegru, dar nu suflă un cuvânt de România. Astă seară jurnalul dă un extras din «Nowoje-Wremja» din 26 Aprilie, care dezminte absolut afirmările generalului Iliescu asupra unui ultimatum

Stuermer. Eram sigur că Iliescu a minţit. Jurnalul rusesc afirmă că Brătianu a tratat şi încheiat cu Sassonov, că el dorea să intre în campanie la 1 August dar căderea lui Sassanow, tocmai în acel moment, a fost urmată de un moment de ezitare tocmai fiindcă se ignorau intenţiile lui Stuermer în privinţa României. Ar exista o scrisoare a guvernului englez către Buchanan, publicată după revoluţie, care ar indica neliniştea pe care o făcea să nască sosirea lui Stuermer.

— Am avut o întrevedere cu *Costică Manu.* El îmi spune că nu mă pot îndoi de sentimentele sale nici în politica străină, nici în politica internă. Dar cum n-a renunţat la carieră şi cum doreşte să reia serviciul, nu vrea să facă pentru un moment niciun act de afirmare de partid.

7 Iulie. — Se vor libera oare ostatecii? Au fost oare aduşi la Bucureşti şi închişi la Cercul Militar: Derussi, Dărăscu, Léautey şi doi sau trei alţii, pentru a se face din ei prizonieri speciali cu scopul de a libera pe ceilalţi? Moos mi-a spus ieri că peste vreo 15 zile se vor libera o mulţime de persoane: M. Antonescu, Taubes, etc. Astăzi Bărbulescu a fost pus în curent de către Băicoianu de chestiunea pusă ostaticilor: ei trebuie să declare în scris şi fără comenţării, prin da sau prin nu, dacă vor sa meargă în Moldova. Contraparte ar trebui să însemne: libertatea pentru acei ce vor să rămâie. Ieşirea lor s-ar face prin Brăila-Galaţi. Se presupune că deţinuţii austro-germani sosesc prin aceeaşi cale.

— Azi de dimineaţă primesc o carte poştală semnată sublocotenent Nicu Demetrescu, de la Stralsund. Printre altele el scrie: «... ştiţi că a fost aci, în Stralsund, în lagărul ofiţerilor, domnul colonel Sturdza şi a stat câteva zile pentru a lua în România pe toţi ofiţerii ce vor ocupa diferite servicii folositoare. Aş fi plecat şi eu cu d-nul col. Sturdza...» — Prin lt. De Hertz aflasem că Sturdza era absolut liber în Germania, iar un alt ofiţer, profesor din Târgovişte, unul din primii întorşi, îmi spunea că la Krefeld erau adunaţi vreo 700 de ofiţeri aleşi de Sturdza şi destinaţi să fie trimişi fără întârziere în România. Fapt care nu s-a realizat încă. Se mai anunţă că doamna Sturdza pleacă la bărbatul ei!

Între timp vine *Arion* la mine. El a văzut pe Carp. Carp declară că nu mai face politică cu conversaţii de salon(?). Lupu Kostake i-a constituit un minister cu Sturdza la război. Arion adaugă: «Carp şi Lupu fac tot posibilul pentru a fi un partid în slujba Germanilor. Sturdza nu este prizonier; el a dezertat. Ar fi spus lui de Hertz că înainte de a trece în liniile germane, ar fi trimis Regelui spada şi decoraţiile sale!» – Frumos lucru ar fi să se pună acest colonel la război pentru a organiza armata!

9 Iulie. — Ofensiva rusească este împinsă pe o scară mare. Garda, corpurile siberiene, trupele din Amur, Tătari. Ea se prelungeşte şi e departe de a fi sfârşită. De la Stanislau până la Stokzow sunt lupte importante şi continue. Comunicatele germane vorbesc de mari înfrângeri ruse. Ţinuta lor, în orice caz, nu este ţinuta unor oameni grăbiţi să încheie pacea.

— Am avut un dejun de optsprezece tacâmuri în onoarea lui Tülff. Hentseb s-a scuzat: călătorie de serviciu, şi Welzer la fel. Am avut pe guvernatorul, von Goetz, Mirbach, Praschma, Gebsattel, von Böcklin, comandantul Marelui Cartier, Horstmann şi von Enckenwert, aghiotant. Români: C. Arion, Lupu Kostake, Tzigara-Samurcaş, Dobrescu, G. Stirbey, Mehedinţi, Grig. Cantacuzino. S-a vorbit foarte mult. Guvernatorul a spus lui Arion că trebuie să schimbăm dinastia şi Praschma m-a întrebat dacă era adevărat că îmi schimbasem părerea şi că voiam să menţin pe Rege. Mi-a mai spus că cu un program reacţionar nu e nimic de făcut. Eu i-am răspuns că acesta era motivul pentru care nu puteam să colaborez cu domnul Carp. Am profitat de un moment de conversaţie generală pentru a declara că după câte ştiam, nu e exact că România ar fi cerut linia Şumla-Varna şi că acest lucru era o invenţie pentru ca Bulgarii să se justifice cerând toată Dobrogea.

10 Iulie. — Se pare că focul se întinde pe linia de Est. Impresia este că armata din Moldova va ataca şi ea. În Galiţia, între Ciezow şi Zagrozdz, liniile austriace au fost străpunse şi sosirea rezervelor germane a fost necesară pentru a opri progresele Ruşilor.

— Neniţescu a propus lui Arion să aibă o convorbire cu el şi cu mine; Arion a venit la Crucea-Roşie pentru a mă înştiinţa. Am refuzat net.

11 Iulie Am văzut aseară pe bietul *Rudi Catargi,* care va fi exilat în Bulgaria. El e redus cu o treime. Este de nerecunoscut. Mi-a spus că se poartă foarte aspru cu el, fiindcă este bănuit de spionaj. Găsesc purtarea autorităţilor germane ilegală şi abuzivă. Catargi se află, după cât se pare, în categoria «bănuiţilor de spionaj». Bănuit! Nenorocitul îmi povestea că Poklevsky îi oferise o subventiune de 6000 de lei lunar, dacă îi va da copie de pe telegramele cifrate, lucrul cel mai uşor pentru Catargi. «Cifrele se descifrează întotdeauna», spunea Poklevsky. El, Catargi, a refuzat; a fost chiar o răceală între ministru şi el din această cauză. Sărmanul Rudi se jura pentru a atesta spusele lui. Şi îl cred.

Nu există nicio jenă pentru expulzarea din Bucureşti a oricărei persoane care este judecată nedorită: avocatul Călinescu, Vasile Cogălniceanu au şi fost expediaţi la Corabia.

— În Vâlcea nu se poate nimeni lăuda cu autorităţile române. Ştefănescu-Govora îmi spune că totul este în mâinile liberalilor şi că micii funcţionari fură din toate, chiar din preţul ouălor rechiziţionate şi din cei 10 lei acordaţi soţiilor mobilizaţilor.

— Ruşii atacă pretutindeni: Riga, Dunaburg, Galiţia. La Stanislau au forţat prima linie a Austriacilor, care anunţă că au fost siliţi să-şi retragă trupele pe o altă poziţie. Un colonel austriac, pe care l-am văzut, mi-a spus că poziţia Stanislaului e rea şi că în caz de atac nu e de ţinut. Un atac dublu concentric asupra Lembergului ar fi o operaţie frumoasă şi posibilă, dar Ruşii nu mai au destule rezerve pentru a o întreprinde. El crede că ofensiva se va termina în curând. Semnele de lupte probabile pe frontul Moldovei devin mai numeroase.

12 Iulie. — Comunicatul nu spune nimic bun. El este de un laconism ciudat: «Nimic nou pe toată linia la Stanislau: retragere pe linia preparată, fără a fi urmăriţi de inamic». Linia pe care au avut loc luptele Zagrodz-Ciezow este cu 22

de km. Înapoi de Stanislau (evacuat de mai multe zile, după câte mi s-a spus la Banca Blank) şi linia Lucavika, afluent al Lucawei, este încă mai înapoi. După harta Statului-Major se vede că în adevăr frontul se găsea sub o coastă şi că acum se află pe înălţimi.

Ştiri şi zvonuri confuze asupra Berlinului. Consiliu de Coroană. Convocarea şefilor de partide. Prinţul Imperial convocat şi el. Mai ales Austriacii se arată îngrijoraţi, pentru a atrage, presupun, atenţiunea asupra unor dificultăţi interioare ale Germaniei.

— Dis-de-dimmeaţă *Golescu* vine la mine. Carp îl îngrijorează. Lovitura cu Bragadiru le întrece pe toate: un liberal care-şi vinde lemnele cu 320 de lei stânjenul şi care are pentru mai multe milioane bonuri de rechiziţii. El se teme să nu vadă pe Carp sfârşind ca Sturdza. Trebuie ca eu să fac maximul de sacrificiu posibil şi să nu-l las singur. Printr-o unire s-ar ajunge, crede el. A se pune o frână exploataţiunei(?) Germanilor. De acest amestec al meu depinde viitorul. În treacăt, Golescu îmi spune că se exploatează în contra mea faptul că aş fi oferit Austriacilor gurile Dunării. (Tot aceiaşi campanie de calomnie pe care convorbirea cu Praschma o descoperă şi îi indică sorgintea). Golescu îmi declară la urmă că el îmi rămâne credincios!

— Ziua de Sf. Petre şi ziua de naştere a lui Carp. Articole în «Bukarester Tageblatt», notiţe în câteva gazete germane. Prietenii lui Lupu Kostake îngrijesc de presă!

— Marie-Nicole Darvari este acuzată că practică şi a practicat spionajul. Nepoată-mea Touchkette, Pherekyde îmi povesteşte: Într-o zi discuţie foarte vie la Zeta Manu; doamnele foarte francofile. Seara, la Carp, Lupu Kostake întreabă pe Jeanne Carp, sora d-nei Manu: «Aţi făcut politică astăzi?» – «Da». — «Şi cine se găsea de faţă?» – Se enumără persoanele, între care şi Marie-Nicole. Atunci Lupu Kostake spune: «Înţeleg acum cum Comandatura ştie tot ce s-a vorbit».

13 Iulie. — Ofensiva rusească progresează. La sudul Lembergului trupele lor au trecut dincolo de Kalusz şi au trecut Lomnica. De la nord la sud e linia perpendiculară care

ar veni de la Lemberg; este oare această localitate ameninţată? În oraş se zice că de două zile ea ar fi în mâinile Ruşilor. Eu nu o cred, dar ar fi pericol. Volanka îmi spune că Lemberg e foarte greu de atacat pe la sud. Cu toate acestea, acţiunea ar indica că se caută a se ataca planul despre care vorbea colonelul Kontz, adică un marş concentric asupra Lembergului. S-ar putea prea bine să se prepare o ripostă pe frontul românesc. Politiceşte, din punctul de vedere al României, ar fi un câştig. Strategiceşte, ar fi modul cel mai bun de a se degaja Galiţia. De pretutindeni mi se confirmă trecerea a două divizii austriace spre Siret; ieri au trecut, îmi spunea Verzea cu certitudine, 18 tunuri de 30.5 care nu se întrebuinţează, mai ales în aşa mare număr, decât când este o lovitură de dat. Kiriacescu a văzut în strada Sf. Ştefan 6 mitraliere înhămate, însoţite de trupe, gata de plecare. În fine se rechiziţionează hoteluri pentru a se găzdui ofiţeri, pentru ca să nu fie răspândiţi.

— Mare agitaţie la Berlin, Erzberger a început campania, susţinut de Centru, în favoarea democratizării instituţiunilor şi pentru ca reformele electorale anunţate la Paşti, de Împărat, să nu rămâie în stare de promisiuni; el a cerut un guvern de coaliţie. Răspunsul pare a fi vestea de azi dimineaţă: Împăratul, prin decret datat de la Cartierul General la 9 Iulie, prescrie reforma Legii electorale pentru Landtagul prusac pe baza dreptului de vot egal, şi realizarea lui destul de repede, pentru ca viitoarele alegeri să se facă sub acest nou regim.

Prefectul de Teleorman *Polimeride,* îmi comunică că li se trimite din Bulgaria prizonieri români, care nu mai au înfăţişare omenească. Nenorociţii se ţin patru, cinci împreună, pentru a face un pas, atât sunt de slabi. Mulţi sunt acoperiţi de răni. Se fac subscripţii pentru a-i hrăni. Chiar Germanii se înduioşează şi un ofiţer a dat 20 de lei, pe ascuns, pentru subscripţie.

Am văzut aceasta şi la Bucureşti, când ni s-a adus nenorociţii care au fost seceraţi la Monastir. S-ar fi crezut atunci că este un caz izolat: acum pare evident că este un sistem!

14 Iulie. — Ieri, după citire, la G. Stirbey a articolului scris la 15 Februarie de Maiorescu, *C. Arion* mi-a povestit că refuzul meu de a sta de vorbă cu Neniţescu, îl întăreşte atâta, încât s-a repezit la Călineşti, la Carp, unde se duceau de Sft. Petre Lupu Kostake şi Virgil Arion. Ce a spus omul? Ce nu a spus? Ambiţia personală a lui Marghiloman, surparea lui Carp, etc. Scurt a propus, şi pare-se că s-a primit o petiţionare a cetăţenilor ţării, aclamând pe Carp ca şef al partidului conservator; un fel de plebiscit. Petre Ciorăneanu a şi dat pilda, trimiţând 300 de iscălituri. Caraghioslâcuri de astea cine nu le poate face... cu administraţia în mână**?**

— Azi dimineaţă vine la 9 jum. *Virgil Arion.* Substanţa exortaţiunei sale este, sub o formă cam naivă, ca adresată cuiva pe care îl presupui adversar: «Carp este bătrân; nu trebuie lăsat singur, şi pentru că trebuie să profite ţara şi partidul de autoritatea lui, şi pentru ca să nu se poată specula în contra lui, ceea ce a şi început printre Germani, faptul că este izolat...» Concluzia este, că în interesul superior al ţării trebuie să merg la Carp; dacă ne-ar şti lumea uniţi, am putea obţine tot (?). Dacă nu, Carp cu câţiva prieteni personali care îl înconjoară vor fi siliţi să facă tot pentru a-l apăra. Eu obiectez: «Dar cum să ne asociem când nu ne putem înţelege asupra unui program de reforme?» El: «Nimic de felul acesta nu trebuie pus înainte, pentru că atunci nu se poate vorbi cu Carp. Carp vrea un guvern reprezentativ, cu puteri mai mari pentru Rege, Camerele neavând să dea *sau* să scoată miniştri. Deci o lărgire a votului nu încape. Despre chestia agrară, asemenea nu poate fi vreo discu-ţiune». Virgil Arion a încheiat cu o frază echivocă, pe care i-am relevat-o pe dată: «Şi ce importanţă are programul intern? O dată ţara restabilită, vei face ce vrei, pentru că d-ta ai partidul, deci puterea». — Am răspuns că nu voi accepta niciodată să trag pe sfoară pe Carp după ce o dată am început ceva împreună. Am cerut termen de consultare cu amicii mei.

— Imediat după Virgil Arion, a venit *Lupu Kostake.* Neniţescu a avut un fel de mandat de la el şi Virgil, în

următoarele circumstanţe: după dejunul de la mine, Tülff felicitându-l că e în bune relaţii cu mine, a insistat asupra necesităţii unei înţelegeri. Se vede că lucrul a fost pus în aşa chip, încât îndată s-a căutat un contact, şi Neniţescu s-a oferit el, ca membru din Comitetul meu (a uitat că s-a retras? Şi cum?) spunând că e în bune relaţiuni cu mine, «deoarece i-am şi înapoiat carta, după însănătoşirea mea». Dar lui Costică Arion, când l-a însărcinat să propună convorbirea, nu i-a spus nimic de mandatul ce avea.

Cu Lupu Kostake conversaţia este mai emfatică, mai generală, dar şi mai puţin precisă. Aşa, spre pildă, imposibil să-l fac să spună dacă se va căuta sau nu să se facă acel fel de plebiscit(?) de care s-a vorbit la Carp şi cu care, străveziu, m-a ameninţat Virgil Arion. Pentru Lupu Kostake, este luptă vie între Austria, care vrea să ne dezmembrieze, şi Germania care vrea să ne dea şi Basarabia; orice disidenţă scade încrederea Germanilor în noi. Memoriul dat de Stere a stricat mult, şi din cauza lui nu se dă de la Berlin drum jurnalului lui Stere... Eu: «Exista vreun memoriu scris?» – «Da, Carp l-a văzut şi de aceea a rupt cu Stere. Program intern? Dar Carp va ceda: pe el nu-l ocupă decât chestiunea externă (?). La chestiunea proprietăţii sunt şi eu alături de el: nu trebuie dat nimic din proprietatea mare, deoarece cu timpul tot se va împărţi prin moştenire». Concluzie nu a fost: când va fi de discutat, vom discuta cu Carp, zic eu. — Lupu adaugă că Carp nu înţelege să se ducă la Berlin «decât chemat». Eu îi răspund: «Iar dacă eu merg la Berlin, voi culege informaţiuni, dar nu voi lua angajamente».

Tot privitor la acelaşi subiect, la 4 ore vizita lui Artur *Rosemberg.* Lăsând la o parte grandiloquenţa, pretinsa putere ce are de a desfiinţa pe Lupu Kostake într-o oră, accesul ce are şi la miezul nopţii la Hentsch, – Rosenberg îmi dezvoltă teza lui Virgil Arion cum că interesul ţării cere orice sacrificiu. Nu s-a hotărât nimic cu România, dar sunt unii Germani prieteni ai României pe care îi descurajează neînţelegerile din ţară. S-au făcut greşeli, pentru că d. Carp este izolat, dar creditul lui este mare şi în Germania şi în Austria. El oferă serviciile lui pentru negocieri. Mă

mărginesc a-i răspunde: «Cei mari ai dv. să facă pe d-l Carp să înţeleagă că cu un program reacţionar nu se poate merge». — Rosenberg spune că Hentsch ar fi zis că «Carp trebuie să mai lase din ideile lui de junker – şi înţelegerea se va face lesne». Rosemberg afirmă, de la el, pentru că Virgil Arion spune contrariul, că Carp va ceda asupra programului. El insistă asupra poftelor austriace deşteptate de memoriul Stere şi îmi arată o copie pe care o certifică. Memoriul ar fi fost cerut la Berlin, iar acolo la prezentare, i s-a spus că ar fi mai nimerit să-l «dea la Viena» (textual). În lunga lui expunere asupra garanţiilor de viitor, Stere după ce propune o uniune personală prin împăratul Germaniei sau al Austriei, conchide că o unire cu Austria ar fi mai lesne, fiind dată situaţia geografică a României; ea ar înlesni şi soluţia chestiunei Poloniei. Această uniune ar avea şi avantajul de a «curma orice iridentă a Românilor» faţă de Ungaria.

În afacerea Bragadiru, Rosemberg spune că s-a impus lui Lupu Kostake ca acesta să funcţioneze cel puţin patru săptămâni şi pe urmă se poate retrage: nu este admisibil să se supună iscăliturilor germane numiri care rămân neîmplinite.

— O telegramă anunţă că Bethmann-Holiweg şi-a dat demisia. Moos îmi spusese ieri: Se vor petrece lucruri grave la noi; cancelarul va pleca sigur; se va face pace, chiar cu mari sacrificii; ar putea să se petreacă ceea ce s-a petrecut în Rusia!» – Primul punct se confirmă.

Mitralierele care au fost văzute ieri pe strada Sf. Ştefan au defilat astă-seară pe calea Victoriei cu muzica în cap. Tot echipamentul de război. Oameni în vârstă. Platformele reparate de curând, lemnul încă nevopsit. Soldaţii împodobiţi cu flori, ca trupe ce merg la foc.

15 Iulie. — Subsecretarul de stat la finanţe, organizatorul distribuţiei alimentare, Dr. Michaëlis, este numit cancelar. Este primul burghez care ocupă această demnitate; «dar, zice Witzleben şi Bethmann-Holiweg nu este nobil decât de 50 de ani!» După acelaşi, Michaëlis n-ar fi decât un alter ego al lui Ludendorf şi schimbarea nu are nicio influenţă asupra păcei. «Pacea nu va fi ceea ce vor partidele, dar ce va voi

Hindenburg».

În Parlament campania a fost începută de Erzberger şi partidul Germania, în numele centrului, declarase că în afară de chestiunile parlamentare, Bethmann-Hollweg «nu putea să conducă negocieri pentru pace», fiindcă războiul a fost declarat în timpul ministerului lui. Şi partidul naţional-liberal a adăugat că cele mai mari obstacole pentru pace vin de la prezenţa lui Bethmann-Hollweg la guvern. Atunci înţeleg ce sens are reflecţia lui Witzleben.

— *Mirbach* vine să mă vază. El n-are nici o orientare asupra celor petrecute în Germania. Vorbim de politica românească şi îi spun că nu aş vrea ca tronul românesc să fie un măr de discordie între Germania şi Austria; el îmi răspunde cu drept cuvânt că, chiar dacă ar fi o dinastie austriacă, lucrurile s-ar petrece fără înţelegerea celor două împărăţii. Întreb apoi dacă, pentru a evita neînţelegerea, nu ar fi chip să fie păstrat cel puţin Prinţul Nicolae, sub regenţa unui unchi al său. — El: «Nu se va voi la Sigmaringen să se despartă de Prinţul Wilhelm; iar Prinţul Carol-Anton nu a putut ajunge la nici o situaţie, el a părăsit armata în condiţii rele, şi soţia lui este Belgiană». —Eu răspund: «Din moment ce e surdă?» —El: «Surdă, dar poate nu inactivă». Întrebat despre călătoria mea, îi spun sincer că este imposibil să trec prin Viena fără să văd pe Czernin şi că deci ar trebui să mă duc şi la Berlin, având în vedere mai ales opoziţiile de vederi relative la tronul României, şi nu ştiu dacă această călătorie ar fi agreabilă d-lui de Bussche sau ministrului. — El promite că va referi: «Cum? altfel aţi renunţa la călătorie?» —Eu: «Da». — El: «Aceasta nu trebuie, sănătatea d-tale înainte de toate». — În treacăt am fixat punctul meu de vedere că pentru viitor nu se mai poate gândi nimeni la un program reacţionar.

— *Dobrovici* mi-a spus că se pregăteşte pentru primărie. Aceasta presupune că Bragadiru este ireductibil. El lucrează la buget cu autorităţile. Situaţia este foarte simplă: Se află cu totul 10 milioane la venituri, iar anuitatea datorită este ea singură de 9 milioane! Dar cheltuielile nebune ce se impun comunei nu se micşorează. Exemplu bucătăriile comunale:

deficit net 120 mii lei fiecare; se cedează pâinea cu jumătate preţ şi sunt oameni care o speculează. Sunt supraveghetoare germane care au 300 lei lunar, şi de ele nu se poate atinge nimeni. «Hatârul oriental» printre autorităţile germane!

16 Iulie. — Ostilitatea între Germani şi Austriaci s-a întins şi la Unguri. Un ofiţer german a povestit lui Gebsattel că la Budapesta, prin prăvălii, nu voia nimeni să-i răspundă pe nemţeşte. Ungurii se plâng că au fost părăsiţi.

Austriacii fac anchete asupra puterii respective a partidelor. Archiducele Iosef a pus pe un ofiţer să-i trimeată documente asupra României. Netzhammer s-a întors cu impresia că cei de la Viena se ocupă activ de noi.

18 Iulie. — «Bukarester Tageblatt» publică pe nemţeşte (ediţia românească de seară nu reproduce) scrisoarea cu cele 300 de semnături pe care Ciorăneanu a pus pe administraţii lui să o trimeată lui Carp. Ar fi oare începutul plebiscitului anunţat?

— Am făcut o vizită lui *Netzhammer,* căruia i-am prezentat pe G. Stirbey. El este foarte impresionat de interesul pe care tânărul Împărat Carol îl ia pentru toate afacerile şi grija ce o are de a fi informat cu de-amănuntul despre tot. Episcopul a insistat asupra faptului că, cu tot numărul mare de audienţe, Împaratul l-a reţinut 55 de minute. El este foarte mirat că Împăratul vorbeşte la telefon cu personalităţile politice; pe când Episcopul aştepta la aghiotant, Împăratul a avut o convorbire telefonică de 10 minute cu Berchtold. Nu numai miniştrii dar şi şefii de secţii sunt în tot momentul chemaţi la Palat. — Czernin urăşte pe Brătianu şi dispreţuieşte pe Regele Ferdinand. Chestia românească interesează viu cercurile diriguitoare; dar şi cei din Bavaria se ocupă viu de chestia dinastică: ar fi oare din cauza rudeniei cu Prinţul Wilhelm de Hohenzollern? Sau din cauza rudeniei cu Arhiducele Iosef, al cărui nume a fost şi el pronunţat? Czernin, închis, ca un om care îşi are ideia făcută.

20 Iulie. — Dombrovsky se întoarce de la Viena; Czernin este atotputernic, mâna dreaptă a Împăratului. Arhiducele voieşte tronul românesc; adevăratul candidat este Archiducele Max, fratele Împăratului. Foarte îngrijat să ştie

dacă voi susţine pretenţiile lor! Czernin autoriza pe Dombrowsky sa declare că «Austria doreşte a garanta integritatea română afară de Cadrilater şi doreşte să i se restituie cele trei judeţe din Basarabia: pe această bază s-ar face lucrarea în comun. Se cere discreţia absolută asupra candidaturii, şi răspândirea ştirii că se păstrează integritatea Bomâniei». — Eu: «Partida se joacă în trei şi Bavaria se interesează şi ea de afacerile româneşti». —El: «Din cauza candidaturii Archiducelui Francisc, căsătorit cu o Bavareză). (Ea este vară cu Prinţul moştenitor Rupprecht). Aflu mai târziu că Hentsch a vorbit lui Arion de candidatura Prinţului Ioachim (?) (îşi reaminteşte rău numele), oare este prezentat ca un prinţ desăvârşit.

Colonelul Hentsch a avut cu *C. Arion* o convorbire pregătită de fratele său Virgil. Începută la el, ea a urmat, la 18, la Hentsch (Banca Naţională). Hentsch a vorbit de divergenţa dintre Germani şi Austriaci cu privire la tron; a dat să înţeleagă că eu m-am lăsat, poate, influenţat de Stere. (Stere a îngăduit să se publice în «Az-Est» din Budapesta un interview în care îşi exprima opiniile din memorandumul lui (acest interview a făcut mult sânge rău şi a ucis definitiv gazeta lui «Lumina», care nu va mai vedea lumina zilei). El a povăţuit să se trimită la Berlin unul sau doi delegaţi permanenţi (a sugerat numele lui C. Arion şi al lui Neniţescu), pentru a apăra interesele ţării; aceşti delegaţi ar trebui să fie desemnaţi în comun de Carp şi Marghiloman. Orice altă vizită ar putea să nu aducă decât deziluzii pentru vizitator; ar trebui să fie înţelegere, lăsând la o parte chestiile interioare. Nu pot nota toate detaliile de opinii transmise de mâna a doua; am notat ce mi s-a părut că mă atinge direct. C. Arion, oarecum influenţat, predică în sensul unei înţelegeri sau cel puţin al unei convorbiri cu Carp, lăsând la o parte chestiile de program. — «Niciodată nu voi lăsa programul la o parte, răspund eu, iar în ceea ce priveşte o convorbire, ea nu avea loc decât când o va cere Carp».

La ora 1, *Mirbach* dejunează la mine cu Th. Rosetti, Mehedinţi şi Stirbey. Eu îi comunic avizul dat de Hentsch şi-l rog să noteze că dacă la Berlin aş fi un importun sau dacă s-

ar sta de vorbă cu mine numai cu gura pe jumătate, aş renunţa mai degrabă la orice proiect de călătorie. — El: A telegrafiat la Berlin, răspunsul n-a sosit încă, dar va clarifica toate punctele. Îmi mulţumeşte că l-am vestit. «Hentsch a propus această delegaţie permanentă la Berlin? Mie nu mi-a suflat nici un cuvânt despre aceasta». (Tonul avea sensul clar: dar eu la ce servesc?) «Trebuie să înţelegeţi prin acest fapt, de câte divergenţe te izbeşti; militarii ar trebui să se ocupe de ceea ce este meseria lor. — Am cerut încă o dată să se definească bine îngrădirea vizitei mele eventuale şi să nu se facă indiscreţii în privinţa tronului, care este mărul de discordie.

G. Stirbey, după dejun, îmi comunică că Lupu Kostake a adunat iscălituri pe un formular litografiat pe care îl duce din oraş în oraş. Pessiacov a venit să ne ceară instrucţii. În plasă au căzut mai mulţi. Am povestit faptul la Jockey Club şi toată lumea a fost de acord a găsi procedarea deplasată în acest moment.

— Germanii au străpuns frontul rus la vest de Tarnopol, la Zloczow. Mirbach spune că la Statul-Major sunt foarte mulţumiţi.

Cuvântul «străpuns» se află în comunicatul oficial: deci este o operaţie care poate avea efecte mari.

Administratorul meu Iliescu se întoarce de la Fundeni. El a fost silit să plătească 3000 de lei o factură de comandă de rufărie de masă şi de serviciu, poate şi de alte articole, pe care ofiţerii de la etapă au făcut-o pentru uzul lor personal!

21 Iulie. — Nu se vorbeşte decât de tentativa de a se «comanda» un partid pentru Carp. Virgil Arion a chemat pe prefectul Tamara la ministerul de interne: «Germanii desemnează, în vederea unor mari evenimente, pe Carp; trebuie să fim uniţi într-o manifestaţie asupra persoanei lui, etc». — După ştirile pe care mi le dă Popescu, de la «Neue Freie Presse», Arthur Rosenberg s-ar fi lăudat că peste 15 zile «partidul d-lui Marghiloman» va fi împărţit. Având în vedere că Rosenberg este omul lui Neniţescu, din partea aceasta porneşte dar toată acţiunea.

— *Brănişteanu* a avut o conversaţie cu Hentsch, care a

fost prevenit de eroarea ce se comite bazând toată politica viitorului pe o persoană, Carp, şi de a nu mai vedea nimic împrejur. — Am prevenit pe Brănişteanu de sânge rău pe care l-a făcut interviewul din «Az Est». Brănişteanu îl blamează, cum blamează şi memorandumul.

22 Iulie. — Am scris ieri colonelului *Hentsch,* care mi-a răspuns imediat că astăzi sau mâine la ora 11 îl voi găsi, liber, la biroul lui. I-am expus patru afaceri nepolitice: 1) Starea oribilă a prizonierilor noştri în Bulgaria. El a avut o expresie de dezgust, mai eloquentă decât orice. De altminterea, mai târziu, el a tratat pe Bulgari de: «mojicii noştri aliaţi». Am cerut posibilitatea de a trimite pachete întocmai ca prizonierilor din Germania. — El: «Dacă o cer aci, voi fi refuzat net; este mai bine să fac Cartierul General să intervie». — 2) Am cerut punerea în libertate a lui I. Izvoranu, senator liberal. El e arestat, pe când liberalii care au excitat la intrarea în război fac parte din consiliul comunal la Craiova. El cunoaşte acest punct şi ia notă. —3) L-am rugat să nu continue deţinerea d-nei Lizon Greceanu şi să nu fie pedepsită decât cu o amendă. El nu cunoştea afacerea. —4) Am remis cererea lui Seceleanu referitoare la moşia ce o are în indiviziune cu fratele său, şi care e pusă sub sequestru. — Apoi vorbim politică. Îi semnalez campania întreprinsă de miniştrii cu scopul de a împărţi partidul conservator, sub protecţia Germaniei şi cu publicitatea lui «Bukarester Tageblatt». — Colonelul îmi răspunde că n-are cunoştinţă de această campanie, dar că desigur ea nu va avea publicitatea gazetei sale. În politică el înţelege să fie absolut neutru, dar ar fi bucuros dacă s-ar afla la Berlin că suntem uniţi Carp şi cu mine, pentru a susţine politica germană. —Eu: «Sâmbăta trecută au venit la mine, pentru a-mi cere o colaborare cu Carp, ca să nu rămâie izolat; nu este posibil să ne înţelegem pentru a răsturna pe Rege şi dinastia lui; chestiunea aceasta trebuie să fie regulată întâi de Germania şi nu este încă grabnică; n-avem nevoie să ne înţelegem pentru o politică: doi ani de lupte indică opiniile mele; deci, dacă se vrea o unire, ea nu este necesară decât pentru un program de reforme; în aceasta privinţă C. Arion

şi Lupu Kostake îmi spun: «Nimic de făcut; Carp vrea un guvern neconstituţional; pentru el nu exista o chestiune agrară». Cum am declinat o soluţie imediată, s-au grăbit să încerce să constituiască un partid administrativ. «Este copilăresc să vrei să clădeşti ceva cu un partid creat din poruncă superioară, şi mai ales dacă vrei să susţii cu el politica germană, nu este nicio mândrie», am spus eu în germana mea stricată. — Colonelul: «Chestia dinastică este, pentru Germania, o chestie de ordinul al treilea; ea nu joacă nici un rol în combinaţiile noastre; evident, eu nu admit comediile Austriacilor care ajung până la propagandă: «Suntem Puterea»; evenimentele din Galiţia au probat-o şi nu admit ca contele Czernin să se dedea aci la o lucrare anti-germană; însă România va alege pe cine îi place, nu astăzi, dar când va suna acest ceas încă îndepărtat. Evident că noi ţinem la România, fiindcă avem nevoie de ea, nu din sentiment, şi o vrem cât mai mare posibilă...» Eu: «Fac şi eu politică germană, nu din sentiment, dar din motiv politic şi dacă aţi fi fost aliaţii Rusiei, aş fi fost contra dv.». Colonelul, surazând: «Dacă am fi fost aliaţii Rusiei, aceasta ar fi fost mai bine şi pentru dv. Şi pentru noi». — (Nota: Caprivi e acela care a rupt alianţa). Colonelul: «Cea mai bună politică pe care o pot face aci este să fac lucrare bună germană. Sunt neutru. D-nii aceia au venit la mine şi mi-au vorbit de necesitatea unei uniri. N-am nici o idee de lucrarea ce se face, şi gazeta mea nu va publica nimic». — Eu: «Dar există precedentul cu telegrama din Ploieşti». — El: «Era într-o zi de sărbătoare şi cu totul ocazional». — De două ori colonelul a dat asigurarea că nu se va publica nimic.

Nota predominantă: mânie în contra Austriacilor, dispreţ pentru Bulgari. Îi place să vorbească; fraza e frumoasă şi curge cu abundenţă. El este foarte mirat să vadă că doi Români nu au aceeaşi părere asupra unei terţe persoane, oricare ar fi ea. Lupu Kostake? Un copil: inima pe limbă; în plin prânz, la Tülff, el i-a spus ceea ce îi încredinţase generalul von Zentler cu privire la Basarabia: «L-am făcut să tacă, căci von Zentler ar găsi ciudat să se povestească, în acest mod, spusele sale!» Ce sunt fraţii Arion? — Eu. —

«Constantin este un om subţire, credincios. Virgil un om de talent, care are nenorocirea să aibă nevoi, aşa că Take lonescu, Costinescu Carp şi cu mine l-am avut, pe rând, în slujba noastră!» O observaţie foarte justă a colonelului: Revoluţia franceză a fost aducerea la putere a burgheziei (tiers état); acest război însemnează intrarea pe scenă a celei de a patra pături; este treaba conservatorilor să-i iasă înainte şi să o cârmuiască».

23 Iulie. — Acţiunea în vederea întemeierii partidului carpist este viguroasă. Pessiacov de la Craiova, trimis într-adins, îmi spune că Lupu Kostake a lăsat lui Gârleşteanu formularul de iscălit, pe motivul că Germanii cer o manifestaţie pentru a opri propaganda austriacă. Cicerone Budişteanu află de la generalul Gigârtu că Lupu Kostake ar fi spus: «Austria cere Oltenia, d. Marghiloman este partizanul politicii austriace, etc» „Prefecţii au fost convocaţi, dar, după o conferinţă în comun, unele obiecţii fiind prezentate mai ales de Zănoagă, nu li s-a, remis încă hârtia de semnat: «S-a constituit un comitet(?) care s-a pus în capul acestei mişcări şi care redactează manifestul!»

— La ora 4 *Tzigara,* întovărăşit de Bărbătescu, vrea să mă convingă că dacă m-aş pune în capul mişcării şi dacă aş semna cel dintâi, aş împiedica-o să fie îndreptată în contra mea! (Naivă mărturisire a adevăratului caracter al manifestaţiei). Îi explic cât de mult această organizare va arunca asupra lui Carp ruşinea nemeritată de a fi agentul german, desemnat sub presiunea baionetelor. Povăţuindu-i să se astâmpere, dacă vor să uit, am spus lui Tzigara: «Să o văd şi pe asta: administraţia lui Tzigara adunând iscălituri politice!» – El a plecat fără să mai sufle un cuvânt, având aerul foarte plictisit!

24 Iulie. — Întâlnind pe Golescu pe stradă, am scuturat cum se cuvine pe acei care turbură liniştea partidului calomniindu-mă, şi cu atâta vehemenţă în cât sigur că şi-a luat şi el partea care i se cuvenea, şi a dus-o caldă lui Lupu Kostake.

— Dombrovsky, la curent cu tot ce se unelteşte, a şi redactat un raport, destul de exact, pe care mi-l citeşte. El

nu cunoaşte partea anti-austriacă a propagandei lui Lupu Kostake şi a lui Virgil Arion. Cum în acest raport se spune ca Arthur Rosenberg s-a lăudat că peste 15 zile «s-a isprăvit cu Marghiloman», – îl întreb dacă spusele lui Popescu privitor la aceasta sunt adevărate: Dombrovsky mi-a confirmat faptul. Neniţescu-Rosenberg: aceasta zice multe!

— *Horstmann,* care şi-a pierdut părintele, se reîntoarce de la Frankfurt şi Berlin. El este în curent cu toate aceste intrigi pe care le blamează. Criza Cancelarului, care părea că va fi formidabilă, s-a terminat foarte uşor. Un surâs la dreapta, o promisiune celor din stânga, şi iată liniştea câştigată pentru 6 luni. militarii care au propus pe Michaëlis nu-şi vor ajunge scopul; mai ales că acesta nu va ţine locul cald pentru Ludendorf, cum o cred ei, căci Ludendorf nu va fi Cancelar. Michaëlis e om cu voinţă, iar împăratul va impune tăcere generalilor, zicându-le: «Voi l-aţi desemnat». Nu se crede ca Zimmerman să rămâie la postul său; ambasadorul din Constantinopol d-l de Kühlmann, e acel care are cele mai mari şanse.

Zănoagă îmi spune că s-a anunţat prefecţilor că trebuind a se face oarecare îndreptări manifestului, li se va trimite textul mai târziu. Să fie oare cuminţenie? Se opun poate Germanii? Zănoagă îmi spune că îşi va da mai degrabă demisia decât să se preteze la o astfel de manevră.

25 Iulie. — Astăzi este ziua ambasadelor: totul gravitează împrejurul plebiscitului carpist.

Verzea blamează tot ce se petrece; el mă roagă să nu mă despart de Stere; mă povăţuieşte, dacă merg la Viena, să nu văd pe Românii care au politica lor şi care se agaţă de formula lui Stere; el se năpusteşte asupra lui Lupu Kostake, a cărui uşurinţă se apropie de inconştienţă. Nu este blând nici pentru Dobrovici.

— *Antipa:* Este primul lui pas politic. El este foarte bine cu Hentsch, care i-a spus: «Nu a ieşit nimic: aceşti domni nu se pot înţelege». (Presupun că este vorba de conversaţia mea cu Hentsch). — Antipa i-a răspuns foarte cuminte: *«Afacerea nu este încă coaptă».* — Antipa găseşte această petiţionare nefastă. El ţine cu Carp, dar găseşte şi el că trebuie să se

renunţe la ideile reacţionare. Eu îi spun: «Să se astâmpere: nu voi face pacea fără Carp, cum nici el nu o poate face fără mine. Am însă un avantaj: eu pot guverna fără Carp, el nu poate guverna fără mine, şi nu voi uza de acest avantaj».

— *Golescu* vrea să scuze pe Lupu Kostake, care n-ar fi spus niciodată că fac politica austriacă cu cedări de teritorii, etc. — Am replicat liniştit că Lupu Kostake minte. Îi spun modul meu de a gândi şi în privinţa lui Theodoru pe care vrea să-l apere.

— Dobrovici a fost sondat de *Lupu Kostake,* care nu prea înţelege motivul acestui demers. I-am citit formula pe care am avut-o prin mijlocirea lui Moroianu. «Dar, asta e o formulă de dictatură Carp!» zice el. Îmi comunică în acelaşi timp demisia lui Vârnav, care n-a putut rămâne liniştit la primărie nici 15 zile.

— *Stere* îmi explică că n-a dat nici un interview la «Az-Est», că memorandul său a fost dus la cartierul general (?), că prin îngăduinţa guvernului german a putut să-l ducă apoi la Viena, – altfel acest document n-ar fi putut trece frontiera; că în epoca când l-a scris, era vorba mai cu seamă de a găsi anume combinaţiuni pentru a scăpa Dobrogea; ca, pe de altâ parte, Carp, aşa de intransigent azi, concepuse atunci un Stat independent, alcătuit din Dobrogea şi Gurile Dunării, ca o soluţiune-tampon faţă de Bulgaria, şi că în sfârşit, el Stere, ar fi răspuns: «mai bine anexiunea decât să pierdem gurile Dunării». — Dânsul mai adaugă că niciodată nu se gândise la o soluţiune care să nu aibă asentimentul Germaniei.

— Hinna pledează pentru o apropiere. El cere ca să mai vorbesc cu Lupu Kostake, deşi n-are aerul că susţine această manifestaţiune.

— Ruperea frontului rus la Zloczow ia proporţia unei operaţiuni foarte mari. Aliaţii au luat Tarnopol, pe care Ruşii îl ocupau încă de la 1914, iar la sud, Stanislau şi Nadworna. Ruşii se retrag pe un front de 250 km. Cercurile militare cred că faptul acesta le-ar permite să ia Moldova fără mari sacrificii.

26 Iulie. — D-l *Horstmann,* care a dejunat la mine, iese de la Welzer. Amândoi erau de părere că înjghebarea unui

partid carpist (sic) acum, ar fi un non-sens şi un lucru ridicol. (Horstmann nu ştia că Welzer călătorise cu Lupu Kostake şi râdea cu poftă aducându-şi aminte de calificativele întrebuinţate pentru a caracteriza această manoperă). El adaugă: «Toate astea vor cădea şi jurnalul nu va publica nimic; dacă aş fi fost aci, nu s-ar fi publicat scrisoarea de la Piteşti». Am înţeles că ziua de naştere a lui Carp a trebuit să se serbeze cu mare alai pentru că dânsul era supărat de toate laudele făcute de presă cu ocazia morţii lui Maiorescu.

— Ura lui Carp e bolnăvicioasă. D-na Didina Cantacuzino mi-a povestit (27 Iulie 1917) că, vorbind cu dânsul despre ortodoxia sa, Carp i-a spus: «Nu voi mai îngădui să funcţionaţi, dacă nu eliminaţi pe Mebedinţi din comitetul vostru». Mehedinţi fusese numit de Maiorescu în testamentul său pentru publicarea scrierilor sale. Când Ianovici a voit să anunţe lui Carp moartea lui Maiorescu, Carp i-a tăiat vorba şi fără nici o emoţie* a răspuns: «Pentru mine Maiorescu era mort de patru ani». (Verzea).

— Horstmann examinează cu mine ipotezele care ar putea să se prezinte după ocuparea Moldovei; îmi spune că în definitiv, nu numai că este de acord, dar că ar fi avut aceleaşi soluţii, atunci când a discutat cu Mirbach.

El admite, ca şi mine, că dacă Regele oferă pacea, I s-ar putea cere să fie reprezentat printr-un alt guvern decât Brătianu, dar că nu s-ar putea refuza propunerea de a trata. Mai admite că, dacă Regele abdică, nu se poate refuza să se trateze cu succesorul său. Dacă Regele trece Prutul, admite să se constituie un guvern revoluţionar, – cu toate partidele prietene ale Germaniei şi cu majoritatea bărbaţilor marcanţi. — «Negreşit şi cu d. Stere», zice el. — Evident, îi răspund. Apoi să se convoace un Parlament care să dea acestui guvern sancţiune legală spre a putea trata.

Faptul de a fi de acord n-are pentru mine decât semnificarea că aceste soluţiuni vor fi transmise la Berlin.

Horstmann adaugă: «Suntem fericiţi că mergeţi la Berlin; acolo veţi aranja toate aceste chestiuni, înţelesul lor va fi mai uşor şi vă veţi întoarce cu soluţiuni»; apoi, în mod discret: «Ar fi mai bine să nu se spună nimic lui Czernin,

relativ la o pace separată».

27 Iulie. — Textul *moţiunii* de semnat în favoarea lui Carp este diferit de acela care fusese lăsat în Oltenia. Acolo era un dinte împotriva celor care, aşa zicând „voiau să sacrifice o parte din teritoriu. În textul definitiv, naţiunea(?), în absenţa Camerelor, acordă depline puteri, fără nicio rezervă (dictatură), lui Carp.

— Verzea vine să-mi comunice, foarte scandalizat, că Neniţescu, deşi ministru, cum pretinde dânsul că este s-a numit membru în consiliul de administraţie de la «Steaua». Îi anunţ şi eu că s-a introdus de asemenea şi la «Generala»! Colectivişti există în toate partidele...

28 Iulie. — *Virgil Arion,* însoţit de Costică. Vine de la Călineşti. Carp nu admite formula de adeziune grosolană care a circulat: «Ce, am eu nevoie să mă lăudaţi voi pe mine?»...

Îi prezint exemplarul meu; recunoaşte că e conform cu originalul, dar că acest text cuprinde erori; astfel «Un Parlament» şi nu «Parlamentul (actual) dacă s-ar... etc». Carp nu voieşte nici direcţia unui partid, nici să aducă vreo atingere partidului conservator; chestiunile interioare le lasă altora, el fiind prea bătrân pentru a se ocupa de dânsele. Voi fi foarte bine primit la Călineşti etc.

Din lunga discuţiune a ieşit un acord: voi merge să văd pe Carp înainte de plecarea mea, dar înţeleg să nu se mai vorbească de vreo acţiune, nici de adeziuni pentru o formulă, oricare ar fi ea.

Virgil mi-a arătat un text scurt pe care l-am refuzat absolut: nici un angajament, de nici un fel. E condiţia mea formală.

— La 5 ore, *conferinţă* cu Mehedinţi, Dobrescu, Dristorian, Mavrojany, Marius Theodorian, pentru a preveni pe cei din Bucureşti de vreo surprindere. La restaurant se adună semnături; la Jockey, Beldiman fiul a avut neruşinarea să scoată formula lui şi să ceară lui Strat s-o semneze. Mi se spune că tema actuală este aceasta: s-a întrebat Marghiloman, dacă aprobă interviewul lui Stere, şi Marghiloman, aprobându-l, totul a fost rupt între Carp şi

dânsul. Şi oamenii cred, evident, că acest interview e ceva apocaliptic!... Or, acelaşi limbaj a fost ţinut şi lui Strat şi lui Krupenski.

(Dânşii mi-au istorisit-o ieri, pe balconul de la club). Deci, cuvânt de ordine general.

29 Iulie. — *Victoria română.* — De trei zile comunicatele spuneau: am cedat teren în valea Putnei, la Soveja şi Negrileşti; apoi retragerea noastră s-a efectuat pe înălţimile munţilor Bereczk; de două ori menţionează: «comunicatul român n-a sosit». Tunul s-a auzit din multe locuri, chiar din Bucureşti. Se află că armata română a întreprins o acţiune strălucită în valea Putnei; a luat şase tunuri de calibru mare, multe mitraliere şi, după cât se spune, numeroşi prizonieri. Această sforţare, chiar de ar rămâne sterilă, căci ea nu poate compensa, nici opri marşul triumfal în Galiţia, are totuşi pentru noi mângâierea că, dacă pacea ar fi apropiată, armata noastră ar înregistra la activul ei o victorie şi o reabilitare.

Dea Dumnezeu ca dânsa să nu facă pe guvern să-şi piardă capul şi să-i dea încă o iluzie asupra dezastrului rus!...

Marşul spre Est al aliaţilor e zdrobitor. Kolomea a fost luată împreună cu nodul cel mare al său de comunicaţiuni; Cernăuţi, ocupat – e zvonul general – şi râul Zbrucz, vechiul hotar al Galicei, este atins. Bucovina poate fi considerată ca liberată. Colonelul *Hentsch* a spus lui C. Arion că în 15 zile Moldova poate fi socotită ca fiind ocupată de către aliaţi.

— *CArion:* Hentsch (l-a văzut? i-a spus-o?) e fericit că Carp cedează(?) asupra chestiunilor interioare; trebuie grăbit lucrul, căci situaţia se schimbă cu repeziciune. Va trebui, în manifestul pe care guvernul provizoriu îl va adresa ţării, să se atingă în câteva cuvinte chestiunea ţărănească şi lărgirea votului.

— E tocmai ceea ce am susţinut eu cu statornicie. Numai să înţeleagă Carp!...

30 Iulie. —La dejun *Blome,* care mi-a adus pe d-l Hubert *Bastgen,* profesor la universitatea din Strassbourg, confesorul catolicilor din armata lui Mackensen. Tip interesant, franc, soldat chipeş. Este bun German, dar

detestă pe Prusieni: «Wir hassen die Preussen». Dânsul pretinde că 50% din locurile de la partea sedentară, State-Majore, servicii civile etc. se dau numai Prusienilor. Intrevorbitorul meu era rhenan; sentimentele sale le generaliza ca fiind aceleaşi în tot ţinutul Rhinului.

— La Carp, totul pare că merge spre destindere. Mi se aduce noua formulă de petiţionare, însă petitionarea în ea însăşi aşa de rău primită, încât o socotesc de la început ca fiind căzută în apă. Prefecţii sunt cei dintâi care refuză operaţiunea.

— Ofensiva germană. *Comunicatul român.*— Cu toate asigurările ce mi se dau din nou, luarea oraşului Cernăuţi nu e confirmată de buletin; însă, cum Kuty (la sud de Kolomea) e luat şi urmărirea se efectuează pe văile Sucevei şi Moldovei; şi cum, pe de altă parte, la Nord, aliaţii au depăşit Husiatyn, Cernăuţi rămânând în mijlocul unui arc de cerc, nu mai poate *ţine.* Nordul Moldovei va cunoaşte în curând năvălirea.

Acţiunea militară strălucită din valea Putnei este dată amănunţit în buletinul român ce publică «Pester Lloyd». Pentru ce s-a ascuns timp de două zile acest buletin?... După Vollanka, e vorba de o divizie de Landsturm a generalului von Gerock, care a fost surprinsă şi tăiată. Se pare însă că valea Putnei (Mehedinţi şi Verzea) nu conduce la un defileu şi că, în această înfundătură, succesul nu poate duce la nici o desfăşurare strategică ulterioară.

După comunicat, trupele generalului Ragoza şi ale generalului Averescu au luat această ofensivă şi au capturat 19 tunuri. — Comunicatele ruse sunt de plâns. Fiecare dată ele acuză trupele de defecţiune. Comunicatul din 25 Iulie relatează că 1-iul corp de gardă a predat Tarnopol fără rezistenţă; că diviziile 113, 155 şi 174 la apus de Romanowsk s-au retras de pe câmpul de luptă din propria lor iniţiativă; etc. etc.

1 August. — ieri vizita d-lui Oscar Anschütz, German născut în România, ofiţer în serviciul Turciei. Dânsul cere îmbrăcăminte pentru opt prizonieri români din Smirna, care sunt într-o stare îngrozitoare. «Dar, adaugă el, nu trimiteţi

nimic prin poştă, căci n-ar ajunge la destinaţiune. Se fură ca şi în trecut. Unii se îmbogăţesc fără ruşine, alţii mor de foame. Prizonierii nu sunt mai nenorociţi ca populaţia civilă, însă această populaţie piere fiind lipsită de tot şi nimeni nu se îngrijeşte de ea...

D. Anschütz îmi spune că mulţi ofiţeri nu ştiu nici citi, nici scrie. S-au adus trupe otomane pe frontul rus-european unde, fiind bine hrănite şi încadrate, fac minuni.

— *Plebiscitul* e bolnav. La Craiova, Corteanu a găsit toată lumea răsculată şi indignată. Mitiţă Gârleşteanu, încurcat, nu ştia ce formă să dea unei redacţiuni corectate, căci textul înmânat lor cuprindea o frază jignitoare care mă privea personal. La Târgu-Jiu, prefectul n-a voit nici să citească ce e scris pe hârtie; refuz categoric. La fratele său, de asemenea, Lupu n-a găsit o primire mai bună. În fine, Tzigara îmi spune că mai mulţi prefecţi, între care şi Marian, au înapoiat listele lor albe. Ieri. Lupu nici n-a mai insistat pe lângă Frumuşanu şi Polimeride. Fiind convinşi că totul se va aranja între Carp şi mine, e o retragere pe toată linia. Singur prefectul Eitel(?) de Vâlcea a trimis în comune hârtia spre a fi semnată.

— Mi se anunţă (Tzigara, Bacalbaşa) că frontul din Moldova a fost străpuns, pe o mare întindere, la Prisăcani şi că nemţii merg direct spre Roman(?!). Tzigara ştie din înalt loc că Sâmbătă începe atacul dinspre sud. Pontoane şi material lemnos trec în mare cantitate de la Turnu-Măgurele, spre est.

— *Stere* a fost chemat de Hentsch. Am văzut la Brănişteanu scrisoarea de convocare. Hentsch a insistat pentru o reconciliere cu Carp. Stere răspunde că deoarece Carp a fost promotorul rupturii, dânsul trebuie să manifeste dorinţa de a-l vedea; afară de aceasta, Stere declară că el nu va discuta decât în prezenţa lui Hentsch, condiţiune pe care acesta o primeşte.

Stere, care a venit să mă vadă, îmi spune că punctul său de vedere este: pentru pace, colaborarea tuturor, nu dictatură, deci nimic fără Marghiloman. Legile privitoare la chestiunea agrară şi la votul universal *fiind votate* (îi spun că se înşală), ele sunt legi de Stat şi prin urmare câştigate.

Relativ la memorandul său, Stere a spus: «Se prepară în contra mea o cabală, însă când eu am emis părerea ce mi se impută, vă ştiam aliaţi ai Austriei iar nu ai lui Lupu Kostake şi ai lui Rosemberg contra Austriei».

Întreb pe Stere: de ce să vorbeşti de pace, când se poate să nu fie pace? Putem noi redeveni neutri şi ţara servind de trecere trupelor aliate? Nu! Atunci va continua starea de război, însă de data aceasta alături de Germania. — El îmi răspunde scurt că tot aşa înţelege şi dânsul. Părerea lui e că ar trebui să ocupăm Basarabia. A pronunţat cuvântul: «extravaganţele lui Carp». I-am spus că una din aceste extravaganţe este dorinţa de a numi pe ginerele său, Sturdza, ministru de război; deşi Sturdza trece în ochii armatei drept un dezertor. Mă roagă să nu ating această chestiune.

2 August. — Am fost la Călineşti cu Tzigara. Cum acesta nu văzuse pe Lupu, care fusese ieri la Carp împreună cu Virgil, a trecut un moment pe la dânsul. *Lupu,* foarte rău dispus, n-a voit să se debutoneze, dar mânios a spus lui Tzigara: «Ce cauţi la Carp cu Marghiloman? Uiţi că eşti prefectul de poliţie?» Nerozia lui Lupu nu se dezminte în nimica!...

— La *Carp.* Am sosit la 10 ore dimineaţa. Nu era încă îmbrăcat. Conversaţie amicală până la 12 şi jum., când am dejunat împreună cu familia. — «Ce vrei să ştii de la mine? Mai întâi am să rog pe Germani să se pună de acord d-nii miniştri cu militarii. Făcând mereu «politică de partid», d-nii miniştri au adus lucrările unde sunt... — *Eu:* Politică de partid, la ei, ori la noi? — *Carp:* Şi la ei şi la noi. Tot vorbindu-mi de partide şi de opinie publică, d. Bussche a lăsat pe Brătianu să facă ce a făcut. (Înţeleg acuma această ieşire a lui). Condiţiile mele sunt trei: Să deşerte Moldova, să gonească dinastia şi să-mi dea imediat pe noul Rege. — Asupra primului punct, nicio discuţie. Carp – contra părerii lui Virgil – a spus totdeauna ca şi mine: Românii n-au nimic de făcut, cât timp ţara este tăiată în două— Asupra punctului 2: *Eu:* Vasăzică, Germanii, nu noi avem să pronunţăm excluderea dinastiei?

— *Carp:* Neapărat! Aceasta este treaba lor.

— *Eu:* Atunci, de ce am fost pisat eu, care spun la fel şi de Lupu şi de Neniţescu? — *Carp:* Pentru că Maiorescu a pledat mereu pentru dinastie şi te credeam influenţat de el. — *Eu:* Dar şi Reuss şi Praschma şi Mirbach, cunosc sentimentele mele... Dar dacă Regele oferă pacea sau abdică în favoarea lui Carol şi Germanii tratează cu ei? — *Carp:* Mă dau la o parte şi cu mine nu mai au nimic de căutat. Cu oricine din dinastie nu se poate cerca nimic pentru regenerarea ţării!!

Asupra punctului 3. «Guvernul provizoriu, spune *Carp,* sau comitetul, – ce va fi, – va dura o zi. El se constituie pentru a proclama pe noul Rege. Acesta va da guvernul cui va voi *şi el este care va face pacea. Aceasta este o condiţie sine qua non pentru mine».* — Carp refuză de a examina orice altă modalitate. — *Eu:* «Dar cine este Regele care va accepta să fie un fel de guvernator poruncit de Germani?» – «Treaba lor!... Să-l găsească!»... — «Va trebui o Constituţie?» – «Se va discuta cu el». — «Dar cine va vota o lege administrativă, armata, etc?» – «Prin decret, iar Camera să înregistreze». — «Atunci, de ce nu o Constituţie decretată?» — «N-ar avea valoare. (Nu înţeleg de ce organizaţia fundamentală s-ar face prin decret şi Constituţia nu ar avea valoare, dată sub formă de «charte?»).. — «Un Rege, zic eu, va putea rezista pretenţiilor economice ale Germanilor». — «Nu. Răspunde *Carp;* de aceea trebuie un Rege imediat». — «Dar dacă Germanii indică alte căi de execuţiune?» – «Nu pot face nimic cu mine», zice *Carp.* — «Dar dacă se iveşte o candidatură austriacă primită de Germani?» – «Nu accept şi nu se poate... *Bethmann-Holweg a fost izgonit pentru că a făcut mai multe concesiuni Austriei.* Czernin are să fie şi el, zilele astea, răsturnat şi Tisza îi va lua locul!...» – «Care este, întreb eu, candidatul german, deoarece un prinţ bavarez, cum s-a vorbit, ar avea pentru tine defectul capital de a fi catolic?» – «Da, răspunde *Carp,* ar trebui să ne dea pe nepotul împăratului, Frederic-Wilhelm, care este subprefect în Polonia; e energic şi bine însurat. (În Gotha se găseşte un nepot, într-adevăr însurat cu o prinţesă de Ratibor şi tată a trei fete)». — Nu acceptă nicio colaborare cu Stere, «domnul

care a oferit România Austriei!».

Am pus chestiunea: pace nu se poate încheia în sensul de a fi neutrali, deoarece ţara e străbătută de comunicaţiile frontului german, deci limpede, trecem în partea Puterilor Centrale contra Antantei. — *Carp* răspunde: «Nu. Vom avea de păzit graniţa noastră despre Rusia şi este exclus ca Rusia să atace vreodată acest front». — «Dar asta nu aduce, zic eu, evacuarea teritoriului?» – «Nu, dar vom avea o administraţie română».

Concluzia ne-a fost: Carp va vedea mâine la Sinaia pe Mackensen. Acesta va telegrafia probabil la Berlin condiţiile lui; dacă se acceptă, ne vom concerta peste 10–15 zile; dacă nu se acceptă, îmi va da de ştire şi îmi va spune: de aci înainte, fă tu ce vei putea; eu am încheiat activitatea mea.

Incidental, s-a vorbit de circulara pentru care se cere semnături. — «Dă-te la o parte, spune *Carp,* şi lasă să se semneze». — «Nu pot, răspund eu şi nu pot chiar în interesul tău. De ce să cauţi un mandat anonim iscălit prin forţa administrativă şi nu o aclamaţie din partea noastră?» – «Cine, voi? Care fruntaşi?» – «Aceştia care suntem în Bucureşti». — «Ar fi o operă de partid(?!) şi nu voiesc nimic de la partide; ele au încetat, iar pe viitor trebuie să se facă alte partide». Evident, n-am mai insistat.

3 August— D. Popescu (N.F. Pr.) îmi comunică că lui Lupu Kostake i s-a dat peste degete şi că Rosenberg va merge, fără îndoială, pe front. D. Welzer însoţea pe Lupu în drumul acestuia la Craiova şi n-a ştiut nimic de manopera lui Lupu şi de abuzul ce a săvârşit, speculând prezenţa sa. Acesta să fie oare adevăratul motiv al relei dispoziţii a lui Lupu, pe ziua de ieri? Germanii îşi vor deschide ei, în sfârşit, ochii asupra relativităţii forţelor?...

— Generalul Ghiţescu îmi spune că tânărul Kostake este un foarte rău prefect, autoritar, neglijent. Ghiţescu a ameninţat pe subprefecţii, care ar îndrăzni să adune semnături pe formularele impuse de prefecţi.

— Azi dimineaţă, Cernăuţii, asaltat din trei părţi, s-a predat şi, în revărsatul zorilor, aliaţii au intrat în oraş.

Mâine operaţiunile încep pe Siret şi Mackensen părăseşte

în astă-seară Sinaia pentru a merge pe front.

Cum aliaţii se află şi în faţa Câmpulungului, Moldova va fi luată cu asalt din toate părţile. Se dezminte cu toate acestea străpungerea prin Prisăcani. Se spune că guvernul se strămută la Chişinău, dar Regele nu părăseşte Moldova(?!).

4 August. — Vizita lui *Virgâl Arion,* care e încântat de înţelegerea dintre Carp şi mine, cu toate că din această înţelegere n-a ieşit nimic precis. Deocamdată, domnii aceştia desfăşoară o activitate covârşitoare pentru subscripţia lor. Prin cafenele, restaurante, circulă o a treia formulă, mai îndulcită privitor la pace, însă mai personală pentru Carp. Prin saloane, de asemenea lumea se ocupă de această circulară. Unii prefecţi, cum este cel de Ilfov, nu refuză adeziunea anonimă a ţăranilor şi mi se afirmă că la Băneasa şi pe proprietatea lui Finkels au fost convocaţi ţăranii, cărora li s-au cerut semnăturile pentru pace.

Le spun tuturor cât de periculoasă consider eu o astfel de propagandă. Pacea cu Germania şi cu aliaţii ei nu e pacea, ci o altă stare de război; aşadar nu trebuie a amăgi pe ţărani.

— *Lupu Kostake,* care de câteva zile poartă lumea pe umerii săi – generalul Ghiţescu îmi spunea că din conversaţia ce a avut cu dânsul, punea pe Carp pe al doilea plan! —, şi care afirmă textual că, în aşteptarea evenimentelor ce se pregătesc, el «adună arme şi muniţiuni», a sfârşit prin a declara că va răspândi un manifest Moldovenilor prin aviatori şi va însoţi pe Mackensen pentru a decide populaţia să nu emigreze.

5 August. — George Stirbey se reîntoarce de la Viena. Foarte bine primit de *Czernin,* care i-a declarat că sforţările tuturor tind a păstra României integritatea sa. Românii vor putea să-şi aleagă un Rege, căci, cui niciun preţ nu mai poate rămâne pe tron Regele Ferdinand; de asemenea, nu va putea domni nici prinţul Carol.

Stirbey n-are impresia că tot aceeaşi excludere de la tron ar lovi pe prinţul Nicolae cu o Regentă. Dar, oricare ar fi dinastia, fie ea habsburgică, fie ea germană, *«Austria va avea în România o influenţă mai mare după război şi fiind de acord cu Germania».*

Pentru moment, adaugă Stirbey, comandă militarii şi, după vorbele d-lui de Iankovici-Bézan (ginerele lui St. Kerestyi devenit magnat), generalii austriaci sunt numiţi şi destituiţi de Germani. O notă specială de excludere contra familiei Brătianu, aşa de vie, încât am întrebat dacă Austria ar merge până la exil!

— Pe când stăteam de vorbă, Stirbey şi cu mine, pela 9 ore şi jum. d. de *Mirbach* îmi trimite cartea sa de vizită, pe care era scris cu creionul că gravitatea circumstanţelor va scuza ora indiscretă a vizitei sale. — I-am răspuns că sunt fericit de vizita sa, pentru a putea semnala unei autorităţi germane primejdia propagandei printre ţărani.

Îmi cere *marele sacrificiu* de a renunţa la călătoria mea, pentru că, z*ilele acestea, va fi absolută nevoie* de mine în ţară. (Notez, că trebuia să mi se remită pas-poartele încă de ieri seară, Sâmbătă, şi în ultimul moment am fost anunţat că nu vor fi gata decât Luni seara. Sunt opt zile de când durează lucrul ăsta...). Colonelul Hentsch mă roagă cu tot dinadinsul. — N-am vorbit, zic eu, politică decât o singură dată cu colonelul. N-am fost pus la curent de dânsul despre nimic şi sunt uimit că vizita mea la Berlin, a devenit neplăcută, tocmai când Carp a amânat orice discuţii pentru vreo 10 zile. Mirbach a protestat, zicând că sunt de luat măsuri împreună. — «Dacă vizita mea e neplăcută la Berlin sau cuiva de aci – (am insistat asupra creditului lui Neniţescu pe lângă Hentsch, care ar fi putut inspira această sugestiune), n-am decât să mă înclin». — În decursul conversatiunii, dânsul spune: «Stere nu va fi abandonat». — Eu: «Dar Carp mi-a spus-o categoric». — El: «Poate că aveţi o părere anticipată, presupunând că d. Carp este excesiv». — Eu: «Cred că-l cunosc mai bine ca d-v!»

Mai notez că am avut prilejul să repet lui Mirbach ceea ce spusesem lui Hentsch: nu m-am dat deoparte; am fost dat deoparte, şi nu am nicio răspundere pentru greşelile săvârşite.

Mecanismul închipuit de Carp pentru proclamarea Suveranului n-a deşteptat din partea lui Mirbach nici aprobare nici dezaprobare. Există oare un acord de principii

?...

— Am ieşit din salon. *Costică Arion* mă întâmpină. El a fost convocat de Hentsch la 6 ore pentru a examina cu miniştrii (vom vedea dacă se află şi Hinna) *«modalităţile de stabilit».* — Ar fi voit să te roage şi pe tine, însă am spus că eşti şef de partid şi că aceasta nu se poate. — Faci o greşeală să primeşti, zic eu (Stirbey de faţă); aceasta va da iar loc să se spună că ai trecut, de partea lor. — Protestări. — Eu insist şi adaug că Hentsch ar fi putut să vorbească cu mine, dacă se amestecă să pună la cale politica noastră – «Va veni să te-vadă mâine». — «Mi-e indiferent ceea ce se face şi se vorbeşte astă seară; toate acestea nu mă leagă în nimic».

— Reflectând asupra unor amănunte din convorbirea mea cu *Mirbach,* observ că, în toate împrejurările în care am discutat cu ministrul, el a avut grija să-mi reamintească despre o îndemnitate de război. Ieri, când i-am spus că n-aş vedea cu ochi buni un Rege nou, discutând aranjamentele economice care ne vor fi impuse, Mirbach a avut un joc de fizionomie şi un gest care păreau că spun: «şi cât de aspre!»...

Ministrul a recomandat de asemenea o discreţiune absolută şi s-a plâns de toţi acei domni care trăncănesc: Beldiman, Brănişteanu, Spies ş. a... Aceste nume m-au impresionat; dar am explicarea lor.

6 August. — Arion îmi istoriseşte conferinţa de ieri: să se găsească mijlocul de a se înştiinţa armata ca să se opună de a fi dusă dincolo de Prut. S-a obţinut mai întâi o proclamaţiune semnată de Mitropolit (foarte frumos redactată de Virgil, îmi spune Costică), şi care va fi adusă la cunoştinţa soldaţilor de pe front. S-a emis ideea să se prevină şi generalii.

Lupu, care a avut ideea manifestului Mitropolitului Konon, nu voia altceva decât să meargă până la avantposturi, închipuindu-şi că ele se vor deschide de la sine.

Neniţescu arăta chiar drumurile, cunoscute numai de el singur!...

S-*a mai vorbit să se trimită pe front emisari sau ofiţeri deghizaţi...* În sfârşit, toate copilăriile imaginabile, la care

Arion a avut bineînţeles prezenţa de spirit să nu ia parte. Unul a emis de asemenea părerea să se adreseze mie pentru această operaţiune. Arion mi-a precizat bine faptul acesta...

Asupra mai multului sau mai puţinului concurs de găsit, *Hentsch* a făcut aluzie la mine: «dânsul nu împărtăşeşte totdeauna vederile d-lui Carp (capul lui Lupu! zice Arion), înţeleg că fără Marghiloman nu se poate înfăptui ceva durabil; însă d. Marghiloman n-a vorbit niciodată politică cu mine» (dar lunga noastră convorbire de la 22 Iulie?...). El lasă să se înţeleagă că ar voi să mă vază şi Costica stăruie să merg, – ceea ce eu refuz să fac, mai cu seamă după comunicarea de ieri dimineaţă. (Colonelul ar vrea să joace rolul politic principal, care nu e de talia sa). Apoi, Hentsch se plânge de indiscreţiuni: Stere ştie tot ce s-a petrecut între d-nii Carp şi Marghiloman. El a raportat convorbirea lui Spies (din nou revine numele acesta). A vorbit apoi de un ofiţer von Osten, care, venind la d. Marghiloman – nu l-am văzut niciodată –, a urmat după asta un raport al poliţiei (N-am înţeles nimic).

Toată lumea ştie că, după întrevederea cu Carp, a fost în secret la Sinaia; de aci observaţii de la Tülff, că «îşi riscă poziţia lui» etc... În scurt, o agitaţie pe care nu o explică chiar scurtul termen de 10 zile pe care colonelul îl acordă căderii Moldovei!

Curios de constatat că Hentsch, care se plânge de indiscreţiile altuia, a raportat lui Lupu K. ceea ce spusesem despre uşurinţa lui, tocmai când el, Hentsch, se năpustise asupra lui Lupu. I-a spus chiar că el ştie că Lupu luase masa la mine, deşi îl vorbisem de rău. Extraordinar lucru pentru un negociator!

Faptul mi-a fost comunicat de Hinna şi confirmat chiar azi dimineaţă de Pau Theodoru.

— *D. De Konradsheim* venind să mă vază, aşa zicând pentru hârtiile mele de drum am fost obligat să-i spun că plecarea mea va fi poate amânată indefinit, în urma demersului de ieri. Îi mărturisesc că singurii el şi Stirbey au cunoştinţă de asta şi că aş voi ca contele Czernin să ştie pentru ce lipsesc de la întâlnire.

— Mi se dau în păstrare două acte: —întâi: O ordonanţă a Primăriei din Câmpulung, obligând populaţia, sub pedeapsă de amendă, să salute pe ofiţerii aliaţi; al doilea: Un exemplar al circularei Carp, numerotat şi vizat de cenzură... În sfârşit, tot ce trebuie pentru a-i da pecetea presiunii militare germane.

7 August. — *Vollanka* confirmă ştirea că frontul de la Siret e forţat la Focşani şi că râul a fost trecut în trei puncte.

Comunicatul de azi nu suflă o vorbă.

— Ieşire violentă din partea lui *Vârnav* contra lui Dobrovici, şi tot cu această ocaziune plângere contra lui Lupu şi Carp. Foarte emoţionat, el afirmă că lipsa de combustibil a fost calculată pentru a permite unor speculatori să-şi vândă pădurile lor pe preţuri nebune.

Mai vorbeşte de o tranzacţiune încheiată cu Eftimiu, în sumă de 65.000 lei, foarte secretă şi achitată înainte. Faptul e că Dumitropol, avocatul lui Eftimiu, e unul dintre cei mai zeloşi Carpişti.

— Noua propagandă a lui Lupu Kostake. E vorba de discursul ţinut lui Iorgulescu. În substanţă spune: m-am înţeles cu Carp în totul, dar abia sosit la Bucureşti am aflat că Regele nu părăseşte Moldova şi atunci... mi-am schimbat părerea. — Suntem în plin Byzanţ!...

— Mi se aduc detalii asupra modului de a se culege semnături. Receanu (Ilfov) convoacă pe săteni şi-i pune să iscălească «pentru a obţine pacea». Proprietarilor le arată un al doilea registru, pe care sunt obligaţi să înscrie pe toţi cei care refuză, «ca astfel Germanii să cunoască pe aceia care s-au declarat contra lor». (Dobrescu). Şi aceia care autorizează astfel de manopere, ştiu că starea viitoare a ţării nu va fi pacea. Prefectul de Giurgiu a trimis petiţiuni unora, spunând să facă propagandă, căci numai astfel am putea împiedica pe Austriaci să ne ia Oltenia (Iliescu). În Prahova, preotul Popescu-Mălăeşti a aflat că la sate se smulg iscălituri, promiţându-se Basarabia. În Ilfov, Rachtivan a văzut primari mergând cu jandarmi nemţi să adune iscălituri de la oameni. Aşadar, la această autoritate va recurge Carp pentru a-şi stabili-o pe a sa!

— Am văzut pe *Stere. Hentsch* s-a plâns lui Arion, că am povestit lui Stere convorbirea mea cu Carp în timp ce eu văd pentru prima oară pe Stere acum, după vizita de la Călineşti. Stere a scris lui Horstmann că renunţă definitiv la proiectul apariţiei ziarului său, motivând că această apariţie ar fi neplăcută lui Carp. M-a întrebat formal dacă am vorbit cu Carp despre dânsul. A trebuit să-i spun adevărul. Deoarece Hentsch afirmă că menţine şi consideră ca ceva îndeplinit înţelegerea Stere-Carp, Stere conchide că, sau Carp nu spune tot adevărul, sau în realitate bate în retragere. Eu cred mai curând că colonelul s-a încurcat în negocierile sale.

8 August. — Succesul pe frontul Focşani e anunţat cu multă prudenţă în comunicat şi nu se mai vorbeşte de trecerea Siretului. Cu toate astea se afirmă din nou că râul a fost trecut la Ciuslea.

— Ieri seară, Tzigara mi-a spus că Hentsch va veni să mă vază. Ce însemnează această nesocotită manoperă de a se anunţa mereu, ca şi când o astfel de vizită ar fi ceva miraculos?...

— Aflu de la Paul *Teodoru* că vizita mea la Berlin e rău văzută de grupul Carp. Iată cum explică Teodoru: «Carp se teme ca din convorbiri înţelegându-se că ar putea începe ceva concesiuni, acest lucru să nu slăbească puterea lui de rezistenţă». Aşadar, lovitura porneşte de aci şi, evident, Carp are singur monopolul independenţei şi patriotismului. Paul Teodoru blamează «pantahuza», dar o va iscăli, dacă Carp i-o cere. El găseşte pe Lupu copilăros şi orbit de nebunia măririlor. Şi iată cine dă tonul în politica noastră!...

9 August. — Cu siguranţă, la Focşani, oprire. Comunicatul menţionează că străpungerea s-a lărgit, însă nu spune nimic despre trecerea Siretului. În oraş, circulă zvonul că inamicul a fost bătut.

Spre seară, Rujinski a spus lui Stirbey că Românii s-au bătut cu disperare, că pe linia de bătaie se aduceau neîncetat regimente proaspete, dar că frontul începea să se clatine. În vremea aceasta, Carp pune să se iscălească moţiuni!...

10 August. — *Comunicatul* înregistrează lupta vie care se

dă la Focşani, precum şi massele de oameni aruncate în foc. Nici o schimbare, – motivul se subînţelege, – pe restul frontului.

— *Em. Culoglu* a venit să mă vază. Liberal dizident: Brătianu «a violat Constituţia». Nu recunoaşte însă superioritatea lui Stere şi critică cu violentă pe Simionescu. Şi aici acord perfect!..

— *Popescu* (N. F. Presse) îmi spune că acţiunea austriacă va fi întărită şi că se va trimite altcineva cu mai multă greutate decât Konradsheim. El crede că politica lui Hentsch nu e cunoscută la Berlin şi că însuşi mareşalul nu aprobă modul de a vedea al lui Carp. — Până la ce punct informaţiunile lui sunt exacte?...

— Mă informez la d-na *Lydia Fiupescu* despre reîntoarcerea contelui Praschma, care, plecând la Berlin, mi-a scris acum douăsprezece zile: «vă aşteaptă la Berlin»... Am încercat, cunoscând discreţiunea sa, să-i vorbesc de intervenţiunea lui Hentsch de a împiedica călătoria mea. Îi spun că voi vorbi de aceasta cu Praschma, când, peste două zile, voi fi fixat situaţiunile într-o scrisoare pe care o voi trimite lui Mirbach. Săptămâna e aproape trecută şi nimeni până acum nu mi-a spus care sunt acele chestiuni grave pentru care «e nevoie de mine aci».

Seara primesc de la d-na F. biletul următor: «Vineri. Prietenul nostru doreşte mult să vă vază şi va veni îndată ce va fi posibil. Nu faceţi nimic înainte de a-i vorbi. Ştiri bune. Nu-i vorbiţi de aceste cuvinte. Eram nerăbdătoare să vă scriu imediat».

— În aceeaşi seară, primesc următorul bilet de la d-na *Didina Cantacuzino.* «Dragă prietene A. Sturdza a sosit acum cu un mare număr de ofiţeri. Evenimentele se precipită. Fii foarte *atent.* Arde scrisoarea».

— Kiriacescu ştie că manifestul mitropolitului s-a tipărit în 40.000 de exemplare.

11 August. — Telegramele anunţau ieri un atac îrt direcţia *Adjud,* ceea ce pentru unii însemnează confirmarea luptei depe Siret la Ciuşlea, şi pentru alţii o mişcare de învăluire făcută pentru a captura armata română(?).

Comunicatul anunţă azi că mai multe diviziuni germane au trecut Şuşiţa şi atacă cu succes în direcţia Adjudului Nou. Succesul acestei întreprinderi pune în pericol armata lui Averescu, care luptă în regiunea Bacău.

— Au sosit 60 de ofiţeri de la Crefeld. Nu s-a comunicat nimic la Crucea Boşie, care îngrijeşte de prizonieri la Bucureşti. Au fost duşi la hotel Bratu şi azi dimineaţă au fost evacuaţi la Buftea şi Mogoşoaia.

Lupu mi-a promis lista lor. Se lăuda că le-a distribuit cei 2000 lei, «pe care i-a câştigat ieri la Club»!

Ştiu prin Stirbey că, la sosirea ofiţerilor, Lupu le-a ţinut un discurs. Tzigara mi-a confirmat şi dânsul faptul.

Ce au putut ei să semneze?

— Convorbire cu Lupu *Kostake,* care vine să mă vază, sub pretextul neînsemnat de a-mi da o explicaţie relativ la o mică discuţie cu Simionescu, la Club.

— Îl întreb: «Care e situaţia lui Sturdza? A părăsit frontul? – «Da, e dezertor! După ce s-a luptat şi s-a luptat bine, pentru că a fost propus pentru gradul de general, i s-a dat ordin să ia un alt comandament, înapoi, pe Prut. Dânsul n-a primit şi împreună cu Wachmann a fugit într-un automobil». (Textual).

Lupu îmi remite manifestul Mitropolitului. E redactat de Virgil Arion. Se propusese un apel semnat de oameni politici; el, Lupu a propus manifestul Mitropolitului. — Lupu mă întreabă: «Tot eşti supărat pe mine?» – «Nu, însă blamez pantahuza».

El îmi explică pe larg că lucrul acesta s-a făcut ca să nu pară Carp prea izolat. Mă căznesc inutil să-i înfăţişez greşeala şi actul odios al acestei manopere.

«Mackensen, adaugă el, a dat cele mai bune asigurări. Vorbeşte chiar de întreaga Basarabie; vrea o Românie mare şi tare. În proclamaţia sa, Mackensen va declara că nu primeşte a trata cu dinastia, nici cu guvernul. Pentru ce continui să rămâi deoparte? Armata trebuie desfiinţată şi refăcută în număr restrâns, căci nu mai avem ofiţeri. Nicio responsabilitate ministerială, pentru a nu mai îndura de acum înainte tirania electorală a partizanilor. Nu suntem noi

care ultra-democraţi? Palade şi Take Ionescu, miniştri, o dovedesc... Ţara după Fanarioţi, a fost pervertită, mai cu seamă de intrigile Austriei; iată de ce nu vrem să mai auzim de ea; cunosc sentimentele lor şi «Martha mi-a scris acuma în urmă asupra acestui subiect». (Risum teneatis!...). Ne trebuie un Rege serios, încercat, german...» – «Acestea sunt tot intrigile Austriei, al cărei agent este Netzhammer».

— *Contele Praschma* s-a anunţat pentru ora 5. El îmi declară cu multă insistenţă că n-a văzut nici pe Hentsch, nici pe Mirbach, într-adins, ca să nu aibă nici un contact. Are amabilitatea să-mi spună că *sunt realmente necesar,* însă nu se credea că lucrurile vor merge aşa de încet în Moldova. Impresia lui e că Berlinul nu va desemna imediat pe viitorul Suveran. Şi pentru că nu împărtăşeşte opinia lui Carp, el îmi spune că nu crede că s-ar putea răsturna Dinastia, deoarece lucrul acesta ar crea dificultăţi la încheierea păcii. În orice caz Suveranul ar trebui să fie ales, şi el admite toate părerile mele asupra acestui subiect, «numai, —adaugă el cu naivitate— dacă Camera votează anexiunea la Austria?...» (Cine poate să le bage în cap astfel de idei?) Din dezvoltarea ce caută a da ideei sale, înţeleg că la mijloc e tot Stere care-i ameţeşte.

Praschma îmi mai spune: «Dacă aş fi guvernul german, aş ţine cu mult mai mult la România decât la Polonia». Pentru conte – care mi-a declarat că i s-a oferit un loc în guvern, dar pe care a ţinut să şi-l rezerve pentru mai târziu –, pacea se apropie, probabil în Ianuarie. Discursurile lui Lloyd George şi mai cu seamă dificultăţile guvernamentale din Franţa o indică. «În curând vom avea un guvern Clemenceau, deci anunţarea păcii»!

În privinţa aceasta, îi arăt cât ar fi mai eficace a se încheia pacea cu Dinastia noastră decât cu un guvern provizoriu. El îmi răspunde că la Berlin se gândesc la aceasta. — Dar, spun eu, trebuie încercat lucrul cu oameni politici, nu cu afişe. — El ezită în faţa dificultăţilor punerii în practică şi convine că singur un om cu greutate poate face încercarea; dar care e acela care s-ar aventura printre ofiţerii franco-englezi? Regele e oare liber? — Îi răspund că dacă nu i se dă nici o

garanţie, dacă se simte părăsit, e sigur că nu va mai avea putere să reacţioneze. — Nu i-am spus-o, dar m-am gândit destul la răul pe care ni-l face Carp în orbirea lui! Nici nu poţi sugera idei care să cruţe puţin sângele bieţilor noştri Români!

12 August. — *Soldaţii* noştri se bat cu eroism. Ieri, Praschma era cu totul uimit de rezistenţa extraordinară pe care armata noastră o desfăşoară în toate punctele. «Dar pentru ce?» întreba el surprins.

Comunicatul de azi dimineaţă spune că inamicul a fost aruncat în văile Slănic şi Oituz *«der zäh sich wehret»* (care se apără cu turbare) şi, mai jos, vorbeşte de atacurile *disperate,* de şapte ori reînoite. Cu toate acestea, aliaţii au succesul de partea lor, iar trupele care rezistaseră aşa de bine în văile Caşinului, Oituzului şi Slănicului, sunt acum în retragere. E vorba, probabil, de atacul anunţat de două zile la Şusiţa – direcţia Panciu-Adjud. — Trupele Averescu ameninţă să aibă retragerea tăiată.

Austro-Germanii s-ar afla chiar înaintea Târgului-Ocna. — Lipsurile trecute sunt cu prisosinţă împlinite. — Colonelul Verzea a aflat că col. *Sturdza,* în discursul ţinut ofiţerilor, s-a rostit astfel: «cine vrea să contribuie cu noi a reclădi ţara noastră sub ocrotirea germană, n-are decât să iscălească şi va fi repatriat».

Vorbele acestea au aruncat o teribilă sământă de discordie printre prizonieri, care şi-au azvârlit unul altuia cuvântul de trădător. De asemenea se zice că şi ieri, la hotelul Bratu, cuvântarea ţinută celor cincizeci de ofiţeri a mărit nemulţumirea. De notat, că singurul care a fost pus imediat în libertate a fost Pop Şerbănescu căruia i s-a dat un loc la jandarmii din Bucureşti.

— Ieri, *Neniţescu* a fost printre cei dintâi care s-au dus să vază pe ofiţerii sosiţi. Era de faţă când li se vorbea.

Tot dânsul – după cum am aflat de la d-şoara Neuman – a insinuat unui magistrat că e *pus pe lista neagră,* prin faptul că a refuzat să semneze pantahuza: «Dar cum? D-ta să fii în contra armatei germane*?»*

— *Lupu* mi-aduce lista ofiţerilor sosiţi şi care au fost

expediaţi la Mogoşoaia şi Buftea. La prânz, a spus în faţa tuturor că-i va trimite la Luca Niculescu sau aiurea «să se înţolească», căci sunt în lipsă de toate.

Pentru ce aceste cuvinte, când Sturdza stă ascuns în Bucureşti (s-a încercat să-l ascundă chiar de prefectul de poliţie, mi-a spus Tzigara) şi când ofiţerii au fost imediat expediaţi în camioane afară din Bucureşti?

13 August. — *Bătălia e formidabilă.* Aceasta rezultă şi din comunicatul nemţesc şi din cel românesc. Pe Oituz, Aliaţii au luat Grozeşti şi se pare că obiectivul trupelor care înaintează pe aci şi acela al trupelor care se află în faţa Târgului Ocna, este de a atinge Oneşti, nod de comunicaţie. Încăierare generală şi sângeroasă.

— *Mavrojany* îmi raportează: fiul lui Burghelea este prizonier; are grad de plutonier. A fost chemat, acum opt zile, împreună cu alţi şase soldaţi la inspectoratul de prizonieri şi acolo *Virgil Arion* şi *Victor Beldiman au încercat să-l dăscălească şi să-l convingă a trece liniile ca să îndemne pe soldaţi a se preda.* I-au vorbit şi de 30.000 lei... Burghelea a refuzat categoric. Au voit să-i citească manifestul; dânsul a refuzat de asemenea. Rezultatul; şase zile ţinut la Tonola, pentru a împiedica indiscreţiile. Acum fiind liber, tânărul nu se fereşte să vorbească, după cât se vede. El a povestit tot lui Mavrojany. Aceasta coincide cu ceea ce se pusese la cale în conferinţa ţinută la 5 August.

Se crede că şi pe lângă ceilalţi ofiţeri aduşi alaltăieri, s-au făcut aceleaşi încercări. Şi, cu toate acestea, cei care fac o astfel de ispravă, nu sunt Germani, ci un ministru şi un alter-ego al lui Lupu Kostake!...

14 August. — Lupta continuă cu furie pe tot frontul de la Siret la Trotuş. Ieri se anunţa căderea Panciului, care e una din cele mai tari poziţiuni, şi apropierea din ce în ce mai mult de Târgu Ocna, deoarece se menţionează de ocuparea gării Saline, pe care buletinul o numeşte greşit gara Slănic.

Volanka mi-a spus că sosirea trupelor de rezervă s-a terminat şi că *opt diviziuni* de pe frontul Galiţiei orientale au fost transportate azi prin Predeal-Ploieşti-Buzău, şi evaluate la 120.000 oameni, fiind siguri a da lovitura de graţie pe

frontul moldovean!... Guvernul nostru mobilizează de asemenea. Victor Beldiman pleacă azi la Berlin în calitate de curier de cabinet (compartiment de clasa întâia, rezervat, îmi spune Dombrowski!).

Se pare că ştirile aduse lui Carp nu l-au satisfăcut. (Plecarea amânată pe mâine; anunţată mie direct).

— *Dombrowski* – care vâna adeseori cu al doilea Quartiermeister Boecklin – îmi comunică că de la Viena se va trimite în locul lui Konradsheim o altă persoană, cu mai mare vază, care să poată vorbi mai ferm în numele Austriei.

— *Volanka.* Sâmbătă seara a fost în cercurile militare mare mişcare. S-a crezut, la un moment, că soseşte Hindenburg. (Zvonul a circulat şi în oraş). În orice caz, Mackensen e azi în oraş. E vorba să se mute cartierul general la Râmnic.

Mackensen este foarte leal, nicidecum duşman al Austriei şi nu e, desigur, în curent cu instigaţiunile lui Hentsch în contra Austriei. Volanka a întrebat pe un ofiţer din statul-major german dacă Berlinul e în curent cu uneltirile politice ale colonelului şi dânsul i-a răspuns: «gewiss nicht!»; în curând va vorbi Czernin «grob» (wird ganz grob sprechen).

Fapt caracteristic: Volanka îmi spune că printre ofiţeri e mare excitare deoarece nu li se permite să-şi aducă soţiile lor în Bucureşti: «la noi murim de foame, iar aci găsim de toate».

— La căpitanul *Ielkmann* (Zentral-Polizei, Abt. Politik), la care mă aflam pentru afacerea d-nei Lizon Grecianu, condamnată la un an închisoare pentru că a ascuns armele soţului său (generalul Robescu, pentru acelaşi lucru, a plătit o amendă de 3000 lei; iar Pop Şerbănescu nimic!) – aflu că se pregătesc noi liste de ostatici. Ziua de 13 era cea din urmă zi acordată guvernului român pentru schimbul între internaţi cu ostatici. Guvernul, la început, a promis, acum însă se face că n-aude.

Germanii sunt decişi a trimite pe ostatici în Bulgaria şi a aresta şi pe alţii. Or, la sfârşitul lui Mai, când am văzut pentru prima oară pe Hentsch, dânsul mi-a spus că nu va mai ordona nici o arestare şi că nu mai vrea să cadă pe capul

lui răzbunarea Austriei. Aceasta însă nu se potriveşte deloc cu realitatea.

Prin Kiriacescu, care îmi aduce aceeaşi ştire, îmi dau seamă că e ceva care se ştie de mai mult timp.

15 August. — Mari transporturi de trupe pe linia Giurgiu. Trenurile civile nu mai circulă. Se aduc întăriri turce şi bulgare pe frontul din Moldova. Această mare bătălie va lăsa în urmă bătălia naţiunilor din veacul trecut.

— Chestiunea *ofiţerilor* aduşi de Sturdza întărâtă pe toată lumea şi misterul de care e înconjurată deşteaptă toate bănuelile. Sturdza se ascunde. L-am întâlnit, din întâmplare, la hotel Bratu, unde mă dusesem să văd pe locot. Haşigan. Era însoţit de Lupu, care vizitează continuu pe ofiţeri, deşi nu l-am văzut niciodată în vreun alt lagăr de prizonieri, de la Decembrie, de când îi avem în Bucureşti. *Sturdza* se scuză că nu mi-a făcut vizită şi adaugă: «Sper că sunteţi de acord asupra a tot ce se face».

— Îi răspund: «Nu ştiu nimic şi nu mi s-a spus nimic». El era în spatele meu aşa că nu ştiu ce cap a făcut!

În oraş, există convingerea că se caută ofiţeri pentru a-i trimite ca emisari pe lângă soldaţii noştri din Moldova, spre a-i decide să se predea.

Nici un discernământ: S-a adus căp. Grigorescu Gheorghe, un ofiţer reformat, rău văzut, pentru a-l numi la Poliţie. Căp. Voia de la Escortă râdea el însuşi de zelul germanofil de circumstanţă ce a trebuit să depună pentru a se întoarce mai repede în ţară.

Am notat deja cazul lui Pop Şerbănescu. Wachmann şi Constantinescu Stelian au fost numiţi la «Bukarester Tagblatt», iar Kercea, şef de cabinet al lui Lupu.

— D-l de *Konradsheim* a venit la mine mai mult după ştiri, decât ca să-mi comunice ceva. Dar, a sfârşit conversaţia asupra politicii momentului prin concluzia: «Totul se va sfârşi prin retrimiterea la Regiment a colonelului Hentsch şi a tuturor care-l înconjoară!»

La o întrebare a mea, mi-a afirmat că a informat pe d. De Czernin asupra cauzei neplecării mele.

16 August. — «Tagblatt» dă un rezumat asupra fazelor

prin care trece *bătălia* de la Siret-Oituz. Am păstrat această istorisire. Ziarul consacră câteva rânduri asupra ţinutei splendide a trupelor noastre. Comunicatul român nu a fost dat. Cu toate acestea a sosit.

Se spune (Corteanu) că e din cauza notei entuziaste: ofiţerii, în cămaşă şi în fruntea unităţilor lor, şarjează cu o furie magistrală. S-a anunţat oficial luarea capului de pod de la Bălţăreţ (Siret-linia dreaptă Focşani-Tecuci) şi col. Sturdza a afirmat că Bălţăreţu fiind ocupat: cum se află pe malul stâng, aceasta ar însemna că Siretul a fost trecut.

— Comicul unit cu odiosul. *Lupu Kostake* ne istoriseşte liniştit că a fost condamnat la moarte şi averea sa confiscată! Aceasta se petrecea la masa de joc... — Îi reamintesc cu ironie că Constituţia noastră nu prevede confiscarea.

Cu toate că această poveste e de râs, totuşi s-a răspândit în public şi Tudoriţă (Rosetti) a aflat-o într-o Bancă. A muri pentru patrie!... Faptul acesta şi telegrama trimisă Regelui relativ la depozitele din Bănci, — telegramă menită a nu ajunge niciodată la destinaţie — caracteriza pe personagiul nostru, viitor vice-rege, după cum crede!...

— *Wachmann,* evident trimis de Sturdza, îmi explică pe larg sensul «acţiunii lor»: Regenerarea României (prin ofiţerimea, în parte dubioasă, din captivitate?);... latura politică a acestei acţiuni;... politica colonelului Sturdza;... iniţierea prizonierilor;... iată vorbele care reveneau mai des. Ba încă, era un căpitan, Teodorescu, citat cu elogii, care voia să reînvieze, ca bază a unui nou partid politic, societatea «Bunul Român», – iar altul, căpitan Savel Popescu, luase la Crefeld chiar iniţiativa unei liste de adeziune la «politica col. Sturdza».

Wachmann a fost ofiţerul de ordonanţă al lui Sturdza, care, pare-se, fusese desemnat să ia comanda diviziei lui Grigorescu Eremia, când acesta a fost numit comandant de corp de armată. Sturdza luase înţelegere cu col. Crăiniceanu, care comanda un regiment de infanterie, şi probabil şi cu alţi ofiţeri asupra cărora Wachmann păstrează tăcere. El trebuia să discute cu Germanii garanţiile sub care ei, în urmă, ar împiedica armata să «treacă Prutul». (Nu era

atunci (Dec.—Ian. 1916/17) chestiunea Prutului la nicio ordine de zi).

La 4 Februarie Sturdza împreună cu Wachmann şi cu ordonanţa au trecut liniile în faţa unui «regiment amic», dar care nu fusese înştiinţat de plecarea lui Sturdza. Au început focuri, s-a ripostat şi aprinderea a fost generală. Ordonanţa a fost ucisă. Asupra lui avea memoriile lui Sturdza, în care dânsul nota toate incidentele vieţii, ca şi conversaţiile ţinute, plus 18.000 lei. «A fost o mare imprudenţă din partea noastră».

Wachmann a sosit în linii, o oră înaintea colonelului. S-au obţinut repede de la Viena şi Berlin toate garanţiile: «atâta încredere inspira colonelul!»...

De aci înainte povestea devine confuză. — S-a reîntors Sturdza şi fugit-a din nou?... Crăiniceanu a fost descoperit şi împuşcat; de asemenea mulţi alţi ofiţeri; dar guvernul n-a îndrăznit să meargă mult înainte cu această procedură. Într-adevăr, un soldat prizonier la Lamsdorf a declarat că făcea parte dintr-un batalion care, împreună cu ofiţerii lui, declarase că nu trec Prutul. Au fost trimişi la front şi nimic alt.

Wachmann mai spune că era de faţă când Regele a venit să decoreze steagurile din divizia Grigorescu. A sosit conducând el însuşi automobilul. Frânt în două, nu a putut aşterne nici zece vorbe în şir pentru a înălţa «cruciuliţa ce agăţa de bastonul steagului». Lui Sturdza i-ar fi zis pe *nemţeşte:* «Wie geht es dir, Sturdza?» şi acesta ar fi mulţumit în româneşte...

În orice caz, când Sturdza a apărut în Germania, s-a temut să se arate ofiţerilor şi, după 15 zile, Wachmann s-a dus ca un simplu prizonier să sondeze terenul la Dänholm...

17 August. — Lupta continuă uriaşă, înfiorătoare. Nu se spune că trupele noastre cedează şi că se retrag... În toate cazurile, e o retragere bine ordonată, cu contraatacuri viguroase.

Târgu-Ocna nu e luat. Comunicatul român din 12 (în «Pester Lloyd» sosit azi dimineaţă) afirmă că noi am reluat fabrica de sticlă. Acest comunicat confirmă, că bătălia

aceasta a fost cea mai mare din câte s-au dat pe frontul rus.

— *Sturdza* este îngrozit de ce a găsit aici. Indeciziune la Germani: negocierile pentru ofiţeri durează de luni de zile; intrigi la Români. El e hotărât să se retragă la Călineşti şi «să aştepte acolo de va fi nevoie de el».

Relativ la pantahuza Carp, dânsul o judecă «cel puţin inutilă». Îi vine greu să creadă că Petre Carp e la curent şi că o aprobă. Îi arăt că se înşală. Asupra proiectelor Carp, el credea că e vorba numai de un plebiscit al lui Carp pentru alegerea unui rege. N-are nicio încredere în pătrunderea lui Lupu. Credea pe Neniţescu inteligent, nu însă un ambiţios prost.

Trec la acţiunea întreprinsă cu ofiţerii. S-ar fi ajuns la soluţiunea următoare: fiecărui ofiţer repatriat să i se dea locul destinat dinainte. Vorbesc de diferitele soluţiuni posibile de pace. El recunoaşte că pacea cu reprezentantul Regelui, care a declarat războiul, ar fi mai eficace pentru a sfărâma blocul.

O chestiune directă: «Regele, ar putea şi ar fi El liber s-o facă?» El: «Fără îndoială. Regele n-ar avea decât să hotărască şi armata s-ar supune. Armata va face ceea ce s-ar porunci de sus». De altfel, soldaţii şi ofiţerii ar trage cu turbare asupra Ruşilor! Tot timpul, pe front, sunt goluri: Ruşii, ne mai ascultând de nimeni, părăsesc poziţiunile lor. În fiecare moment, trebuie aduse rezerve pentru a umple golurile. Acest fapt i-a fost confirmat de maiorul Chiţescu care a fost făcut prizonier». — «Regele, se crede el legat de Brătianu? - El: «Cred că se va scăpa de dânsul fără nicio remuşcare».

Am voit să controlez ceea ce Haşigan mi-a istorisit despre lagărele de prizonieri. La început prizonierii au fost grozav maltrataţi. Dânşii au suferit de frig şi de foame. Canalele fiind îngheţate, drumurile desfundate, cărbunii şi proviziunile ajungeau cu întârziere, se distribuiau mai întâi populaţiei civile şi numai la urmă prizonierilor. «Marile Puteri au schimbat politeţe între ele şi au căutat să lovească numai în cei mici».

La Lamsdorf, cei din lagăr mor de foame. Dânsul a văzut

1200 morminte de Români. La autopsie, s-a putut constata că stomacurile lor erau atrofiate.

Oamenii, de altfel, soseau epuizaţi, atât cei valizi cât şi cei invalizi.

Schwarmstedt fusese la început un lagăr de represalii. Când a fost lichidat pentru a-l transforma într-un lagăr *aspru* de ofiţeri, i s-a schimbat numele primitiv; până într-atât reputaţia sa era îngrozitoare.

Haşigan mi-a spus că prizonierii aveau perne umplute cu paie putrezite şi că, noaptea, smulgeau paiele, de pe paturile lor mizerabile pentru a mesteca ceva!...

Sturdza a fost consultat asupra sorţii a trei ofiţeri evadaţi şi închişi la Küstrin şi pe raport a scris: ei nu merită nici o pedeapsă, căci dacă aş fi fost şi eu în lagărul din Schwarmstedt, aş fi făcut exact ca dânşii...

Ni s-a raportat la Crucea Roşie că soldaţii se întindeau pe pântece ca să nu fie văzuţi cum mâncau iarba...

— *Tzigara Samurcaş* vine să-mi anunţe că voieşte să se retragă. «Se vor cere de la dânşii lucruri dezagreabile» – presupun că e vorba de campania cu iscăliturile; – afară de asta, toţi se ascund de el, cum de pildă a fost cazul cu manifestul, apoi sosirea lui Sturdza: el preferă să plece curat.

— *Bărbătescu* îmi arată îngrijorarea sa: Tzigara i-a spus că s-a săturat de atâtea plictiseli. Cu un altul i-ar veni greu să servească. Lupu a voit să-i încredinţeze oarecari servicii politice; dânsul a refuzat. I-a cerut atunci să-i recruteze patru sau cinci agenţi spre a-i instala pe culori. Bărbătescu i-a prezentat pe Penciulescu şi alţi trei takişti sau liberali deochiaţi. Lupu le-a ţinut un mare(!) discurs: marile evenimente care se prepară... opera însemnată de adus la îndeplinire... Bărbătescu e înmărmurit de naivitatea lui Lupu, care nu cunoaşte pe nimeni şi nu ştie nimic din organizarea politică.

— Banca Generală geme de ţărani – femei cu deosebire – care vin să expedieze bani pentru prizonieri. La Crucea Roşie s-a înregistrat un mare număr de pachete individuale predate de ţărani.

18 August. — Întrebuinţarea jandarmilor germani pentru a smulge iscălituri continuă. Colonelul Hentsch lucrează cu sârguinţă împreună cu Lupu. Beldiman e expediat în grabă la Berlin, iar mie nu mi se dă nicio urmare la comunicarea pe care mi-a făcut-o Mirbach la 5 August. Nu înţeleg ca lucrurile să se petreacă cu uşurinţă şi scriu lui Mirbach. Am trimis scrisoarea la biroul său şi Mirbach a iscălit pe plic de primire. Singur Stirbey e la curent. Am ţinut să se ştie că am simţit manopera şi am grija să-i reamintesc că «vizita mea fusese agreată la Berlin».

— Vizita unui profesor *L. V. Stadeczky* de la Cluj, adus de Dombrowsky, care îmi şopteşte să fiu circumspect. N-a vorbit decât de Ungaria şi Bulgaria. A mai fost altădată în România.

— *Răniţii* curg. A trebuit să punem la dispoziţia autorităţilor germane spitalul nostru de la şcoala de Poduri şi Şosele, precum şi cel de la Şcoala de Comerţ.

— Brănişteanu îmi anunţă că «Lumina» va apărea. Hentsch s-a răzgândit şi li s-a comunicat că ziarul e autorizat să apară şi ar fi de dorit ca aceasta să se facă repede... Se pare că cuvântul de ordine este: e indiferent dacă aceşti domni se înţeleg sau nu. Faptul acesta e o cofirmare a ştirii că Berlinul a preferat să nu sufle nimic pentru moment şi să lase pe Carp în aer. Îmi reamintesc că Sturdza mi-a spus ieri: «Nemţii socotesc că pot aplica la noi sistemul «divide et impera»!...

— *Vârnav* tratează pe Dobrovici de tâmpit, dedându-se la tot felul de afaceri. Ar fi vândut cu 150.000 lei un vagon de alcool până aproape de front. Deocamdată, Manliu, pe care tatăl său îl expatriase pentru un furt de argintărie, trafichează cu orice-i cade în mână. «Lupu e de o inconştientă şi de o incapacitate catastrofală».

— Depeşile anunţă că *Papa* a adresat tuturor Puterilor propuneri de pace. Nu se cunosc încă condiţiunile. S-a zis că Papa ar dori ca această manifestare pentru pace să fie concomitentă cu a treia aniversare a sa. Însă data nu coincide nici cu ziua de naştere, nici cu data suirii în Scaunul papal. E oare vreo legătură cu noua atitudine germană

despre o pace sigură pentru Ianuarie?

19 August. — Azi dimineaţă, niciun comunicat al armatei Mackensen. Comunicatul de pe frontul Archiducelui Iosif, de altă parte, nu dă decât cifra prizonierilor făcuţi din ziua de 19 Iulie, începutul ofensivei în Răsărit.

Comunicatul român cu data de 18 August vorbeşte de un atac respins al nemţilor, la fabrica de sticlă din Târgu-Ocna. Nimic mai mult. Se pare că s-a ajuns la un punct mort.

— Părerea lui *Spiess,* cu care am dejunat, asupra României: «În fond, Berlinul nu ştie ce vrea». — Cu atât mai mult, replic eu, ar trebui să lase lumea în pace şi să nu mai agite politica aceasta. — Perfect de acord.

20 August. — Pe front stagnare completă. Lupta din Flandra continuă cu înverşunare. Italienii se redeşteaptă şi o mare ofensivă începe şi din partea aceasta. În Moldova aproape nimic. Comunicatul austriac, care vorbea despre urmărirea armatei române în retragere, a devenit mut asupra acestei chestiuni; iar comunicatul român, din 19 menţionează că pe frontul de luptă de la Mărăşeşti, de 13 zile, aceasta este prima pauză ce se poate înregistra.

— Vorbe de gazetar: Popeseu (N.F.P.) pretinde că e vorba de neînţelegere între Ludendorf şi Hindenburg şi că Michaëlis e de partea acestuia din urmă.

— Defilare de internaţi care vin să solicite intervenţia mea, când eu nu pot nimic: Motru, Dumitrescu-Câmpina şi Ioachimovici. De la *Motru* aflu că primul manifest al Universităţii, pe care l-a semnat, —singur— era redactat de Onciul, însă acesta s-a ferit să-l iscălească.

21 August. — Nicio ştire importantă de pe frontul nostru. Se face numărătoarea prizonierilor la Mărăşeşti. Această însemnează că nu e nimic de comunicat. Dar, afară de marea ofensivă italiană, un atac formidabil francez a început la Verdun. Afară de Salonic, e o ofensivă înverşunată pe toate fronturile.

Enciclica Papei spune, cu drept cuvânt, că pentru toată lumea onoarea armelor este neştirbită şi că ar fi o nebunie de a mai continua un război inutil, pentru că toţi sunt de acord că nu va fi nici cuceriri, nici îndemnitate, libertatea

mărilor, «care sunt comune lumii întregi». De două ori, Papa revine asupra *zădărniciei* continuării războiului.

— D. *Horstmann* invitat la dejun după dorinţa sa: – E un lucru copilăresc a crede pe cancelarul Michaëlis ca fiind omul lui Ludendorf. El este omul care va restabili balanţa între civili şi militari şi cum nu ţine la locul ce ocupă, nu va avea faţă de dânşii slăbiciunile predecesorului său, care ţinea să-l păstreze.

D. Kühlmann nu se va lăsa să fie călcat pe picior de către militari. Foarte bogat prin femeia sa care a murit; ajuns la cele mai înalte demnităţi în scurt timp. Bavarezul, ferm până la brutalitate, va reda diplomaţiei rangul ce i se cuvine în hotărârile afacerilor.

Exemplu: a numit pe Bernstorff la Constantinopole, cu toate că militarii voiau ca ambasador pe atotputernicul ataşat militar generalul de Lossow. Trebuie răbdare şi să profiţi de momentul oportun; de două ori, elogii aduse răbdării lui Mirbach. Aşadar Mirbach aşteaptă ceasul pentru a pune pe Hentsch sau pe ori care alt militar la locul lui.

Regretă că nu m-am dus când mă îndemnase dânsul şi că am aşteptat întoarcerea lui Stirbey. Aş fi fost acolo (Berlin) în epoca când «toate aceste intrigi se ţeseau aici». — Eu: Ar fi interesant, de pildă, de a examina, dacă o pace cu România oficială — la ceasul acesta — n-ar fi posibilă şi dacă această pace n-ar face altfel de spărtură în Antantă decât o pace separată ce se doreşte cu o România ocupată. Mai insinuez că Regele, după spusele lui Sturdza, este liber şi că armata îi este supusă. El: În orice caz, aceasta ar fi imposibil din cauza Austriei.

Dânsul îmi vorbeşte apoi de plecarea precipitată a lui Boecklin, comandantul Marelui Cartier, dar nu-mi spune nicio vorbă de plecarea anunţată, peste tot a lui Hentsch şi a lui Rosemberg. Mai adaugă că «nimeni nu poate aproba proiectele d-lui Carp. Nu se va răspunde şi, în modul acesta, probabil va înceta criza politică».

Notă dezagreabilă: «Care este Regele care ar consimţi să vină atâta timp cât mai e încă o «Militär-Verwaltung» şi cum să renunţi mai de înainte la acest «Militär – Verwaltung»

când azi avem nevoie de grânele D-voastră? Războiul submarin e o prostie care a adus Germaniei dușmănia Americii. Tonajul dispare pentru inamici dar şi pentru noi, şi în viitor nu trebuie să ne mai gândim la închirierea de corăbii pentru transportul grâului; deci rezervorul va fi în România». În rezumat: toată politica lui Carp e inadmisibilă.

Dar, niciun angajament şi mai cu seamă nicio explicare sau scuză relativ la călătoria mea interzisă.

Se confirmă plecarea lui Esterhazy şi numirea lui Weckerle. Horstmann îmi spune că împăratul a refuzat demisia şi i-a dat un concediu. Încăpăţânarea lui Esterhazy de a se retrage e o notă rea pentru un om tânăr care primise, acum două luni, însărcinarea. E şi o înfrângere pentru Czernin: «A fost mare mirare ca, după şase luni, să i se acorde unui ministru, care n-avea nici o decoraţie, St. Ştefan şi acum ordinul Toison d'or. Noi a trebuit să-i oferim de asemenea Vulturul Negru. După acestea, n-a mai rămas nimic. Pentru ce toate acestea?».

La 5 ore văd pe *Dombrowski,* care de Sâmbătă mă urmăreşte continuu pentru a afla motivul de întârziere a plecării mele.

Am aşteptat un semn, dar cum nici Horstmann n-a relevat nimic asupra acestui punct, am vorbit lui Dombrowski despre demersul lui Mirbach în numele lui Hentsch; apoi de scrisoarea mea fără răspuns şi stăruinţa mea ca Berlinul să fie avizat. Am înştiinţat pe Dombrowsky că Românii, afară de Stirbey, nu ştiu nimic despre afacere. «Nu vreau să trec, spun eu, nici în ochii lui Bussche drept o persoană care se dă de o parte pentru că situaţia pe front nu e bună, nici în ochii lui Czernin drept o persoană, căreia îi este frică de a vorbi cu dânsul, pentru că Germanii de aici s-ar supăra».

— Starea prizonierilor noştri din Bulgaria este îngrozitoare. Păstrez o scrisoare a doctorului *Mihail* din care reiese adevărul. Ştirbey scrie prinţului de Reuss (O.K.M.) junior, reamintindu-i că toate demersurile noastre au rămas fără efect.

Căpitanul *Ielkmann de la* Poliţia Centrală îmi confirmă că guvernul român a răspuns în fine propunerii de a se face

schimbul între internaţi şi ostatici, însă că nu s-a fixat încă data. Aceasta a supărat din nou pe Nemţi şi se aşteaptă ca de la Berlin să sosească Ordinul de trimitere a ostaticilor în Bulgaria.

Afară de aceasta, Germanii refuză de a pune în libertate pe acei cărora le reproşează ceva, ca Dumitrescu-Câmpina, care cinic, în naivitatea lui, spune că n-a primit decât 80.000 lei de la Germani şi că a prevenit «cinstit» pe Hennenvogel că la venirea lui Crăiniceanu la jurnal încetase de a putea aduce vreun serviciu.

22 August, – Pe frontul nostru nimic. Din compararea comunicatelor român şi austro-ungar s-ar deduce că armata austro-germană se află în defensivă. Atacurile Verdun, Champagne, Flandra au influenţat mult frontul oriental.

— D-nul *de Konradsheim* mă vizitează de dimineaţă. Îi comunic sensul scrisorii mele către d-nul de Mirbach. La sfârşit, îmi spune că dacă aş voi să fac propuneri sau să comunic ceva prin scris contelui Czernin, el stă la dispoziţia mea. (Cred că acesta era şi scopul vizitei sale).

Am declinat oferta, căci o comunicare prin scris n-ar avea acelaşi efect ca o conversaţie pentru a examina diferitele faze ale unei chestiuni complexe. I-am spus şi lui dacă, din punctul de vedere central, n-ar fi locul de cercetat spărtura care ar face în Antantă o pace cu România oficială, adică cu Dinastia şi Armata. Ce mare păcat că Hentsch-Carp m-au împiedecat a lucra la Berlin şi Viena în acest sens!

Am mai vorbit despre schimbarea de guvern în Ungaria. Esterhazy era considerat ca «Strohmann» al lui Andrassy şi dacă Andrassy nu-i urmează, este că, probabil, «se rezervă».

— După amiază, o cartă de vizită de plecare de la d-nul *Arthur Rosemberg.* Merge la Râmnicul-S.; unii zic pe front. A fost înlocuit înainte de a sfărâma «partidul d-lui Marghiloman». Ovreiul pus să controleze ministerul de interne va priva pe Neniţescu de o Egerie menită să-i completeze intelectul.

24 August — D*ombrowski* vine să se informeze dacă Mirbach a răspuns la scrisoarea mea de Sâmbătă. E uimit că n-a dat semn de viaţă. Căpitanul Pallo a plecat ieri şi, de

acord cu Konradsheim, va informa Viena despre aceste împrejurări. (Dacă e adevărat, aceşti domni dau mai multă importanţă ca mine lucrurilor neînsemnate de aici).

Volanka, totdeauna bine informat, îmi istoriseşte că plecările lui Boecklin, ale maiorului Dern (pe care nu-l cunoşteam) şi ale altor mai mici, sunt motivate de traficurile din unele biurouri. (Ieri, *Matak* îmi spunea că a înştiinţat pe Dern de pungăşiile ajutorului său, Monske, cu vinuri. Matak cita fapte.) Volanka certifică că cunoaşte cazul unui ausweis pentru ţuică, care a costat 15.000 lei.

Volanka istoriseşte cu o vie satisfacţie că informaţiile culese din ţări neutre, ca Elveţia mai cu seamă, consideră pe Czernin ca omul care s-a revelat în timpurile din urmă şi care singur e în stare de a face pace. În vizita sa la Berlin, s-a ocupat mai cu seamă de chestiunea poloneză care a dat greş. Polonezii voiesc să fie un Stat, însă nimeni nu se gândeşte a se înscrie în armată. S-au chemat voluntari şi Varşovia n-a dat decât o sută, din care jumătate evrei. Toţi ar voi să se scape de această chestiune, cu riscul de a fi reluată de Rusia. Nimic de făcut cu Polonezii, care se găsesc foarte bine, unii la Viena, alţii la Berlin şi restul în Rusia.

(Şi Horstmann şi Praschma mi-au spus că afacerea poloneză n-a dat nimic bun şi a costat prea scump!)

E bizar că Stirbey a primit o scrisoare de la Martha Bibescu în care spunea: «Francezii nu vorbesc cum scriu. Fac curte Austriei. Czernin e omul zilei şi în el se pun speranţele de pace». Poate că tot din aceeaşi sursă pornesc şi informaţiile lui Volanka!

— *J. Duca* îmi repetă o vorbă a lui Paul Teodoru, care e curată inconştienţă: «Noi am cerut lui Mackensen să atace Moldova!..»

— O notă care zugrăveşte bine regimul Carp. D-nul *Cernătescu* îmi spunea ieri că e prefect, curator la Madona (Craiova) şi inspector agricol. Lupu nu cunoaşte altă persoană la Craiova.

Astăzi, la direcţiunea Băncilor Populare, şi-a făcut apariţiunea – fiind numit de Virgil Arion - cumnatul său *Crivăţ,* ex-takist, ghiftuit de Take şi actualmente bombardat

membru în comitetul permanent al Instr. Publice şi în Consiliul de Adm. al Băncilor. E adevărat că, în interval, a scris la «Moldova» şi că «Bukarester Tagblatt» i-a refuzat un articol în contra mea. Tot în acelaşi timp, V. Arion a mai numit într-un post pe un oarecare Pandele Ionescu, un bătrân alcoolic, fără domiciliu, care doarme prin cârciumi sau prin hale. Mare scandal. Căpitanul Martin, delegat german, a trebuit să roage pe Crivătz să părăsească şedinţa. Şi aceştia sunt oameni, pe care nenorocirile timpului i-au scos la suprafaţă şi care lucrează, cel mai sigur, la reabilitarea liberalilor!...

25 August. — Nimic pe frontul nostru. Mareşalul îşi prelungeşte şederea la Bucureşti. Statul său Major, de asemenea, e vorba să se reîntoarcă. Operaţiunile sunt deci virtual oprite. Relativ la proiectele afişate de către neîndemănatecii prieteni români, acestea au dat greş complet.

— *De Kühlmann* a rostit primul său discurs în faţa comisiei permanente a Reichstagului. El a spus: «Am intrat în anul cel din urmă al războiului...» O fi ştiind ceva!...

— Ajutorul de primar liberal *Donescu* a avut un concediu, a cărei prelungire a solicitat-o în zadar, ca şi ceilalţi internaţi care s-au izbit de un refuz formal. Însă nu s-a mai reîntors la Săveni. Neniţescu l-a însărcinat cu o lucrare la Ministerul de Finanţe şi, pentru a termina această lucrare importantă, a trebuit să ceară oficial o păsuire. Şi tot acelaşi Neniţescu mă învinuia că n-am exilat chiar de pe acum pe Brătieni şi pe liberali**!**

27 August. — *Tristă aniversare a Consiliului de Coroană* şi a declarării războiului! Pe frontul nostru nimic. S-a luat contact cu prizonierii luaţi pe Siret: fiul generalului Benone Anastasiu, maiorul Ruşeaveţianu, etc. Ei dezmint că în Moldova a fost foamete şi mizerie.

— Straniul prizonier, găzduit cu aghiotantul său, lt. Mateescu într-o casă particulară, maiorul sau loc. colonelul *Chiţeseu,* şi care ruga continuu pe Dobrescu (prin note scrise, păstrate de Dobrescu după dorinţa mea), a venit azi dimineaţă la mine. Era în civil. Are un ausweis pentru a

circula *liber* în oraş. *Asupra armatei:* e bine organizată, cu puşti-mitraliere, tunuri grele şi mitraliere în mare număr. Companiile a 4-a formează regimente de marş; rezerve în oameni pentru goluri. Generalii care comandă: Averescu, la Bacău; Cristescu, la Tecuci; Popovici, Epure, corpuri de armată. Un ofiţer francez de batalion; ofiţeri francezi la regiment şi la marile unităţi câte unul din unitate. Organizarea franceză a dat rezultate minunate. Regele şi prinţul Carol pretutindeni pe front. Berthelot se ocupă mai cu seamă a dirija instrucţia artileriei grele. Pressan este şeful marelui Cartier. La întrebarea mea: «Regele este El liber în mişcările Sale?» Chiţescu răspunde: «Perfect liber»; de altfel, e Marele Cartier şi Regele; ministerul nu figurează decât ca legătură pentru muniţiuni.

Chiţescu mă face atent asupra felului curios de a dispune de dânsul. Aşa, la hotelul Bratu – mai înainte de a fi instalat într-un apartament particular – a fost vizitat de Lupu Costake şi de col. Sturdza, care i-au vorbit de o misiune. Apoi i s-a specificat, de a remite scrisori lui Christescu şi Averescu. El ar fi obiectat că, presupunând că ar putea traversa liniile, îşi închipuie cineva că îndărătul frontului i se va permite să meargă de la un cartier general la altul? «Nu sunt la doi kilometri unul de altul!».

Sturdza ar fi răspuns: «Când e bunăvoinţă, se poate tot»!

Chiţescu adaugă că deziluzia sa e adâncă, căci avea pentru Sturdza mare stimă. În acelaşi timp, el confirmă că col. Crăiniceanu, care complotase cu Sturdza, a fost împuşcat. Tatăl său a cerut revizuirea (?). Noua sentinţă a fost executată, *propriul său frate* comandând plutonul(?!!). Socec, degradat la Copou, ar fi închis la Galata. Condamnarea ar fi motivată de atitudinea sa în lupta de la Argeş.

Odată transferat, din partea lui Lupu Kostake i se aduce de Kercea, noul şef de cabinet, 400 lei cheltueli de drum (mi-a arătat un plic cu bilete şi cu menţiunea: 400 lei.) Două scrisori ale acelui Kercea indică că e un început de executare. Maiorul, înmărmurit sau şiret, vine să-mi ceară sfatul meu: unde-l trimite? Ce vrea de la dânsul? Conştiinţa

lui îl opreşte a se învoi la o trădare.

Mi-e aşa de greu să dau crezământ unei manopere atât de stupidă a lui Lupu, încât, dacă n-ar fi scrisorile lui Kercea, aş crede că e vorba de un roman. Dar Lupu mi-a afirmat de atâtea ori că el e depozitarul gândurilor scrise ale lui Averescu, – încât îl socotesc capabil de toate smintelile.

Chiţescu trebuie să-l vadă azi pentru instrucţii definitive. Cere voia să revină apoi la mine.

Dau, după mai multe cereri repetate, avizul următor: «Nu cred că d-nul Lupu Kostake vă însărcinează cu scrisorile de care îmi vorbiţi; e o întreprindere care vă expune şi vă compromite fără niciun rezultat practic. Cel dintâi lucru ce-l va face orice general căruia îi veţi înmâna propunerile de a depune armele – după cum pretindeţi – va fi să vă aresteze. Dacă în realitate sunteţi importunat, n-aveţi decât să cereţi comandantului militar să vă trimită într-un lagăr de prizonieri».

Fiindcă Corteanu îmi spune că el cunoaşte pe acest pelerin, că e puţin detracat, nu cred că a fost făcut prizonier, sau atunci, prin vorbe nesăbuite, a dat să se înţeleagă că ar putea servi ca spion.

28 August. — La dejun *Horstmann.* Lupta de la Siret a fost o înfrângere: «n-avem destule trupe, din moment ce suntem atât de puternic angajaţi la Verdun: nu se mai conta pe o nouă ofensivă la Verdun. Nota Papei trebuie să aibă la bază câteva convorbiri preliminare, undeva, poate chiar în Englitera. În Rusia, Kerenski ia în mâinile sale toată autoritatea; (cu admiraţie): e un mare om! Vedeţi cum evoluiază cu uşurinţă! Cine ştie dacă nu visează Coroana?».

Horstmann văzuse înainte pe Mirbach. Nicio vorbă despre nota ce i-am trimis la 25 relativ la închiderea arbitrară a brutăriei cooperative «Viaţa». Germanii au un curios sistem de a-şi crea amiciţii într-o ţară.

— Ziarele reproduc discursul Cancelarului cu prilejul constituirii unei comisii parlamentare. Este vorba de un comitet de şapte parlamentari care, reuniţi cu şapte delegaţi din Bundesrath, va îndeplini pe lângă Cancelar rolul de comitet consultativ permanent. Centrul şi socialiştii dau câte

doi delegaţi, printre care Scheidemann şi Erzberger, pe când conservatorii, unul singur, contele Westarp. Ce schimbare! Acest comitet va intra în funcţiune cu ocazia răspunsului la nota Papei. «Cum nu poate fi vorba de schimbarea Constituţiei în timp de război», această comisie va fi o încercare leală. Cancelarul a precizat că fiecare membru trebuie să hotărască fără «referendum» partidului său. E un minister parlamentar care se întrevede alături de guvernul oficial.

— Maiorul Chiţescu a fost expediat azi dimineaţă. Se pare că ieri seara, la orele 9, a căutat să mă revadă, însă Bărbulescu l-a consiliat să nu o facă. Corteanu susţine că e un om de nimic, un escroc, care poate mânca banii lui Lupu, cum a înghiţit averea soţiei sale. Faptul singur al plecării interesează. Lucrul acesta s-a hotărât îmi închipui, după vizita lui Lupu.

Seara, de pe terasa mea, din toate părţile se auzea muzica. Cele două Casinouri de ofiţeri din Str. Clemenţei ne trimiteau ecourile pianelor, viorilor şi lăutarilor. De zece zile tăcere desăvârşită. Pierderile pe Siret au trebuit să fie teribile.

Mavrojani îmi spunea că la Cotroceni feldwebelii germani anunţau *că la Focşani a fost şi mai greu ca la Verdun.*

29 August. — Căldura continuă a fi îngrozitoare. De trei zile chiar serile nu sunt mai răcoroase.

Comunicatul austriac de azi dim. anunţă că Românii au recucerit poziţiile la nord de Soveja, în valea Suşiţei. Comunicatul vorbeşte *de superioritatea numerică a forţelor române.* Din contră, în Bucovina, trupele aliate, după un mare atac, au luat Boianul, iar Ruşii au fost aruncaţi dincolo de Rakitna. Cum această poziţie se află la nord de Dorohoi-Herţa, acţiunea în contra Moldovei s-ar relua ea oare prin acel punct?

— Vizita *căpitanului Voia,* unul din cei 44. A refuzat o funcţiune, pe când Lupu a comunicat ieri numirile la 12 din ei: şefi de poliţie, sub-prefecţi, directori de prefectură, etc.

La Bucureşti nimic, Tzigara a rezistat. Însă z*ece au fost, trimişi pe front, cu alte cuvinte în Statele Majore ale*

diviziunilor pentru a se întreţine cu prisonierii şi a-i hotărî să se reîntoarcă în linii pentru a face propagandă de dezertare.

Pentru a preciza mai bine însemnătatea vorbelor lui Voia, îi spun: «Atunci, vor fi imediat împuşcaţi dacă trec». «E şi părerea mea», adaugă dânsul. Aşadar, Lupu continuă planul său!

— «Mă simt vinovat că am primit să viu» şi apoi el continuă a spune că dacă tatăl său n-ar fi murit pe când dânsul se afla la Crefeld, ar fi refuzat în ultimul moment. Noi trăiam acolo liniştiţi şi moralmente fericiţi înainte de sosirea lui Sturdza; din momentul acela, ne-am divizat, ne-am bănuit, ne-am acuzat. La Crefeld, ne administram noi înşine, iar col. Sturdza comanda lagărul. Maiorul Negrutzi era aghiotantul lui; acesta a încurcat lucrurile mai mult. Am fost recomandaţi «pentru întinerirea Munteniei ocupate». În lotul sosit, sunt zece ofiţeri – aproape toţi căpitani – din armata activă. Mi-e ruşine să mă arăt, pentru toţi suntem suspecţi.

Comentariu asupra spuselor lui Voia. Ieri, la spitalul Ortodoxiei (No. 113), doi ofiţeri răniţi: Deculescu – citat prin ordin de zi – şi Drăghiceanu s-au bătut cu un camarad care luase apărarea unuia din cei 44. Ei au refuzat să mai locuiască sub acelaşi acoperământ cu ceilalţi.

30 August. — Numitul Chiţescu a plecat Marţi dim. A trimis lui Dobrescu un bilet, relatându-i convorbirea cu Lupu. Dacă e adevărată, Lupu crede că misterul planează asupra manoperii sale; or, maiorul a fost Luni seară la ing. Brătescu, unde, faţă de martori, a povestit toată afacerea sa. Bărbulescu era de faţă. Brătescu mi-a istorisit faptul.

— Ofensiva contra Moldovei a reînceput. Armata Mackensen a luat Muncelu, la Nord de Panciu. Aceasta taie din ce în ce mai mult estuarul din valea Suşiţa. Una mie prizonieri şi câteva tunuri. — Opinia lui Witzleben: Nota Papei nu va aduce nimic: «E o glumă». Nodul chestiunii rezidă în Belgia: noi nu putem primi o libertate pentru Belgia, ca apoi să facă din ea o bază de operaţiuni a Engliterei pentru un apropiat război. Nu putem libera aşa mulţi prizonieri: n-avem destule trupe pentru a-i păzi şi cum se bat Românii acum şi de ce spirit sunt ei însufleţiţi, trebuie

să luăm precauţiuni suficiente.

—A fost pentru Dv. o înfrângere, – zic eu. — Witzleben, mirat; Înfrângere nu... Am străpuns linia, dar căldura era aşa de copleşitoare, încât trupele nu se mai puteau mişca (sic).

— Notă bună pentru Neniţescu. El a refuzat să numească pe Wachmann – fiind dezertor – ca director la Băncile Populare. Deşi ca şi instalat de Nemţi, Neniţescu a fost dârz. El a comunicat în scris refuzul sau Direcţiei, – mi-a spus Corteanu. (De altfel, am aflat aceasta, prin anticipaţiune, chiar de ieri de la V. Maltezianu). Neniţescu nu e deloc amestecat în afacerea ofiţerilor; s-a ţinut de o parte de dânşii şi dinadins a lipsit din Bucureşti.

— De Mirbach mi-a trimis ieri seară, târziu, o scrisoare, cu data de 29 August, prin care mă înştiinţează că «ideile pentru realizarea cărora cooperarea D-voastră ne-ar fi fost, nu numai preţioasă, dar de cea mai mare importanţă, găsindu-se pentru un moment trecute pe cel din urmă plan, nimic nu s-ar mai opune acum la executarea proiectelor dv. de călătorie». Restul, formule de politeţe. — Nu voi răspunde îndată. Nu mă voi mişca decât dacă sunt formal invitat să plec la Berlin şi dacă mi se cere avizul.

31 August. — Comunicatul anunţă un nou succes la Ireşti, luat după o luptă aprigă cu toată diversiunea violentă a Românilor la Muncel. Ireşti e la sud-vest de Muncel. E vorba aşadar de o lărgire a câmpului de bătaie. Se va relua ofensiva? E numai o succesiune de acţiuni locale pentru a restabili un front?.. Un ofiţer bavarez, prieten cu Maimarolu, l-a asigurat formal că nu se va mai relua acţiunea pe frontul român.

Scrisoarea lui Mirbach pare că e în acelaşi spirit.

— Pe Isonzo, a 11-a bătălie care durează de 10 zile, e formidabilă. Italienii au câştigat teren între Goez şi Dolman. Drumul spre Triest, după cum afirmă jurnalele, e barat. Aci se dă acum lupta cea mai vie, cea mai aprinsă din toate fronturile.

— *Tzigara,* foarte nemulţumit, pune din nou demisia la dispoziţia lui Lupu. Regretă că a fost dus la ofiţeri, când Lupu le-a ţinut o cuvântare şi, de acord cu şeful poliţiei

germane, a refuzat să introducă pe ofiţeri în poliţie.

Hinna de asemenea se plânge de pretenţiunile lui Lupu, care vrea să aibă pe primul «său» procuror, în vederea «evenimentelor politice» care se prepară!... (E vorba de Pop-Şerbănescu). El devine maniac.

— Ieri, *Mavrojany* a găsit sub o călimară, la Crucea Roşie, un nou exemplar al protestului anonim contra pantahuzei Carp. E o ediţie corectată, din care s-a scos numele lui Carp şi care e îndreptată contra aliaţilor. După amănuntele ce cuprinde, – hârtia fiind găsită după o şedinţă a comitetului prizonierilor, – Mavrojany crede că autorul ar fi d-na Alex. Cantacuzino sau că dânsa ar avea cunoştinţă de acest act.

1 Septembrie. — Poliţia germană a făcut o descindere la *spitalul Ortodoxiei,* unde a făcut o minuţioasă percheziţie. Presupun că era vorba să se dea de urmele manifestului căruia i se dă atâta importanţă. Nu s-a găsit nimic suspect. Sunt încântat şi pentru d-na Cantacuzino şi pentru Crucea Roşie.

Apariţia «Luminei». Ca ziar, ceea ce poate fi un ziar în ţară ocupată: searbăd. Apelul către cititori ar fi bine venit dacă ar fi fost mai scurt. Se spune că Stere e deja plictisit de rigorile cenzurii.

— În comunicat, nimic pe frontul nostru.

— Am răspuns d-lui Mirbach că nu mai primesc libertatea de a călători ce mi s-a dat, în sfârşit. Nu vreau să fac un voiaj de *amator.*

3 Septembrie. — Bărbătescu mi-a comunicat că ieri s-a prins, la ieşirea din biserică, un băiat care împărţea acele manifeste, de care s-a făcut atâta vorbă. E fiul maiorului Ionescu-Păleaţă, un imbecil protejat de Paul Teodoru. Tatăl său a venit la mine azi dimineaţă. Acest om blând, supus, era peste măsură de mişcat. N-are nimic de zis contra arestării fiului său, 16 ani, în clasa IV-a de liceu; acest lucru îl va face să reflecteze; dar fierbând de mânie, ca un cazan sub presiune, în contra plebiscitului Carp, care a pricinuit reacţiunea care zguduie întreaga tinerime. După dânsul, agenţii liberali şi takişti fac să intre în mâinile tinerilor un model cu menţiunea «copiaţi şi răspândiţi foarte discret». Şi

tinerimea se înflăcărează.

Poate că versiunea este adevărată. În orice caz, această manifestaţie Carp s-a întors contra Germanilor.

Am sub ochi exemplarul din Calafat. La început semnăturile: Petre Oprescu, primar; Ion Cernătescu, prefect; apoi, cu calităţile lor, *mai desluşit scrise* ca, numele: ajutorul de primar, patru consilieri comunali, judecătorul de pace, inginerul oraşului, poliţaiul, comisarul, secretarul primăriei, casierul comunal, registratorul; apoi patru agenţi de percepţie. Toţi aceştia pe prima coloană. În urmă, o serie lungă cu: Farchy, Eskenazy, Levy, Samuel, Gerson, Alcalay, etc. Şase alte coloane de nume scrise cu aceiaşi scriitură greoaie şi stângace de câţiva «agenţi încasatori». Îmi pare rău că n-am putut fotografia documentul ca amintire a acestor fapte de necrezut!

— *Nimic important pe niciun front,* O oboseală generală. Pe «frontul de fier», – aşa l-a poreclit un ofiţer german – al Moldovei, armata Mackensen se afla în proporţia de 1 contra 3. Deci lipsă de trupe pe frontul oriental şi enormele rezerve de care s-a vorbit atât, poate că nici nu există.

— *Mehedinţi* a primit ieri pe Haşigan. El confirmă că s-a cerut ofiţerilor români să iscălească, obligându-i a merge pe front, nu pentru a combate, dar pentru a dăscăli pe prizonieri, spre a face propagandă printre soldaţi ca să depună armele. Ca Sturdza şi Lupu Kostake să se dedea la o astfel de manoperă, iată un lucru grozav de închipuit. Cinci ofiţeri ar fi refuzat.

— Lovitură de teatru. Comunicatul de la 6 ore, seara, anunţă cu data de 2 Septembrie că corpuri de armată germane au trecut Duna şi că Ruşii încep a evacua capul de pod «la Vest» de fluviu. E o ştire importantă. — Comunicatul precedent cu «întreprinderi de patrule, fericite» pentru armata lui Leopold de Bavaria, nu lăsa nimic de bănuit.

4 Septembrie. — Comunicatul de ieri dim: La 1 Septembrie, armata a trecut Duna la Uxküll. Ruşii în retragere, au părăsit, probabil, Riga, căci o telegramă anunţă că, în ziua de 3 Septembrie, oraşul a fost ocupat, împăratul ordonă pavoazarea. Cum s-a obţinut acest succes

imens? Se aflau puţine trupe pe frontiera de nord? Predare? Trădare militară? Mare victorie?

Amănuntele vor fi foarte interesante. Trei încercări ale lui Hindenburg au rămas infructuoase şi din Septembrie 1915 o linişte aproape absolută domnea pe acest front.

— D-nul de Mirbach a plecat, fiind subit chemat, la Berlin. *Horstmann,* care dejunase la mine, îmi spune că Mirbach va informa cu exactitate asupra situaţiei de aci. Din convorbirea noastră rezultă că el, ca şi Mirbach, dezaprobă tot ce se unelteşte cu ofiţerii noştri. El recunoaşte că Sturdza e dezertor şi se miră că P. Carp nu înţelege că ceea ce face Sturdza este blamabil şi vatămă propria lui cauză. «Toată viaţa lor, ei – Sturdza şi Wachmann, – vor purta greutatea faptei lor».

5 Septembrie. — Comunicatul dă unele amănunte asupra cuceririi oraşului Riga şi vorbeşte de lupte îndârjite, însă cu trupele care acoperă retragerea. Riga a fost atacată prin vest şi sud-vest. Dar ceea ce e mai important, e comunicatul din astă-seară care anunţă că Ruşii au evacuat Dunamund. Acest litoral trebuia să aibă o linie considerabilă de forturi. Această ocupare a portului, fără nicio rezistenţă, este foarte importantă şi semnificativă. Urmărirea trebuie să fi fost fantastică, pentru că s-a spus că Ruşii sunt aruncaţi dincolo de Aa, care e la o mare depărtare N.E. de Riga.

— La o conferinţă de la Crucea Roşie cu binevoitorul şi inteligentul maior *Schwabe,* inspectorul lagărelor de prizonieri, am aflat că toţi prizonierii români de origine bulgară au fost predaţi Bulgariei pentru a fi încorporaţi în armata bulgară!

— La rugămintea noastră de a nu mai da Bulgariei contingente de prizonieri, maiorul ne-a răspuns că au trebuit să fie expediaţi. Acolo, ca pedeapsă, 300 de inşi din lagărele unde nicio o disciplină nu putea să-i înfrâneze. În acest moment, se află în România 38.000 prizonieri împărţiţi în numeroase grupe.

— Am întâlnit la Banca Agricolă pe d. *Mărăscu,* prizonier pe cuvânt, dar care până acum nu e definitiv liberat. În lagărul de la Cotroceni, el regretă curăţenia, băile, lumina

electrică, aerul sănătos din lagărul de la Şopronyek, în Ungaria.

— O telegramă din Copenhaga transmite ştirea din Petrograd că Stuermer a murit de uremie. Când l-am văzut încărcat de toate păcatele lui Israel şi acuzat chiar de Uiescu şi Brătianu, mi-am zis că acest om nu va mai vedea lumina zilei (note 9 Aprilie.)

— Contele Praschma, la dejun. Reproşuri amicale că nu mai plec la Berlin. I-am răspuns explicit: «S-a zis că călătoria aceasta nu s-ar putea face în momentul unei crize, când aş putea da un aviz interesant. Eu o socotesc ca un semn de neîncredere aproape insultător. Cum de atunci n-am văzut niciun semn de colaborare politică şi de vreme ce continuă sistemul de a se aşeza centrul întregii politici într-un singur om în loc de a înnoda relaţii cu un partid, n-aş face în astfel de condiţii, decât un voiaj de reporter politic. Dacă d. de Kühlmann doreşte să mă vadă, n-are decât să mi-o spună.

— El: «O invitare de felul acesta ar fi prea oficială; însă cred că sistemul se va schimba». Acesta a fost singurul punct caracteristic al convorbirii noastre.

Relativ la Riga: Acţiunea a fost bine pregătită; în afară de alte avantagii – cred că s-au găsit destule lucruri bune – vom avea acolo o nouă bună bază pentru submarinele noastre.

— *Carp* e în oraş, însă numai în trecere. Ne-am întâlnit la Golescu, Banca Agricolă. I se cere să ia în mână chestiunea preţului recoltei, care în regiunea militară e altul decât cel de la Militär-Verwaltung. — «Ştiţi, răspunde dânsul, că nu am cerut şi că nu cer nimic Germanilor!» – N-a crezut de cuviinţă să-mi spună un cuvânt asupra urmării pe care o comporta conversaţia noastră de la Călineşti.

6–7 Septembrie Bătălia e în toiul ei pe Isonzo. E a 19-a zi! Pe Dvina retragere precipitată a armatei a XII-a ruse. Comandantul ei se plânge de indisciplină şi de soldaţi care refuză să se bată.

— Am văzut pe d. *Dombrowski.* Îi comunic motivele refuzului meu de a călători. Privitor la aceasta dânsul îmi mărturiseşte că lt. *Kersandt,* care se află acum în capul poliţiei politice, i-a anunţat, acum opt zile, acordul complet

între Carp şi mine: «Din moment ce d. Carp are direcţiunea Politicii străine, el concede d-lui Marghiloman o oarecare libertate pentru politica interioară». D. Kersandt nici nu mă cunoaşte!... Aceşti domni sunt, hotărât, bine informaţi...

— Câteva minute în urmă am văzut pe d. De *Konradsheim,* care pleacă la Viena. Lui de asemenea i-am explicat motivele de demnitate care îmi impun obligaţiunea de a sta nemişcat.

— Agenţiile anunţă că guvernul provizoriu rus a dat «în numele Rusiei revoluţionare» – adeziunea sa la convenţia din Londra din 5 Septembrie 1914. — Cu alte cuvinte, nici o pace separată. La Londra au fost temeri în privinţa aceasta. Deci, se admite că legăturile stabilite cu Rusia ţaristă au nevoie de confirmare.

Divulgările generalului *Ianuskievici,* ex-şef al Statului Major rus „în procesul Suchomlinow, au permis cancelarului *Michaëlis* de a fixa încă o dată punctul că nu Germania a dezlănţuit războiul. Telegraful dă seama, de comunicările făcute de cancelar agenţiei Wolff. În ziua de 27 Iulie, Suchomlinow dădea asigurări pacifice. La 29 Januskievici le confirma pe cuvântul său de onoare dat ataşatului militar german, pe *când el avea în buzunar ordinul de mobilizare generală.* La 30 Iulie, împăratul, căruia ministrul şi şeful Statului Major nu *i-au dat formal nicio ascultare,* telegrafia la orele 1 şi 30 m. Împăratului Wilhelm că mobilizarea, *care era generală,* nu se făcea decât contra Austro-Ungariei (Vineri).

— S-a percheziţionat la familia Berindey tot în neghioaba afacere a manifestului clandestin. Sunt convins că, fără absurda încăpăţânare a autorităţilor române, poliţia germană nu şi-ar fi luat asupră-şi o afacere aşa de copilărească.

8 Septembrie. — Ieri, la orele 12 şi jumătate, *Scarlat Vârnav* a fost chemat la Comandatură; n-am mai avut nicio ştire de atunci. M-am pus în mişcare; Teodor Rosetti de asemenea. În fine, prin Tzigara, aflu că a fost predat Bulgariei, care a cerut arestarea lui pentru fapte din timpul când era prefect la Constanţa. Prea din cale afară!

— Pe Isonzo, lupta continuă cu înverşunare. — Obiectivul

tuturor atacurilor este muntele St. Gabriel. Italienii se bat cum n-aş fi crezut niciodată, iar trupele austriace se disting prin multa tenacitate.

— O notiţă care confirmă în totul ceea ce-mi spusese maiorul Chiţescu, adică că pe frontul Moldovei Ruşii îşi părăseau adeseori sectorul lor şi fugeau fără a se mai opri. De multe ori trupele noastre au trebuit să facă sforţări eroice pentru a pune stavilă acestor dezerţiuni. Faptul acesta e confirmat din nou de lt. Teodorescu, fiul preotului de la Biserica Amzei, cu ocazia transportării lui la Slatina. Întocmai ca şi Chiţescu, el afirmă că moralul soldaţilor noştri este foarte ridicat. Epidemiile au bântuit însă mai cu seamă în populaţia civilă. Ruşii se bat rău sau aproape deloc.

— Un avocat, Tănăsescu-Govora, mi-aduce pe protopopul de Vâlcea, care stăruie să pună în libertate pe Episcop, care e închis la schitul Ialomicioara (Dâmboviţa). Cu ocazia aceasta aflu că *judeţul e dat pe mâna speculatorilor,* şi mai cu seamă a prefectului Eitel şi a primarului Kiriakide. Ei speculează prin interpuşi alcoolul, vinul, alimentele şi prin teroare închid gura oricui ar îndrăzni să vorbească. Din contră, pantahuza a fost primită cu căldură.

9 Septembrie. — Iliescu, întors de la Buzău, a fost (excepţional) autorizat să călătorească cu tren militar direct Focşani-Berlin. Un tren enorm, ticsit, – ceea ce probează că, oricare ar fi circumstanţele, concediile nu sunt niciodată suspendate. Ofiţerii şi trupa au tot timpul permisii pentru a se duce să se odihnească. În tren militarii istoriseau că toată campania din România nu i-a costat atâtea pierderi ca cele avute la Focşani.

— Demisia lui Ribot.

— La 31 Aug. *Hinna* îmi spusese că îmi va comunica cât de curând unele chestiuni care mă privesc personal. Astă-seară, după prânz, dânsul îmi spune că Lupu i-a încredinţat că «se pusese la cale să fiu luat şi dus în Bulgaria. Aceasta trebuia să se petreacă pe când Neniţescu era la vie, ca să nu aibă, aerul că a fost amestecat în ceva». Motivul: Simt acuzat că am distribuit bani pentru a întreţine o propagandă anti-germană!... — Răspund lui Hinna că nu dau nicio importanţă

la toate aceste glume.. Încă unul din metodele de a lucra ale unora contra altora; dar de data aceasta, Lupu lucrează contra lui. Neniţescu. Hinna posedă dovezi de grave neînţelegeri între dânşii.

10 Septembrie. — Nimic De remarcat pe toate fronturile; totuşi, pretutindeni lupta e generală şi violentă. Pe frontul de Vest, niciun moment de linişte. Pe Isonzo luptă furioasă. Ocuparea muntelui Sf. Gabriel ar fi importantă pentru stăpânirea munţilor Hermada care astupă trecerea către Triest. – Pe frontul nostru, oare care activitate şi, cum trenurile spre Buzău sunt din nou întrerupte se aşteaptă o reluare a luptei.

— Convorbire cu *Brănisteanu.* El continuă, să se mire de puţinul spirit de orientare al Nemţilor, care încă până azi nu sunt fixaţi cu obiectivitate asupra oamenilor politici. El atribuie o parte din această confuzie uneltirilor amicilor lui Carp. Nici Stere nu mai inspiră încredere! Mai departe, Brănişteanu îmi istoriseşte că colonelul Hentsch i-a spus că a făcut serioase mustrări lui Lupu pentru imprudenţele sale anti-austriace: «Cum îşi permite să vorbească, aci, în contra aliaţilor, noştri!» Eu surâd, aducându-mi aminte de ceea ce ştiu (Note, 22 Iulie).

— *Sc. Vârnav,* pus în libertate Sâmbătă seara, îmi spune că Bulgarii protestă cu energie şi că niciodată dânşii n-au cerut arestarea sa. De altă parte, la Telkmann, Stirbey a aflat că arestarea s-a făcut în urma cererii directe de la Sofia.

11 Septembrie. — Duelul Kerenski-Kornilow ia proporţiuni epice. Kornilow, candidat al lui «Times» şi «Echo de Paris» (Barrès-Poincaré) a reclamat, în numele membrilor Dumei, depline puteri civile şi militare. Kerenski i-a replicat, destituindu-l: «Ordon ca generalul Kornilow să remită însărcinarea sa generalului Klembowsky. Proclam starea de asediu la Petrograd». Probabil mâine, replica lui Kornilow.

12 Septembrie. — St. Alexandru. O zi caldă de început de toamnă. Multe cărţi de vizită şi scrisori. Profuziune de flori.

Pe front, în Bucovina, Ruşii ocupă la Solka poziţiunile

aliaţilor. Auzisem totdeauna spunându-se că mari forţe ruse sunt grupate în Nordul Moldovei – Hotin.

13 Septembrie. — Moartea Reginei Eleonora a Bulgariei. De mult timp bolnavă de cancer. Sfârşitul său era aşteptat pentru Octombrie. Regina Elisabeta o stima mult şi, prin ruda sa, tânărul prinţ de Reuss, care era la Statul Major al lui Mackensen, am fi avut cui să ne adresăm pentru a se interesa de soarta prizonierilor noştri.

— *Blome* în drum spre Sofia şi *Gebsattel,* întors de la Carlsbad, amândoi la dejun. Blome, după plecarea lui Gebsattel: Czernin ştie că Germanii au împiedicat voiajul meu. La Viena se întreba *dacă merg numai în acest oraş, căci în acest caz Germanii ar fi avut brutalitatea să împiedice reîntoarcerea mea.* (Notez: 1) Ce idee îşi face cineva despre politica germană la Viena, ca să-şi pună această chestiune; 2) pentru ce să-şi închipuiască cineva că ar putea găsi în mine un fel de complice?). Împăratul nu iubeşte pe Germani. Când merge pe un front, se întreţine mai mult de o jumătate de oră cu soldaţii, mai mult de sfertul de oră acordat cu ofiţerii combatanţi şi când vine rândul ofiţerilor germani, abia a întins mâna unuia, că îndată muzica dă semnalul de defilare. Lucrul acesta se repetă prea des ca să nu fie programatic. Czernin nutreşte aceleaşi idei.

Uniunea personală este visul lui Blome – «ce botniţă pentru Unguri.» – cu un vice-rege care ar fi probabil archiducele Carol Albert, fiul archiducelui Karl Stephan. De altfel, Carol Albert ar fi şi candidatul său la tron: bine făcut, curajos, inteligent. Opoziţiunea la uniunea personală ar veni mai cu seamă din partea Ţarului Ferdinand. — Noul Preşedinte al Consiliului, *von Seidler,* nu înseamnă nimic; e provizoriu. Esterhazy, care s-a eclipsat aşa de repede, greu bolnav de congestie. E greşeala lui Czernin că a lucrat să cadă Tisza. — Printre Germanii care lucrează la petrol, el a auzit că ar fi vorba de o ocupare de terenuri pentru o durată de timp ce nici nu se poate spune.

Ducesa de Coburg, aflată în Elveţia de la căderea Ţarului, şi-a pierdut proprietăţile ei de văduvă! Nu mai are nici strictul necesar. A vândut un castel în Bavaria şi acum e

nevoită să se adreseze nepotului său, care nici el nu e bogat, spre a o ajuta. Ea vede des pe d-na Gebsattel.

15 Septembrie. — Nimic pe toate fronturile. Pe Isonzo linişte. Acţiunea a fost aici teribilă şi Austriacii recunosc că au fost în pericol.

— De când prizonierii au anunţat familiile lor, prin cărţi poştale, de primirea coletelor ce li s-a trimis şi că am înştiinţat că în curând vor fi expediate alte două vagoane, e o îmbulzeală de nedescris la Crucea-Roşie. Ţărani, femei, oameni nevoiaşi aduc grămezi de pachete, al căror conţinut ne arată spiritul de economie al acestor oameni. Aşa, găseşti ciocolată, cutii de sardele, unt, conserve de carne, untură, toate lucrurile, în fine, rare sau dispărute cu totul. E ceva înviorător. Şi cu ce repeziciune ţăranii au priceput mecanismul!

— Lupta Kornilow-Kerensky pare că a devenit epică, după ştirile agenţiilor, fără a putea însă descurca ceva; atât sunt de contradictorii diferitele depeşe. Războiul civil se pare că e foarte apropiat.

16 Septembrie. — Czernin a plecat din nou la Berlin. S-a spus îndată că chestiunea poloneză se află din nou în discuţie. Astăzi a apărut în jurnal diploma acordată Polonezilor. Actul cel mai caracteristic este instituirea unei Regenţe care va guverna «până când puterea supremă va fi luată de un Rege sau un Regent». Deci cele două Imperii au convenit de a nu hotărî nimic în chestiunea tronului. Aviz lui Carp şi proiectelor sale.

17 Septembrie. — Venind la Crucea-Roşie, aflu că medicul general von Goetz a anunţat pe d-na Săvescu că ni se va lua administraţia spitalului Ortodoxiei «auspolitischen Gründen». Cer imediat o întrevedere cu colonelul Hentsch, căci faptul acesta însemnează un semn de neîncredere în Crucea-Roşie şi prefer a mă retrage decât a înghiţi asemenea măsuri. Stirbey e de părerea mea. De altfel d-na Alex. Cantacuzino, care aleargă în toate părţile, a văzut pe Lupu Kostake şi pe V. Arion. Amândoi cunoşteau deja măsura luată. Virgil a adăugat chiar, că lovitura nu era îndreptată contra d-nei Cantacuzino, ci contra lui

Marghiloman şi Stirbey. (D-na. C. mi-a repetat aceasta la orele 2 şi jum.).

— Brănişteanu îmi raportează că o telegramă anunţă că Sovietul votând încheierea unei păci democratice fără a ţine seamă de tratatele secrete şi abrogarea pedepsei cu moarte, guvernul provizoriu, fără a mai aştepta Constituanta, a proclamat republica. E desigur în actul acesta o posibilitate de pace.

— În «Pester-Lloyd» din 8 Septembrie o notiţă asupra pretinsului voiaj al lui P. Carp şi al lui Marghiloman la Berlin. Acest voiaj n-are vreo raţiune politică însă vizează necesitatea de a obţine îndulcirea rigorilor în exportaţiunea recoltelor. —Am fost asigurat că, de curând, un număr din «Neue Freie Presse», care n-a fost vândut la Bucureşti, conţinea o lungă critică contra administraţiei militare în teritoriul român ocupat. Notiţa din «Pester Lloyd» are în cazul acesta o semnificare reală.

— 5 ore, vizita colonelului *Hentsch,* care aduce mari laude Crucii-Roşii; nici vorbă nu e de motive politice, şi că dânsul a fost rău înţeles. Are numai nevoie «pentru motive militare, asupra cărora nu poate a se întinde mai mult» de un spital mare; ni se va elibera chitanţă de tot ce se va lua de ei; că medicul general va avea ordinul să aranjeze totul «cu lealitate». Comunic acest răspuns lui Stirbey, care spune: «ca de obicei, ei au făcut iar o boroboaţă şi nu ştiu cum s-o repare».

— De la generalul *Tantiloff* scot o mulţime de concesiuni pentru prizonierii noştri. Însă aflu că la sfârşitul lunii, ostaticii vor fi trimişi în Bulgaria.

18 Septembrie. — Azi dimineaţă, Dr. Goetz a fost la Ortodoxie. A ţinut un discurs în franţuzeşte, aducând elogii Crucii-Roşii. A rugat pe doamne sa rămână la posturile lor, în lazaretul devenit acum german. E una din modalităţile găsite probabil de Hentsch.

De altfel, la Crucea-Roşie, Stirbey şi Mavrojany îmi spun că în acel spital se află peste 100 de pretinşi răniţi, care ar fi trebuit evacuaţi de mult; că ofiţerii primesc vizite la orice oră şi că ies noapeta. La 14/27 a fost petrecere cu băuturi,

discursuri, certuri şi că multe doamne şi domnişoare de la Ortodoxia îngrijeau «partea morală» a răniţilor, etc. În definitiv, n-am avut decât ceea ce a căutat dna Cantacuzino!

— *Horstmann:* organizarea Poloniei. Nu s-ar putea aplica oare aceiaşi întocmire şi în România? *Horstmann,* în toate convorbirile noastre, revine asupra ideii că armata germană n-ar putea părăsi, de azi pe mâine, ţara; că *va trebui o ocupaţiune pentru a asigura ordinea.* Acelaşi sistem va fi şi în Belgia.b— Îi opun veşnic: La noi, ordinea e asigurată; dacă guvernez, iau asupră-mi răspunderea, deci ocupaţiunea ar fi inutilă. Exemplul Polo-iei nu trebuie urmat: era o ţară neorganizată ca Stat. România este un Stat, care are organe pe care n-ai decât să le pui în, funcţiune.

— Din, toate părţile ai impresiunea că mergem spre pace. Lumea germană şi austriacă e convinsă de acest lucru. Victoria lui Kerensky, dacă e reală, poate s-o zorească.

19 Septembrie. — J. Kintescu soseşte din Craiova, cu o doamnă Aurel Mircea; profesoară la şcoala normală: «d. Lupu Kostake a fost la noi pentru revizuirea listelor a celor care trebuiesc să fie arestaţi sau menţinuţi, precum şi a acelora care trebuiesc liberaţi...». (Mircea se află la Tismana).. — D. dr. Taubes îmi spune acelaşi lucru.

Soseşte *St. Frumuşeanu,* prefectul de Mehedinţi: Cele dintâi vorbe ale lui Lupu, îmi spune el, au fost ca să-l întrebe dacă s-a ocupat de această chestiune. Există deci organe oficiale române care aprovizionează cu prizonieri lagărele; prizonieri care în curând vor fi transportaţi în Bulgaria. — E în adevăr ceva fantastic!

Dar s-a mai adăugat şi un şantaj relativ la revizuirea listelor: şi la Craiova şi la Severin s-a făcut uz de el, spre a se aduna semnături pentru Carp. Senatorul liberal Izvoranu este vizat în particular, după ce fusese liberat în urma insistenţelor mele. La Craiova, Lupu a fost pentru a constitui un nou consiliu comunal cu conservatorii noştri, dar, în prealabil, el a voit a-i pune să semneze plebiscitul în favoarea lui Carp, însă ei au refuzat.

— De câteva zile, «Bukarester Tagblatt» nu scrie nimic despre incidentul germano-argentin de care numai ediţia

germană vorbise. «Pester LIoyd» conţine elementele complete ale afacerii. Suedia concedase Germaniei uzul cifrului său. Timp de 2 ani şi jumătate nu s-a ivit nicio încurcătură. Însă Statele-Unite avusese acelaşi privilegiu şi presupun că cunoaşterea acestui secret le-a impus să caute cheia depeşilor suedeze. Horstmann spune că e o copilărie a crede că un cifru ar putea rămâne inviolabil.

Americanii au avut, prin urmare, textul acestor telegrame şi nu l-au divulgat decât în momentul alegerilor suedeze, pentru ca astfel să poată ajuta sforţările antantistului Branting. În două depeşi, ministrul german, Contele Luxbourg, la Buenos-Ayres, tratează pe ministrul argentinian de «măgar recunoscut», şi sfătuieşte guvernul: «sau să lase vasele argentine libere, sau dacă le scufundă, să le scufunde *fără a lăsa vreo urmă».* — Mare spaimă în Argentina. Mare excitare americană. Toată orchestra agenţiilor telegrafice în mişcare. Guvernul german a rechemat îndată pe Luxbourg – un om discalificat, foarte inteligent, însă arogant – şi a pus să se publice că această notă personală nu era consecinţa instrucţiilor primite, şi că de altminterea n-a influenţat de fapt niciun act al guvernului.

20 Septembrie. — De două zile, puternice atacuri române contra Muncelului şi Varniţei şi în valea Oituzului. Comunicatul adaugă că trupele române au pătruns un moment în liniile de la Grozeşti; mari pierderi, se spune, din partea năvălitorilor!...

Comunicatul român lipseşte de la reînceperea acestei acţiuni. De altfel, lupte pe toate fronturile, afară de cel rusesc: în Flandra, St. Quentin, Lens, Meuse (luptă mare) şi o acţiune austriacă pe frontul italian din Tirol, de care nu se mai vorbea de mult timp. Italia închizând graniţele sale de trei zile, rămâne de văzut dacă, e vreo legătură cu această afacere.

— Contele *Eugeniu Ledebur* la dejun. Îi spun: Afacerea poloneză pare a fi socotită drept o afacere austriacă. — «Tot astfel mi se pare şi mie şi e supărător lucrul acesta; vina este a administraţiei germane care a reuşit rău. Ideea lui Ludendorf era ca Polonia să dea un mare număr de soldaţi şi

ea n-a dat nimic. Mi-ar plăcea mai bine ca Polonia să treacă la Germania». — E curios cum nimeni nu vrea de această Polonie!... Apoi, se pare că şi Polonezii – cărora li s-au promis atât de mult la începutul războiului, scontând şansele unei revoluţiuni care n-a sosit, – cred că universul întreg se bate numai pentru ei.

21 Septembrie. — Un om de treabă, d. *Oscar Cisek,* liberat din lagărul de prizonieri din Austria, mi-aduce ştiri despre aproape 50 grupe de ţărani din Şarul Dornei care sunt internaţi la Katzenau (inutil a căuta acest nume în atlas: e un nume născocit de Italienii aflaţi în lagăr şi acuzaţi că mănâncă «Katzen!»).

Aceşti nenorociţi, despre a căror existenţă şi loc de detenţiune nu se ştia nimic, sunt într-o stare de mizerie îngrozitoare. Mulţi au murit! Cisek i-a auzit spunând că adeseori au înghiţit oţet «ca să le mai strângă stomacul». — O pâine de contrabandă costă 8 coroane. Sunt şi evrei români internaţi acolo; dar din Viena, de pretutindeni, au fost ajutaţi şi adeseori puşi în libertate.

Alerg la Crucea-Roşie. Trimitem o mie de coroane şi cutii cu pesmeţi.

— *Nebunia plebiscitară* a lui Lupu îşi produce efectele. Cernătescu ameninţă pe magistraţi cu transferarea. La Piteşti, şeful poliţiei a spus generalului Ghiţescu să bage de seamă, căci face o politică «contrarie» Germaniei. Generalul a răspuns: «Urmez politica şefului meu!»

— Prinţesa Martha (Bibescu) a scris lui G. Stirbey. Ea a aflat prin *Comşa* lucruri interesante. Ştiam că Comşa era «în misiune» la Berna: Take nu uită prietenii; iar banii, pentru misiuni de genul acesta, nu lipsesc. Regele a avut momente de ezitare. — Brătianu, prin Stirbey, l-a ameninţat cu abdicarea. Stelian a fost numit ministru în Italia: aşa se explică telegrama că Ghika va continua să locuiască la Roma.

— Azi dimineaţă Maimaroiu şi Ciocârdia îmi spun: împăratul e în România şi a fost ieri la Curtea de Argeş. Nu credeam nimic. Astă-seară, întâlnesc la d-na Lydia Filipescu pe colonelul Sturdza, care nu-ţi face nici o plăcere să-l

întâlneşti undeva. El îmi confirmă că împăratul a fost la Curtea de Argeş şi a petrecut noaptea în vagonul său, în apropiere de gara de Nord, venind de pe frontul din Transilvania. Pleacă la Sofia? Linia Giurgiu foarte păzită. ŞI Lupu Kostake nu l-a văzut! Niciodată nu se va consola de aceasta...

22 Septembrie. — Jurnalul confirmă că împăratul a fost alaltăieri la Curtea de Argeş; un ofiţer, d. Kleinschmidt, l-a văzut la Giurgiu.

— *Mehedinţi* îmi comunică o ştire care, oricât de necrezut ar părea cadrează foarte bine cu atmosfera locală: *un ofiţer de poliţie german i-a perchiziţionat alaltăieri casa!...* Nu i s-au perchiziţionat hârtiile, nici nu i s-au pus chestiuni... Mai de mult Carp ceruse lui Mehedinţi să scrie o carte *contra* Regelui Carol. Refuz.

— Pe frontul de Vest, mare luptă (a treia în Flandra) pe un front de 12 km. Buletinul ne spune ca succesul primei zile a fost de partea Germaniei.

— În România e aşteptat şi împăratul Carol. Călătorie în aceleaşi condiţii ca pentru împăratul Wilhelm.

— Horstmann îmi trimite «Norddeutsche Allgem. Zeitung», care reproduce textul adevărat al *răspunsului lui Wilson* la nota Papei şi versiunea cu neruşinare falsificată a Agenţiei Havas. Am trimis câteva fructe d-nei Lisette Greceanu. Ea îmi răspunde pe o carte de vizită «Madame Paul Greceanu. geboren Prinzessin Ghika»; şi când îmi aduc aminte că Paul, foarte francofil, refuzase orice colaborare politică din cauza politicii mele germanofile!

23 Septembrie. — Comunicatul anunţă *ruperea frontului rus la Iacobstadt* (la nord de Frederickstadt pe Dvina), ocuparea acestui însemnat cap de pod precum şi a oraşului. Fluviul n-a fost încă trecut, ceea ce dă de presupus că va fi menţinut ca delimitare a noului front.

— Nota împăratului Carol ca răspuns la aceea a Papei este bine venită. Ca latură politică ea pune, pe cât se pare, pe primul plan dezarmarea reciprocă şi succesivă, libertatea mărilor şi arbitrajul şi, pe aceste baze, căutând a găsi soluţia chestiunilor pendinte şi ridicate de acest război.

24 Septembrie. — *Împăratul Wilhelm* a părăsit ieri România, după ce a vizitat Sinaia. Sosind din Riga prin, Vârciorova, a fost la Curtea de Argeş; a petrecut noaptea de Joi spre Vineri în trenul său, gara de Nord; a trecut apoi la Giurgiu; pe Dunăre până la Cernavoda, unde a văzut podul; în urmă pe frontul Siret şi de aci la Sinaia.

Singurul Român pe care l-a văzut a fost Tzigara, care l-a primit la Curtea-de-Argeş. Lupu Kostake n-a ştiut nimic şi, după părerea lui, vizita «în astfel de condiţiuni» n-a adus niciun bine, împăratul «nepromiţând nimic». Dânsul era foarte umilit. Niciodată nu va ierta lui Tzigara faptul că Mareşalul, recomandând cea mai absolută discreţie, Tzigara a observat-o chiar faţă de el.

Tzigara spune că Împăratul e persoana cea mai amabilă din câte a întâlnit. N-ai crede că ai în faţă o «Majestate». E documentat, familiar, cu priviri generale asupra tuturor chestiunilor. Admiră pe ţăranul român. În orice lucru, convins de superioritatea poporului nostru asupra poporului bulgar. Ţara i s-a părut foarte frumoasă; poziţia Curţii-de-Argeş, cu totul occidentală; nimic asemănător cu Orientul. Dunărea nu poate rămâne fluviul pe malurile căruia un călător nu poate poposi fără să primească un glonţ de puşcă; el trebuie să devină un al doilea Mississipi. Ce însemnează aci Dunărea bulgară, dincolo Dunărea sârbă, mai departe română sau ungară? Comisia dunăreană poate sau trebuie să rămână, însă de ce să nu se deschidă o cale peste lacurile de pe ţărmul drept? Adresându-se Feld-mareşalului: «Ar trebui să faceţi această lucrare». Mackensen: «Majestatea Voastră să-mi dea prizonieri şi o fac». De două ori spune: «Cum a putut Regele vostru să facă ce a făcut? Lipsă de caracter sau mare prostie?» «Natură influenţabilă şi anturaj rău», răspunde Tzigara. Mackensen a încercat să aducă laude lui Carp. Împăratul (făcând gestul monoclului): «Îl cunosc bine, dar... prea bătrân!»

— Vizita neaşteptată a lui *Konradsheim,* care se reîntoarce de la Viena, unde n-a petrecut: «Trebuie să mărturisesc că mi-a fost foame tot timpul». (Din aceste crâmpeie de vorbe îşi poate cineva da seama cât de mult dorinţa de a face pace

stăpâneşte pe cei de acolo!) Contele Czernin l-a însărcinat să-mi exprime complimentele sale şi să-mi spună cât ar dori să vorbească cu mine. N-aţi voi să reluaţi chestiunea acelei nenorocite călătorii întrerupte? Cât timp nu se repară greşeala la Berlin, nu mă voi clinti din loc. Konradsheim revine în cursul conversaţiunii şi-i spun «a merge numai la Viena, ar însemna o accentuare pe care doresc s-o evit şi de altminteri, sunt convins că nu mi s-ar elibera paşapoarte». — Păcat! repetă el.

— Am uitat să notez ieri*: Praschma,* plecând azi pentru sesiunea Reichstagului, am fost ieri la biroul său spre a-i comunica informaţiile culese de la Comşa asupra şovăirilor Regelui. I-am dezvoltat din nou teza mea care a fost bine primită de el: «A face pace cu şi prin dinastia noastră. Această pace cu România oficială este singura care ar putea pricinui o spărtură în Antantă».

— Am remis lui Horstmann o notiţă asupra compoziţiei liberale a principalelor organe administrative, care dă destul de limpede publicului impresiunea durabilităţii şi forţei liberalilor în toate timpurile.

25 Septembrie. — Dare de seamă oficială despre călătoria împăratului în ziarele de azi dimineaţă.

În oraş, lumea e neliniştită de prezenţa Ţarului Bulgariei şi celor doi fii ai săi, sosiţi la Cernavoda pentru a saluta pe Împăratul. Această vizită e socotită ca o manifestaţiune a pretenţiunilor Bulgariei faţă de România.

Împăratul a pronunţat la Focşani, înaintea trupelor, cuvinte aspre pentru «Hohenzollernul necredincios, care, urmând unui mare Domnitor înzestrat cu calităţi nobile, n-a voit să-i cunoască tradiţiile de fidelitate».

Cred totuşi că va fi posibilă o înţelegere cu dinastia noastră.

Se cunoaşte textul autentic al răspunsului Germaniei către Papa. Răspunsul e dat de Cancelar, iar nu de Împărat, ca în Austria. Fondul, în ceea ce priveşte dezarmarea, arbitrajul, libertatea mărilor, este acelaşi; însă se mai adaugă două afirmaţiuni: 1) Împăratul până în cel din urmă moment a sperat că va putea menţine pacea; 2) Împăratul are tot

poporul cu dânsul în dorinţa efectivă de pace şi el răspunde de acord cu Parlamentul său (in engster Füklung mit der Vertretung des deutschen Volkes).

E răspunsul la nota americană, care voieşte să stabilească o distincţiune între poporul german şi dinastie.

— D. *de Below,* fost ministru la Sofia, dejunează la mine fiind adus de Horstmann. El reprezintă, cred, Crucea-Roşie pe lângă «Militär-Verwaltung». Vorbeşte perfect franţuzeşte; în 1913 a fost în treacăt la Sinaia; pe timpul lui Leyden a făcut vremelnic parte din legaţiune. Vorbim de o mulţime de persoane cunoscute de amândoi. Are straşnică idee de *Lady* Beatrix Barclay, de drăgăstoasă amintire. Când erau mai tineri, Barclay a suferit mult de poznele soţiei sale. Au părăsit repede Madridul şi în condiţii supărătoare pentru ea.

În 1898, Drummond Wolff era ambasador în Spania. Primind într-o dimineaţă mai multe depeşi urgente, se coboară în cancelarie să caute cifrul. Tablou: Americana, întrebuinţând chei false, copia rapoartele engleze pentru a le trimite la Washington. Şi, adaugă Below: «Fericitul bărbat al unei astfel de femei a continuat să rămână în carieră».

— Mavrojany află de la Neniţescu că o nouă ofensivă se pregăteşte contra Moldovei. De altfel, trenurile obişnuite în direcţia Buzău nu sunt restabilite.

27 Septembrie. — Obişnuiţi cu marile evenimente militare, comunicatele celor din urmă două zile ne par neînsemnate, cu tot atacul reînnoit cu tărie al Englezilor în Flandra. Tunurile lor par că se perfecţionează din zi în zi mai mult. Ostanda a fost bombardată şi de pe uscat şi de pe mare.

— Împăratul a admirat mult minele de la Slănic. A ţinut o cuvântare pentru a lăuda munca ce se depune acolo. Horstmann mi-a spus ce impresie mare a făcut Slănicul.

Impresiuni asupra voiajului Împăratului. În lagărul carpist mare consternare. Cei exageraţi, ca Golescu, exclamă: «Semn rău de tot pentru tară! Împăratul a fost la Slănic, la Câmpina şi n-a chemat pe Carp!» Lupu este plouat. El nu poate ierta lui Tzigara discreţia observată faţă de dânsul. Mulţi sunt neliniştiţi de prezenţa lui Ferdinand al Bulgariei

la Cernavoda. De ce n-a salutat pe Împărat la Rusciuk, ci tocmai în mijlocul Dobrogei? (V. 5 Oct.). Discursul de la Focşani e interpretat în sensul că niciodată dinastia nu va fi iertată. Şi cu toate acestea încep a deveni numeroşi acei care găsesc Regelui Ferdinand scuza că, fiind Rege constituţional, nu putea să facă altfel.

— *Prinţul August Wilhelm* al Prusiei, care a reprezentat pe Împăratul la înmormântarea Reginei Eleonora, se află în Bucureşti. Tzigara va fi primit azi. Ieri, Feldmareşalul a vizitat cu dânsul oraşul.

— S-a găsit o broşură din 1914 a lui Crivăţ. *Audaces fortuna juvat!* Acest domn, care terorizează astăzi pe profesori, era în Sept. 1914 un acţionist fervent care găsea că: «România ar face o crimă faţă de neamul românesc dacă n-ar grăbi intrarea sa în acţiune». Dar a găsit, cu Virgil Arion, drumul său spre Damasc!

29 Septembrie. — La dejun, *Spiess şi maiorul Heitzr* care conduce Primăria din Bucureşti, cu Stirbey şi Verzea, care dorea să cunoască pe Spiess.

Vorbind despre bătălia de la Marna, – după care şi Francezii şi Germanii se retrăgeau fără a fi urmăriţi, Francezii revenind cei dintâi din eroarea lor, – Heitz, care era împreună cu Falkenhayn, ne spune: Trupele germane nu mai aveau nicio coeziune şi marele Stat-Major a transmis prin colonelul Hentsch două ordine: retragere sau continuarea ofensivei. Hentsch, judecând situaţia rea, din cauza pierderii oricărei legături între armate, a remis ordinul de retragere. Acesta e motivul pentru care Împăratul i-a acordat, în România, ordinul «Pour le Mérite», singura distincţiune relevată de ziare printre decoraţiile acordate în România.

— *Stauss,* care a venit cu prilejul vizitei imperiale la Câmpina crede că singurele obstacole sunt: chestiuni personale ale lui Lloyd George în Anglia şi Poincaré în Franţa; apoi, temere din partea oricărui guvern rus de a licenţia armata, – soldaţii-ţărani deveniţi liberi şi gata în orice moment a cotropi proprietăţile particulare.

Tot prin Stauss (Brănişteanu-Verzea) s-a avut impresia că

Împăratul este ferm hotărât a nu ierta nici Regelui, nostru, nici dinastiei. De altminteri, Arion afirmă că în textul german al cuvântării Împăratului la Focşani, Regele Ferdinand este arătat ca: «cel din urmă Hohenzollern care a domnit!...» N-am controlat.

1 Octombrie. — La Club, Bărbulescu îmi comunică cu indignare şi alţii îmi confirmă (Dobrescu), că Wachmann (ofiţer. dezertor), a fost numit director la Banca Naţională, iar mica can... de Barnowski, director la Băncile Populare. Veşnic sistemul colectiviştilor... «Moldova» (gazeta) este pepiniera care a produs roadele cele mai frumoase!...

— *Baronul de Witzleben* şi un director de la «Dresdener Bank» îmi fac o lungă vizită, în cursul căreia aflu că operaţiunea proiectată a bonurilor ce voia să emită Banca Naţională nu e încă hotărâtă, şi că cercurile financiare sunt neliniştite în ceea ce priveşte emisiunea, – dacă ar lua o extensiune mai mare, – a biletelor Băncii Generale.

2 Octombrie. — *Tzigara* vine să-mi ceară lista celor care au fost la dejunul meu; Tülff, guvernatorul, voind a-mi întoarce invitaţiunea, deşi a mea nu era decât o replică. El se războieşte din ce în ce mai mult cu *Lupu.* Lupu «ganz verschnupft»: n-a văzut încă pe Mackensen, cu toate că i-a cerut să-l primească, şi apoi vizita aceasta a Împăratului, la care dânsul n-a luat parte... Tzigara mai adaugă: poliţia germană afirmă că discursul Împăratului trebuie să ne apropie, pe Carp şi pe mine, din moment ce soarta dinastiei e pecetluită.

— *Horstmann* şi *Below* la dejun. Nimic particular; afară de faptul că venind vorba de d-na Sturdza, Horstmann a spus: «nu e mama faimosului colonel?» Dezgustul ce a arătat dânsul, pronunţând termenul acesta «faimos», nu se poate reproduce. Horstmann mi-aduce un extract din «Gazette de Lausanne» relativ la reformele agrare(?) de la Iaşi.

— Maiorul *Herwarth von Bittenfeld* de la O.K.M. vine să mă consulte în mod discret. Dânsul, de asemenea, admiră ţara şi doreşte să se fixeze aici: ar voi să ştie de la mine, dacă trebuie să primească oferta făcută de «Deutsche Bank» – după terminarea războiului – sau aceea făcută de

«Disconto», rivala sa. Are haz, însă e caracteristic.

5 Octombrie. — Alaltăieri, *Ledebur* a spus lui Stirbey – această ştire din sursă austriacă pare a nu fi o simplă vorbă de complezenţă – că Împăratul nu se aştepta deloc să întâlnească la Cernavoda pe Regele Ferdinand al Bulgariei şi că această întâlnire afară din program l-a plictisit.

Astăzi *Tzigara* îmi confirmă că Împăratul, care trebuia. Să vadă săpăturile arebeologice din Dobrogea, aflând că Ţarul îl aştepta şi — încă cu un dejun, în timpul căruia ar fi toastat «pe pământul Dobrogei liberate» — s-a grăbit să se oprească în mijlocul Dunării şi să nu sosească la Cernavoda decât pentru a schimba un salut şi a trece repede înainte pentru a nu ieşi din program. Şi adaugă Tzigara, Împăratul a dejunat în trenul său la Feteşti, iar celălalt şi-a înghiţit singur dejunul. De altfel *Moos,* în concediu pentru 48 ore, îmi spune că Ferdinand a vizitat Constanţa, dându-se drept suveran al acestui ţinut însă, adaugă Moos: «Aceşti murdari sălbatici nu vor avea niciodată Dobrogea.» Chiar de curând, a avut loc schimb de focuri între Germani şi Bulgari în Dobrogea.

Care sunt proiectele militare? Unii cred că se prepară atacul în contra Moldovei. Moos îmi spune că acest atac s-ar face prin partea de jos a Dunării, unde, mă încredinţează dânsul, două corpuri de armată germane au sosit. De altminteri, se observă tipuri de militari proaspeţi, şi de la Ploieşti mi se anunţă că acolo de asemenea e o mişcare continuă de soldaţi. Moos adaugă: «Pe Siret s-a pierdut 30.000 oameni. Generalul ucis era Wurtembergez».

— Ostaticii, aleşi cu îngrijire, cu discernământul (?) care se ştie, au fost înştiinţaţi că în ziua de 20 Oct. vor fi expediaţi în Moldova. În ordinul trimis lui Pake se menţiona ca ei să aibă proviziuni pentru 5 zile — plăcut voiaj! — bani şi îmbrăcăminte de iarnă. Printre cei dintâi deportaţi, Băicoianu de la Banca Naţională.

— Oscar Kiriacescu întrebând pe Neniţescu asupra numirii lui Wachmann, i-a răspuns: «Am apucat să promit lui Carp că-i voi da delegaţie să gireze în locul lui Băicoianu, cât timp va fi împiedicat de la serviciu». Şi, pentru ca delegaţia să fie mai lungă, se expediază Băicoianu în Bulgaria! E ruşinos! Pe

de altă parte, Lupu se laudă că a obţinut ca Emil Petrescu să rămână la Bucureşti; pe când Băicoianu, care e mai puţin periculos, este exilat!

— La dejun, Austriacii: Col. V. Kontz, Konradsheim şi Czurezin. Toţi foarte încântaţi de succesul lui Czernin.

Czernin a vorbit Miercuri la Budapesta la prânzul oferit de Weckerle, preşedintele consiliului. El a desvol-tat cu dibăcie teza de răspuns Papei, însă fraza finală este cea mai bună: «Noi întindem mâna, dar ea nu va rămâne mult timp în aer; anul viitor, vom fi şi mai tari şi atunci condiţiile noastre vor fi schimbate».

— N-am avut «Pester Lloyd» de la 1 Oct. Ciorăneanu îmi spune că Appony a pronunţat la Cluj un discurs, în care ar fi spus că niciodată Ungaria nu va admite o alianţă a României cu Austria şi că dânsa va reclama o rectificare de frontiere ca să fie la adăpost de vreo altă invaziune.

6 Octombrie. — Atacul englez a trebuit să fie foarte violent; 11 diviziuni angajate. A fost însă respins şi comunicatul de astăzi dă rezultatul ca o victorie serioasa.

— Stoian pretinde că Lupu Kostake ar fi cerut ca fraţii Noica să verse 200.000 lei «pentru sărăci» dacă voiesc să scape de deportarea în Bulgaria. În cele din urmă, tariful ar fi scăzut la o sută de mii. Fraţii Noica au istorisit acest şantaj lui Goetz, care aşteaptă întoarcerea lui Hentsch pentru a face scandal. Aceste indiscreţiuni au fost date la lumină de d-na B... de la Piatra. La Crucea Roşie, d-na Sevescu ne spune că, într-adevăr, această doamnă are atâta influenţă asupra medicului *general,* încât el se gândeşte, după război, să se fixeze în România.

Din unele vorbe schimbate la Club, apoi din câteva rânduri ale lui Stirbey care se plânge de atitudinea dubioasă a lui Lupu vis-a-vis de Ştefan Plessia, – e clar pentru mine că Lupu ia o parte activă la internarea unor persoane ca ostatici.

7 Octombrie. — Deşi zi de sărbătoare, *Dobrovici* a venit dis de dimineaţă. Afacerea ostaticilor a pus în mişcare pe toată lumea.

Se ştie că Lupu e vârât până în gât şi se cere interventia

mea. Explic lui Dobrovici, cum sunt lăsat de o parte şi în imposibilitate de a da o părere sau de a obţine un rezultat. Cu această ocazie, Dobrovici îmi spune cât de mult l-a uimit ostilitatea ce manifestă Lupu faţă de tot ce mă atinge. Astfel: în afacerea «Viaţa», el a lucrat cu totul contrariu de ceea ce aş fi voit să fac, pentru că: «d. Marghiloman vrea să-şi pună oamenii lui». A avut chiar îndrăzneala să spună înaintea lui Dobrovici, ofiţerului german de la interne: «d. Marghiloman vrea să facă politică chiar cu pâinea!»

— Din «l'Echo de Bulgarie» poţi avea o ideie mai exactă de ce s-a petrecut la Cluj (v. 5 Oct).

Şedinţa comitetului Transilvaniei sub preşedinţia contelui Bethlen. Au vorbit miniştrii Apponyi şi Boeldis. În darea de seamă se găsesc rezoluţiile votate: 1) Nicio legătură între Austria şi România; 2) Rectificarea frontierei; 3) Populareа zonei-frontiere cu Secuii grăniceri.

Administraţia germană confiscând jurnalele care publicau darea de seamă exactă, dovedeşte ea că nu împărtăşeşte aceste vederi?

Tot de la Dobrovici ştiu că s-a încercat să numească pe *Donescu* în consiliul municipal.

— Războinicul *Brancovan* se află la Evian, bravând – după cum scrie Stirbey – submarinele din lacul Genova! E născut în 1875. În toate ţările aflate în război, oamenii de 42 de ani sunt pe front. Singuri înflăcăratii noştri naţionalişti sunt în vilegiatură în Elveţia!

8 Octombrie. — Tragedia cu ostaticii continuă. — Consilierul Antoniade, care se recunoaşte culpabil numai de a fi publicat un studiu «filosofic» în contra exclusivismului ştiinţei germane, n-a găsit la Lupu Kostake decât minciună şi făţărnicie. Este un ţipăt general. Tzigara îmi spune că Lupu răspândeşte zvonul că listele au fost făcute de el (Tzigara). Prefectul alergase la Ielkmann pentru Bogdan-Duică, Motru şi Antoniade. Era convenit că Tzigara va fi convocat la conferinţă pentru apărarea acestor trei: plecând, imediat Lupu a încheiat lista «en tete-à-tete» cu colonelul şi nu a scos din ea decât pe Emil Petrescu.

— Altă comedie dezgustătoare cu catedrele la facultatea

de medicină. D-rul Antoniu îmi povesteşte cum, chemat de Crivătz (!!), care a început prin a-i aşterne că Senat, Cameră şi guvern sunt înlocuite prin consiliul pemanent (Sihleanu, Onciu, Crivătz) şi că ce fac ei, este definitiv făcut pentru regenerarea Universităţii; iar pe urmă i-a spus că de catedra de neurologie nu este de vorbit, «pentru că este poruncă!» iar dacă vrea să-şi aleagă, îi pune la dispoziţie ori o clinică infantilă, ori o catedră de terapeutică, ori cursul de anatomie... totul în fine, afară de specialitatea lui: «Chasse Gardée» pentru Zaplatka!...

9 Octombrie. — Peste tot se vorbeşte că, în acest moment, nu se mai întreprinde nimic contra Moldovei. Tzigara pretinde că Mackensen însuşi a declarat aceasta, Sâmbătă, lui Lupu. — De altă parte, *Volanka* îmi confirmă că, foarte probabil, va începe o ofensivă cu forţe mari în Italia: e singura ţară care n-a fost pedepsită pentru defecţiunea ei şi apoi, o victorie austro-germană ar provoca, ca în Rusia, o revoluţie generală. Incidentele din Nordul Italiei dovedesc că terenul este preparat.

— De la Bellow şi Horstmann aflu – căci «Pester Lloyd» a fost oprit, – că în Reichstag, la Berlin, au avut loc scene penibile. Vice-cancelarul Helfferich a părăsit banca în mijlocul unui discurs şi ministrul de război a fost adus să bată în retragere pentru un lapsus... «poporul meu» ce ar fi pronunţat. De Bellow şi Horstmann au găsit vrednică de milă atitudinea lui Helfferich şi d. de Bellow, când a fost ultima dată la Berlin, l-a regăsit nervos, obosit şi în adevăr Kaput». (v. 10 Octombrie).

10 Octombrie. — Neniţescu şi d-ra Sekulici emisese prin presă ideea unui pelerinaj la Curtea-de-Argeş. Lupu Kostake le-a furat această ideie şi a organizat un parastas oficial, pentru care s-au trimis invitaţii la toate corpurile constituite, finanţe, etc. Lupu spunea la club că a cheltuit peste 10.000 lei cu preparativele. Feldmareşalul se va duce în cursul zilei la Curtea-de-Argeş, spre a depune o coroană.

Am pus să se oficieze pentru Crucea Roşie un parastas la Domniţa Bălaşa. Hotărârea fiind luată în ultimul moment (4 ore), abia am avut timp a face câteva comunicări; însă

întreaga societate era acolo. Austriacii au făcut o manifestaţie spontană care trebuie sa aibă un înţeles: Sosind, văd la intrare un grup de vreo 12 ofiţeri austriaci în ţinută, cu col. Von Kontz în cap. Mergând să-l salut, îl întreb, fiindcă nu făcusem nicio invitaţie şi nota în jurnale apăruse abia azi dimineaţă: «Ce ocazie vă reuneşte aici?» – «Crucea Roşie dispunând a se face un parastas, am crezut de a noastră datorie de a asista şi aşteptăm şi pe general». Câteva minute în urmă a sosit şi generalul von Sentler; şi cu toţii în procesiune au luat apoi loc în biserică lângă noi. — Ştiu că Lupu a invitat pe maiorul Heitz şi poate şi pe alţii. Probabil că grupul austriac a ţinut să facă o manifestare care a fost foarte simpatică, pe cât a fost de spontanee. Însă sunt sigur că lucrul acesta va face puţin zgomot în public. Generalul, foarte politicos, făcând cunoştinţă cu mine, a avut grijă să mă anunţe ca mi-a acordat liberarea lui Turbure, prizonier la Plau. Întrebarea mea lui Kontz putea să pară naivă, dacă biserica n-ar fi fost cuprinsă azi într-un mare lazaret german.

— Căpitanul *Grigorescu,* ofiţer din prima grupă de la Crefeld, a fost numit şef de birou la primărie; dându-şi demisia, a fost imediat arestat şi transportat în lagărul de prizonieri. Între timp i-am furnizat îmbrăcăminte de la Crucea-Roşie şi cu ocazia aceasta mi-a spus că se întorcea de pe front – frontul german –, că dânsul şi camarazii săi aveau 20 lei pe zi şi că făceau «popota deosebit», căci «aşa a fost recomandaţia col. Sturdza».

Am înţeles că Germanii refuzase să-i primească la popota lor. Acest ofiţer, adresându-se lui Mavrojany, i-a spus că fusese trimis pe front pentru a spiona împreună cu alţi nouă ofiţeri desemnaţi de Sturdza. Ei au format două echipe: una la Focşani şi alta la Nămoloasa. După ce şi-au terminat însărcinarea, acum îşi bat joc de ei... Dânsul a părăsit slujba pentru că gradul său de maior «avansat pe câmpul de luptă» – şi el ca şi Chiţescu! — i-ar da drept la un tratament superior şi acum d. Lupu Kostake pune să-l aresteze?!.. Va reclama la Komandatură şi roagă pe Mavrojany să transmită... Mavrojany refuză să se amestece în asemenea

chestiuni. Această organizare de dezerţiune militară şi participarea la alcătuirea listei ostaticilor va apăsa greu asupra numelui lui Lupu Kostake!

— În «Neue Freie Presse» dare de seamă amănunţită despre şedinţa Parlamentului din Berlin. Prin Cancelar se interpela Tirpitz «întemeetorul lui «Vaterland-Partei» şi marele agitator de război în vederea cuceririlor şi măririi teritoriului. Interpelarea era privitoare la agitaţiunea contra scopurilor pacifice ale Reichstagului, întreţinută în armată prin cuvântările ţinute soldaţilor sub pretext de «Aufklärung în der Armee», ceea ce explică prezenta la tribună a neîndemânatecului general von Stein. În fond, cancelarul e atacat pentru că, în răspunsul său către Papa, a dat adeziunea sa la moţiunea pacifistă a Parlamentului, votată chiar de la redeschiderea Reichstagului. Landsberg, care luase iniţiativa, a fost foarte mult susţinut de cei din stânga. A doua zi, prin intervenţia cancelarului şi a lui von Kühlmann, incidentul a fost aplanat (v. 13 Oct.).

— Poftit la prânz la colonelul von *Kontz,* d-na de Kontz fiind în trecere la Bucureşti. Printre invitaţi, generalul Sentler.

11 Octombrie. — La dejun, Tzigara, căpitan *Volkmann* (14 ani în Africa la Kamerun), ajutor-comandant al cetăţii Bucureşti, şi căpitanul de cavalerie *Rümelin,* care e însărcinat cu serviciul de aprovizionare la Bucureşti. Când aceşti ofiţeri vorbesc între ei, se poate vedea cât de mult au a lupta împotriva ramolismentului unor ofiţeri superiori ca generalul Koch, căruia i se dă să iscălească tot ce vor cei dimprejurul lui; şi cum ei ar dori să facă să cadă toate piedicile militare pentru a aduce servicii populaţiei. Volkmann a confirmat întârzierea impusă pe Dunăre călătoriei Împăratului pentru a evita o întâlnire cu Ţarul Ferdinand la Cernavodă.

Căpitanul austriac *Francke,* care comandă flotila Dunării şi în acelaşi timp şi yachtul, m-a asigurat cu toate acestea că, după întinerariul său, ar fi trebuit să sosească la 4 ore şi nu la 2 ore, după cum credea mareşalul, dar că a survenit un accident la puntea de trecere cu piciorul, care a motivat

astfel o oprire de 35–45 minute. Francke ne mai spune că ţarul Ferdinand, păşind pe punte, ar fi zis: «Iată ce au cucerit copiii mei». Împăratul ar fi rectificat: «Nu, aceasta se datoreşte flotilei austriace şi soldaţilor mei».

Vorbim despre aceste incidente cu Volkmann, care n-a tăgăduit că muzica germană a intonat mai întâi imnul bulgar, ceea ce însemna că Ţarul era oaspetele Germaniei şi apoi ne spune: – «Pot să vă asigur de un lucru: voim o Românie puternică la Dunăre».

Volkmann nu este îngăduitor pentru colonelul von Stoltzenberg, care «oprea cu brutalitate pe ofiţeri de a frecventa femeile române, atunci când dânsul mergea în toate serile să ia ceaiul la d-na Bibescu». Dar citează următorul fapt, care îi face cinste lui Stoltzenberg: de la început găsind pe Nicu L. Kostake şi pe Victor Beldiman instalaţi la minister, întrebă: «Dar cum se face că nu sunteţi pe front?» Unul răspunde: «n-am putut să-mi găsesc regimentul». Iar celălalt: «Sosind din străinătate, n-am putut găsi pe nimeni la ministerul de război!...» La aceste vorbe, colonelul: «La noi, asta se cheamă altfel!».

12 Octombrie. — O tristă ştire: Comunicatul anunţă că Ruşii au bombardat Brăila şi că bateriile germane au luat Galaţii sub focul lor! Biata ţară!...

— Jurnalele dau pe larg darea de seamă a ceremoniei de la Curtea-de-Argeş, reproducând discursul rostit la dejun de Lupu Kostake. Cenzura a suprimat fraza finală «România va trăi la gurile Dunării». Or, e inadmisibil ca Lupu să fi vorbit şi să fi cerut d-lui Dragomir Dumitrescu să ţină un discurs fără autorizarea autorităţilor, fără aprobarea cenzurii. A scoate din discurs singura frază cu caracter politic, când o sută de persoane au auzit-o, e cu mult mai grav decât dacă n-ar fi spus nimic.

Mareşalul, – deşi oarecum neinvitat – a apărut în ţinută, cu cască şi cu bastonul de mareşal în mână. Austriacii fiind omişi – atunci când Heitz şi ofiţerii «de legătură» în minister erau formal invitaţi –, se înţelege de ce au manifestat la Domniţa Bălaşa.

— Am văzut pe un biet domn Sotir, cardiac şi diabetic

care, fără să fi făcut politică, nici închis ca ostatic, este pus deodată pe listă de a fi trimis în Dobrogea. Şi el şi J. Pessiacov mi-afirmă că şeful de poliţie din Craiova le-a spus că el nu face altceva decât să execute ce s-a hotărât de comisia prezidată de prefectul Cernătescu. Aceasta e încă o dovadă de serviciul oribil îndeplinit de autorităţile noastre de a desemna pe acei care trebuie arestaţi şi transportaţi. Stirbey, din convorbirea cu Lupu, a rămas cu impresia că Cernătescu şi Lupu au scris pe listă pe cei doi Plessea: 68 şi 70 ani.

13 Octombrie. — Avem textul exact al discursului ministrului afacerilor străine pronunţat la 9 Octombrie. — Foarte concis, foarte muşcător, potolit în precizările sale, acest discurs a făcut o lumină completă. Este singurul discurs politic care s-a ţinut de la schimbarea regimului în Germania. Împreună cu discursul lui Czernin, pe care d. de Kühlmann a avut bunul gând de a-l lăuda, aceste două discursuri alcătuiesc un program din care nu prea lasă mult câmp pentru Antanta. Pentru mine rezultă, din suma de idei emise, că Germania nu ridică pretenţiuni asupra Belgiei şi că Alsacia-Lorena, lăsată ca singurul punct determinant al războiului, nu mai poate fi, desigur, suficient pentru a justifica războiul în ochii Englezilor. Fraza politică, «politica străină nu poate da rezultate decât dacă e de acord cu sentimentul întregului popor german», este fără îndoială consacrarea înfrângerii partidului Alt-Deutsch sau Vaterland.

Un glumeţ Român spunea ieri: Dar partidul lui Carp e bătut la Berlin!

— Incidentul de la Curtea-de-Arges e subiectul general de conversaţie. Feldmareşalul era invitat; la mijlocul slujbei, când trebuia să înceapă parastasul, Lupu Kostake a ieşit cu capul gol înaintea Mareşalului care se afla în Palatul Episcopal, unde aştepta momentul să intre. Austriacii nici nu fuseseră avizaţi. După spusele lui Ledebur, Germanii sunt furioşi de stângăcia lui Lupu, stângăcie care are aerul unei manifestaţiuni contra Austriei.

T. Nica, deloc binevoitor pentru Lupu: mentalitate de

subprefect... minciună moldovenească, etc. — îmi apune că ceea ce s-a petrecut a fost un scandal şi că vecinul său a plâns când a auzit pe Episcop rugându-se, la parastasul Regelui Carol, pentru sănătatea autorităţilor germane.

14 Octombrie. — Împăratul este la Sofia împreună cu ministrul afacerilor străine. Pentru cercurile de aci, – după întrevederea recentă de la Cernavoda – aceasta este o mare surpriză. Recepţie entuziastă. Discursuri călduroase. Pentru noi, se pare că s-a insistat prea mult asupra «unităţii tuturor Bulgarilor». Cei doi suverani pleacă împreună pe front (evident balcanic).

— Prânz mare la Athénée Palace oferit de Feldmareşal funcţionarilor români. Cele două state-majore ale mareşalului şi ale generalului von Tülff. Tzigara găseşte bizar ca nişte băieţandri ca Chercea, Caragiale, etc. să fie invitaţi. Lupu la dreapta mareşalului, V. Arion la stânga. Hinna aşezat la dreapta lui Tülff. Neniţescu s-a scuzat în ultimul moment pentru motiv de sănătate(?!) El petrece tot timpul la vie. Stă continuu îmbufnat.

15 Octombrie. — Comunicatul anunţă luarea insulei Oesel şi Dagö la Nord. La Dagö n-a fost decât o lovitură simulată. Golful Riga e ocupat în întregime. Forţele germane au astfel drumul deschis spre Helsingfors în Finlanda care, în orice moment, se va putea revolta. Depeşile ruseşti spun că bateriile de coastă de la Oesel au fost reduse la tăcere de vasele de război germane. Dar flota rusă?...

— *Th. Rosetti* – pentru prima oară de la război – foarte indignat contra incuriei şi incapacităţii administraţiei noastre. Se fură pretutindeni şi e lipsă de toate.

Dacă Carp s-a însărcinat să guverneze, atunci s-o facă. Parodia aceasta de guvern nu mai poate continua.

— D. *Horstmann* a venit să-mi ceară o invitare pentru doi ofiţeri: contele Hermersberg şi căpitanul Hasperg. Vorbind despre incidentele de la Curtea-de-Argeş, îmi spune că fraza lui Lupu asupra României la gurile Dunării nu figura în textul supus cenzurii. Dacă notez faptul acesta, e că Horstmann a adăugat: «nu e momentul acum de a se creia noi dificultăţi cu Bulgaria», împăratul a adus pe d. de

Kühlmann pentru că «sunt chestiuni foarte delicate».

Pentru a-l stimula la vorbă, spun: «Germania nu poate, dând Bulgariei Constanţa, să-i concesioneze şi monopolul drumului spre Constantinopol». —El îmi răspunde: «În orice caz, portul Constanţa şi calea Cernavoda-Constanţa vor fi neutralizate». Nu prea mi-a plăcut acest mod de a vedea.

16 Octombrie. — 4 ore. Comitet pentru a decide ca să mă duc la Hentsch spre a cere să nu se deporteze ostaticii în Bulgaria. Am întrebat pe cei din comitet, dacă nu cred: 1) că populaţia nu e deloc apărată – în toate privinţele – de guvernanţii noştri; 2) că e de datoria partidului conservator să intervie. — Răspuns unanim afirmativ asupra primului punct. Asupra celui de-al doilea, Arion găseşte că n-ar trebui să facem nimic fără a vorbi şi cu Lupu... (refuz scurt) şi că n-ar trebui să vorbesc în numele unui partid... şi alte nerozii. Veşnic cu frica în sân!...

Am scris, seara, în franţuzeşte, colonelului pentru a-i cere o întrevedere. De dimineaţă, vorbisem cu Horstmann despre această chestiune şi l-am întrebat dacă trebuie să văd pe Tülff sau pe Mackensen; m-a sfătuit să vorbesc lui Hentsch.

Ziarele austriace raportează o declaraţie a partidului Vaterland, ca răspuns la declaraţiile lui Kühlmann, relativ la revendicarea Belgiei. Marele amiral Tirpitz nu se ţine bătut de Reichstag.

17 Octombrie. — Mare nelinişte în public. Discursul de la Sofia este considerat ca implicând din partea Germaniei cedarea Dobrogei Bulgarilor. De foarte mult timp «l'Echo de Bulgarie» duce o campanie activă cu scopul de a stabili drepturile Bulgariei asupra Dobrogei. — Generalul Toşef, în mai multe articole, voieşte de asemenea să dovedească că armata bulgară a cucerit Turtucaia şi că la acest asediu n-a luat parte decât un batalion german. În fine, de câteva zile, comunicatul bulgar nu mai vorbeşte de frontul român; el enunţă un front «dobrogean», opus unui front «macedonean».

Brănişteanu îmi transmite aceste ştiri neliniştitoare pe care le-am întâlnit în toate straturile societăţii.

— *Antoniade,* consilier la Curtea de Apel, vine să mă vază.

El e dintre cei care trebuie să plece în Bulgaria. Tzigara i-a spus că geranţii ministerelor noastre, reunindu-se în conferinţă la Hentsch, Luni (toţi aceştia au plecat de la Club la 6 ore pentru a se duce la administraţia militară şi, cu toate aerele lor misterioase, se ştia unde mergeau), şi Hinna discutând chestiunea, Hentsch le-a răspuns că *«el e mirat de obiecţiunile lor de principii, când lista a fost alcătuită cu d. Lupu Kostake!».*

— Pe la 3 ore, *Horstmann* vine din partea lui Hentsch, care l-a întrebat despre scopul vizitei mele. El tine să mă previe că, din nenorocire, nu se mai putea reveni asupra unei decizii pe cale de executare aşa încât refuzul să nu mi se pară personal. Cu toate acestea aş face bine să expun încă o dată în numele partidului conservator (O, Arion! de ce nu eşti de faţă!) motivele care pledează în favoarea revocării acestei măsuri susceptibilă numai de o execuţie trecătoare. Îl întreb atunci dacă vorbele atribuite lui Hentsch sunt adevărate şi el mi-a confirmat tot ceea ce mi-a spus Antoniade. În două rânduri stăruie ca să văd mai des pe Hentsch. Îi răspund cu tărie că nu eu, ci colonelul n-a voit să întreţină relaţii politice mai regulate. Horstmann încearcă să-l scuze şi insistă.

Pe când intra la mine, s-a încrucişat cu *Stere.* El se plângea de cenzură, «care n-are priceperea de ce se poate spune într-un jurnal adresat numai publicului românesc». — Horstmann ezită, apoi revine asupra subiectului, după ce am rămas singuri. El îmi spune: «Stere e supărat pentru că am şters un pasaj privitor la părăsirea Belgiei; însă dânsul nici nu bănuieşte ce discuţii sunt în Germania asupra acestui subiect. Militarii şi conservatorii duc un război crâncen cu politicienii şi cu diplomaţii în această chestiune. Tülff nu vrea ca astfel de lucruri să se tipărească. Credeţi că el primeşte declaraţiile ministrului? Războiul nu se va termina decât când «Reventlowii», conservatorii şi «Carpii» vor fi învinşi! Şi pentru că mareşalul declară acestor domni un lucru sau altul, îşi închipuie cineva că Mackensen ştie ceva?»

Lupta de la Berlin continuă, fără îndoială, pe toate

fronturile.

18 Octombrie. — Împăratul a sosit la Constantinopol în dimineaţa zilei de 15 cur. Se vorbise de o călătorie împreună cu Împăratul Carol. Ştirea nu era exactă. La Constantinopol, Împăratul a aflat despre ocuparea insulei Oesel.

— O scrisoare de la Bilciurescu îmi vesteşte pierderea scumpei noastre Anna (d-na dr. Dinu Brătianu), la Odessa, pe la mijlocul lui August. Aştept avizul d-rului pentru a şti dacă pot spune surorii mele groaznicul adevăr.

— *Moos* a însoţit pe Ţarul Ferdinand când acesta a venit să întâmpine pe Împărat la Cernavoda. Ţarul a vizitat Medgidia şi Constanţa. La Constanţa, oraşul a fost pavoazat, fără ca autorităţile germane să ştie – îmi spune el. Agenţi secreţi sosiseră în vederea pregătirilor.

«Das werden wir wohl halten[1]», ar fi spus Regele, fiilor săi.

— Au trecut 48 de ore de când am scris colonelului Hentsch; niciun răspuns. El crede probabil că vizita de ieri a lui Horstmann este suficientă. Suveranii au obiceiul de a răspunde; «regii neîncoronaţi» se dispensează de acest lucru.

19 Octombrie. — Serviciul de *prizonieri* de la Crucea-Roşie îmi comunică că, după examinarea listelor ce ni s-au trimis, numărul prizonierilor români morţi în Germania şi Austria se ridică la 18.859. Şi cum majoritatea deceselor au fost în Martie-Mai, va trebui sa conchidem că toată această tinerime anemiată a murit de istovire.

Şi care trebuie să fie cifra morţilor în Bulgaria!...

— George *Stirbey* îmi destăinueşte în secret – şi aceasta pentru a nu pricinui neplăceri lui *Ledebur* – ceea ce i-a încredinţat lui. Pe când se discuta fixarea preţului cerealelor, Hentsch a consultat pe Lupu Kostake, *care i-a certificat că preţurile ofetile de Germani erau suficiente!...* Astăzi, la Wirtschaftsstab e nelinişte pentru că proprietarii fiind descurajaţi, nu mai voiesc să însămânţeze moşiile lor...

— Am scris ieri primarului că, din cauza lipsei de mijloace, închid cantinele la 25 c. Şi azi am prevenit pe Lupu,

1 Vom păstra probabil asta. (N. corectorului)

rugându-l să convoace o comisie spre a lua măsuri.

— Ducele Brunswick-Lunebourg (Ernst-August), ginerele Împăratului, împreună cu cumnatul său marele duce de Mecklembourg-Schwerin, au trecut ieri prin Bucureşti. Azi sunt la Sinaia cu mareşalul. Ducele de Brunswick foarte bine, după spusele lui Tzigara; marele duce de Mecklembourg-Schwerin foarte «schwach[2]» şi palid.

21 Octombrie. — Comunicatul anunţa ocuparea insulei Dagö. Sunt temeri pentru Petrograd: insula Oesel şi Dagö ar fi o bază excelentă spre a ataca capitala cu Zeppelinurile şi cu avioanele.

— Nenorociţii de *ostatici* au plecat ieri. Trebuia să-i expedieze mâine; însă cum o echipă fusese internată la hotel Bratu şi locul acesta devenise obiect de pelerinaj, plânsete şi leşinuri, s-a grăbit expedierea. Bietul Morandini îmi scrie că n-are decât 17 lei în buzunar! Autorităţile publică un comunicat prin care explică necesitatea în care s-au găsit de a proceda astfel, în urma atitudinii guvernului român. Comunicatul are grijă de a arăta că geranţii ministerelor au făcut un demers colectiv în favoarea ostaticilor. Nu acest certificat de bună purtare va şterge responsabilitatea lui Lupu Kostake şi a unora din agenţii lui.

— După 5 zile, în sfârşit o scrisoare de la căpitanul Soldan, anunţându-mi că pot găsi în toate zilele pe colonelul Hentsch la anume oră... Dar prizonierii au plecat din ajun! Procedeele colonelului nu prea poartă pecetea delicateţii. Nici nu mă gândesc să răspund.

— Aflu de la Lupu că 88 de ostatici au plecat în Bulgaria. El îmi înşiră cu atâta bunăvoinţă toate măsurile luate pentru bunul trai al deportaţilor, încât Troian nu e departe să treacă drept o încântătoare vilegiatură.

22 Octombrie. — Brănişteanu ar voi ca, în calitate de şef al partidului conservator, să fac o protestare scrisă Feldmareşalului, pentru a rămâne o urmă.

— Vizita unei persoane ciudate, *S. Zoldester,* care a locuit mult timp în ţară, vorbeşte româneşte, îşi zice maior german. Face comerţ cu cărbuni. Soseşte de la Berlin cu

2 Slab (N.corectorului)

soţia şi cu fiica sa. A lucrat cu Bilciurescu, dar a avut neînţelegeri cu Derussi. E în curent cu scrisorile pe care le-am primit, cu acelea pe care le-am trimis, de banii pe care i-am expediat, etc... A văzut pe toţi care au trecut prin Statele scandinave. De la dânsul aflu ştiri de felul acesta: Când generalul Iliescu a trecut prin Stockholm pentru a se duce la Paris, n-a avizat pe ministru. Era însoţit de tânărul Cantuniari (din armata activă), de fiul intendentului Panteli şi de două cocote. Colonelul Caretaş, în loc de a fi pe front, face serviciul de curier pentru Londra, unde d-na B. îl cere. O mulţime de Români, în stare de a purta arma, sunt la Copenhaga, Stockholm sau străbat aceste oraşe. Tot acolo e şi Chrissovelony(?). Mille a călătorit de asemenea ca curier.

23 Octombrie. — *Horstmann* îmi aduce condiţiile de pace ale Sovietului, care a însărcinat pe Skobelev să le susţină la conferinţa de la Paris. Această conferinţă se va ţine ori nu?... Adevărul e că Alexiew refuză sa facă parte din delegaţia rusă, iar jurnalele scriu că România nu va fi convocată. Pentru România, Sovietul propune reintegrarea în frontierele sale, însă România va acorda drepturi politice Evreilor, iar Dobrogea va fi declarată autonomă. În ceea ce priveşte marea, Sovietul propune neutralizarea canalelor Suez şi Panama. Asta va face plăcere Englezilor şi Americanilor! În scurt, Horstmann părea încântat şi declara că pentru Germania totul e acceptabil.

În ceea ce priveşte pe Hentsch, i-am spus că nu voi răspunde comunicării lui Soldan, iar Horstmann a replicat: «Aveţi dreptate!».

24 Octombrie. — Vizită la Crucea-Roşie a bătrânului colonel *Oehme* clin ministerul de război de la Berlin, venit mai cu seamă spre a mulţumi pentru Liebesgaben ce Crucea-Roşie trimite prizonierilor în Germania. Din căldura explicaţiilor sale, din tonul mulţumirilor, se înţelege cât de mari au fost greutăţile pentru a nutri pe prizonieri şi acum înţeleg din ce în ce mai bine pentru ce au murit atâţia! Ce război nelegiuit din partea noastră!...

— Bărbulescu mi-a comunicat ieri că numirea lui Wachmann la Banca Naţională a căzut în apă, în urma

intervenţiei comisarului austriac Schwalbe. Wachmann va fi numit funcţionar la Bancă, fără a avea însă dreptul de a semna.

25 Octombrie. — Armata Kronprinţului primeşte o lovitură serioasă între Vauxaillon şi Bray şi pierde teren pe canalul Oise-Aisne. Comunicatul recunoaşte că a trebuit să părăsească sau să facă să sară în aer baterii întregi şi că luarea satelor Allemant şi Chavignon a impus o retragere. Comunicatul mai adaugă că urmărirea franceză a fost foarte viguroasă.

Seara, postul T.F.F. Eiffel anunţă captura a 8000 de Germani, 160 ofiţeri, statele-majore de la trei regimente împreună cu coloneii, 62 tunuri etc. Atacul francez a fost general. Acest atac nu e o surpriză. Corespondentul lui «Poster Lloyd». Scheuermann, în telegrama din 22 Octombrie, îl anunţa, după preparativele făcute în timp de şase zile pentru punerea în practică a tuturor invenţiilor din timpurile din urmă. Automobilele blindate şi gazele au jucat un mare rol. În acelaşi timp, comunicatul anunţă că Germanii au intrat în linie şi pe frontul italian, în Tyrol şi pe Isonzo. După amiază, vine ştirea despre ruperea frontului italian pe o distanţă de 10 km. Pe Isonzo, între Flitsch şi Dolmein. S-au capturat 1000 de prizonieri. Ofensiva contra Italiei, despre care se vorbea atât de mult, începe.

— Primesc o invitare de la Lupu Kostake pentru o seratã ce dă dânsul mâine. Se crede obligat să facă cheltuieli. Nota hazlie: ţinuta smocking, redingotă sau jachetă; deci numai în cămaşă nu se poate. O vorbă a d-nei Valentina Lahovary: «L'occupation allemande? L'âge d'or de la famille Kostake!»

26 Octombrie. — Vizita unui deputat ungur, *von Muzsa.* El are rude în România. Recunoaşte greşelile trecutului. Aparţine grupului Apponyi. Cu toate astea, o notă nouă: e partizan al unei uniuni personale cu România. Despre aceasta, voi afla mai mult mâine. L-am invitat la masă.

— Comunicatul de dimineaţă confirmă *succesul pe Isonzo:* a 12-a bătălie: iar cel de seară *continuarea retragerii pe frontul francez.*

27 Octombrie. — Comunicatul: în Flandra, bătălia ia

mari proporţii. Pe frontul francez, Francezii n-au putut depăşi canalul Aisne-Oise. — În Italia, înaintarea aliaţilor continuă cu succes: 30.000 de prizonieri (Dombrowski pretinde că ar fi 50.000) şi 300 tunuri.

— *Kiriacescu* a aflat că Kersant şi Neumann pleacă în Bulgaria, ca să facă o anchetă printre ostatici pentru a şti dacă s-a cerut bani de către Lupu Kostake în vederea liberărilor. Dombrowski susţine că ancheta e foarte serioasă. E câtva timp de când tot el a afirmat că Lupu Kostake trebuia să fie înlocuit. Despre petrecerea de diseară, spune: «Dar ce? vreme de suarele este acuma?»

— *Corteanu* stăruie în favoarea acţiunii ce ar trebui să încerc pe lângă Rege, pentru a face pace cu România oficială. — Îi răspund că încercările mele din trecut au avut un slab răsunet. — *Mehedinţi,* potrivnic oricărui demers pe lângă Mackensen în afacerea ostaticilor, ar voi ca eu să solicit repatrierea soldaţilor prizonieri.

— D. De *Czurczin,* care soseşte de la Viena a ţinut să-mi raporteze de urgenţă că la Viena lumea politică se interesează acum de afacerile din România şi că Czernin a exprimat speranţa de a mă vedea în cursul lui Noiembrie. «Cum şi cu ce ocazie – adaugă Czurezin – nu ştiu!»

— D. d*e Muzsa* vorbeşte mult despre afacerile noastre comune. El e guvernamental şi va transmite lui Wekerle observaţiile sale. (E delegat la jocurile olimpice şi a păstrat relaţii în Franţa cu baronul de Coubertin şi marchizul de Polignac). — Îmi povesteşte că cu ocazia congresului olympic din Paris —1914 – un Francez, al cărui nume nu vrea să-l spună, a prevenit pe delegaţi că la recepţia soţiei unui personagiu «să i se dea mâna, dar să nu i se sărute mâna». — Cerându-se explicaţii, acelaşi Francez generos a dat un răspuns, citând un fapt care nu poate fi controlat şi pe care e deci inutil să-l reproduc. Muzsa găseşte excelenta soluţia pe care am indicat-o ieri în treacăt: dinastia trebuie să continue, dacă nu, cel puţin cu Nicolae şi regenţa unui membru al familiei Hohenzollern. În timpul minorităţii, este timp de a prepara tot pentru a reface o administraţie şi o organizaţie în vederea majorităţii. O notă foarte vie în contra

Cehilor. Graţia acordată lui Kramarez şi lui Koflacz a fost o greşeală. Aceşti oameni au început iar să agite contra integrităţii Regatului. Regimentul din Praga No. 28 a trecut cu arme şi bagaje la Ruşi (Lucz) şi a fost şters din numărul regimentelor monarhiei. S-a refăcut cu Români şi câţiva Unguri care s-au bătut ca nişte lei (reg. 51 şi 52), iar după ce aceştia au salvat onoarea, i s-a restituit numărul. Toată convorbirea a fost expresia dorinţei de a aduce pace şi amiciţie între Ungaria şi România.

28 Octombrie. — Cele din urmă zile au trebuit să fie foarte sângeroase; pe frontul francez ofensiva n-a putut depăşi canalul Aisne-Oise; în Flandra, după o luptă violentă, Germanii au menţinut poziţiile lor. În Italia, acţiunea ia proporţiile unei mari victorii. Cele două comunicate, german şi austro-ungar, vorbesc pentru prima oară de «Oberleitung» al Împănatului Carol. Aşadar e vorba de un succes. Au fost 60.000 de prizonieri şi s-au capturat 450 tunuri. Aproape întreg frontul e pe teritoriul italian şi astfel fructul celor 11 bătălii precedente, în curs de 2 ani de război, pe Isonzo, a fost pierdut dintr-o singură lovitură. Guvernul Boselli a fost răsturnat cu o foarte mare majoritate contra lui. Toate aceste lucruri aduc puţină odihnă pe frontul nostru din Moldova şi, dacă pacea e apropiată, ea nu va fi datorită zdrobirii bietei noastre armate!

29 Octombrie. — Am înştiinţat din nou pe Crăsnaru, Lupu şi Dobrovici că închid cantinele. Dacă se întâmplă ceva, nu vreau să iau asupră-mi nicio răspundere.

— D. *Hans Herzog* se întoarce din Berna. Elveţian, stabilit în România, urmăreşte negocierile cu Elveţia pentru administraţia militară. Comerţul între Austria şi Elveţia e aproape neexistent azi din cauza căderii grozave a coroanei: ea valorează 43 cent. argint elveţian. De la 80 milioane, comerţul e redus numai la câteva milioane. Germania nu mai poate da fierul şi cărbunii, pe care îl procura, aşa încât comisia de reparaţiuni elveţiană nu mai funcţionează şi lasă fiecărui industriaş grija să şi le procure. În Elveţia, se crede că războiul va mai dura şi anul viitor. Elveţia e furnizată cu tot ce trebuie de către Antantă pentru a veni în ajutorul

prizonierilor. Se fac sforţări nemaiauzite ca s-o atragă în război, dar în cazul acesta ar fi un război civil între cantoanele germane şi cele franceze.

— La dejun, Dombrowski cu căpitanul *von der Osten* de la O.K.M. Azi dimineaţă, d-na Mariutza Pilat a spus Tuchketei Pherekyde, sub cel mai mare secret, că dânsa ştie, din izvor sigur, că Anna Brătianu n-a murit. Am întrebat privitor la aceasta, dacă s-ar putea avea o comunicaţie secretă cu Moldova. De Osten îmi răspunde că ei au crezut totdeauna că familia Brătianu corespunde şi că au cercetat şi continuă să cerceteze. S-a crezut un moment că conducta de petrol de curând instalată ar putea servi. Se cercetează şi acum, de astă dată în direcţia Brăila-Măcin.

30 Octombrie. — În Italia, victoria este foarte mare. A doua şi a treia armată sunt bătute şi tot frontul de la Flitsch la Mare e zguduit. Peste 100.000 de prizonieri şi 700 tunuri. Buletinul italian strigă: trădare! şi acuză trupele de laşitate.

— D. *Popescu* («Neue Freie Presse») spune că din conversaţiile sale cu Horstmann şi cu maiorul Beer, a căpătat convingerea că Germanii se gândesc la o lungă ocupaţiune a României, după încheierea păcii. — Aceeaşi impresiune mi-a lăsat şi mie o observaţie făcută de Horstmann, săptămâna trecută. De aceeaşi părere e şi Stirbey şi, din nenorocire, acest mod de a vedea va găsi o încurajare şi la Carp şi la Lupu. De câte ori n-a repetat Carp că Germania ar trebui să ne ocupe zece ani «ca să ne facă oameni!» – Popescu mai adaugă că e vorba de a trimite pe prinţul de Fürstenberg (Egon) la Bucureşti pentru ca Austro-Ungaria să fie reprezentată cu mai multă greutate aici.

— *Horstmann* şi de *Bellow,* înapoiaţi din Dobrogea, vin la dejun. Impresiunea lui Bellow: Dobrogea e un ţinut frumos, dar trist, drumul de la Măcin-Babadag, superb; vederea spre Galaţi şi Reni, în albastrul orizontului, un lucru minunat; Lipovenii de la Jurilofca, toţi alcoolici.

Demisia lui Michaëlis este un fapt împlinit. Curtea face sforţări pentru a salva pe Helfferich. Succesorul va fi contele de Hertling, preşedintele Consiliului în Bavaria, care a cerut câteva zile de gândire. În etate de 70 ani; parlamentar fin.

Se pare că neinvitarea Austriacilor la Lupu formează din nou un subiect de observaţii neplăcute şi că Horstmann regretă mult că a lăsat să apară în jurnale darea de seamă.

31 Octombrie. — Asupra animozităţii constante care se observă între Germani şi Austriaci, Carada îmi raportează următorul fapt ce-l ştie de la Nicu Filipescu: La întoarcerea sa de la Weissenhirsch în 1914, Nicu Filipescu, oprindu-se la Berlin, a fost primit de Zimmermann, pe atunci ministru, care, luându-l pentru ceea ce părea că este la acea epocă, adică un amic al politicii germane, i-ar fi zis: «Şi acum, *atacaţi Basarabia, mergeţi la Odessa şi în 15 ani împărţim Austria».*

1 Noiembrie. — Dezastrul italian ia proporţii epice. Şaizeci de mii de oameni din a 3-a armată au depus armele la Tagliamento. Numărul total al prizonierilor trece peste 180.000; tunuri pierdute 1500 piese.

— În sfârşit, Primăria deşteptată îmi trimite 15.000 lei pentru cantine, fără vreo altă explicare...

— Îmi cade în mână o listă de persoanele *suspecte* Germanilor. Printre cei puşi sub supravegbiere e şi Panaitescu, care însă e departe... Însă, ca bănuită de spionaj se găseşte de asemenea şi Marie-Nicole Darvari cu menţiunea: «are multe relaţii cu ofiţerii germani şi bulgari». — Ceea ce e mai rău e că aceste liste sunt rău făcute şi conţin în genere oameni din clasa de jos.

2 Noiembrie. — Vizita lui Al. Beldiman, sosit alaltăieri seară. N-are aerul încântat de Carp, nici de Lupu Kostake. A fost obligat să rămână mult timp la Viena ca să restabilească raporturi mai binevoitoare, deoarece cercurile vieneze erau foarte montate «de ce se petrecea aici la noi». (El n-a voit să fie mai explicit, dar se pare că apropie aceste dispoziţii ostile atitudinii răuvoitoare a guvernanţilor noştri). Va colabora la «Lumina», însă voieşte să oblige pe Stere să dea pe faţă tot ce ştie de Brătianu, al cărui nume nu e niciodată pus înainte. Aşa, îmi spune el, într-un articol al său trimis din Berlin, scrisese: «urmaşul *nevrednic* al unui nume mare» şi fraza a fost schimbată de Stere... Află cu surpriză că Stere a fost asimiliat colonel la Statul-Major până în ceasul din urmă. D-

na Sturdza a poreclit «Lumina»: «steroscopul». Beldiman doreşte să lucreze ca să pună unitate în sforţările ce sunt de făcut. De această lipsă de unitate Berlinul se plânge, iar Viena o subliniază. Nu crede că Germanii doresc o ocupaţiune îndelungată a României; el o blamează ca şi noi toţi. Ca încheiere, nu cred că Beldiman are o orientare; i se pare numai că Germania împinge Austria către Polonia şi îşi rezervă sfera sa de acţiune în România.

3 Noiembrie. — De la serata Lupu: *T. Rosetti* s-a scuzat şi mi-a spus: «Cum? să mă duc să beau bere cu Nemţii?...»

— O depeşă din Viena anunţă că aliaţii au trecut Tagliamento în mai multe locuri.

— *Generalul Tülff* pleacă azi în congediu în Germania. Am verificat plângerile continue care vin din teritoriul etapelor, mai cu seamă de la faimoasa etapă a 15-a, von Madelung, care se bucură de o reputaţie feroce. Acolo e un căpitan Schultz, care e pe lângă general şi care conduce tot şi care e puţin binevoitor pentru toată lumea: Germani sau Români.

Lt. Schubert, care e la Mizil, a asigurat pe administratorul meu Iliescu că nu se va lăsa producătorilor sfertul recoltei lor de vin, orice s-ar spune la Bucureşti; că nu se va plăti grâul după tariful administraţiei militare; deci, cel mult 1600 la 2000 lei. Mai mult, se rechiziţionează de la toţi alambicurile şi se ia tescovina cu 8 lei mia de Kgr., când preţul exact e de 10 ori mai mare. Tot administraţia militară va fabrica şi tescovina.

— Lupui îmi spune că *Mareşalul* va lipsi până la 21 Noiembrie, din cauză de doliu. Acest motiv e fals, îmi spune maiorul Herwath de la O.K.M., care a venit să mă vadă după amiază. Această plecare simultană a guvernatorului şi a mareşalului are vreo semnificare? Adevărul e că generalul von *Sentler pleacă* de asemenea la Berlin, «pentru conferinţă» mi-a spus Popescu de la N.F.P. (fals, vezi **7** Nov.).

— Brătianu se pare că e la discreţia lui Take Ionescu. — După misiunea lui Comşa la Berna, favorurile acordate lui Caretaş, numirea lui Căpităneanu într-o comisie de odihnă – (interesele Românilor din teritoriul ocupat! — două numiri

extraordinare comunicate de Brănişteanu: Xenopol e numit ministru la Tokio şi Victor Ionescu la Lisabona. Era greu să sfârşească mai trist fiul lui Brătianu! De la acelaşi: Se pare că Take Ionescu afirmă în public că eu am primit trei milioane de la Germani, iar Mille, convins, repetă calomnia în «Journal» din Paris. E cu putinţă ca aceşti nenorociţi să cadă aşa de jos!

4 Noiembrie. — Noul cancelar Hertling ia ca vicecancelar pe un parlamentar (deci partidul Curţii n-a putut să menţină pe Helfferich), iar vice-preşedintele Reichstagului, Dove, e numit la un departament. Ziarele accentuează revoluţia pacifică ce s-a săvârşit: parlamentarismul biruind birocraţia. În fond, politica a ajuns să aibă întâietate asupra acţiunii militare.

— Comunicatul *oficial nu confirmă* trecerea râului Tagliamento, anunţată de o depeşă din Viena.

— *Czernin* pleacă de asemenea la Berlin. Se înţelege voiajul lui Sentler şi «conferinţa» despre care s-a vorbit.

— Un parastas a fost oficiat la Cotroceni, la 10 şi jumătate, pentru Prinţul Mircea. Convocarea este semnată de Tzigara, «reprezentant al Casei Regale». Lupu Kostake, care nu ştie decât să înjure Dinastia, s-a crezut obligat să asiste. Eu m-am abţinut. Multă lume din societate.

5 Noiembrie. — Cenzura a remis lui Stirbey o scrisoare din 9 Septembrie, trimisă de Nicu Ghika din Odessa. — Parlamentul a fost o parodie; toţi deputaţii îndârjiţi contra lui Brătianu şi Take Ionescu care sunt urâţi, dar totuşi votând cu guvernul. (E şi nota lui Comşa transmisă din Elveţia de Martha Bibescu). Ca să-i ţină în mână, spune Ghika, se întrebuinţează trei mijloace de presiune: Banca Naţională, aprovizionarea şi legea marţială. Regele, pentru a se menţine, se dedă la o demagogie care sperie chiar pe Brătianu. Iorga îşi petrece timpul la Brătianu, la Curte sau la Stirbey. Acesta urmează înainte cu manoperele lui subterane. Mavrocordat scapă de la Curte, fericit că ia cu dânsul la Salonic familia sa. La ţară, lipsă de vite şi satele depopulate.

— Vizita col. *Sturdza.* Se plânge că nu este întrebuinţat şi

autorităţile (citiţi: Internele) îi dau mai puţin concurs decât Germanii. Nu poate obţine măcar o cameră pentru lucru, pe câtă vreme maiorul Schwalbe i-a oferit un birou şi tot personalul, – ofertă pe care dânsul a refuzat-o.

— Am comunicat personal medicului general vou *Schumborg* toate infamiile pe care Rămureanu mi le-a denunţat ca petrecându-se la dispensarul femeilor din Mizil. Tot prin scris, am înştiinţat şi pe Lupu Kostake de refuzul etapelor de a lăsa 25% din recolta de vin producătorilor. Vom vedea, dacă, afară de vorbe, va mai ieşi ceva.

— Sculptorul C.ristescu, maior aviator, a căzut azi dimineaţă cu avionul său aproape de Siret, după ce zburase în timpul nopţii deasupra Bucureştilor. A scris la mai multe persoane, cu învoirea Austriacilor, în rândurile cărora căzuse. Într-o scrisoare adresată lui Galitza, spune textual că *ei* au venit pentru a «vă (locuitorii din Bucureşti) aduce scrisori». Să fie oare mijlocul de a coresponda al familiei Brătianu?

— D-na *Berindey* (70 ani) şi fiica sa Maria (27 ani) primesc notificarea că li s-a fixat să locuiască la Baia de Aramă. În urma unei percheziţiuni s-a confiscat jurnalul (memorii) d-nei gen. Berindey. Presupun că tonul nu era tocmai amical pentru Germani.

6 Noiembrie — Generalul de Sentler n-a plecat la Ber lin, îmi spune *Volanka.* Informaţia lui Popescu era, inexactă. Însă, prin faptul că Czernin se duce acolo cu ambasadorul Morey, cu şefii de secţiune şi cu baronul von Mittag, care are în atribuţiunile sale afacerile Peninsulei balcanice, fără îndoială că va fi vorba şi de România. — Întreb pe Volanka, care îmi răspunde: «În Austro-Ungaria nimeni nu mai voieşte să urmeze rătăcirile care consistau în a spune: că armata ne dă victorii iar politica vine pe urmă». Czernin înţelege ca fiecare succes militar să fie de asemenea şi un pas înnainte al politicii şi el doreşte să fixeze avantajele care trebuie să decurgă din victoria în Italia. — (Aş putea să stabilesc o legătură cu întâlnirea în principiu fixată de Czernin?*)* (27 Octombrie). Foarte curioasă de urmărit gândirea austriacă faţă de un reporter conştiincios ca Volanka. «Victoria în

Italia este pur austriacă, cu toate că în primele trei zile s-a încercat s-o treacă pe seama Germanilor. Germanii nu au decât şase divizii. Avem aci atât de mulţi oameni, încât nu se mai vorbeşte de armata Boroevics, trimisă probabil pe frontul Trentinului».

— Bulgarii mârâie şi dânşii. Arion a vorbit cu *Stancioff* (avansat general), care deodată a devenit pesimist în ceea ce priveşte rezultatele finale şi foarte pornit împotriva Germanilor. Un mic fapt: Stere, în articolele sale «Pro domo», a cărei serie a început-o, a citat un fapt privitor la Radeff, spre cinstea acestuia, dar potrivnic lui Brătianu. Tantiloff s-a opus. El n-admite modul de a vedea al Germanilor: Românii sunt învinşi şi ocupaţi şi nu primeşte de la ei nici dojana, nici elogii. — Trebuie notat că unul din Buxton a interpelat în Camera Comunelor asupra vederilor ce guvernul englez nutreşte faţă de Bulgaria, şi Lord Balfour a răspuns că, deşi Bulgarij sunt în luptă cu Antanta, e de dorit ca ţara lor să nu fie cu nimic micşorată!

Radoslavoff declară de asemenea că, pentru ca România să nu mai poată în viitor ataca Bulgaria, «vom reclama şi *vom obţine garanţii».* Se pretinde că între Turci şi Bulgari există o mare animozitate din cauza oraşului Adrianopole şi că s-a făcut uz de arme.

Tagliamento, cu toată creşterea apelor, a fost trecut de către aliaţi. E o întreprindere formidabilă, care a reuşit repede.

7 Noiembrie. — Întreg frontul italian, şi la câmp, şi din munţii – Dolomiţii – pe o distanţă de 150 km, pe linia Tirolului, e în retragere. Printre şefii care urmăresc pe Italieni, se citează Konrad de Hoetzendorf, a cărui armată e în apropiere de Sugano. Se ştie astăzi care era gruparea forţelor aliate, în ordine, începând de la Adriatica spre Flitsch şi Tolmein şi continuând spre vest de-a lungul Tirolului: Armata lui Boroewics (aceea care a bătut armata 3-a italiană); a IX-a armată a lui Bellow (aceea care a înfruntat unghiul ieşind italian şi a dat peste cap a II-a armată italiană); grupul archiducelui Eugen, adică: armata Krauss şi armata Krobatin; în fine armata Konrad.

— D-na *Berindey* va avea o comutare de pedeapsă şi va putea pleca la Sinaia în loc de Baia de Aramă. Aceasta datorită lui Horstmann, care s-a ocupat cu tot interesul. — Horstmann mi-a spus că, în jurnalul său, bătrâna d-nă acuză pe Germani de furturi şi violuri(?!), iar tonul este aşa de duşmănos încât prezenţa sa a fost socotită ca indezirabilă. Afară de aceasta, un mare număr de copii din manifest, ceea ce face să se creadă în existenţa unei oficine.

La toate acestea Lupu adaugă că dânsa ar fi dat şi bani ofiţerilor evadaţi pentru a se reîntoarce pe front. Horstmann nu mi-a vorbit de acest fapt şi cele două doamne tăgăduiesc absolut.

8 Noiembrie. — S-tul Dumitru. Efectele legilor excepţionale: nimeni nu se mută; niciun camion pe stradă.

— Italienii bat în retragere pe Piave. — Englezii atacă cu furie şi fără întrerupere în Flandra. E singurul mijloc, după dânşii, de a veni în ajutorul Italiei. Din contra, Lloyd George şi Painlevé au plecat cu technicienii în Italia pentru a conferi cu guvernul italian.

— Când am vorbit cu Praschma despre necesitatea de a căuta o pace separată cu România oficială, el mi-a răspuns că la Berlin ar fi vorba de aşa ceva. Or, ieri, Stere a spus lui Stirbey că «Vorwaerts» înregistra o declaraţie a lui Kerenski relativ la pacea separată care a fost propusă «unui aliat» şi care n-a fost primită. Jurnalele oficioase germane n-au dezminţit ştirea din «Vorwaerts». — Astăzi «Lumina» dă, după «Ruskoe Slowo» din 3/16 Oct., un interview al d-lui de *St. Aulaire,* acordat la Odessa, în care, între altele spune: «Pericolul unei păci separate a României cu Puterile centrale a dispărut cu desăvârşire». A se adăuga la acestea şi declaraţiile furibunde ale lui Take Ionescu, reproduse deunăzi, revoltat la ideea că s-ar putea rosti cuvântul de pace. Toate aceste indicii sunt de reţinut. Berlinul vede probabil mai uşor lucrurile cum le înţeleg eu decât în modul cum le înţelege Carp.

Beldiman a venit ieri să mă vadă. Dânsul voia să înceapă cu Radu Rosetti o publicare de documente, pentru a prepara dosarul Brătianu. I-a scăpat o frază; «Carp! Dar Carp nu

vede decât un lucru: Carp-Mackensen şi Mackensen-Carp!» O notă bună: nu părăseşte pe Stere.

— *Gebsattel* îmi face propuneri pentru o serbare şi o vânzare care s-ar face în comun pentru toate societăţile Crucii-Roşii. Am rezervat răspunsul până voi consulta câteva doamne, fără participarea cărora nu e nimic de făcut.

9 Noiembrie. — Ştirile de azi sunt senzaţionale. Aliaţii au împins pe Italieni până la Livenza, la jumătatea drumului de la Tagliamento la Piave, şi au curăţit centrele de rezistenţă, care în munţi, în spatele frontului austro-german, se apărau încă. Rezultat; 17.000 prizonieri noi, un general şi 80 tunuri. Cifra totală: 250.000 oameni şi 2300 tunuri. Pedeapsă dreaptă a politicii care a făcut să cadă orice frâu moral şi pentru oamenii noştri politici!..

Guvernul Kerenski e la pământ şi maximaliştii au pus mâna pe putere. Program: pace imediată şi democratică; împărţirea pământurilor la ţărani. Afară de o contra-revoluţie, greu de admis acum, cauza păcii a făcut un pas imens. Având în vedere repercursiunea ce aceste ştiri ar putea să aibă asupra afacerilor române, Berlinul ar trebui să sondeze acum România oficială.

— Brănişteanu: O telegramă de la Korrespondenz-Bureau, deci oficială, dar care nu s-a reprodus pentru că lipseşte confirmarea germană, anunţă că la Berlin s-a rezolvat chestiunea poloneză. Galiţia va fi unită cu Polonia, care obţine de asemenea câteva măriri de teritoriu în Lituania. Libertatea navigaţiei pe Vistula. O flotilă. Regatul va avea ca suveran pe împăratul Austriei; deci, o a doua uniune personală. (Aşadar România va fi abandonată în sfera politicii germane).

— *Martha Bibescu* a scris lui Gr. Stirbey. Dânsa menţionează de o scrisoare primită de la Nadège Stirbey în care se vorbeşte despre tot felul de privaţiuni ce trebuie să-şi impună toţi. E o nouă confirmare a foametei ce bântuie în Moldova. St. Aulaire a spus în interview-ul menţionat ieri, că, dacă într-o lună (vorbea în Octombrie) nu se va regula chestiunea transporturilor pentru Moldova, ţara aceasta va fi ameninţată de foame. Martha mai istoriseşte că Brancovan,

retras la Evian din Decembrie, a declarat că a votat legile lui Brătianu pentru că «cum lucrurile merg rău, el ştie bine că va veni un alt guvern care nu le va aplica». Atavismul, numai el singur, nu e suficient pentru a explica acest bizantinism. Iată oamenii care au pornit acest război!

10 Noiembrie. — Centralii au trecut pe tot frontul Livenza şi e puţin probabil ca Italienii să poată rezista pe Piave.

Se vorbeşte cu discreţiune despre încheierea unui armistiţiu pe frontul rus. Poate că e vorba de concluzia precipitată ce se trage din confirmarea căderii lui Kerenski şi din reuşita loviturii maximaliştilor. Lenin conduce toată acţiunea.

Telegrama asupra *Poloniei* nu e încă confirmată. «Pester Lloyd» din 8 conţine o telegramă din Viena care este aproape reproducerea textuală a ştirii de ieri. — De altfel, acelaşi jurnal înregistrează o depeşă din Berlin anunţând că «convorbirile pentru soluţia poloneză continuă şi că tot ce au publicat ziarele nu se rezemă decât pe simple combinaţiuni». Să fie oare Berlinul care n-a voit să i se forţeze mâna? Convorbirile «continuă», însă în ziua de 7 Czernin a părăsit Berlinul. După jurnalele austriace, în Parlament începea discuţiunea acestei chestiuni şi, după spusele lui «Pester Lloyd», Ucrainienii declaraseră deja că, prin toate mijloacele ei vor combate alipirea la Polonia a unor teritorii lituaniene. E adevărat că ştirea sosită ieri nu încântă câtuşi de puţin pe Unguri.

— Konradsheim, pe care l-am văzut azi dimineaţă, îmi spune că el crede că Germanii îşi rezervă de asemenea crearea unui stat Curlandez-Estonian în uniune personală cu împăratul Germaniei. Se înţelege că indiscreţiunile sunt primejdioase la această oră.

— Am aflat de la d-rul *Rămureanu* că la Mizil s-a instalat, într-o cazarmă, un fel de Saint-Lazare pentru femeile adunate din oraşele aparţinând armatei a IX-a. Sunt femei fără nicio vină, care sunt reţinute aci şi care sunt trimise să lucreze la câmp pe moşia d-nei Hariton. Administratorul meu Iliescu a văzut pe aceste nenorocite, slabe, în zdrenţe,

inspirând milă. Am reclamat generalului medic von *Schumborg.* El a făcut o anchetă şi, foarte politicos, mi-a răspuns că într-adevăr sunt acolo femei sănătoase, reţinute până când familiile lor vin să le reclame, – însă nu se poate circula nici corespunde în teritoriul armatei a IX-a; că nu se plăteşte decât 30 de bani munca acestor nenorocite; că tot ce câştigă, e pus deoparte, pentru a le servi la ieşire(?); că n-au ce pune pe dânsele şi e rugată Crucea-Roşie a le veni în ajutor. N-aş fi crezut niciodată că e cu putinţă un astfel de lucru!.. Adaug că Rămureanu mi-a spus că, în timpul raziilor, s-au luat şi femei care nu erau deloc prostituate, (v. 15 Noiembrie).

— Depeşile de seară anunţă că Aziago este reluat şi că prin urmare latura extremă a liniilor austro-germane avansează de asemenea. Italienii nu vor putea prin urmare ţine linia Piave. Pe câmpul acesta de luptă, la Viego, Austriacii au luat încă 10.000 prizonieri şi 94 tunuri.

11 Noiembrie. — Succesul trupelor mareşalului Konrad la Şapte Comune şi luarea punctului Aziago n-au fost obţinute decât după un interval de zece zile de grele lupte. Faptul acesta probează cât de mare e pericolul pentru armata italiană din partea aceasta.

Retragerea lui Helfferich este în fine confirmată şi, după cum s-a anunţat, succesorul este deputatul Payer. Un alt deputat dr. Friedberg e ales vice-preşedinte al ministerului prusian. Partidele salută marele eveniment şi Erzberger declară că Imperiul are cel mai tare guvern dintre toate ţările în război, pentru că se sprijină pe 4/5 din membrii Reichstagului. Progresiştii şi socialiştii au făcut, ca şi naţionalii-liberali, declaraţiuni favorabile, împăratul a dovedit că este, în toată această criză, un foarte subţire om politic.

12 Noiembrie. — D-nul Roselius, consul, general la Sofia. Merge la Berlin. Nu înţelege nimic despre politica care se urmează la Bucureşti: «Cum? Vă ştie în Bucureşti şi nu vă întrebuinţează pentru a face pace?». Ieri a văzut pe Carp şi din ce în ce mai mult el nu-l înţelege. Când toată lumea se democratizează, singur d. Carp mai predică regimul forţei...

D-nul de Bussche n-a făcut decât greşeli şi dacă în Februarie ar fi voit să răstoarne pe Brătianu, dânsul ar fi putut şi n-aţi mai fi început războiul... Nu trebuie, sub niciun cuvânt, să alungaţi dinastia, iar pacea trebuie căutată cu dânsa: trebuie să se accepte unul din fiii Regelui pentru a se continua tradiţia pe care dânsul o vede pretutindeni în România. Chestiunea Dobrogei e foarte grea: Bulgarii o doresc, însă nu trebuie slăbită mult România, căci *Germania va avea nevoie de o contra-greutate faţă de Austria.*

Restul conversaţiunii destul de confuz: poate într-o zi s-ar putea concepe un imperiu Nord-German; un imperiu centru-austriac sau mai bine slav şi un imperiu la Sud: n-a îndrăznit să spună cu Ţarul Ferdinand, dar vorba i-a stat pe buze. Roselius, venind din Bulgaria, faptul acesta arată că Ţarul Ferdinand continuă să viseze iar o coroană imperială ca şi în 1913.

— Am căutat să văd pe *Ledebur,* care, trebuind să plece mâine la vânătoare, nu prea are mult timp. Pus în curent de George Stirbey, care mi l-a adus, el se însărcinează «ca prieten al lui Czernin şi fără a implica o acţiune pentru care n-are nicio calitate», să-i transmită următoarele: Cred pacea cu România oficială posibilă; în orice caz, trebuie o încercare; tratativele însă pe front, nu la Iaşi unde Regele n-ar fi liber. Să se accepte continuarea dinastiei cel puţin cu Nicolae sub regenţa unui membru din familie, fixând la 21 ani majoratul suveranului. Ledebur îmi spune că e în totul de acord cu mine. Restul îl va privi pe Czernin. — Mă întreabă dacă n-aş fi dispus să merg la Viena? Da, îi răspund, dacă cei de acolo vor să se întreţină cu mine, dar ar trebui să pot merge şi la Berlin. Dânsul crede de asemenea că una fără alta nu merge.

— Ştirile din Italia continuă a fi foarte rele pentru Italieni. Ei luptă cu disperare la sud de Aziago, probabil pentru a permite retragerea din sectorul Şapte-Comune – Piave. S-a mai luat încă 10.000 prizonieri şi un general la Longarone, la nord de Bellune, iar forţele care au trecut Piave se apropie acum de Feltre.

13 Noiembrie. — *Horstmann,* înaintat consilier de

legaţiune şi şef al direcţiei politice, dejunează cu Bellow la mine. Dânsul îmi spune că nu s-au publicat propunerile de armistiţiu făcute de Bolşevicii care deţin puterea actualmente la Petrograd, pentru că, în plin succes italian şi chiar pe frontul francez, nu se poate primi un armistiţiu de trei luni pe toate fronturile. Nu crede că Franţa şi Englitera ar manifesta de asemenea vreo grabă. Dar, adaugă Horstmann, se va ajunge la un armistiţiu separat cu Rusia. Care va fi atunci soarta României?

Profit pentru a-i spune opinia mea întreagă asupra păcii separate, posibilă cu România oficială, însă fără să se extirpeze toată dinastia. Horstmann cere să-i explic modalitatea: un guvern de generali înlocuind, în vederea armistiţiului, guvernul civil până la constituirea acestuia din urmă. Toată combinaţiunea surâde, afară de un punct: Regele, – Niculae în cazul de faţă – devenind major peste **7** ani. Horstmann mai vorbeşte şi de necesitatea de a avea Basarabia. Profit de ştirea despre sosirea Ţarului Ferdinand pe frontul italian, pentru a-i spune: «Nu-mi place această întrevedere a trei suverani în Italia. Bulgarii n-au trupe acolo; desigur că se va vorbi tot de biata noastră Dobroge». — Horstmann îmi răspunde: «Dar ceea ce poate rosti împăratul, nu va putea lega diplomaţia noastră».

Bellow nu intră în vorbă decât ca să declare că candidatura Prinţului Frederic-Wilhelm, scumpă lui Carp, e rea.

14 Noiembrie. — Vremea frumoasă continuă. După o ploaie bună şi caldă în timpul nopţii, cerul ne surâde din nou şi temperatura este plăcută. Ce ţară! Iată refrenul străinilor pe care îi întâlneşti.

— *Beldiman.* Vorbim de Dobrogea. El a remis lui Kühlmann un memoriu, înainte de plecarea lui la Constantinopole. Însă cel mai bun aliat al nostru este Turcia, care nu voieşte să audă vorbindu-se de Constanţa în mâinile Bulgarilor. Nizamy-Paşa, pe care Beldiman îl vede adeseori, i-a dat asigurări formale.

15 Noiembrie. — O scrisoare complimentară a *prof. Dr. General von Schumborg* rectifică, prima sa comunicare: cei

30 bani, alocaţi femeilor pe o zi de lucru, n-au fost strânşi pentru a le constitui un mic fond de rezervă, ci au servit a ameliora(?) masa lor zilnică, însă de acum înainte li se va bonifica 2/3 din salariul lor. Scrisoarea recunoaşte că au fost închise femei sănătoase, care sunt şi acum reţinute. Ni se cere să încurajăm – cum? — familiile să reclame femeile cărora li se poate asigura o existenţă cinstită şi să dăm acestor nenorocite îmbrăcăminte!... (v. 10 Nov.).

— Facultatea de medicină, tip V. Arion, s-a înjghebat; ea trebuie să înceapă a funcţiona la 3 Dec. Dar, pentru a face loc lui Zalplachta, bătăuşul liberal, care e amnistiat de când s-a cufundat în Iordanul de la «Moldova», şi tânărului Şuţu, s-au imaginat următoarele (textual). 1. Profesorului de psihiatrie A. Obregia şi lui Măldărescu, le este interzisă reluarea activităţii didactice: 2. dr. Zalplachta, doctor primar provizoriu la Institul Mărcuţa (serviciu creat pentru el din ordinul lui Carp) şi dr. Şuţu sunt *«numiţi în comun»* la catedra de clinica bolilor de nervi şi electroterapie. Urlăţeanu şi Chiriac, doi liberali pe care niciun titlu nu-i recomandă, sunt numiţi profesori. Restul la fel. Şi toată această fantasmagorie a fost înmânată spre semnare bunului general Koch, al cărui nume te miră în această împrejurare.

— Neniţescu a plecat Sâmbătă, 10 Noiembrie, la Berlin. A luat cu dânsul pe prietenul şi secretarul său Maltezeanu. Beldiman, care e la curent, îmi spunea că nu e sigur că va fi primit la Cartierul General. Prietenii lui răspândesc zvonul că el se duce la Berlin pentru «a scăpa Dobrogea». Fapt sigur: duce cu el statisticele (Boldiman). Duşmanii lui afirmă că s-a dus să-şi asigure ratificarea numeroaselor Consilii de administraţie în care e cooptat. Krupenski îmi spune că Petersen de la Banca Generală era plictisit şi neliniştit de această călătorie misterioasă.

16 Noiembrie. — Budişteanu de la Craiova îmi povesteşte că în provincie, şi mai cu seamă la Craiova, ştirea falsă despre armistiţiul cu Rusia (propunerea maximaliştilor) a stârnit o emoţie enormă: s-a prânzit în comun, s-a băut, s-a cântat, s-a manifestat cu muzici până la 3 ore dim. Şeful poliţiei însărcinase pe fiul lui Budişteanu să meargă să

deştepte pe părinţii săi spre a le anunţa noutatea aceasta. Se vede că lumea a răbdat destul, încât nu se mai poate stăpâni. Şi cu toate astea, oamenii noştri vor urma să se bată fără răgaz.

— Confirmarea unui fapt de care n-aveam decât o simplă bănuială: în lagărul *Carp,* Mirbach era urât; acum e rândul lui Horstmann. «Nişte nedestoinici, care n-aduc decât confuziune; nişte răuvoitori, care urăsc ţara». Propriile cuvinte ale lui Carp. Urmarea pornirii lui obişnuite: «Cuvântul îl au militarii; ei trebuie să hotărască, nu miniştrii care încurcă toate, cu preocupările lor de partide politice!». Teză pe care mi-a dezvoltat-o, când m-am dus să-l văd la Călineşti.

— *Beldiman,* descurajat, îmi spune că va pleca peste 15 zile şi că se va ocupa cu publicaţiile la care lucrează. Îmi mai vorbeşte de o convocare ce ar voi să facă la Fundaţia Carol pentru o schimbare de vederi...

El crede că va putea astfel reacţiona contra unor idei greşite, de felul următor şi pe care le aude mereu repetându-se: «Marghiloman, austriac; Beldiman, prusac, etc».

— La *D-na Lydia Filipescu* aflu – o ştire secretă – că archiepiscopul Netzhammer, care ne e aşa de binevoitor, e greu bolnav şi că se şi discută succesiunea sa. Vladimir Ghica e la Roma, unde se zbuciumă mult. Acreditat acolo de Regele Ferdinand? Mai este şi un episcop din Transilvanii (?) care se agită în vederea succesiunii. Praschma a plecat din nou la Berlin; totdeauna bine cu Curtea; pe lângă aceasta, deşi nu poate suferi pe col. Hentsch, în ultimul timp i-a făcut avansuri, ceea ce dovedeşte că colonelul se bucură de toată favoarea la Curte. Şi, din partea aceasta, d-na F. a aflat că eu n-aş fi prietenul Germanilor şi că lucrările au ajuns la punctul «unde trebuie să se pronunţe» (fiind vorba de mine). Nu s-ar crede niciodată că intriga ar putea juca un rol aşa de mare în sferele acestea militare. Aceasta provine, îmi spune d-na F., de la nemăsurata neîncredere a Germanului.

17 Noiembrie. — În zilele din urmă, din nou vine lumea să-mi ceară protecţie: se prepară liste noi de arestări. Obreja se crede unul din cei dintâi înscrişi; ex-senatorul Cornea de

la Severin a primit o înştiinţare serioasă; Budişteanu de la Craiova se plângea că mai mulţi Români figurează în comitetul care dă informaţiuni în acel oraş. —Nu credeam că din nou vor începe aceste procedee neîndemânatice! —Cu toate astea, Ielkmann, reîntors de la Troian, a confirmat lui Kiriacescu aceste planuri supărătoare. El va încerca să convingă autorităţile superioare pentru a reveni asupra lor. Se pare că cei 70 km. de drum între Plevna şi Troian au fost un calvar pentru nenorociţii deportaţi cu concursul autorităţilor noastre superioare.

— În Italia se înaintează încet, dar sigur. Ocuparea punctului Cismon (sud-v. de Feltre) se pare că a închis drumul pentru restul trupelor italiene de pe frontiera Nord. Alte trupe, se zice, operează «în lagunele» (sic) Veneţiei.

18 Noiembrie. — De la *Tzigara* aflu că se *ia infanteria de pe frontul român* şi se înlocuieşte cu cavaleri. eOare Italia reclamă aceste mişcări? De altă parte, se certifică că un corp de armată rus a părăsit frontul român şi s-a retras în Rusia.

Lupu Kostake confirmă că se vorbeşte de alte noi arestări de ostateci: i s-a spus 300. Însă, ceea ce Lupu nu spune: care sunt sforţările pe care le fac Carp şi dânsul pentru a împiedica aceste măsuri luate ca răspuns la acţiunile rele ale lui Brătianu?

19 Noiembrie. — Pe frontul italian, nimic mai de seamă decât că în munţi, între Piave şi Brenta, o rezistenţă puternică; în Rusia misterul continuă; se pare totuşi că maximaliştii au triumfat la Petrograd contra lui Kerenski şi a celor războinici.

— *Zoldester,* un tip curios care se vârâ peste tot şi se laudă că e în corespondenţă cu Ludendorf, mi-a spus cu toate astea două lucruri care mi-au atras atenţia: spionajul e teribil şi doamne din societate pot, dintr-o zi în alta, să fie arestate şi că – în cercul său se spune —: «d. Marghiloman le acoperă». (Trebuie să fie vorba tot de aceleaşi cancanuri asupra Crucii-Roşii). România se va transforma cu totul «după zece ani de ocupaţie germană». Acest leit-motiv, scump lui Carp, se potriveşte cu unele cuvinte ale lui Horstmann — şi cred că cercurile germane se gândesc serios

la lucrul acesta. Tot de la el: în cercurile germane se crede că eu «am un pact cu familia regală şi că m-am angajat să salvez dinastia».

— *Generalul Sentler* îmi trimite o scrisoare şi, ca semn de amintire, un album luxos apărut de curând: «Oesterreich-Ungarns Wehrmacht im Weltkriege».

20 Noiembrie. — De la Brănişteanu aflu că acum două zile a sosit o telegramă din Berlin, că Brătianu acceptă darea înapoi a internaţilor la frontieră. Depeşa a văzut-o la Ielkmann. Primul semn de capitulare al guvernului. Este vorba să se libereze oamenii sub 17 şi peste 45 ani, femeile, toţi medicii şi toţi preoţii. Toată chestiunea se reduce acum la fixarea unei date; în telegramă, acest punct e lăsat în suspensiune.

— *Beldiman* a dat un memoriu cancelarului şi lui Czernin la 29 Ian. 1917. Notez un pasaj: În Oct. 1914, Beldiman a vestit pe Brătianu de intrarea Turciei în război. Brătianu a răspuns că nu dă nicio importanţă lucrului pentru că, după propriile lui informaţii, Turcia este sleită ca putere militară şi el se aşteaptă la o revoluţie în Constantinopole. Constat că, nici după evacuarea lui Galipoli, Brătianu nu a învăţat să se ferească de «informaţiile lui proprii»!

— Se împarte în public un *manuscris poligrafiat,* apel către muncitori în care se slăveşte revoluţia rusă, care, pentru «pace, pâine, pământ şi puterea poporului», nu a cruţat nicio jertfă. Am vorbit de aceasta la dejun, şi Bellow a întrebat: – Cum fac astfel de lucruri? **–** Adresându-mă către Horstmann: Dumnealor trebuie să ştie ceva. — Îmi pare că, exact ca în primele zile ale ocupaţiei, când a circulat alt apel agrar, poliţia germană nu a fost străină.

Horstmann îmi confirmă că Brătianu oferă acum de a face schimbul de internaţi pe front. Timp nedeterminat. «Aceasta, zice H., dă dreptate acelora care au crezut că deportaţiunea în Bulgaria ar avea vreun efect asupra lui Brătianu». «Eroare, răspund; aceasta dovedeşte numai că Brătianu începe a avea frică». — «Poate că e adevărat!...»

21 Noiembrie. — Vorbesc cu Carada de sănătatea archiepiscopului. Nu mai are mult. Îşi aduce aminte că de 11

săptămâni e la pat. Se va duce îndată la Kuschka, prelatul care se spune că ar fi un succesor acceptabil.

Episcopul din Transilvania de care mi-a făcut menţiune d-na Lydia Philipescu, trebuie să fie contele Majlath, foarte rău şi pornit contra Românilor. S-ar teme, în caz de succesiune, ca Vladimir Ghica să nu lucreze pentru vreun Francez sau alt propagandist.

— *Baronul de Bornemisza* îmi anunţă că îşi aşteaptă soţia şi copiii; deci se instalează aci. Nu crede să existe vreo soluţie hotărâtă pentru România. Era vorba ca în cursul lui Noiembrie Czernin să facă un drum la Bucureşti; e convins că Czernin nu are timp azi să se ocupe «nici măcar un sfert de oră pe săptămână de afacerile române» (textual). — Îi expun liniştit, cum cred că s-ar putea face pace cu România oficială şi ascultă fără obiecţiuni soluţia cu Principele Nicolae. Îmi spune că afacerile ungare nu iau înfăţişare bună; greutatea cea mare e *Wekerlé, «cel mai mare mincinos ce-a produs vreo ţară».* Constată că a găsit aici un haos absolut şi că cei ce guvernează, din partea Germanilor, sunt rău orientaţi.

— La 4 ore, *Al. Kiriacescu* reîntoarce de pe scară pe Tzigara, care pleacă şi povesteşte că a fost chemat la poliţie spre a fi ascultat de Ielkmann şi Neumann, care, întorşi din Bulgaria, au început o anchetă în privinţa denunţărilor că, cu ocazia luării internaţilor, s-au cerut şi s-au luat bani de la aceştia.

Ieri a fost arestat Sever Moscuna, presupun după plângerea lui Dumitrescu-Câmpina, pe care l-a pompat. Ielkmann afirmă că, pentru voiajul lui Moscuna în Germania şi pentru corespondenţele ce căuta să trimită el, a primit de la Germani 200.000 lei!

Kiriacescu a fost chestionat asupra acestuia, dar în principal asupra punctului următor: Un d. Kiriacescu ştie că Lupu Kostake a cerut în numele lui şi al col. Hentsch 200.000 lei de la fraţii Noica *în favoarea săracilor,* pentru a fi puşi în libertate...

— Asta ştiu şi eu, spune Tzigara... Kiriacescu a răspuns că lui niciodată nu i s-a propus aşa ceva, dar n-a adăugat că

fratele lui, Oscar, este cel vizat. — Magistraţii ştiu că sora lui Noica a cerut povaţă lui Goetz şi că acesta i-a spus să nu dea nimic, fiind la mijloc o escrocherie. — De afacerea aceasta mi-a vorbit în timp şi Stoian, foarte în curent prin o doamnă Blanefort de tot ce se zice sau se face la Goetz. Este de văzut până unde se vor împinge lucrurile de Germani...

— Numitul Chiţescu (v. 30 Aug.) a răsărit din nou în Germania. Se află la Bad-Stuer, de unde îmi scrie, cerând ajutoare.

22 Noiembrie. — Mare luptă la Cambrai. Englezii au atacat în două direcţii Bapaume-Cambrai şi Peronne-Cambrai. — Graicourt şi Marcoing, la jumătatea drumului dintre front şi Cambrai, au rămas în mâinile lor. Se vorbeşte de pierderi de artilerie fără însă a se da numărul. Mai la sud, la Craonne, Francezii au atacat de asemenea, însă cu mai puţin succes.

În Italia, muntele Tomba, cel din urmă drum înainte de a ieşi la câmp, rezistă încă. Totul se concentrează asupra acestui punct, între Brenta şi partea de sud a râului Piave.

— Discursul-program al lui Clemenceau. Programul omului cu mâna tare. Fraze scurte, tăioase. Război fără întrerupere; justiţie militară aplicată la toţi, fără consideraţiuni de persoane; tăcere pentru propaganda pacifistă; uitarea greşelilor din trecut, etc... Pentru cât timp?

Tot oraşul vorbeşte despre o misiune, în vederea păcii, care ar fi încredinţată lui Mişu Pherekyde.

23 Noiembrie. — Comunicatul anunţă ca Englezii n-au putut să exploateze succesul lor din ajun şi că au fost opriţi pe loc.

Din cercurile militare: armistiţiul cu Ruşii pe punctul de a fi încheiat.

— Mai multe scrisori din Moldova aruncate din aeroplan au fost trimise la destinaţie de către poliţie. Se primeşte răspunsul, îmi spune Bărbătescu, tot pe aceeaşi cale (!). Cer o informaţie mai precisă.

24 Noiembrie. — Ofensiva engleză a fost oprită; poziţiile lor cele noi formează un vârf de unghi în frontul german, la 6 sau 7 km. de punctul de plecare. Sunt 9000 prizonieri, 300

mitraliere. Un succes venit la timp pentru a ridica moralul Antantei.

— Căpitanul *Ielkmann,* care se ocupă în special de chestiunea internaţilor, mă pune în curent cu tot ce priveşte pe deportaţii din Bulgaria. Viaţa acolo e scumpă. S-au luat dispoziţiuni ca Statul să trimită pentru fiecare câte 300 lei pe lună. Prima sumă lunară le-a fost expediată la 1 Decembrie.

Banca bulgară reclamând un agio fantastic, expedierea se face prin Banca Generală din Bucureşti şi Credit Mobiliar Sofia. Trebuia să se aresteze şi să se transporte un însemnat număr de persoane bogate, mai cu seamă rude de ale lui Brătianu, însă măsura a fost oprită în urma telegramei lui Ludendorf, care a comunicat că guvernul român consimte la schimb. În caz de amânare, se va proceda cu tărie.

Emil Petrescu, lăsat la ţară, va fi de asemenea expediat în Bulgaria. Costică Poenaru a scăpat de internare, spune Ielkmann, pentru că a servit în administraţie mai mult de nouă luni. Lupu Kostake a cerut să se ia în consideraţie lucrul acesta, căci ar fi indelicat să se aresteze un om de care s-a servit. Deci, a fi un provocator de război, nu e nimic; chestiunea e să ştii să te strecori în vreun serviciu oarecare.
— Sever Moscuna va pleca tot în Bulgaria; se pare că a stors bine pe Dumitrescu-Câmpina, sub pretext de împărţire de bacşişuri. Max Rosetti a estorcat şi el 6000 lei lui Câmpina.
— Mai e unul Max Goldenberg care i-a luat 10.000 lei, sub pretext de a împărţi la diferiţi agenţi secreţi şi apoi îl terorizau, îmi spune Ielkmann, pe acest biet nenorocit că va fi împuşcat dacă va spune ceva!

— *Bărdescu* îmi dă câteva lămuriri asupra numirilor de la facultatea de medicină. S-a menţinut pentru o sută până la două sute de studenţi toate catedrele ce erau pentru 1800 până la 2000 de studenţi obişnuiţi. S-au creat altele nouă, ca de ex. Catedra de ginecologie, care nu există în legea noastră.

Pentru Şuţu, fără nicio cultură, s-a creat un loc «pentru că n-a iscălit memoriul universitarilor».

25 Noiembrie. — E primul comunicat, de trei zile, care e

afirmativ relativ la ofensiva engleză din faţa oraşului Cambrai.

Germanii anunţă că ea s-a prăbuşit cu mari pierderi pentru asaltatori.

— În Italia, Italienii atacă fără întrerupere în munţi.

— Într-o conferinţă pe care am avut-o cu Lupu, Dobrovici şi Dristorian, am interpelat cu vioiciune pe Lupu şi i-am arătat datoria absolută ce are: 1) De a constitui o comisie pentru a opri şi a supraveghea mijloacele de combatere a tifoidei, care zilnic face ravagii; 2) De a constitui *un fond de pensiuni* pentru cei amputaţi. Aceşti nenorociţi au cel puţin dreptul de a nu muri de foame. — Promisiuni...

26 Noiembrie. — Din nou lupte pe tot frontul francez, la Ypres, Cambrai, Craonne. În Italia, situaţie staţionară. Italienii atacă continuu.

— *Culcer,* de la Târgu Jiu. Şi acolo, ca şi aiurea, elementele ocupante se strică. Ţuica are farmec şi micile venituri ilicite se înmulţesc din ce în ce. El e chiar uimit de repeziciunea propagării răului.

27 Noiembrie. — Englezii continuă să atace la Ypres şi la Cambrai, iar Francezii de asemenea pe frontul lor. Se pare că ei au fixat pe loc toate forţele nemţeşti. În Italia, nicio schimbare.

— *Horstmann* îmi confirmă că pe tot frontul rus, – afară bineînţeles de frontul din Moldova foarte strict păzit, – *este de fapt armistiţiu.* Pretutindeni se fraternizează şi muzicile militare cântă în toate părţile.

Ne bucurăm de o vreme minunată şi se continuă cu semănatul ogoarelor întârziate din cauza secetei de toamnă.

28 Noiembrie. — Nicio schimbare pe front. Contele Praschma îmi spune că în Tyrol, zăpada e de 1 m.; ca s-a înaintat cu 70 km., nefiind decât două drumuri strâmte ce trebuie lărgite, şi că în curând se va relua ofensiva în Italia. S-au găsit aprovizionări imense, între altele mari cantităţi de stofe.

Am avut la dejun pe contele Praschma pentru a vorbi cu el, după cum îi spusesem la d-na L.F. – Ar trebui acum ca Iaşii să facă propuneri de pace... — E tocmai subiectul pe

care voiam să-l ating, răspund eu. Pacea e posibilă, cred, dacă Germania a renunţat la intenţia sa de a goni dinastia. — Dar, cine a spus aceasta? Când s-a evidenţiat în Germania această intenţie? —Pe aceste premise, convorbirea noastră a fost uşoară. Am explicat sistemul meu, adăugând că nu e de niciun interes să se verse mult sânge pentru a se reduce Moldova.

Praschma îmi spune: «Ideea dv. îşi face drum; o găsesc bună. Pot mai cu seamă să vă spun că s-a revenit mult şi se recunoaşte acum greşeala în direcţia luată în România». Cu tot limbajul, aşa zis diplomatic, Praschma era clar ostil sistemului Carp-Kostake. Din nenorocire Praschma îmi pune chestiunea: Ruşii nu v-au oferit niciodată nimic în Basarabia?

— Îi răspund neted: nu, şi repet declaraţia pe care mi-a făcut-o Poklevski asupra acestui punct. — Dar Rusia actuală nu ar da nimic? — Din cauza Dobrogei? — Da: sunt mari dificultăţi. — Un cuvânt mai mult pentru a încheia o pace repede. Nu se poate plăti destul de scump marele rezultat de a se face o spărtură în rândurile Antantei şi Bulgarii vor înţelege că trebuie să sacrifice din pretenţiunile lor.

Mai departe, Praschma vorbeşte şi de *o oarecare ocupaţie* – doi ani, îmi pare că a spus, – căci trebuie supravegheată întrebuinţarea recoltei: «Avem nevoie de produsele dv.» — Replic că vor fi suficiente comisiile care să supravegheze importul şi exportul. Am promis lui Praschma un mic rezumat deşi spune el: «ceea ce îmi relataţi se va grava în memoria mea». Contele repetă că în curând, şi foarte iute, se va lua o hotărâre privind România.

— A circulat zvonul că *M. Pherekyde* a sosit cu propuneri de pace. Volanka a venit să mă întrebe şi a trebuit să stărui mult ca să-l asigur că nu ştiu nimic.

29 Noiembrie. — O scrisoare de la Horstmann mă înştiinţează că colonelul Hentsch este în totul de acord pentru serbarea Crucii-Roşii şi pentru comitetul de organizare. În vederea unei fraternizări căutate, Gebsattel mi-a propus oficial o serbare cu vânzare de obiecte româneşti de către doamnele din societate în profitul tuturor Crucilor-Roşii.

Graţie tactului lui Horstmann, am convenit ca serbarea să n-aibă loc decât pentru Crucea-Roşie română; vor veni şi ofiţeri germani; apoi Germanii vor da un concert, la care vor asista la rândul lor şi doamnele române.

— Pe frontul englez sforţări vizibile de a nu se da niciun minut răgaz Germanilor.

30 Noiembrie. — Cancelarul – anunţă o depeşă – a primit o radiogramă de la Tzarskoe-Selo, iscălită Trotzki şi Lenin, propunându-i peste puţin timp începutul negocierilor în vederea armistiţiului şi a păcii. Cancelarul declară că, în propunerile până în prezent cunoscute ale guvernului rus, există o bază de negocieri. El aşteaptă numirea de delegaţi în speranţa de a ajunge repede la pace.

1 Decembrie. — Reluarea violentă a activităţii pe tot frontul de Vest; centrul tot în faţa oraşului Cambrai.

Armistiţiul există de fapt cu Ruşii şi toate ştirile, chiar cele din izvor antantist, concordă pentru a recunoaşte că regimul maximalist câştigă din ce în ce mai multă autoritate.

— Conversaţie cu *Stere:* el recunoaşte că Dobrogea e în pericol; admite că nu mai poate fi chestiune de o uniune personală cu Austria. Dacă guvernul Brătianu oferă pacea, nu crede ca Germania să poată refuza ca să trateze – «soluţie grozavă pentru România»; – dacă Brătianu, veşnic orb, nu se mişcă, atunci se va retrage probabil cu Regele în Rusia şi va lăsa armata să capituleze, «soluţie cu mult mai preferabilă».

— Lupu aduce la 7 ore, de la Hentsch, ştirea dată de «Djen» că mulţimea a manifestat la Iaşi pentru pace şi a voit să se dedea la manifestaţiuni ostile faţă de Rege, de Brătianu şi de Take Ionescu (?)

Probabil, tot atât de serioasă ştirea adusă de Enric Izvoranu, că Nelu Ciorăneanu, secretarul lui Take Ionescu, pe care-l ştiam de mult în Elveţia, ar fi sosit azi într-un automilitar, cu toate înlesnirile procurate de autorităţile austriace.

2 Decembrie. — O ştire însemnată este scrisoarea lordului Lansdowne, şeful conservatorilor din Camera Lorzilor: Trebuie să se pună capăt repede războiului, dacă

voim a evita o catastrofă mondială... Noi nu avem intenţia să contestăm Germaniei locul ei printre marile puteri comerciale... Nu ne gândim să impunem Germaniei o altă formă de guvernământ decât aceea pe care o doreşte ea... etc. (Tocmai contrariul de ceea ce spunea Lloyd George). Scrisoarea e bine primită de o parte din presă. A fost publicată de «Daily Telegraph».

La Cambrai un bun succes german. Ocuparea lui Graincourt (pe care îl cucerise Englezii; comunic, din 22 Noiembrie), Anneux şi Sautaing: 4000 de prizonieri şi mai multe baterii.

— «Lumina» publică un interview pe care generalul *Iliescu* l-ar fi dat lui «Petit Journal» din 25 Noiembrie. Aş fi crezut că e vorba de o fantezie, dacă Horstmann nu mi-ar fi certificat că a fost dat prin telegrafia fără fir. E o nebunie curată! Iată creierul care a condus pe Brătianu de mână şi care a pregătit planul de campanie care se cunoaşte.

— *Beldiman* trebuia să ţină conferinţa sa la 2 ore şi jumătate. Era totul regulat cu Carp, care trebuia să dejuneze devreme la Lupu. Ieri seară, în urma nu ştiu cărei intrigi, mi-a făcut cunoscut că nu mai vine; de asemenea se abţine şi Lupu. Înţeleg că Beldiman vrea să se asigure de prezenţa mea şi a amicilor mei. Între timp Maimarolu îmi comunică că delegaţii au sosit şi că prefectul tăgăduieşte că i-a făcut să vie!

Soseşte tocmai Horstmann care comunică lui Beldiman că totul e regulat: că Carp să facă ce va voi, dar Lupu va merge la conferinţă. Apoi încetul cu încetul: Lupu convocase pe prefecţi la o altă conferinţă, pentru a-i împiedica să meargă, însă cum Welzer a convocat pe delegaţi, «d. Lupu Kostake nu are permisiunea de a face altceva decât ceea ce autorităţile au hotărât, şi tot aşa se va întâmpla şi în viitor!»

Beldiman roşeşte (îmi spune dânsul) ca un căpitan german «să vie ca să pună ordine între noi», şi îmi fac ciudate reflexiuni asupra «spontaneităţii» mişcării politice ce-şi propunea Beldiman.

Conferinţa în sine a fost o bună pagină de istorie: politica tratatului nostru din 1883 n-a fost politica personală a

Regelui Carol, dar aceea pe care ţara o indicase încă în 1853. Cercetată din punctul de vedere al ambianţei, conferinţa a fost o decepţie. În ceasul acesta se aşteaptă propuneri, soluţii; o dizertaţiune nu răspunde aspiraţiunilor fiecăruia.

— Tzigara soseşte la prânz furios. Fără să vrea îmi spune că trebuie să vie rar la mine, pentru că e suspect. Am ajuns aici! Refuzând să dea şase sergenţi de oraş pentru a face serviciu de garderobieri la facultatea de medicină, pentru inaugurarea de mâine, Caragiale, şeful de cabinet al lui Virgil Arion, după sfatul acestuia, s-a dus să se plângă colonelului Hentsch! Ce trebuie să gândească acesta!

3 Decembrie. — Nou succes la Cambrai, după o luptă înverşunată.

— Am cerut 48 ore de concediu pentru d-na Sabina Cantacuzino, care, se pare, e suferindă. Horstmann îmi scrie că i s-au acordat.

— Ministrul *Kühlmann* a fost întrebat asupra punctului de a se şti dacă negocierile cu Rusia ar cuprinde şi România. Ministrul a răspuns că n-are nicio propunere a României; dar dacă guvernul român ar face vreuna, ea ar forma obiectul unei negocieri aparte. — Deci, Germania n-ar refuza să trateze cu Regele Ferdinand sau cu guvernul său. Aceasta ar dărâma tot ceea ce Lupu şi Carp se lăudau că proclamă în numele Germaniei!

— *Corteanu* mi-a spus, acum câteva zile, că Wachmann a afirmat înaintea lui că «proiectul lor» era să formeze o armată pentru a ataca frontul moldovean. N-am crezut o astfel de monstruozitate. Dar *Mihăileanu* îmi spune că Sturdza, la Piteşti, vorbind ofiţerilor, le-ar fi repetat că trebuie să creeze o armată pentru a merge să cucerească Moldova şi în urmă Basarabia!

Ce vânt de nebunie! — Cum *Carp pleacă la Berlin,* – ştire adusă ieri de C. Arion, – ia cu dânsul şi pe Sturdza «pentru a regula chestiunile militare!» (Tzigara).

— Armistiţiul cu Rusia poate fi socotit ca încheiat. O depeşă comunicată la Club, la 7 ore seara, dă ştirea ca pozitivă.

4 Decembrie. — Dombrowski îmi comunică că a auzit de la von Osten, deci din sursă germană, că la Iaşi Brătianu şi-a dat demisia şi că M. Pherekyde a format un guvern cu Morţun şi Missir. (Nu ştiam că V. Missir se găseşte în Moldova). Dacă ştirea este adevărată, guvernul român se va gândi să facă propuneri de pace. De altă parte, Horstmann îmi spune că Parisul încurajează Moldova să reziste, promiţându-i, după război, cel mai larg concurs financiar!

— Pe frontul englez un nou succes; se reia câte puţin tot ce s-a pierdut la Cambrai. S-au capturat 100 tunuri şi 6000 prizonieri. Se pare că primul succes englez era datorit lipsei de oameni. Prinţul Rupprecht avea înaintea lui 3 contra 1. În urmă i s-au trimis neîntrerupt întăriri şi Horstmann spune că se va trimite un milion de oameni pe acest front pentru a-l străpunge şi a bate pe Englezi. Obiectiv Calais. Tot ce e disponibil de pe frontul rus e transportat pe frontul de Vest.

— Aflu de la *Horstmann* că voiajul lui Carp a fost hotărât după conversaţia cu Hentsch: «în conversaţia sa cu Hentsch zice Horstmann, el s-a arătat cu totul diferit de ce credeam noi». —Tot cu privire la acest subiect Beldiman îmi spunea azi dimineaţă: «Că autoritatea lui trebuia să fie luat ca să se reclădească România, dar evident că el nu mai poate guverna». Horstmann va pleca şi el; mi-a spus aceasta în modul următor: «Eram neliniştit asupra felului adoptat de Carp de a înţelege lucrurile; din fericire, îl însoţesc». —Eu dezaprob faptul că Sturdza face şi el parte din călătorie: «Ce voiţi? Ginerele! El însă nu va juca niciun rol, nici acolo, nici după aceasta!» – Horstmann mai are o îndoială: «Păcat că această călătorie se face aşa târziu, ar fi trebuit să aibă loc acum 15 zile. Dumnezeu ştie ce vom găsi acolo; hotărâri poate chiar luate!» (Ceea ce dovedeşte că Carp n-a fost chemat de Berlin, ci expediat de cei d-aici).

Horstmann, în chestiunea Dobrogei, caută totdeauna compensaţii eventuale în Basarabia. Trebuie să menajăm pe Bulgari. «Dacă li s-a promis, trebuie să ne ţinem de cuvânt»... Ar trebui, afară de aceasta, construit un canal de la Galaţi la mare! E şi aici un punct negru. În fine Horstmann vorbeşte iar de unirea tuturor. Ar trebui să se

formeze un guvern *naţional* cu d-voastră, C-Arion, Stere, Beldiman... Lucrul ciudat e chestiunea: se va putea lăsa la Bucureşti familia lui Brătianu când Brătienii vor fi în exil? Îi răspund în faţa lui Below că pericolul liberal nu va veni niciodată de la câteva femei, care nu pot altceva decât să vorbească, ci de la menţinerea veşnic în funcţiune a liberalilor Crăsnaru, Dobrovici, C. Poenaru. Aprobare din partea lui.

— «Lumina» publică raportul generalului Polivanov, care, în calitate de ministru de război, stabilea în Noiembrie 1916 că ceea ce i se acordase României era invers proporţional cu importanţa sa militară; că crearea unei Românii Mari ar fi contrarie intereselor Rusiei şi propunea eventual revizuirea tratatului încheiat cu România în August 1916. Aceasta după 3 luni de la intrarea noastră în război! (Acest raport face parte din documentele secrete ce publică Trotzki).

— Vorbeam cu *Dombrowski* despre Dobrogea. Mi-a afirmat că 3 până la 4000 Bulgari dobrogeni au iscălit o cerere pentru ca Dobrogea să treacă sub administraţia militară bulgară şi că Germanii au refuzat de a examina cererea lor. Dânsul interpretă acest fapt ca o manifestare contrarie pretenţiunilor bulgare asupra Dobrogei.

— Ieri a avut loc inaugurarea (redeschiderea) facultăţii de medicină. Am asistat cu Arion şi Beldiman. Pompă: feldmareşalul cu suita, guvernatorul şi statul său major, mulţi medici şi profesori români şi nemţi. Cuvântarea elegantă şi foarte binevoitoare pentru România a generalului von Tülff. Rectorul Bogdan a citit discursul său mai întâi în nemţeşte, apoi în româneşte. V. Arion a procedat la fel; decanul *Petrini-Galaţi,* numai în româneşte.

Dar, – şi acest lucru se întâmplă cam des de câtva timp – s-a uitat să se invite Sentler, Tantiloff şi reprezentantul turc. S-a dat vina pe un căpitan Mueller şi, pentru a potoli susceptibilităţile, nu s-a semnalat în niciun ziar prezenţa Mareşalului. Ziarul nemţesc spune numai, într-un lung reportaj, că facultatea a fost deschisă «în prezenţa guvernatorului militar». Un punct.

5 Decembrie. — Călătoria lui Carp, în împrejurările

misterioase ce o înconjoară, deşteaptă susceptibilităţi. Brănisteanu, inspirat de Stere, a spus-o verde lui Horstmann. Nu se iau hotărâri, fără a le comunica persoanelor care au o responsabilitate politică. E chiar straniu ca eu să aflu ce se pune la cale, în chipul acesta. Faptul că îl însoţeşte oficial pe Carp pentru a-i da mai multă greutate, este o agravare a acestei inconsecinţe. — Convoc Comitetul pentru mâine şi, cum H. m-a asigurat că va veni să mă vadă înainte de plecare, voi şti exact până unde pot merge cu rezervele mele.

— Prefectul *Răceanu:* Comedia de Duminica trecută l-a scos din răbdări. I se impune să facă invitaţii, apoi Sâmbătă seară i se spune să nu se mai ducă la conferinţă! În fine, tot se duce... Dar îmi vorbeşte mai cu seamă de cei 100.000 lei, depuşi de ministerul de război pe numele său pentru trebuinţele de asistenţă militară şi din care Lupu pompează cât poate. I-a cerut şi restul de 25.000 lei «pentru a-i depune la Banca Agricolă!» Răceanu socoteşte că responsabilitatea sa personală e foarte angajată dacă cedează. Îmi cere protecţia ca să scape aceşti bani.

— 4 ore şi jum.: *Horstmann* şi puţin timp după dânsul, Arion: Carp nu mai pleacă la Berlin. Berlinul a răspuns că venirea lui nu e oportună! Pentru a îndulci lucrul: «48 ore de drum, când evenimentele merg cu atâta repeziciune; apoi, prin telegraf se poate înţelege cu mult mai bine, deoarece lucrurile se pot conveni prin scris... Afară de asta, a fost rău înjghebată această călătorie a d-lui Carp singur»... (Berlinul este, hotărât, mai înţelept decât cei din jurul lui Hentsch).

Horstmann îmi mai comunică următoarea ştire însemnată: Generalul (n-a reţinut numele), care a fost ataşat militar la Berlin, — să fie Mircescu? — *s-a prezentat la Focşani pentru a trata în privinţa unui armistiţiu în numele armatei române.*

Colonelul Hentsch pleacă astă-seară cu Kremnitz ca interpret, şi a rugat pe Virgil Arion săi asiste ca reprezentant al guvernului actual, iar pe C. Arion ca reprezentant al meu.

— Primesc pe Arion. —Horstmann: Mulţumesc că aţi primit. — Dacă aceasta intră în vederile şefului meu; e de faţă, n-are decât să vorbească. — Vorbesc îndată cu Arion.

Ştiu că Germanii nu voiesc un armistiţiu; ei cer o capitulare a armatei; trebuie în acest caz ca Arion să ceară şi să lucreze aşa încât să se încheie pacea imediat. Cu cine? Se va vedea din propunerile cu care e însărcinat Mircescu. E adevărat, după ştirea care s-a răspândit, că Regele şi guvernul au părăsit ţara şi s-au refugiat la Chişinău? Atunci, guvern provizoriu care să încheie pacea. Dar, în cazul când Regele rămâne, se va trata despre pace cu Dânsul sau cu succesorul său. — Evenimentele se precipită.

Horstmann mi-a repetat că nu crede că s-ar putea păstra dinastia. *Îi replic că totdeauna am considerat* menţinerea *dinastiei ca o posibilitate de a încheia repede o pace legală, şi menţin opinia mea, căci încheind această pace, am putea salva Dobrogea.*

Revin la conversaţia cu Horstmann. Mi-a manifestat satisfacţiunea sa că nu s-a desemnat niciunul de la O.K.M.: col. Hass (?) sau un altul care nu cunoaşte nimic din împrejurările politice ale ţării.

6 Decembrie. — Aniversarea ocupării Bucureştilor. Zi oficială de sărbătoare. Autorităţile nu lucrează; chiar Primăria. E de asemenea aniversarea zilei lui Mackensen.

— *Beldiman,* care tratează mereu pe Carp de «moaşte», de om cu care lucrul e imposibil, vine de dimineaţă pentru a menţine legătura între guvernul său actual şi mine. El îmi aduce un proiect de proclamaţiune care a fost citit deja «în micul nostru comitet» şi aprobat. Beldiman îmi spune că, în August la Berlin, modalităţile au fost examinate cu el; că a reuşit a-i determina să abandoneze proiectul de regenţă ca în Polonia şi că, această ciornă de proclamaţiune a fost de asemenea admisă în principiu. Cu propunerile de armistiţiu se află pe front generalul Răşcanu, iar nu Mircescu. Beldiman crede că totul va merge repede şi că trebuie să fim gata.

— Soseşte *Stere.* Ieşire violentă în contra lui Carp. Ideile acestuia au adus pe Germani să creadă că orice acţiune trebuie să se petreacă în afară de Români. Cu logică el spune: A refuza Românilor armistiţiul şi a cere dezarmarea lor, când dânşii sunt singura ţară din Antantă care a aderat

la demersul Rusiei? E o imposibilitate pe care Ruşii cei dintâi nu o pot admite. Şi, dacă se dezarmează armata, ce presiune se mai poate exercita pentru a se salva Dobrogea?... Ţara, fără Dobrogea, redevine o proletară, care nu mai are mijloace de a se cultiva şi de a se ridica prin cultură. Ieşire tot aşa de vie contra lui Hentsch, care vrea să dirijeze politica unei ţări pe care nici nu o cunoaşte.

— *Şeteanu:* D. Neniţescu a exprimat faţă de el şi de Kiriacescu următoarele două aforisme: Ne trebuie cinci ani de ocupaţie germană; era partidelor politice a trecut; acum e rândul individualităţilor să guverneze!..»

— La 3 ore şi jum. am întrunit pe Stirbey, Hârjeu, Dobrescu, Cantacuzino, Bardescu, Mehedinţi, Corteanu şi Paul Greceanu, care vine pentru prima oară după 18 luni. T. Rosetti singurul absent; le-am comunicat tot ce am făcut în ordinea dinastică, precum şi directivele date lui Arion.

7 Decembrie. — Ştiri senzaţionale: suspendare de arme cu Rusia până la 17 Decembrie pentru a continua, discuţiile privitoare la armistiţiu; victorie însemnată, germană la Cambrai, unde armata prinţului Rupprecht a recucerit un front de 10 km. pe 4 de adâncime, 9000 prizonieri şi 170 tunuri; armata lui Konrad de Hentzendorf a sfărâmat rezistenţa italiană în munţi, luând 11.000 de prizonieri.

— Toată lumea găseşte ruşinos interviewul lui Lupu Kostake, apărut în «Gazeta Bucureştilor» de ieri: viaţa privată a lui Brătianu, a Reginei a lui B. Stirbey, Astor, sunt elementele principale ale acestei proze dezgustătoare.

8 Decembrie. — Armistiţiul român. — Cu toate intenţiile colonelului Hentsch, cel puţin astfel cum le-a exprimat Horstmann, s-a acordat armatei române acelaşi tratament ca şi armatei ruseşti; cel puţin, aşa rezulta din comunicatul român, – reprodus de presa română, deci aprobat de cenzură: «Iaşi, 7 Dec. Comandantul suprem rus a propus inamicului şi trupelor române, care ocupă frontul împreună cu trupele ruseşti, de a încheia un armistiţiu. S-a hotărât ca trupele române să ia parte la armistiţiu. În consecinţă, ostilităţile au fost întrerupte pe tot frontul la 8 ore». —De aci reiese că armata română este cuprinsă în suspendarea de

arme până la 17 Dec. Asupra acestui punct, Ledebur a spus lui Stirbey că colonelul Hentsch a plecat ca simplu consilier pentru tot ce ar putea atinge teritoriul administraţiei militare, dar că o comisie de la O.K.M. e însărcinată cu negocierile. Cu atât mai bine. A trebuit să se petreacă ceva între ceasul când Horstmann a venit Miercuri să mă vadă şi plecare, deoarece Horstmann a fost foarte afirmativ asupra faptului că O.K.M., spre marea mea mirare, a fost lăsat la o parte în această împrejurare.

— Succesul german în Italia continuă. Tot sistemul de fortificaţiuni de pe muntele Sisemol e luat şi numărul prizonierilor, de la 4 la 7 Decembrie, s-a ridicat la 15.000. De asemenea marşul înainte pe frontul Cambrai continuă cu succes.

— Lt. *Hamelung* vine să-şi ia rămas bun, fiind rechemat. E o manie, în poliţia germană, a-i schimba, de îndată ce şi-au învăţat meseria. Şi dânsul voieşte să revie în România şi mi-a cerut recomandaţie pentru băncile din Berlin. O vorbă a ofiţerului: «La dv. totul se poate încerca, aci e libertate»!

— *Ledebur* îmi confirmă ceea ce-mi spusese Stirbey: Ofiţeri de la O.K.M. tratează armistiţiul, el crede că generalul Helm, şeful Statului-Major în persoană. Austriacii sunt reprezentaţi prin gen. Hranilovici, fost ataşat militar la Bucureşti, şi căpitan Steffoer. Hentsch este consilier pentru Verwaltung sau mai bine pentru a încerca o apropiere între cele două partide române, aducând pe reprezentanţii lor. Czernin a dat ordin lui Konradsheim, care a plecat la ora 1, să meargă la Focşani ca simplu auditor, fără a-i da nicio instrucţiune politică, – dar însărcinat să-i raporteze tot ce se va petrece.

În fine, Ledebur repetă că combinaţiunea cu prinţul Nicolae este cea mai bună şi pentru ţară şi pentru aliaţi. Regentul, care n-are trebuinţă să fie popular, pentru că este vremelnic, constituie cea mai bună garanţie a executării angajamentelor economice.

9 Decembrie. — Frig şi timp frumos; zece grade sub zero.

— «Pester Lloyd» de ieri a fost confiscat. Explicare: un

articol de o extremă violenţă contra României, pe care mi-l trimite Lupu Kostake (No. 300 din 6 Decembrie 1917). De altfel, discursul lui Czernin către Delegaţiuni n-a fost nici el mai blând.

— Arion s-a întors la ora 5. Costică n-a dat semn de viaţă. Prefectul de poliţie a aflat numai «că este bine». (Eroare, v. 11 Dec.).

10 Decembrie. — Jurnalele reproduc ştirile engleze care recunosc că Englezii au suferit la Cambrai o înfrângere foarte mare. «Daily Cronicle» o explică prin inferioritatea numărului: a trebuit să se ia trupe de pe front pentru a le trimite în Italia. Reiese de aci importanţa loviturii teribile din Italia.

11 Decembrie. — În sfârşit Arion s-a reîntors. Informaţia falsă, care ne-o dăduse Tzigara, Duminică, pornea de la d-na Sturdza. Generalul von Morgen a tratat în numele Germanilor. Hentsch a lăsat lui V. şi C. Arion să creadă că are misiunea să aleagă între Morgen şi Emden şi că, după ce a examinat(?) bine pe Morgen, i-a dat puteri să trateze. Din partea Românilor erau: generalul Lupescu, colonelul Răşcanu, colonelul Condeescu, colonelul Manolescu şi un maior Dumitrescu, ex-ataşat militar la Belgrad. Toată conferinţa era dusă de Ruşi, care trimisese generali şi colonei, apoi doi soldaţi şi un caporal, a căror singură grijă era să se arate nerespectuoşi faţă de şefii lor. Adevăratul comisar «al poporului» era un căpitan, cu părul lung, romantic, un baron curlandez, numit Tiffenhaus, după cât îşi reaminteşte Arion. El este acela care, după o întrerupere de 36 ore de negocieri, a şters articolul (sugerat de Englezi, s-a spus formal), după care trupele trebuiau să fie imobilizate pe poziţiile lor respective.

Germanii care cereau să aibă libertatea de a mişca 8 până la 10 diviziuni, au dobândit, graţie lui, libertatea absolută a mişcărilor lor.

Plenipotenţiarii noştri aveau puteri iscălite de generalul Prezan. Regele, a doua zi de revoluţie, s-a demis din comandamentul său. Se pare că comandantul şef este Cerbatcef. (Acest «se pare» este raportat de Arion).

Am intrat într-un *armistiţiu* fără termen, trei zile de denunţare, şi care începe de la Siretul de sus până la Marea Neagră. Pentru restul frontului, niciun armistiţiu încă; simplă suspendare de arme. Dificultatea a provenit din aceea că Ruşii au stăruit să ceară părăsirea insulei Oesel.

Mare greutate pentru civili de a se înţelege cu delegaţii români. Lupescu, chiar în urma sugestiei lui Morgen, a declarat lămurit că el nu poate vorbi decât cu persoane oficiale. Când, a treia zi de la sosirea lor la miezul nopţii, şi într-o sală publică, Arion s-a întâlnit cu Lupescu, acesta a avut aerul unui animal sălbatic gonit, care caută o vizuină să se ascundă. Răşcanu a fost mai civilizat şi a dat mai multe ştiri: Ruşii se poartă foarte rău şi, în starea lor de descompunere, el, Răşcanu, ar fi în stare cu cele 15 diviziuni româneşti, să gonească cele 40 de diviziuni ruseşti. Privitor la aceasta, Arion îmi spune că i-a ţinut următorul limbaj extraordinar: «Păstraţi armata şi, dacă puteţi, ocupaţi Basarabia!». Regele, popular; Regina, care s-a devotat mult, foarte iubită. Armata îşi face o datorie de onoare de a apăra dinastia.

Impresie generală formulată de colonel Hentsch: «armata duşmănoasă cu Ruşii, credincioasă Regelui». De altfel s-a simţit imediat că generalii ţin armata în mână.

La reîntoarcere, *Hentsch* a spus lui Arion: «Fără dinastie, România poate fi menţinută şi mărită; cu dinastia nu!» Ar trebui să se ştie până la ce punct el este autorizat să vorbească astfel.

— *Horstmann* dejunează la mine. Vorbim despre perspectivele de pace: La Berlin se cunosc toate opiniunile, a mea, ca şi aceea a lui Carp şi a lui Stere, aşa încât Kühlmann este orientat ca şi când ar fi vorbit el însuşi. Pentru a vorbi pe faţă: «dacă se face pace cu Rusia, se va goni şi dinastia şi guvernul; *dacă nu* se face pace cu Rusia, vom înghiţi dinastia şi se va face pacea cu dânsa;!» Păcat că Czernin a căzut bolnav (în ajun se anunţase plecarea lui la Berlin însoţit de d-nul Wiesner, care este, se pare, specialist în afacerile române); s-ar fi tratat toate chestiunile privitoare la noi. Nimic nu se va face decât de comun acord cu Austria.

Am făcut reproşuri că gazeta a înserat interviewul lui Lupu Kostake. — O adevărată explozie: trei săptămâni l-au martirizat; din oficiu a şters un atac la adresa lui Stere. Anturajul lui Carp şi, afirmă dânsul, însuşi Carp a făcut o astfel de presiune, încât l-a denunţat lui Hentsch «că e un agent al Austriei şi că apără pe Brătianu» (textual).

— Primesc pe d-rul *Albert Haas,* gazetar, redactor şef la «Transoceajn», creatorul Funk-Spruch-u, lui, care comunică ştirile cele din urmă din lumea întreagă. Vorbeşte bine franţuzeşte şi îmi ia un fel de Interview.

12 Decembrie. — *Czernin* a scris lui Ledebur relativ la comunicarea ce i-a făcut. El afirmă că nu s-a făcut nicio încercare, vara aceasta, de a se începe negocieri pentru o pace separată cu România.

De asemenea, în momentul de fată, nu se mai caută a se lua contact cu Iaşii. Ceea ce va urma, va depinde de circumstanţe şi de rezultatul convorbirilor de la Focşani. Pentru Czernin, nu mai e niciun motiv acum de a se trata mai de aproape chestiunea dinastică, ea va fi la timp regulată de acord cu Berlinul. Deci nimic hotărât; lucru de care se plânge Carp cu mare zgomot. Şi totuşi, nimic nu se va face decât în plin acord cu Viena şi Berlinul.

13 Decembrie. —D-na Lydia Filipescu, totdeauna bine informată, îmi recomandă atenţiuni pentru Hentsch; mi-a făcut un avans, luând pe C. Arion, ca să fiu reprezentat; ar trebui să răspund. Rezerv hotărârea mea.

— Conversaţie lungă cu *Beldiman,* care pleacă Miercuri la Craiova şi de aci la Berlin. Foarte amărât contra lui Carp, are totuşi un fel de fetişism pentru «marea sa autoritate». Îi arăt punctele programului nostru; e pe deplin de acord; merge chiar mai departe în chestia ţărănească: prima proclamaţie a guvernului viitor va fi pentru ţărani, anunţându-le soluţiile care se vor propune pentru dânşii.

14 Decembrie, – Ledebur pleacă mâine la Viena. Îi remit prin Stirbey un memoriu asupra chestiunii păcii în legătură cu chestiunea dinastică.

— Preparative mari pentru serbarea Crucii-Roşii de mâine. Germanii dau un puternic concurs; Wirtschaftsstabul a donat

zahăr, făină, marmeladă, care se vor vinde. Sunt poftiţi şi ofiţerii. Toate autorităţile s-au grăbit să ceară locuri.

16 Decembrie. — La Brest-Litowsk, armistiţiul pentru frontul rusesc a fost semnat la 15 Decembrie. El este de 29 de zile şi ţine până la 14 Ianuarie 1918 (noul an rus). Dacă nu e denunţat cu şapte zile înainte, continuă de plin drept. Conform art. 9, negocierile pentru pace trebuie să înceapă îndată. Ştirea a fost răspândită prin foi volante la 2 ore. — Serbarea Crucii-Roşii strălucită. Tot înaltul personal ocupant asistă la concert. Feldmareşalul, cu întreg statul-major, – în loja regală, ceea ce a făcut să scrâşnească mulţi dinţi. Celelalte personagii, afară de Koch şi Tantiloff, au vizitat vânzarea, au fost la bufet, etc. Succes mare. Reţetă bruto de 40.000 lei.

— Seara prânz obişnuit cu prietenii din fiecare Duminică. Notă specială: Lupu Kostake obosit de Germani; îi cer ca prefecţi pe Caragiale, fost şef de cabinet al lui Bădărău şi bănuit de el ca spion al lor pe timpul guvernului Maiorescu, şi un oarecare Moisescu pe care refuză să-l numească. Tzigara n-are nicio autoritate «pentru că a făcut totdeauna chefurile Nemţilor». Doreşte să-i vadă părăsind ţara cât mai curând; protestează energic că Carp a susţinut vreodată că o ocupaţie germană ar fi necesară după pace! În fine, păreri cu totul noi!

— Tzigara: cei d-aici pot fi contra dinastiei; cancelarul Hertling însă nu e deloc partizan al îndepărtării ei.

17 Decembrie. — *Stere* duce campanie pe tema că Regele Ferdinand ar trebui să urmeze în retragerea sa guvernul Brătianu, a cărui demisie se anunţă şi ca dânsul nu poate trata pacea cu Puterile Centrale.

Azi articolul lui spunea: «Chiar şi în ceasul acesta, Carp şi Marghiloman nu pot ei oare să se înţeleagă?» De fapt, articolul vorbeşte de «fruntaşii» desemnaţi de opinia publică, însă a şters cele două nume, fiindu-i teamă de cenzură.

— D-rul *Haas* îmi supune notele ce vrea să publice despre convorbirea noastră de Marţea trecută. Îi fac îndreptările. Dânsul vorbeşte de asemenea de chestiunea dinastică ca de

o problemă încă neregulată, dar crede că nimeni în Germania nu va primi ca favorabilă prezenţa în România a Regelui şi Reginei.

— De trei zile s-a anunţat, după «Djen», demisia lui Brătianu. Azi se vorbeşte în oraş de Matei Cantacuzino, însărcinat cu formarea unui guvern. De înregistrat ca simplu zvon. Nicio depeşă oficială n-a confirmat încă informaţia jurnalului rus.

— Au sosit din Craiova, chemaţi pentru conferinţa lui Beldiman, în ziua de Miercuri, prefectul Cernătescu, care s-a reîntors imediat, D-zeu ştie cu ce instrucţii de la Lupu, şi Titu Frumuşeanu, care în faţa lui Beldiman şi-a manifestat credinţa sa către dinastie şi a pledat uitarea greşelilor lui Brătianu. Au mai sosit de asemenea şi amicii noştri, pe care i-am mai numit Ion Pessiacov şi Cantuniari. Amândoi au insistat ca să nu ne arătăm antidinastici, căci la Craiova ar fi o notă foarte rea. Pessiacov a repetat o frază pe care o aud adesea: «Regele a fost cavaler; a sacrificat totul pentru o idee!»

18 Decembrie. — D. De Kühlmann se duce la Brest-Litowsk unde trebuie să urmeze, după armistiţiu, convorbirile pentru pace. Este dar serios. Asupra ministrului, Horstmann îmi spune că s-a ridicat deasupra elementului militar: «puţin brutal şi grosolan cu ei», are ce trebuie ca să vorbească. Pentru a treia oară Horstmann îmi spune că nu se va face nimic cu dinastia. — Discurs de o rară violenţă al lui Lloyd George contra Germanilor.

Se dă textul armistiţiului, un tratat în regulă, stipulând clauzele pentru comerţ, poştă, «consolidarea legăturilor de amiciţie» care ies din cadrul unui armistiţiu după formulele tradiţionale.

19 Decembrie. — Horstmann îmi explică mecanismul imaginat «după lungi conferinţe cu Hentsch». (Ieri mi-a spus faţă de Bellow că personalitatea atât de simpatica a, guvernatorului era zdrobită de prezenţa lui Mackensen şi a lui Hentsch). Ei gândesc că atunci când Ruşii vor propune pacea şi pentru România, d. De Kühlmann va declara că nu se tratează nici cu Regele, nici cu actualul guvern; mai mult,

ei cred că bolşevicii nu vor rupe tratativele de dragul României: sunt prea grăbiţi să încheie pacea. Regele şi guvernul vor părăsi ţara şi atunci M. Pherekyde sau un altul va trata dezarmarea oştirii (ştiu că această dezarmare e ideea scumpă lui Hentsch), afară dacă armata nu se retrage dincolo de Prut, ceea ce ar fi bine, căci ar ocupa Basarabia. — Eu: Cum vreţi să ocupaţi cu armele o parte a ţării cu care se face pace? (Această copilărie a fost spusă de Arion colonelului Răşcanu). — Legăturile astfel rupte, se va proclama o *regenţă,* compusă din Carp, dv. şi un al treilea... — Eu: Dar Regenţa, în caz de vacanţă la Tron, e desemnată de Cameră... — Horstmann: Se va convoca Senatul şi Camera şi apoi se vor lăsa până în Mai Camerele în vacanţă şi se vor face alte alegeri la expirarea mandatului. Această Regenţă va guverna până la sfârşitul războiului mondial, va face legi, va modifica Constituţia şi la pace va alege pe noul Rege, care va găsi toată treaba făcută. Şi dacă dinastia trebuie reluată, se va gândi atunci la Principele Nicolae. (A goni dinastia, a declara tronul vacant fără de care nu poate fi regenţă şi apoi a reluat dinastia!). Această regenţă ar trebui să guverneze cel puţin doi ani; va fi recunoscută desigur şi de neutri. Se vor regula raporturile cu noi, căci Wirtsebaftsstab trebuie să rămâie aici; O.K.M. va fi dizolvat. Căci nu mai e campanie, – dar două corpuri de armată trebuie să rămâie. — Eu: Dar Dobrogea, căci fără Dobrogea ţara nu poate să trăiască? — Horstmann: «Ne vom înţelege». Şi după aceasta, ceva foarte încurcat, ca neutralizarea liniei Constanţa...

Iată ideile colonelului Hentsch. Şi, zice Horstmann, colonelul exercită o influenţă serioasă asupra lui Carp. Planul acesta e aprobat în totul de Neniţescu şi de Virgil Arion. — Răspund: Băgaţi de seamă, Neniţescu are două-trei persoane pe care le reprezintă, dar V. Arion n-are un al doilea în numele căruia poate vorbi.

— D. De Hertling cu Kühlmann s-au dus la Cartierul general înainte ca ministrul să plece la Brest-Litowsk. Horstmann, care îmi dă această veste, adaugă: «desigur se va trata de asemenea chestiunea română».

— Dr. Haas îmi supune textul unui interview ce a făcut din convorbirea mea cu el. Cenzura a oprit fraza: «Regele în interesul ţării Sale şi spre a-şi salva dinastia», poate fi adus să se retragă. Se primeşte cu braţele deschise ideea de abdicare, dar nimic în interesul dinastiei.

În timpul convorbirii, d. Haas, care e un colaborator permanent al autorităţilor, îmi spune în două rânduri: Nu mai avem interes să facem repede pacea în occident.

— Foarte semnificativ, dar foarte demn discursul Cancelarului, răspunzând lui Lloyd George, care numise pe Germani bandiţi şi criminali.

Cancelarul răspunde: «Pentru noi e exclusă orice posibilitate de a trata cândva cu oameni care au astfel de mentalitate». Aceasta se împreună cu ceea ce îmi spune d-rul Haas. — Războiul de cuceriri va lua locul formulei «Război fără cuceriri».

— Cel dintâi convoi de internaţi, înapoiat de guvernul Brătianu, a sosit. Ei au declarat, spune Horstmann, că au fost bine trataţi. Regele ar avea o poziţie foarte grea şi 53 deputaţi s-ar fi declarat contra lui Brătianu. Ştiu că căpitanul Hoyer însărcinat cu instalarea internaţilor, s-a mirat de starea lor bună.

20 Decembrie. — Czernin, cu o numeroasă suită, seduce şi el la Brest-Litowsk. Ia şi pe ministrul Wiesner, care ar avea, mi s-a spus, o mare competinţă în afacerile româneşti. E sigur că se va hotărî o linie de conduită privitor la România.

— Carp lăudase calităţile principelui Frederic-Wilhelm, candidatul său. Am întrebat ieri pe Horstmann de unde a pornit candidatura acestui principe. El mi-a răspuns: «Noi, la masă, vorbind cu colonelul Hentsch despre posibilităţile pentru tron, am găsi-t! Dar, adaugă el, *nu e bun,* ca şi ceilalţi fii ai împăratului: prea proşti ca să domnească!»

Şi iată pe ce s-a îmbarcat Carp. — La club, i se dau depeşile ce se aduc seara lui Lupu Kostake: Carp anunţă o mare victorie austriacă care le dă Bassano 8000 prizonieri, etc. Or, azi dimineaţă, se vede comunicatul: Austriacii au respins un atac al Italienilor pe muntele Petrica şi armata

Krauss a luat de la 11 Decembrie 8000 oameni: una din acele totalizări care se repetă când veştile importante lipsesc. Şi, în toate, e totdeauna aşa cu el.

21 Decembrie. — G. Stirbey se întoarce bolnav de la Craiova. Beldiman şi-a ţinut conferinţa în faţa unei săli pline, citind ca rezumat o moţiune ce pregătise. Ai noştri în păr. Liberalii lipsă: C. Poenaru şi-a făcut drum la Bucureşti; Frumuşeanu ascuns într-un colţ; ceilalţi, chiar oficiali, dispăruţi. Craiova toată e dinastică, îmi spune Stirbey, şi Beldiman a trebuit s-o înţeleagă. Pare că Beldiman repeta că cu Carp nu e nimic de făcut.

Nota Austriacilor cu care iei contact: Dacă pierdeţi Dobrogea, o datoriţi Germanilor. De altfel Popescu («Neue Freie Presse»), întors de la Viena şi Budapesta, spune că impresiunea lui e că Germanii se dez-interesează de afacerile româneşti.

22 Decembrie. — Azi a început conferinţa pentru pace de la Brest-Litowsk. Principele Leopold ai Bavariei a pronunţat discursul de deschidere. — Guvernul român care, printr-un comunicat, declarase că aderase la convenţia de armistiţiu, nu e reprezentat, deşi această convenţie stipulase formal că conferinţa va începe îndată. Făcut-am propuneri? Nu cred. În orice caz ceea ce spun cercurile germane de aici pare a dovedi contrariul.

Bărbătescu mi-anunţă că Virgil Arion s-a întors la Focşani fără ştirea lui Lupu şi că plecarea lui a fost comunicată lui Carp în urmă. Lupu Kostake surprins şi plictisit.

23 Decembrie. — Baronul Bornemisza se întoarce de la Focşani. A văzut pe Arion care a avut convorbiri cu Tabacovici, unul din delegaţii români pentru internaţi. Se confirmă că aceştia sunt în bună stare. Unii şi-au arătat pe faţă mulţumirea lor căpitanului Vernescu de la Buzău, care comanda tabăra. În prima zi, delegaţii – colonelul Samsonovici, Lascar Catargi, etc, – foarte superiori şi vorbind de sus: le trebuia Transilvania. A doua zi, după convorbiri şi citirea gazetelor, schimbare la faţă. Nota dominantă: pare că nu ştiu ce se petrece în Europa şi că sunt înşelaţi asupra stării ţării ocupate.

24 Decembrie. — V. Arion aduce o veste care trebuie să fie greşită. Nu e de înţeles ca ameţeala nebuniei să domnească încă la Iaşi. Un Consiliu de Coroană ţinut şi cu generalii, ar fi hotărât ca armata română să ia parte la revoluţia rusească şi să ajute pe Kaledin şi pe Ucrainieni în acţiunea lor contra maximaliştilor. Comanda acestei expediţii ar avea-o Cerbatcev. Aflu acest lucru nebunesc de la Costică Arion, care mă asigură că fratele său l-a încredinţat pe Carp că e adevărat. Carp bolnav nu a reacţionat şi i-a spus: «Mişcaţi-vă şi voi!» – Costică mă roagă să iau iniţiativa. Iniţiativa de ce? — cât timp niciun semn nu vine de la Viena sau de la Berlin! Convine cu mine că nu e nimic de făcut cât timp nu suntem fixaţi asupra intenţiilor celor două împărăţii. Probabil, ecou al convorbirilor lui cu Virgil, C. Arion îmi mai spune că Germanii de aici sunt sătui de Carp şi că şi-au pierdut iluziile de Neniţescu.

— Un ofiţer român spunând la Focşani că se ştie la Galaţi tot ce se petrece la Brăila şi având prostia criminală sa adauge că aceasta mulţumită unui fost ofiţer de poliţie, – au fost ridicaţi de la Brăila şi răspândiţi prin toate rezidenţele forţate 70 foşti funcţionari, printre care moşnegi. Apostolu a venit să intervieveze pentru unul din ei, Warlam, funcţionar din 1888!

25 Decembrie. — Crăciunul catolic şi protestant. Pomi de Crăciun în toate cazinourile, la Eforie, la guvernator, etc... Vremea dulce, puţină zăpadă.

Jurnalele anunţă eliberarea ostaticilor noştri din Bulgaria. Bulgarii voiau să-i mai reţie, pe contul lor propriu, în schimbul Bulgarilor pe care ei îi reclamă veşnic, deşi ceea ce s-a deportat în Moldova e populaţie supusă română. Germanii însă au stăruit şi Bulgarii au cedat. Horstmann spunea că li s-ar fi spus ceva care i-a cam pus pe gânduri: arestaţi în Dobrogea, pe care o administraţi, pe cine doriţi. Cu toate acestea, se pare că li se cedează din ce în ce mai mult teritoriu de administrat...

Interviewul meu apare în româneşte şi nemţeşte. Prietenii sunt în ceruri: Bărbulescu, Hinna, Bardescu, Dobrescu, Carada... Se pare că şi Carp aprobă. «În fine se ştie ce vrea

Şeful». Toţi încântaţi de pasagiile privitoare la armată şi la politica de făcut cu partidele, nu cu persoanele.

Succes nou în Italia, 6000 prizonieri, dar tot nu se poate ieşi în câmpie.

Ca de obicei. Horstmann şi Bellow la dejun. Discutăm noutatea adusă ieri de Virgil Arion şi pe care eu o tratez de neserioasă. Horstmann încearcă să o confirme şi îşi sprijină părerea pe telegramele fără fir militare ruseşti. «Şi ar fi cu atât mai bine pentru noi. — adaugă el, – căci astfel armata s-ar retrage din Moldova şi nu am mai fi obligaţi să o dezarmăm». (Veşnic această idee scumpă lor de dezarmare!) Bellow e de partea mea şi nu admite ca guvernul să comită un asemenea act. Horstmann insistă: «Ei vorface ce va vrea Antanta şi ea susţine reacţiunea». Acelaşi ne dă despre Brest-Litowsk date amuzante. Cei dintâi delegaţi care s-au prezentat erau o femeie, un marinar şi un soldat. Doamna nu avea niciun bagaj şi după 8 zile era în aceeaşi stare sumară. La primul prânz, D-na era aşezată în faţa Prinţului Bavariei şi când Prinţul sfârşise toastul său, D-na. a spus numai atât: «Toate astea sunt vorbe; ne trebuie acuma acte». Şi pentru a-şi fixa mai bine personalitatea, delegata a mărturisit asistenţei că ea asasinase. — «Mesele în comun spune grav Horstmann, nu mai sunt posibile!»

26 Decembrie. — Arion vine la mine cu lucruri noi. S-a făcut sondaje pe lângă el şi mi se vor face propuneri. El a promis să ţie secretul asupra acestui lucru, dar lasă să se întrevadă că este vorba de Hentsch. Prima mare noutate: Czernin a căzut de acord cu Kühlmann asupra punctului că trebuie expulzată întreaga dinastie. (În ce mă priveşte, aştept confirmarea). A doua ştire: Mackensen a primit instrucţiuni şi atunci mi se propune: noi vom declara în scris că orice legătură cu dinastia este ruptă şi în urmă ni se va face cunoscută deciziunea de mai sus a Puterilor. Arion pretinde că el a obiectat imediat că ar fi mai natural ca oamenii politici să nu facă o astfel de declaraţie decât numai dacă Germania declară ea cea dintâi că pacea nu poate fi cu niciun chip încheiată cu dinastia. În urmă Regenţa care guvernează un an sau doi... în scurt, proiectul expus de către

Horstmann. «Foarte bine, a spus Arion, dar trebuie mai întâi să se cunoască condiţiile de pace şi soarta Constanţei; Marghiloman mi-a declarat ieri că nu ar accepta nimic fără Dobrogea». Asupra acestui punct nimic precis, căci se teme ca «Czernin să nu se fi angajat prea mult cu Bulgarii». Austriacii aruncă vina pe Germani; Germanii pe Austriaci. Chestiunea este din ce în ce mai puţin clară: şi cu toate astea s-a redijat proiectele de neutralizare a liniei; al Canalului la mare; al Chiliei; al ocupării Basarabiei; pe scurt tot ce nu are niciun reazem serios.

Am înştiinţat pe Arion că Virgil, fratele său, era socotit ca admiţând aceste idei. Arion a fost să vadă pe Carp, care i-a arătat intenţia sa de a răspunde cu un refuz net. De altfel este foarte pornit contra Germanilor şi s-a exprimat despre ei foarte aspru faţă de Arion.

27 Decembrie. — După dejun îşi face apariţia Horstmann: «Am să vă vorbesc lucruri serioase, – trebuie de făcut aici repede tot necesarul pentru a realiza pacea, evenimentele se precipită. Dacă pacea se semnează la Brest-Litowsk, eu cunosc spiritul lor, fumurile li se vor sui la cap şi se va trata România ca o cantitate neglijabila: şi Austriacii, cu pretenţiunile lor asupra munţilor şi Bulgarii de partea cealaltă... Iată ceea ce noi, care trăim aici cu D-voastră, Mareşalul, Hentsch şi cu mine, voim să evităm. Deci, repede la lucru. O pace cu Bucureşti este imposibilă, evident trebuie tratat cu Iaşi, excluzând pe Rege şi pe Brătianu, deci cu armata. Dacă Mareşalul are o declaraţie a notabililor politici care să pronunţe decăderea dinastiei, el va căuta să ia contact cu Prezan şi să-i notifice nevoia de a sfătui abdicarea Regelui, pentru a trata. Dacă Regele abdică, o Regenţă va face pacea şi va guverna câtva timp. Ceea ce vrea d. Carp**,** alegerea imediată a unui Rege, este imposibil. Dacă se încăpăţânează, se va lucra numai cu d-ta. Acceptaţi?» – «Recunosc că o Regenţă ar fi provizoriu necesară, dar înainte de a spune ceva, vă întreb: care sunt condiţiile păcii?» – *Horstmann:* «Veţi avea tot concursul nostru chiar dacă Austriacii sprijină pe Bulgari». — Eu: «Aţi înţeles că chestiunea Dobrogei este punctul capital»! — Horstmann:

«Dar trebuie forţat lucrurile pentru a putea să o împui». — Eu: «Dacă este greu, înseamnă că este promisiune». — Horstmann: «Da, dar este foarte secret. Împăratul, în primul moment de mânie, a promis lui Radoslavow. Constituţionaliceşte, aceasta nu are nicio valoare; dar încearcă să dezici cuvântul Împăratului! Din această cauză nu a fost lăsat Împăratul singur când a venit aici(?). El este impulsiv şi promite uşor». (Horstmann îmi spusese deja că fiii împăratului sunt incapabili de a domni). — Eu: «Totdeauna am bănuit aceasta şi iată pentru ce totdeauna v-am vorbit de Constanţa. Fără Dobrogea noi toţi vom cere alipirea la un Imperiu vecin». — Horstmann: «Dar atunci s-ar putea să fie împărţeala României». — Eu: «Nu mă tem, este imposibil». — Horstmann cedând imediat: «Da, cred că este imposibil». — Eu: «Dacă Mareşalul reuşeşte cu Prezan, ar fi un lucru minunat, şi în ce mă priveşte dau declaraţia, dacă cunosc condiţiunile de pace». — Horstmann: «Dacă Mackensen nu reuşeşte, denunţăm armistiţiul şi atacăm». — Eu: «Voiţi ca un om politic să meargă să vorbească cu cineva din guvern?» – Horstmann: «Aţi merge D-voastră? —Eu: «De ce nu? Nu refuz să vorbesc cu Brătianu». — Horstmann: «Nu ar fi mai bine ca D-voastră să întovărăşiţi pe Mareşal? De vorbit cu Brătianu? Şi da şi nu „fiindcă nu vor să trateze cu el». — Eu: «Şi dacă unii dintre noi ar merge la Brest-Litowsk să stea de vorbă cu cei doi miniştrii şi să examineze toate soluţiunile?» (Aceasta nu-i surâde).

Îl întreb dacă nu ar trebui să am şi avizul lui Carp. Horstmann va vorbi în această privinţă cu Hentsch şi îmi va comunica răspunsul. La ora 7 îmi scrie să nu fac nimic privitor la Carp până mâine la amiază, când va merge să-l vadă.

«Neue Freie Presse» dă compunerea personalului care tratează la Brest-Litowsk. Doamna asasină, Vizenko, este dată în al treilea rând. Bellow, de modă veche, făcea să se remarce că nu s-a luat aproape nimic din cariera diplomatică ca nume. Numai Czernin a adus pe Coloredo. Însuşi Kühlmann trece în ochii lui de cineva de mică importanţă.

28 Decembrie. — Jurnalele dau primul protocol. S-a

admis bazele păcii: nu se recunoaşte deloc dreptul la anexiune şi la indemnitate de război şi se acordă un termen de 10 zile (4 Ianuarie) acelora care nu s-au asociat preliminărilor de pace, pentru a se familiariza cu principiile bazei stabilite. Şi după aceasta negocierile vor continua, oricare ar fi condiţiunile.

Îi atrag atenţia lui Horstmann, care vine la 12 la Crucea-Roşie, că chestiunea aceasta tranşează chestiunea Dobrogei. — Horstmann: «Dar ce se spune la Brest-Litowsk, sunt fleacuri». Totuşi Horstmann mă roagă să văd pe Carp, pe care Hentsch l-a vizitat azi dimineaţă. Cu toate veşnicele sale ironii şi absolutismul său, Carp a făgăduit de a se face reprezentat pe lângă Mareşal când el va merge să vorbească cu generalii români. Horstmann adaugă: «Şi Carp ţine esenţialmente la Dobrogea, dar noi credem, Hentsch şi cu mine, că acum o să putem să vă dăm satisfacţie».

La ora 4 la Carp. Carp a spus lui Hentsch: «Când vrei să ştii ceea ce vreau sau ceea ce gândesc, nu trebuie să vorbeşti decât cu mine». Carp îşi menţine directivele sale cunoscute; 1) Mareşalul va declara armatei că Germania nu tratează nici cu Regele nici cu guvernul; el, Mareşalul, în numele Germaniei, va crea faptul nou fată de dinastie; declaraţiile noastre vor veni după aceea; Carp va da depline puteri pentru a fi reprezentat. Această declaraţie n-are a face nimica cu consimţământul prealabil asupra condiţiilor de pace. — *Eu:* «De ce să exerciţi o presiune în necunoscut? Este o şansă pe care o pierdem din mână». — Carp: Deoarece tot se va lua o măsură pentru unificarea ţării... — 2) Nu procedez la niciun act înainte ca Germania să-mi desemneze pe Suveran şi, pentru ca să constitui un guvern, îmi trebuie condiţiile de pace şi Suveranul. 3) Plebiscit sau Constituantă, puţin importă: va merge repede, este revoluţia şi faptul legal care trebuie să urmeze va fi ori unul ori altul». Carp îmi povesteşte că Mitilineu a spus generalului von Morgen că erau siguri de victorie şi că armata japoneză era deja în marş asupra Europei şi că von Morgen i-ar fi răspuns: «Dar, Domnul meu, sunteţi un halucinat». Îmi este foarte greu să cred în autenticitatea acestei anecdote.

Tzigara îmi spune că Germanii sunt dezgustaţi de dezordinea care domneşte la Instrucţia Publică; că o mare discuţie a avut loc între Lupu, Virgil şi Neniţescu; că de partea Germanilor se constată golul ce este în jurul lui Carp, că acţiunile lui «Cuconul Alecu» se ridică mult, etc. etc. — De pus în legătură cu zvonul: Lupu vrea să se retragă, Virgil Arion la Interne, Tzigara la Instrucţia Publică, etc. — Tzigara adaugă că nu se poate deschide Şcoala Superioară de Comerţ din cauza numirilor scandaloase ca ale lui Barnoski, Crivăţ, etc.

29 Decembrie. — Comunic lui Horstmann, care vine la mine să mă vadă la 2½, că sunt de acord cu Carp asupra punctului că Mareşalul este acela care va comunica că nu se tratează cu dinastia şi că trebuie să aşteptăm 4 Ianuarie, după cum nimeni nu poate da un guvern înainte de a cunoaşte condiţiile de pace. — El: «Dar nu se poate fixa aci prin anticipaţie toate punctele păcii? – Eu: «Dar va trebui să fim fixaţi cel puţin asupra Dobrogei»... — El: «Cu dinastia nu veţi avea Dobrogea şi nici mai mult dacă trebuie să reducem Moldova prin arme; altfel cred că aş putea afirma că România va avea Constanţa». —Revin asupra aceluiaşi cântec, cu cât ar fi mai uşoară combinaţia cu un membru al familiei pentru a produce abdicarea. «Dar, adaug, dacă Iaşii are buna idee de a accepta protocolul de la Brest-Litowsk şi de a intra în convorbiri de pace?» – El: «M-am asigurat că nu se va primi; l-am întrebat pe Kühlmann, căci pe când se tratează aici nu trebuie să ni se dea o lovitură de cuţit pe la spate, şi el ne-a dat această asigurare». (Deci această proscripţie a dinastiei este mai ales o opinie din Bucureşti). Din tot restul convorbirii reiese că se prepară voiajul Mareşalului. Se pare că tot ceea ce Ruşii ridică de pe frontul de Moldova merge să întărească Kievul şi reacţiunea pe care Goutchkow vrea s-o conducă. Se va semnala armatei române că se va denunţa armistiţiul pentru a putea astfel să se imobilizeze cât mai multa lume pe frontul de Moldova.

Am convingerea că dacă s-ar putea vorbi cu Berlin sau Viena, s-ar avea o situaţie mai uşoară.

Pe când Horstmann era la mine, un brigadier austriac,

trimis de Sobotka, mi-aduce o scrisoare pentru bietul Georges Stirbey, aşa de grav bolnav că nici nu poate să ia cunoştinţă de dânsa şi mă roagă să o citesc eu. Este o scrisoare de la Ledebur, care de la început dezminte aserţiunea făcută de Horstmann în numele lui Hentsch, lui Arion, la 26 Decembrie, şi anume: că Czernin şi Kühlmann erau de acord pentru a refuza orice contact cu Regele. Ledebur scrie că «este autorizat de către Czernin să-mi declare că nu are nicio obiecţiune de făcut contra planului lui Marghiloman în ceea ce priveşte pacea românească şi chestiunea dinastică». Ledebur are chiar impresia că Czernin ar sprijini această soluţiune. «Drumul cel mai scurt ar fi o propunere făcută de Rege: D-ta să găseşti drumul la Rege. Dacă o propunere de pace ar veni din partea Regelui, Czernin ar accepta de a negocia. Dar o condiţie esenţială ar fi retragerea guvernului Brătianu-Ionescu».

30 Decembrie. — S-a găsit la Brest-Litowsk mijlocul de a continua să se trateze, continuându-se totuşi a se ocupa Curlanda şi o parte din Lituania şi din Estonia. Horstmann este uimit de acest lucru.

Nu comunic nimănui conţinutul misivei lui Czernin.

31 Decembrie. — Sărmanul şi scumpul meu Georges Stirbey a murit în a 14-a zi de tifoidă. Nici 35 de ani! Câte speranţe înşelate şi ce pierdere! Simpatii unanime. Cu toată lipsa oricărui mijloc de comunicaţie, multă lume l-a întovărăşit până la cimitir, unde corpul său a fost depus în capelă. Înmormântarea Mercuri. Niciun Stirbey n-a rezistat vreunei boli grave; de aceea din prima zi le era frică de o nenorocire. Pentru mine, scumpul meu copil, el nu se poate înlocui!

D-l Băicoianu, director la Banca Naţională, întors din Bulgaria, ostatic liberat, pleacă mâine la Iaşi. A voit să mă vadă. Îl rog să vorbească la Iaşi şi să le deschidă ochii asupra necesităţii de a face pace imediat: se va scăpa astfel Dobrogea şi s-ar putea scăpa şi dinastia. Pacea rusă se va face şi dacă ea n-ar dura decât şase luni, dacă regimul reacţionar ar reuşi, şi încă ar fi suficient pentru a ruina Moldova şi a decima armata, căci Germania va denunţa

armistiţiul şi o pace impusă ar fi atunci cu pierderea Dobrogei şi exilarea dinastiei. Regele să se grăbească să facă propuneri, – va fi susţinut de către Austria, – este tot ce pot să destăinuiesc din scrisoarea lui Ledebur, însă condiţie esenţială: nu cu un guvern Brătianu-Ionescu. Ca o dovadă că pacea se face, îi dau ştirea că Mirbach cu doi colonei şi un întreg stat-major a sosit la Petersburg pentru a relua relaţiile.

1918.

1 Ianuarie. — Convorbirile de la Brest-Litowsk sunt întrerupte pentru câteva zile; miniştrii s-au întors la Viena şi Berlin; dar de la 28 Dec. misiuni germane şi austriace au sosit la Petrograd pentru restabilirea relaţiilor comerciale şi eventual politice.

— Făcut vizita de anul nou arhiepiscopului *Netzhammer.* Palatul Episcopului nu este încălzit în întregime din lipsă de combustibil; arhiepiscopul doarme îu cabinetul său de lucru, singura odaie încălzită. Din lunga noastră convorbire am reţinut că Czernin, şi el, îşi îndreaptă oamenii spre Carp, «singurul care a avut curaj». — «Ce curaj? A răspuns Netzhammer. E foarte simplu, n-are pe nimeni în spatele lui. Şi-a împrumutat numele unei gazete şi Dv. aţi plătit».

Mackensen a spus arhiepiscopului: «că singură *neutralitatea convenea acestei ţări;* dacă ar fi intrat în război alături de noi, s-ar fi întâmplat acelaşi lucru, numai că ar fi fost ocupată de Ruşi».

— Prânz de gală la Guvernator (Gen. Tülff), 36 tacâmuri. Simplu, dar bine făcut. Flori pe masă: florile de negăsit în acest moment, toate serele fiind îngheţate. Eram în dreapta lui *Tülff;* Arion la stânga lui. În faţă *Feldmareşalul Mackensen* cu Osman Nizami Paşa în dreapta, Tantiloff la stânga. — S-a decomandat muzica în semn de doliu pentru Stirbey. Când am mulţumit guvernatorului pentru această atenţiune, el mi-a spus pe franţuzeşte: «Cest le coeur qui m’a dicté cela» (am făcut-o din inimă). O chestiune de decoraţii a agitat mult protocolul reprezintat prin Duday, de la Cartierul general, şi Horstmann. — Guvernatorul ar fi dorit să fie purtate: pusesem ca condiţie ca să fie decoraţiile româneşti: s-a admis cu plăcere. În ultimul moment Carp, care s-a scuzat fiind bolnav, deşi el părăsise casa de 3 zile pentru a-şi face partida la club, a obligat pe ai săi a nu le

pune. Tzigara m-a anunţat, n-am vrut atunci ca cu ai mei să mă deosebesc de ei. De-abia ieşiţi de la masă, Feldmareşalul se retrage într-un colţ al intrării, de o parte, şi mă ia cu dânsul. Vorbim o oră, el cu multă vioiciune. Nu se poate să nu fii izbit de cât de mult acest om respiră onestitatea. Când vorbeşte de Dumnezeu, se simte că e un credincios. Când spune «der Deutsche ist treu», o spune fiindcă minciuna, înşelăciunea sunt crime în ochii lui. Pentru el, marea vină a Regelui Ferdinand e de a fi ascuns adevărul.

Îmi spune: «Noi voim o Românie tare şi care să-şi păstreze integritatea». — Subliniez cuvântul «integritate» şi mulţumesc. — El adaugă: E însă marea cerere a Bulgariei... — Dar, zic eu, ei au prea mult. — Mareşalul: Din cale-afară de mult, şi dacă n-o să aveţi Constanţa, trebuie să aveţi gurile Dunării şi cel puţin vechile judeţe din Basarabia. Mareşalul speră însă că din partea aceasta România poate avea compensaţii însemnate. Ele s-ar putea întemeia pe constituţia revoluţionară a unei Basarabii independente, care nu poate exista între România şi Ucraina.

Crede de asemenea în constituirea unei Ucraini cu toate obiecţiunile mele că eu cred numai într-o *coaliţie* a câtorva guvernăminte într-un sens reacţionar. — Părere înaltă asupra capacităţilor Ţarului Ferdinand, care totuşi n-a prins rădăcini în ţara lui; contrariu lui Boris, care e o capodoperă de educaţie părintească şi care e gata pentru domnie în orice moment. Lui îi dădea Mareşalul ordinele pentru ca *să facă să le înţeleagă* generalii şi să fie răspunzător de execuţiunea lor, căci generalii bulgari...? — un gest mare în spaţiu şi un hohot de râs.

Mareşalul ştie că Bulgarii nu sunt în număr decât la Tulcea şi că ei sunt, din acest punct de vedere, tot atât de autorizaţi să reclame Basarabia, unde se găsesc insule compacte de Bulgari.

După declaraţia privitoare la integritate, vine o alta: Chestiunea Dinastiei e o chestiune care priveşte numai pe ţară! Nu Regelui german i-e dat să gonească pe Regele României. În ceea ce mă priveşte, am gândit-o întotdeauna. — Cred că în acest moment al convorbirei Mareşalul a

adăugat fraza: Chiar acum de curând am scris aceasta împăratului. — Mareşalul îşi construieşte astfel planul: Regele Ferdinand ar trebui, el să constituie o regenţă care să facă pacea şi să lase poporului său grija ca să decidă de soarta dinastiei. — Îi expun îndată sistemul meu, care poate face negocierile foarte abordabile. Mareşalul convine, adăugând însă că Prinţul Carol a lăsat amintiri rele în regiment, la Potsdam. Pun atunci înainte combinaţiunea cu Nico-lae... Enumerând regenţii posibili, Mareşalul adaugă: ducele de Mecklemburg (Albrecht) e un om înţelept şi deştept.

O observaţie: Cum Regele nu s-a ocupat «de cei zece mii» – clasa diriguitoare, – nu mai mult de zece mii. — spre a avea o pepinieră şi partide serioase?

Tot restul convorbirii, apel foarte stăruitor la mine. Trebuie găsită calea. Vom avea tot concursul lui. Ar fi o nenorocire să se mai verse sânge. Soldaţii români s-au bătut foarte bine. Şi după o pauză: Unde am fi astăzi dacă nu s-ar fi făcut actul de nebunie să ne atacaţi! Un pays şi beau, et béni de Dieu! (O ţară atât de frumoasă şi binecuvântată de Dumnezeu!)

La sfârşit: trebuie luat şi d-l Carp. E prea absolut, dar va ceda, trebuie să cedeze; câte nu ştie omul acesta: «il est plein comme une noix!».

Mai târziu Arion luându-mă deoparte, mă anunţă că Ion Mitilineu îl cheamă la frontieră şi că Hentsch şi Horstmann îl roagă să plece chiar mâine dimineaţă. I se anexează Neniţescu pentru ca întrevederea să nu fie «unilaterală». Căpitanul Soldan îi va duce mâine cu automobilul.

Venim la mine ca să vorbim. Pentru Arion, Mitilineu e sub influenţa Reginei şi se adresează lui, înrudirea autorizând confidenţa. Cădem de acord asupra nevoii de pace spre a scăpa Dobrogea şi asupra nevoii de a se schimba guvernul pentru a se putea discuta pacea; chestiunea dinastică nu va fi atinsă.

2 Ianuarie. — Înmormântarea lui George Stirbey. Capela prea mică. Lisbeth (soţia sa) nu era de faţă. Horstmann prezintă condoleanţele lui Bussche, care a telegrafiat, şi ale

lui Hentsch. Foarte mulţi ofiţeri austriaci şi germani. Într-adevăr regretele sunt generale.

3 Ianuarie. — Contele *Ledebur:* a văzut pe Czernin şi îmi confirmă scrisoarea lui. E înainte de călatoria la Brest-Litowsk, astfel că nu ştie dacă contactul cu d. Von Kühlmann a adus vreo schimbare în ideile sale. De când s-a întors, constată o modificare în ideile Germanilor; nu mai e absolutul în toate şi nici guvernul militar în întregime, deci mai puţină pornire contra dinastiei.

— *Stere* îmi expune cu căldură un proiect de alianţă personală cu împăratul Wilhelm. Am avea aici un vice-Rege şi am avea avantajul unei guvernări căreia Australia şi Canada i-au apreciat binefacerile. O România tare nu se poate concepe cu o monarhie care tremură în faţa partidelor. Dinastia nu are la noi puterea tradiţiilor. Trebuie dar să-şi ia puterile din afară: o alianţă personală poate singură să dea această putere. Avantaje pentru noi: 1) Lui Wilhelm, Bulgarii nu-i pot disputa Dobrogea. 2) Când procesul de desfacere al Austriei devenită monarhie slavă, se va produce, Germania va avea o raţiune ca să dea Transilvania României. 3) E cea mai bună garanţie ce se poate da Germaniei.

— *Eu:* Şi Germania primeşte? — *Stere*. I s-a spus să vorbească cu Mareşalul şi, cum vorbeşte rău nemţeşte, a dat un memoriu. Mareşalul i-a spus, la prânz alaltăeri, că memoriul îl interesase şi Hentsch i-a recomandat să păstreze combinaţiunea secretă până la momentul oportun. — *Eu:* Nu se pot urmări două idei în acelaşi timp, şi nu părăsesc proiectul meu fără siguranţa unei aprobări a cercurilor competente. — *El:* Mergeţi la Berlin. — *Eu:* Aş merge dacă mi se propune, căci oferisem înainte să merg le Brest-Litowsk. — Mâine va aduce un răspuns (?).

— *Arion* întors de la Focşani. *Mitilineu* a fost trimis de Rege. A şovăit mult înainte de a primi. Pentru Rege o generală idolatrie: Mărăşeşti, Oituz, încercări suferite în comun cu soldaţii, etc. I-au făcut o aureolă. Atmosferă ostilă lui Marghiloman din cauza interviewului său: Marghiloman a făgăduit Regelui ajutorul său când va fi în nenorocire şi

acum îl părăseşte. De ce n-aţi venit cu noi? Nu mai avem pe nimeni! Cui să ne adresăm acum? Apoi au început sondajele: 1. Ce faceţi cu integritatea ţării? – 2. Ce soartă va avea dinastia? — 3. Ce tratament este rezervat armatei? — Arion a rezumat astfel răspunsurile sale: Se poate salva Dobrogea dacă se lucrează repede, dar nu cu guvernul acesta; soarta dinastiei depinde de condiţii şi mai ales de iuţeala păcii. Dacă silim Germania să atace Moldova, nu mai e nimic de vorbit. Armatei i se rezervă cel mai bun tratament. — Inutil de a-i mai spune că pacea se va încheia în orice caz, aceasta fiind şi pentru Mitilineu un fapt sigur.

Armata rusă din Moldova în plină descompunere, afară de regimentele de la Sud unde Ucranienii sunt în majoritate. Ofiţerii şi-au părăsit gradele şi unităţile, chiar simplele companii au un soviet în frunte. Toţi se duc să ia în stăpânire pământurile. În sate depun armele în mâna primarilor români, contra chitanţă. Fac aceasta şi cu tunurile după ce au vândut caii: «jucării care îngreuiază».

Impresiunea lui Arion e că le e frică celor de la Iaşi. Pentru el e semn bun că au căutat să ia contact cu noi.

4 Ianuarie. — Stere aduce răspunsul, care era de aşteptat: cum să călătorească d. Marghiloman, când călătoria Carp n-a avut loc?

După «l'Echo de Bulgarie» de la 29 Decembrie, pacea cu Bulgaria s-a şi încheiat: «D. Radoslavoff, prezidentul consiliului, a citit ieri în Sobranie următoarea depeşă; «Delegaţiunea rusă a făcut la 27 Decembrie delegaţiilor puterilor centrale propunerea următoare: 1) Războiul între Bulgaria şi Rusia e sfârşit; 2) Statu-quo ante-bellum, adică tratatele de comerţ, convenţiile consulare şi altele, e restabilit. 3) Privitor la chestiunea Dunării se va decide mâine în adunarea generală că Bulgaria va avea un reprezentant în Comisia Dunării. Am primit toate aceste principii importante şi ne-am felicitat mutual».

Când s-a întâmplat ruptura, toate acestea au fost negate de Bulgari. Dar Calafeteanu, deţinut atunci la Şumla, mi-a spus că pacea a fost anunţată cu tobe şi a doua zi a avut loc paradă militară (23 Febr.).

De altfel o comisiune de 21 persoane (aliaţii) merg la Odessa pentru reorganizarea serviciului vapoarelor şi reintrarea în stăpânire a vaselor confiscate de Rusia în Marea Neagră. Privitor la aceasta, d. Frankfurter, care reprezintă Lloydul Austro-Ungar, povestea că toate şlepurile, pontoanele şi vasele austro-ungare, luate de România la începutul războiului, Bulgarii vor să le oprească ca prize făcute de la Români. Adorabili aliaţi!

5 Ianuarie. — Contele Ledebur vine dis-de-dimineaţă să mă întrebe dacă, după cum i s-a asigurat, mi s-a oferit să formez aici un guvern pentru încheierea păcii. Denegare formală din partea mea. — El: Dar d-l Carp? — Exact acelaşi lucru. De acum un an am stabilit lămurit că pacea nu putea fi încheiată decât cu România oficială sau cel puţin unificată. — Dar, în treacăt, Ledebur îmi spune: «Pacea la BresiLitowsk nu e *încă* făcută, nici *uşor* de făcut».

Mai târziu, Tzigara îmi spune: lipsa de veşti nu înseamnă nimic bun. Se pare că Stockholm intervine. Pentru mine, faptul că de două zile nu mai e presiune din partea Germanilor şi că vizita lui Mitilineu nu e urmată de nimic, înseamnă că e încurcătură.

Funkspruchul de astă-seară dă câteva note iritate ale Presei. — «Berliner Tagblatt» zice: «Dacă bolşevicii pun ca condiţie pentru continuarea negocierilor schimbarea de loc, trebuie să recunoaştem că e un pretext spre a nu se negocia pe baza propunerilor germane din 28 Decembrie». — «Vossische Zeitung» afirmă că ruperea negocierilor e dinainte anunţată de gazetele engleze, ceea ce indică strânsa legătură între cele două guverne, englez şi rus.

6 Ianuarie. — Gazetele aduc detalii asupra incidentelor de la negocieri. Delegaţii ruşi au propus schimbarea oraşului, Stockholm în loc de Brest-Litowsk, declarând că nu pot accepta formula germană pentru Curlanda, Lituania, Estonia şi Polonia. Aceasta a provocat o declaraţie energică a Cancelarului: «Putem aştepta în linişte soluţia incidentului: noi ne rezemăm pe puterea, pe lealitatea şi pe bunul nostru drept». — În lumea, austrogermană e dezamăgire, dar la unii aproape dorinţa de a vedea întrerupându-se tratativele.

— Arion mi-aduce ecoul nemulţumirii colonelului Hentsch de faptul că *«D-l Marghiloman a întors pe Feldmareşal în chestiunea dinastică».*

Aducând vorba de ceea ce îmi vorbise ieri Ledebur, aflu de la Arion, nu fără mirare, că s-a vorbit de un guvern fabricat la Bucureşti. Arion pronunţă numele lui Beldiman ca unul din cele puse înainte. Guvernator sau şef al guvernului: nu mai poate preciza. Se întâmplă că dimineaţă, prin fiul său, *Beldiman* mi-a trimis o scrisoare în care spune lucruri nemaiauzite: încercare de a câştiga armata, instituirea unui guvern provizoriu la Bucureşti, care ar aduce(?) plecarea Regelui şi a guvernului. Toate acestea ar fi rezultatul întrevederilor lui cu Hindenburg şi cu Ludendorff. Adaugă că guvernul, de acord cu generalisimul, nici nu vrea să mai admită ca să se discute chestiunea dinastică, dinastia fiind nedemnă de orice încredere! — Dar, mai departe, Beldiman reduce chestiunea la singurul punct că influenţa Reginei Maria nu trebuie să se mai poată exercita. Mi se pare că pentru aceasta nu e nevoie de a răsturna totul! Beldiman adaugă o frază à la Prudhomme. Şi o subliniază: «Ni se cere cu stăruinţă să ne afirmăm cât mai curând, bineînţeles în condiţii care să ne garanteze succesul».

Că Beldiman poate visa asemenea enormităţi, nu e de mirare; dar ca autorităţile germane să le primească, – dacă e adevărat, – aceasta nu o pot pricepe.

8 Ianuarie. — Vorbesc cu *Mehedinţi* despre proiectele lui Beldiman, fără să-l numesc, şi aflu că colonelul Sturdza se laudă că a trimis pe Beldiman la Berlin. Mehedinţi ştie aceasta de la un ofiţer internat de la Krefeld. E dar uşor de găsit originea ideilor lui Beldiman.

— *Horstmann,* după masă, la o parte: Se spun o mulţime de vorbe asupra chestiunii dinastice; dacă într-adevăr Mareşalul a zis că ar fi putinţă să se admită dinastia, atunci «şi-a depăşit instrucţiunile».

Am răspuns ceea ce e adevărat: că nu am repetat nimănui convorbirea mea cu el. În ce mă priveşte, a pune sub tutelă pe Mareşal, mi se pare prea din cale afară.

Pun de-a dreptul chestiunea alianţei personale cu

Împăratul. — Horstmann: E o idee scumpă d-lui Stere „dar desigur că ar fi un lucru bun, sau alianţa personală cu un *altul din principii federaţi.* Dar nu se poate face nimic înainte ca chestiunea polonă să fie lămurită cu Austria. Şi Horstmann adaugă: «Trebuie să spunem Austriacilor că nu vrem să facem nimic înainte de a cnsulta pe Czernin».

Horstmann insistă asupra timpului preţios ce se pierde; ca şi când s-ar putea să nu se piardă timp, când nu s-a fixat un plan, cum e cazul de faţă pentru Aliaţii centrali.

Ministrul Rizow de la Berlin publică un studiu asupra drepturilor istorice ale Bulgariei asupra Dobrogei. Însărcinez pe Mehedinţi să adune material asupra chestiunii. Dl Rizow pretinde: 1) încă o concesiune pe Maritza faţă de Turci; 2) Macedonia; 3) o parte din Albania centrală, pentru ca Macedonia să aibă un «coridor» de ieşire la Adriatica; 4) toată Dobrogea; 5) valea Timocului, pretinsă bulgărească(!), spre a avea o *legătură* de fruntarie cu Ungaria.

Noi, noi trebuie să pierdem ieşirea la mare, dar Bulgaria trebuie să aibă ieşire pe trei mări şi mai mult: alta spre Ungaria, motivată în mod cinic pe nevoile comerţului ei exterior.

9 Ianuarie. — Cum contele Ledebur a venit iar azi dimineaţă să-mi vorbească de vorbele care-l miraseră, îi spun ceea ce Beldiman mi-a scris. Găseşte şi el propunerea ciudată. Cu privire la aceasta îmi spune cât de mult îi displace fiul lui Beldiman: cum se poate ca un Român să zică că viaţa nu-i de suportat decât în Germania şi că se găseşte străin în România? —Vorbind de unii domni, ca tânărul Lupu Kostake, Beldiman, etc. care şi-au aruncat uniforma şi s-au lăsat prinşi: un ofiţer, zice el, nu le poate întinde mâna!

10 Ianuarie. — Nici o veste de la Brest-Litowsk. T.F.F. e redus la o pagină. Pare că lucrurile merg prost acolo.

11 Ianuarie. — Mesagiul lui Wilson, foarte potrivit pentru politica generală are o înţepătură politică pentru Germani. El zice limpede: Cu cine se vorbeşte? Cu majoritatea Parlamentului, care la 19 Iulie a votat că nu se caută cuceriri, sau cu minoritatea războinică care vrea să ţie teritoriile ocupate ale Rusiei?

Într-adevăr, propunerile germane de la Brest-Litowsk nu se potrivesc deloc cu programul «ohne Eroberung». — Dobrogea noastră e foarte interesată la limpezirea acestui punct de program.

— Mitilineu spusese lui Arion la Focşani, la 2 Ianuarie, că Parlamentul se deschisese numai pentru o zi pentru citirea Mesagiului şi a doua zi nu mai era în număr. Azi «Lumina» dă o depeşă din «Le Temps», anunţând că Parlamentul român nu poate funcţiona nefiind în număr. Face să ai deputaţi în pensiune cu câte 100 lei pe zi, şi, când sunt la Kerson, cu câte 100 ruble[3]). (Ceea ce spusese colonelul Răşcanu lui Arion, la Focşani).

E de observat că discursul tronului nu face nici o menţiune de armistiţiu!

12 Ianuarie. — *Ledebur* crede că divergenţele constatate la conducătorii din Bucureşti cu privire la România, vin de la faptul că, într-adevăr, Germania nu şi a fixat încă ideile şi că nu se va hotărî decât când chestiunea polonă va fi regulată. Fac apel la el pentru ca Czernin să ia în mână afacerile noastre. În mine însumi cred că, neputând avea tronul român din cauza Poloniei, Czernin va fi mai dispus ca un altul să nu schimbe dinastia.

— În oraş reîncepe speranţa în reluarea negocierilor. Se află de altfel că d. Frankfurter şi comisia de navigaţiune au fost reţinuţi în ultimul moment şi că ei cred să plece peste două zile la Odessa. Semn bun.

— Un manifest socialist-maximajist e împărţit în oraş. De necrezut! Dar cum se poate publica orice în vremurile acestea de cenzură?

— Ceai pentru Tülff la *Arion.* Guvernatorul crede în pace, dar găseşte foarte periculos pentru vecinătate starea de lucruri din Rusia. — C. Arion îmi povesteşte că Carp e radios; a văzut pe Mackensen, care i-a spus că îndată după facerea păcii cu Rusia, Moldova va fi atacată. Trist subiect

3 Notă. Autorul notelor nu ştia atunci că cea mai mare parte din aceştia se plimbau sau trăiau confortabil cu familia, pe socoteala ţării, în ţările din apus, în Suedia, în Finlanda, în Japonia... V. Anexe, No. . . lista acestor deputaţi. L.

de satisfacţie.

13 Ianuarie. — Schenker se întoarce de la Viena. Îmi comunică că Czernin a spus următoarele: *Nu suntem nebuni să mai omoram oameni ca să luăm Moldova* (Îmi reamintesc că Mareşalul a spus la 1 Ianuarie că e totdeauna gata pentru un atac dar n-a afirmat că va ataca şi desigur nu singur poate să decidă de o astfel de acţiune), – *şi gonirea Regelui şi a familiei sale nu e atât de uşor cât se spune.* A goni o dinastie şi încă o dinastie Hohenzollern!

— La Brest-Litowsk convorbirile au reînceput. Trotzki e un jucător tare. S-a căzut de acord de a nu se schimba locul conferinţei. — Ni se dă textul dezbaterilor de la 10 Ianuarie, zi când Ucraina a fost recunoscută de toţi ca Stat independent şi admisă în parte la conferinţă.

14 Ianuarie. — Anul nou al nostru. Afară de familii şi în vizite, nu ţi-ai da seama că e zi de sărbătoare. Multe prăvălii deschise. Câţiva băieţi cu sorcove şi în ajun pe la 10 ore un cor. Nimic din celelalte. Şi într-adevăr e mai bine aşa. Nicio floare.

Se pare că s-a mai slăbit mâna, căci multe scrisori au sosit zilele acestea de pe frontul român.

— Tzigara îmi comunică că se retrage. În diferendul său cu Brociner, acesta a obţinut prin O.K.M. reformarea unei decizii a lui Militär-Verwaltung, care punea pe acest domn la locul lui. El părăseşte Palatul şi aceasta micşorând autoritatea sa, el părăseşte şi prefectura. El ţine să se ştie că face toate acestea din cauza unui ovrei!

15 Ianuarie. — Ieri la dejun la Tülff s-a anunţat demisia lui Kühlmann şi toţi se bucurau la guvernator. Aflu aceasta de la *Horstmann,* care pleacă mâine la Berlin. Candidatul războinicilor este d. Von Hintze, până acum ministru în China. După Bellow şi Horstmann, e un intrigant, urât de toţi. — Se pare că vestea e falsă; Horstmann se bucură, căci se teme de un om nou pentru afacerile româneşti. Pentru prima dată, Horstmann îmi spune: Mă duc la Berlin ca să ştiu în sfârşit *ce se vrea* privitor la România. Nu se mai poate urma pe tonul sibilin. Voi întreba lămurit ce se crede de dinastie şi de Dobrogea. (Până aci, aceşti domni afirmau că

au directive precise: ce bine am făcut să rezist!).

Am avut azi o convorbire privitor la cele ce-l rog să transmită la Berlin. Horstmann recunoaşte că e o imposibilitate de a se ajunge la pace sau la abdicare prin armată. «Eu renunţ, e cu adevărat imposibil». (Tot sistemul Beldiman e din fericire la pământ).

— Lt. Austriac Fuchs de la O.K.M. Merge la graniţă pentru schimbul de mutilaţi. A văzut pe Mitilineu, care l-ar fi rugat să mă vadă şi să-i aducă veşti. Îl rog să transmită că pacea cu Rusia se încheie şi că dacă Regele vrea să-şi salveze dinastia şi Dobrogea, nu trebuie să piardă un moment pentru a oferi pacea.

Se anunţă oficial demisia lui Tzigara.

— Raportul de la Brest-Litowsk foarte interesant. S-a dezbătut chestiunea aprinsă a teritoriilor ruse ocupate. Duel neîntrerupt între Kühlmann şi Trozki, şi acesta din urmă are dreptate în tot ce spune, ca drept public şi ca principiu de libertate. Dar generalul Hoffmann nu s-a sfiit să amintească Ruşilor că se găsesc în raporturi de la învingători la învinşi. Chestiune foarte delicată: într-un răsboi, care e momentul când o parte dintr-o ţară, voind să se desfacă, capătă calitatea de Stat independent? — Pentru Germani deciziunile a nu ştiu cărei Diete locale, Camere de comerţ, corporaţii, ar fi constituit voturi suficiente ca să atragă separaţia ţărilor în cauză şi ca să prejudece asupra anexării lor la Germania. Cu socoteala asta, cei 400 de Bulgari care s-au întrunit la Babadag ar fi putut hotărî chestiunea Dobrogei.

17 Ianuarie. — Nimic de la Brest-Litowsk. — Însă în «Berliner Tagblatt» se află o notă oficioasă: Cancelarul menţine punctul său de vedere că trebuie tăiat scurt încercărilor ruseşti de a lungi discuţiunea şi că nu e vorba de evacuare sau de dreptul de a se pronunţa asupra teritoriilor ruseşti ocupate, înainte de pacea generală. Situaţiunea e ameninţătoare. Comisiile care trebuiau să meargă la Odessa şi a căror plecare se anunţase din nou, sunt iarăşi amânate pentru 8–10 zile. Jurnalul german anunţă demisia lui Tzigara. Deci, fapt împlinit! Azi dimineaţă surpriză neplăcută. Feldmaresalul trimite lui Prezan o telegramă cu

privire la răul tratament ce ar fi suferi prizonierii germani la Şipote. Mareşalul cere dreptul de a vizita taberele de prizonieri şi garanţii. Faptele denunţate, dacă sunt adevărate, sunt oribile. Din partea unui regim Brătianu totul e posibil. Chiar înainte de război, Şipote avea o reputaţie de speriat. Dar când ştim ce au suferit unii Români la Lamsdorf şi când s-a văzut în ce stare se aflau prizonierii întorşi de la Monastir!...

Ameninţarea de represalii e grozavă. Căci acum în urmă pentru asemenea cazuri, Germanii au anunţat că, în represalii contra Franţei, s-au transportat 800 Francezi din părţile ocupate în împrejurimile oraşului Kovno, în toiul ernii.

— O depeşă din Berlin anunţă că guvernul rus a arestat pe Diamandi şi l-a închis în fortăreaţa Sf. Petru şi Paul. Ca drept al ginţilor şi respect al imunităţilor diplomatice, e ceva nou – foarte vechi.

18 Ianuarie. —Negocierile au luat o formă foarte strânsă. Germano-Austriacii au declarat de neprimit formulele ruse relative la teritoriile ocupate. Germanii spun lămurit că până la pacea generală nu vor evacua. Am impresia că Ruşii vor ceda.

O depeşă a lui Bussche, pe care mi-o comunică *Praschma,* anunţă că în urma unui demers insistent al întregului corp diplomatic, Diamandi a fost liberat. Dar Ruşii au trimis guvernului român un ultimatum, prin care cer liberarea oamenilor arestaţi în Moldova, garanţii că faptul nu se va mai reînnoi şi pedepsirea vinovaţilor, sub ameninţarea de a lua contra României măsurile militare cele mai grave!... Depeşa e trimisă din Petrograd de către Mirbach!

După o depeşă Wolff, – tot prin Praschma— Ruşii ar fi sequestrat pe Rege şi ar fi proclamat revoluţia(?). Prima depeşă ajunge...

Situaţia noastră se înrăutăţeşte mereu, şi Praschma mi-a dat să o înţeleg: fiece oră pierdută micşorează şansele noastre, cu atât mai mult cu cât contactul pe frontieră nu le-a dovedit decât animozitate din partea Românilor. — Praschma adaugă: Regele a avut o ocazie rară, pacea

tărăgănind, ca să nu profite de ea spre a veni cel dintâi să facă pacea: nu va mai putea să se salveze. — Am găsit pe contele Praschma dăscălit în sensul Hentsch-Horstmann: abdicare, regenţă, etc. Aceşti nebuni îngreuiază din ce în ce soluţiunea...

19 Ianuarie. — *Gebsattel,* care înlocuieşte pe Horstmann, îmi comunică o telegramă de la Mirbach din Petrograd, care anunţă că Ruşii au ridicat pe Rege, care e pe drum spre a fi dus şi închis în fortăreaţa Petre şi Pavel. E atât de extraordinar, încât întreb pe Gebsattel dacă crede o astfel de veste? – El crede în exactitatea faptului relatat de jurnalele de ieri, adică că Ruşii au făcut să sară în aer arsenalul de la Iaşi; sunt dar stăpâni şi lovitura de care e vorba devine plauzibilă.

De altfel aflai motivul ultimatului lui Trotzki. După agenţia din Petrograd, comitetul comisarilor poporului acuză autorităţile române de a fi interceptat hrana trimisă diviziei 43 ruse şi de a fi dezarmat al 194-lea reg. din divizia 49 şi arestat apoi comitetul reg. 195.

După gazetele din Berlin, Diamandi n-ar fi fost arestat în noaptea de 14–15, decât după ce guvernul român ar fi refuzat să puie în libertate pe maximaliştii arestaţi.

«Djen» anunţă iarăşi că s-au confiscat vasele noastre — 16 — la Odessa. Numai două au putut să scape.

Dacă un sfert din toate acestea e adevărat, ce pedeapsă pentru Rege şi pentru miniştrii săi!

— Se publică la Petrograd câteva din documentele secrete: schimb de depeşe între Poklevsky şi Min. Af. Străine. La 12 Martie 1916 Poklevsky cere autorizarea, care i-e dată, ca să remită 350.000 fr. lui Take Ionescu pentru presă. Aprobarea e din 17 Martie.

Când te gândeşti că aceasta se petrecea în Martie 1916 poţi judeca câţi bani au trebuit să treacă prin mâna lui Take Ionescu înainte de această dată! Toată lumea o spunea: iată dovada. Ledebur este din ce în ce mai puţin încântat de atribuţia Poloniei în sfera austriacă. — Polonia va fi centrul de atracţie al Polonzilor din Posen; ea va voi ieşire la mare: două puncte de discordie cu Germania. — Polonia va da

precădere elementului slab din Austria: nelinişte pentru Imperiul austriac. De mult el a scris şi a insistat ca Polonia să fie dată în sfera Germaniei şi România celei austriace; – lucru foarte natural.

Pentru el indiferenţa Moldovei pentru pace ridică Dinastiei orice şansă de a fi menţinută. — Un oarecare Lidji-Lidschiew, jurnalist care s-a dat drept corepondent al lui «Deutsche Balkan-Zeitung» şi care de fapt reprezintă pe «Utro şi Dnewnik» a alcătuit cu părţi din două conversaţiuni avute cu mine un interview, pe care nu mi l-a comunicat şi în care mă face să spun enormităţi. Brănişteanu m-a prevenit; am scris generalului Tantiloff care se eschivează; am pus pe Kiriacescu să-i scrie că-l voi dezminţi; în fine Gebsattel a avut gentileţea de a telefona la Sofia pentru a preveni a nu se da nicio importanţă acestei publicaţiuni. Cad totdeauna în cursă; las uşa mea prea deschisă.

20 Ianuare. — Lt. Fuchs a adus scrisori de la graniţă unde s-au întâlnit din nou pentru schimb de prizonieri. Dintr-o scrisoare a D-nei Lahovary către D-na Z. Soutzo, din ajunul anului nou, seară pe care Curtea a petrecut-o la D-na M. Cantacuzino, rezultă că cercurile Curţii judecă situaţia «dramatică».

Veşti oficiale anunţă expulzarea, – e vorba, cred, de remiterea paşaportului – lui Diamandi; confiscarea valorilor depuse de Statul nostru la Banca Imperiului şi trimiterea de regimente credincioase de artilerie pe frontul Moldovei.

21 Ianuarie. — Toată lumea, afară de gazete, a aflat de marile greve din Austria, de tulburările din Gratz şi de o revoluţie la Praga. Aflu acestea de la Aberkorn. Vorbind cu baronul Welzer de aceste fapte, el exclamă: «Ach, diese Tschechen!»

Apariţia Bavariei la preliminările de la Brest-Litowsk e judecată aci ca întărirea elementului civil faţă de cel militar.

— George Ionescu, fostul primar al Ploieştilor, îmi confirmă că în ajunul intrării Germanilor la Ploieşti «generalisimul» Iliescu, împreună cu locot. Cireşeanu şi cu femei au făcut chef «cu taraf de lăutari». — De dimineaţă, Marţi, a plecat cu tovarăşii în automobil, spre Buzău;

Miercuri Germanii ocupau Ploieştii. — Povestire textuală.

22 Ianuarie. — Constituanta rusă a ţinut abia câteva ceasuri. La 19 trebuia să se întrunească; maximaliştii în minoritate. S-a început prin mitralierea unei manifestaţii pro-constituantă şi, după alegerea lui Cernow ca prezident, Trotzki-Lenin au dizolvat-o. Oamenii aceia nu se încurcă în scrupule...

Toate atenţiunile plenipotenţiarilor sunt pentru Ucraina. Austriacii par cei mai încântaţi; Ledebur mi-a mărturisit-o şi e foarte firesc. În faţa unei delegaţiuni de lucrători, primul ministru von Seydler a declarat că «negocierile cu Ucraina sunt foarte înaintate şi lasă să se întrevadă o soluţie satisfăcătoare apropiată».

— Ca urmare la nota de la 19 se dă, după documentele ruseşti publicate, o listă de subvenţiile acordate unor ziare româneşti. La 13 Iunie 1916, Poklevsky cere printre altele 50.000 ruble pentru «La Roumanie», galeta personală a lui Take Ionescu. Ceea ce nu împiedică – după câte spune d. Hornick, de curând înapoiat din Moldova – că acest ticălos, prin scrisoare deschisă publicată în «Evenimentul» de la Iaşi – Mai 1917 – m-a acuzat de a fi primit două milioane de lei de la Germani şi că ar fi şi o chitanţă a mea în dosarul Günther. Lascăr Antoniu a răspuns cu violenţă prin presă şi a somat pe Take Ionescu să producă piesa. — Acesta s-a derobat şi afacerea a rămas înmormântată.

— D-l Hornick mi-a semnalat într-o lungă expunere, purtarea nedemnă a unui lt. Mamulea, care a excrocat sume însemnate internaţilor. Trimis în judecată în faţa unei curţi marţiale, sentinţa s-a amânat până se vor putea asculta martorii refugiaţi în România! Zelul inchizitorial al consilierului Eftimie Antonescu şi Teodorescu, prezident la Piteşti, sicari ai lui Vintilă Brătianu! — Tribunalele de la Huşi şi de la Botoşani au pronunţat de asemenea condamnări pentru spionaj, dar atât de scandaloase încât Curtea de la Iaşi le-a reformat «de plano».

— Seara, ora 9. — *Arion* a fost tot timpul întreprins de fratele său (Virgil), în numele lui Hentsch. Se cere o acţiune în sensul de a se provoca o propunere de pace şi, lucru

caracteristic nu mai e vorba de a se goni dinastia.

La primirea veştii cu arestarea Regelui, s-ar fi spus: «Trebuie să se protesteze contra unui asemenea atentat.» – Pare sigur că nu se mai ţine seamă de pacea cu bolşevicii. S-ar dori să intrăm în vorbă cu Moldova şi chiar cu guvernul; ceilalţi zic: cu guvernul şi cu armata. Arion mă înştiinţează că mi se va vorbi poate zilele acestea... — Carp ostil oricărei propuneri, dar, Arionii cred, nu ireductibil.

23 Ianuarie. — De două zile jurnalele austriace lipsesc. Mişcările din Boemia ar putea fi o explicaţie a faptului. Popescu (N. Fr. Pr.) crede că între Unguri şi Austriaci coarda este foarte întinsă. Acelaşi lucru între Unguri şi Germani. Germania este atacată chiar în Parlament. Popescu pretinde că Boecklin von Boecklinsau, care este plenipotenţiar militar la Budapesta, a fost complet devastat; ofiţeri germani au fost loviţi şi poliţia a sosit totdeauna prea târziu. (Ştirile lui Popescu trebuiesc totrleauna primite sub beneficiu de inventar.)

De fapt Weckerle a primit o delegaţie de muncitori care au cerut în mod imperativ ca să se dea plenipotenţiarilor Monarhici instrucţiuni «pace fără anexiuni». Aviz Germaniei.

Arion revine să mă vadă la Crucea Roşie. El trebuie să vadă pe Hentsch în compania lui Lupu şi a lui Virgil. I-am spus că aş fi preferat să fie singur. I-am recomandat să nu se angajeze cu nimic; că în toate cazurile nu aş accepta să caut a vorbi cu armata peste capul Regelui şi al guvernului.

Se pare că s-au rupt tratativele de pace între Ruşi şi Ukranieni. Schwalbe îmi spunea de Marţea trecută că la Galaţi Ruşii se băteau cu Românii. În cele din urmă se află că 3200 de Ruşi s-au retras spre frontul german şi s-au lăsat dezarmaţi. Au predat armele, 20 de tunuri şi 1200 de cai. Iarca îmi povesteşte că Germanii au trebuit să ridice răniţi ruşi; Carp adaugă că Ruşii au adus cu ei şi Români – 1000 – pe care Germanii i-au pus imediat în libertate. Faptul a fost confirmat de către «Gazeta Bucureştilor» din 26 Ianuarie.

24 Ianuarie. — Iarca de la Buzău: Au fost conferinţe politice la Stere. Sunt stăpâniţi tot de aceeaşi temă, a unei acţiuni. Ar voi să aibă părerea mea. Răspund ca atât timp cât

nu voi avea o preciziune privitor la Dobrogea, nu mă leg la nimic. Iarca e de aceiaşi părere. Sfătuiesc să se aştepte întoarcerea lui Horstmann.

Arion a vorbit mult timp cu Hentsch, în prezenţa lui Lupu şi a lui Virgil Arion. Lupu Kostake a bătut câmpii şi mai ales a atacat cu tărie pe liberali, – afară de chestiune, bineînţeles. (Pe de altă parte, ştiu de la el că proprietatea lui de la Bârlad e păzită şi că i s-a plătit recolta în Moldova cu 3200 lei vagonul!)

Schimbare completă în chestiunea dinastică: «în interesul superior al principiului monarchic ameninţat de Ruşi, nu mai poate fi vorba de a se detrona o dinastie». — Arion face să se observe că totdeauna afirmarea acestei excluderi ca condiţie esenţială, venea din partea lui Hentsch... — Răspuns: Aceasta condiţiune era pusă în interesul Românilor(?). Deci s-ar putea lua contact cu Regele sau la nevoie cu Regele şi guvernul său. Hentsch propunea o scrisoare către Rege, pe care ar semna-o notabilii, sau Carp şi Marghiloman.

A doua condiţie ridicată de Arion: Integritatea «probabilă» a teritoriului. Berlinul ar decide de aceasta; dar e aproape sigur, Germania având, nevoie de o Românie tare. De altfel Czernin, cu programul sau de pace fără anexiuni, ar fi prins în propria lui plasă şi ar fi ţinut să ajute România contra Bulgariei. Au vorbit de asemenea de posibilitatea de a lua Basarabia. Ocazie foarte ademenitoare. Ajutorul german pe cât e cu putinţă nu ar lipsi. Nu poate garanta concursul Austriei care vrea pacea, nici al Bulgariei care pretinde a fi încheiat «pacea ei» şi care se face că nu mai mişcă. În sfârşit Hentsch crede că Regele e confiscat de Brătianu. De aci avantajul care ar fi de a vorbi şi cu Regele şi cu ministrul său, deodată, spre a-i da curaj.

Rapoartele secrete adaugă că pretutindeni bandele ruseşti sunt în conflict cu armata română care vrea să-i dezarmeze.

Întreb pe Arion: Dar Carp? – Chestiunea a fost pusă. Lupu K. s-a grăbit să spună că Carp va primi fiindcă va ierta pe Rege în interesul superior al luării Basarabiei; Virgil Arion s-a arătat mai sceptic.

Hentsch a mai exprimat dorinţa ca această operă, să se

facă şi cu liberalii şi Arion chiar, pentru a-i prinde, a citat numele lui Poenaru-Bordea dr. Stoicescu etc. La aceasta, opunere straşnică a lui Lupu, care vedea deja apărând numele lui Stere. — Astăzi la 11 Lupu Koslake trebuia să aducă răspunsul lui Carp.

Am întâlnit pe *Carp* la 12. Îl întreb dacă Lupu i-a făcut comunicarea. Carp: «Răspunsul meu a fost hotărât negativ. Eu nu pot face pacea în numele acestui guvern; deci n-am de ce să stau de vorbă cu el. Şi dacă e de tratat cu Regele sau cu armata, aceasta s-o facă Germania», – Eu: Dar chestiunea dinastică? – Carp:: Ei nu vor avea dinastia (care «ei»?), după cum Bulgaria nu va avea Dobrogea; aceasta o garantez. Tu vei face ce vrei. Cu mine e inutil să se mai vorbească, cu atât mai mult cu cât Hentsch a pretins mereu că nu exprimă decât opinia lui personală, cu care n-am ce face.

Rămâne de văzut acum cum va face Hentsch raportul său la Berlin, căci totdeauna a fost vorba în conferinţa de ieri că Berlinul trebuie să ratifice.

25 Ianuarie. — Timp umed, dar dulce. Ieri a fost minunat. Biata lume a avut 10–12 zi e bune. Criza încălzitului e oricum mai mică ca anul trecut.

— C. Arion e în curent cu refuzul lui Carp. Virgil Arion era mirat şi furios. Costică Arion a spus că desigur eu voi merge înainte, dacă mă pot înţelege cu Berlinul.

— Declaraţiile lui Czernin, delegaţiunilor, foarte accentuate pe tema: nici cuceriri, nici despăgubiri. E o frază pe care nu o pricep deloc: «Dacă Ruşii ne cer cesiuni de teritoriu...» războiul va continua. Nimeni nu ştie – despre cereri de acest fel. Ori se consideră teritoriile ocupate ca achiziţiuni făcute? Trebuie de văzut textul exact peste două zile. Delegaţiunile fuseseră convocate ad-hoc pentru ieri.

— Noi greutăţi pentru pace: ruptură între maximalişti şi Ucranieni.

Depeşi din Praga anunţă încetarea grevei (a se ceti: tulburări) şi reluarea lucrului.

— C. Iarca a venit să-mi declare că se pune cu totul la dispoziţia mea. Stere nu-i zice nimic: îl crede incapabil sa formeze un partid. Iarca are o notă personala violentă contra

lui Brătianu.

26 Ianuarie. —Avem textul discursurilor Cancelarului. Şi al lui Czernin. Amândoi răspund lui Lloyd George şi mai ales lui Wilson; cu ei se mai discută; Franţa e ignorată şi Italia nu e citată decât ca să i se dea un avertisment. Decadenţa latină!

Cancelarul refuză să se pronunţe în chestiunea belgiană cât timp Antanta nu va fi declarat că integritatea teritoriilor aliaţilor centrali nu mai e pusă în discuţie. În acelaşi subiect, Czernin, tot atât de categoric, a avut chiar o frază fericită: nu vrea, luând obligaţiuni unilaterale, să servească de societate de asigurare pentru acei care se rezervă să continue războiul, relativ, fără riscuri. Foarte comentat apelul către Wilson: «Austria şi Statele Unite sunt cele două puteri ale căror interese simt cele mai puţin în conflict. Această stare sugerează chestiunea dacă un schimb de vederi între aceste două State n-ar putea fi punctul de plecare al unei discuţii împăciuitoare între acele din celelalte State, care n-au intrat încă în vorbă asupra păcii». — Discursul sfârşeşte cu priviri asupra situaţiei interne, care dovedesc că a fost foarte serios tulburată. A doua zi Kühlmann (25) a vorbit la rândul lui. Un pasagiu ne priveşte direct: «Pacea cu Ucraina va pune pe masă problema românească. După pace şi după retragerea din Moldova a trupelor ucraniene, România nu va mai putea rămâne izolată faţă de voinţa de a face pace arătată de Puterile centrale».

27 Ianuarie. — Ziua Împăratului: paradă pe piaţa Cercului Militar. Mareşalul a ţinut o cuvântare, auzită din toate părţile pieţii. Mulţime mare.

28 Ianuarie. — Vizita d-rului Guillermin, delegat elveţian pentru vizitarea prizonierilor germani în România. Recunoaşte că pretutindeni convenţiile de la Haga au fost violate şi că prizonierii au fost maltrataţi. În Elveţia viaţa foarte grea. Bucureştiul i s-a părut mai animat decât Viena. Deşi «oaspete» al Ministerului de război la Berlin, n-a mâncat niciodată aşa de bine şi după pofta sa, ca la Bucureşti.

— Vizita generalului *Hronilovici:* Chiar cu o pace rusă

războiul nu va fi sfârşit. Generalul crede că se doreşte Veneţia şi teritoriul până la Brenta. Brigada rusă care s-a predat la Galaţi era foarte frumoasă şi în bună ordine: nicidecum o bandă dezordonată cum îşi închipuie cineva trupele maximaliste.

Circulă zvonul că trupele române au ocupat, cu luptă, Chişinăul.

29 Ianuarie. — Lascar Antoniu îmi trimite prin d-l Juster corecturile unui articol de răspuns la calomniile lui Take Ionescu pe socoteala mea. Cenzura lui Ducă a refuzat apariţia gazetei ad-hoc ce voia să publice. Prin trimisul său îmi spune că adresându-se lui Buzdugan, prezidentul comisiei de magistraţi, la care se referă Take şi Brătianu, Buzdugan l-a asigurat că totul era fals în ceea ce mă priveşte.

— Tülff, prin adjutantul său, în cască, depune cartea de vizită. Generalul Koch pe a sa, în persoană. — Gebsattel, la dejun, nu crede că se va reuşi la Brest-Litowsk, unde au plecat Czernin şi Kühlmann.

30 Ianuarie. — Jurnalele dau textul discursului lui Pichon de la 10 Ianuarie. În ce ne priveşte el zice: «Avem înţelegere cu Italia, Serbia şi România şi pentru nimic în lume nu le vom rupe». Însă, Lloyd George, înainte de Pichon, n-a vorbit decât de «reconstituirea României», zicând că «dizolvarea Austro-Ungariei nu face parte din ţelurile de război britanice». Fraza ambiguă a lui Pichon spune oare mai mult? Nu se poate crede, deoarece Antanta a proclamat în mod solemn, Wilson a repetat-o, că nu se aspiră (Alsacia-Lorena exceptându-se – dezanexiune) la nici o cucerire teritorială.

— Depeşele de azi vorbesc de ocuparea de către armata noastră a mai multor sate din Basarabia, pe malul stâng al Prutului, pentru stabilirea de capete de pod, şi de asediul Chişinăului înconjurat de trupele române. Ocuparea Unghenilor s-a făcut cu concursul cazacilor ucranieni şi la Galaţi divizia siberiană care s-a predat Germanilor a avut de a face cu a 10-a divizie rusă şi cu Românii, ceea ce înseamnă că participăm la războiul civil rusesc şi că suntem în război cu Rusia de la Petrograd! Frumoasă situaţie!

— Am avut la masă pe *Petersen* cu cei doi delegaţi elveţieni, Dr. Guillermin şi căpitan de Stockar. După plecarea acestora, Petersen mi-a spus că ar trebui un mare împrumut României sub forma de unificare a Datoriei şi că pentru cumpărările de grâu şi de petrol s-a propus a se urma cu emisiunea băncii sale pentru a nu fi la discreţia Băncii Naţionale. El preţuieşte la 150 de milioane pierderile portofoliului, plin de hârtiile micilor bănci liberale, care nu mai valorează nimic.

— Inginerul *Fritz Keberling* de la Moreni, pe rând mobilizat român, apoi internat german, întors din Moldova, îmi certifică că din clasele 1919 şi 1920 (bine înţeles printre tinerii constataţi prezenţi) se număra 60 la sută morţi de boli. În armată, ca şi printre internaţi, cei suspecţi de contaminare erau închişi, amestecaţi cu bolnavii de tifos exantematic şi cu muribunzii, şi supravieţuia cine putea! — Privitor la propaganda slavă, încă din Decembrie-Ianuarie, după indicaţiile unui ofiţer polonez, se puneau în libertate Rutenii, Cehii şi Polonii, cu toate paşapoartele lor austriace.

31 Ianuarie. — Cea dintâi zi întunecată şi umedă, după multă vreme.

Citit raportul ce mi-a împrumutat Dr. Guillermin, de d-nii Ferrière, Micheli şi de Watteville, asupra lagărelor de prizonieri în Bulgaria. Citind printre rânduri se descoperă tot ce bieţii prizonieri au trebuit să sufere. Despre Români o notă generală: sunt văzuţi puţin, deoarece sunt întrebuinţaţi în spatele frontului din Macedonia.

Pretutindeni dorm pe pământ, şi ofiţerii de asemenea. Lipsă generală de apă. La Hascovo, lagăr de ofiţeri, copiez: «Latrinele: şanţ descoperit fără niciun fel de instalaţie (ofiţeri internaţi de mai multe luni!). Am insistat... În afară de aceasta, putinţa de căderi într-o groapă adâncă noaptea sau pe vreme rea nu ne pare deloc exclusă pentru prizonierii slăbiţi de o lungă captivitate!» – Comisia cere desfiinţarea pedepselor corporale. S-a mai constatat că una din pedepsele aplicate era lipsa de hrană, – la ofiţeri ca şi la

soldaţi.[4]

1 Februarie. — În raportul citat ieri găsesc confirmarea faptelor de care se auzise vorbindu-se vag. O răscoală însemnată a avut loc în Martie 1917 în teritoriul sârbesc ocupat de armata bulgară, mai ales în regiunea Niş. Alte revolte parţiale nu erau încă stinse în Mai, şi în urma acestor mişcări satele au fost incendiate şi «nenorocite populaţii întregi – bătrâni, femei, copii – au fost transportaţi în Bulgaria». — La Filipopoli anchetatorii au găsit printre internaţi un copil de şase zile născut acolo şi o femeie de 90 ani care îşi sfârşea acolo trista ei existenţă.

Nimic pozitiv de la Brest-Litowsk.

Toată lumea a sosit acolo bine înţeles şi Radoslavof, care vine pentru prima oară. — La 30 trebuia să înceapă dezbaterile, însă Trotzki a cerut o zi de amânare pentru a se sfătui cu delegaţia rusă.

Tonul telegramelor – deodată agresiv faţă de maximalişti – nu e de pace!

— La 30 urma să se întrunească la Paris congresul **ş**efilor de guvern. Germanii au bombardat cât au putut Parisul, locul de întrunire, «ca represalii pentru bombardarea oraşelor deschise germane, şi ca prim avertisment.» Comunicatul oficial spune că în noaptea de 30/31 Ianuarie s-au aruncat asupra oraşului 14.000 kgr. de bombe.

— În oraş toată lumea anunţă «că d-l Marghiloman tratează pacea!»

— De relevat telegrama următoare din «Berliner Lokalanzeiger»: — Se semnalează convorbiri între Kiew şi România în vederea de a se lupta în comun contra maximaliştilor şi de a face să participe guvernul român la negocierile de la Brest-Litowsk. — De notat vorba că Regele Ferdinand ar fi făcut propuneri prin mijlocirea fratelui său.

— Aici, după conversaţiunea lui Hentsch (24 Ianuarie) nimic nu a mai mişcat. Horstmann stă absent mai mult decât se credea.

2 Februarie. — Diferitele proclamaţii ale lui Trotzki în

4 Ca exemplu de tratament ce soldaţii au impus prizonierilor, vezi descrierea de la Anexe, No.

stilul care îi este propriu; plecarea lui Diamandi, pe care notele ruseşti o numesc o expulzare; ocuparea Renilor de armata română, desigur în vederea ca să menţină o comunicaţie cu Odessa, – totul arată că e stare de război între România şi Rusia de Nord. E imposibil de avut o orientare în sensul acţiunii guvernului. Cu toate acestea, ocuparea Basarabiei e simpatică Germaniei. E soluţiunea Dobrogei, soluţiune visată de cercurile de aci şi pe care Horstmann încerca totdeauna să mi-o insinueze: schimbul Dobrogei pentru Basarabia, pe care am cuceri-o cu ajutorul lor!

În aşteptare, înainte de a pleca pentru Brest-Litowsk, Radoslavoff, în aplauzele tuturor partidelor, a declarat că Bulgaria cere Dobrogea!

— Arion îmi spune în secret că, după fratele său, Prezan ar fi făcut oarecari propuneri. Se va vorbi cu Carp şi i se va pune un fel de ultimatum. Hentsch aşteaptă să vadă ce va aduce Horstmann.

Horstmann s-a întors ieri; dar nu şi-a făcut încă apariţia. Această lipsă de grabă indică oare că situaţia rămâne tot atât de puţin definită ca în trecut?...

— Strigăt general privitor la numirea lui Ciorăneanu ca prefect de poliţie, – numire anunţată, dar încă nepublicată.

3 Februarie. — Tzigara îmi spune că căpitanul Kremnitz a plecat pe neaşteptate, fiind trimis la Focşani. Pe el îl întrebuinţează ca interpret de câte ori este vorba de a se trata chestiuni secrete. Deci pe frontieră se tratează.

Singura notă de relevat între ştirile din Moldova este că în Octombrie s-a deschis un credit de 6.100.000 lei pentru îndemnizaţia deputaţilor şi a senatorilor.

4 Februarie. — Gazeta dă după foile din Moldova textul exact al notelor schimbate între maximalişti şi guvernul de la Iaşi.

— *Horstmann* întors de la Berlin. N-a văzut decât pe Carp, căruia i-a spus aceleaşi lucruri ca şi mie şi asupra cărora cere secretul. Afacerile Ucrainei merg iarăşi bine; maximaliştii învinşi iar generalul lor şi Cartierul – Krilenko, – prinşi la Mohilew. Şeful delegaţiunii de pace, Holubovici, a

fost numit prezident al Republicii. Poate să fie începutul sfârşitului pentru Trotzki. — «Din nefericire, adaugă Horstmann, acest lucru convine şi celor de la Iaşi, care vor visa iarăşi cine ştie ce. Trebuia să tratăm acum zece zile când Trotzki ameninţa. Nu se poate lăsa astfel armata română să înainteze până la Odessa.» – căci ei înaintează pe două coloane, dintre care una merge spre Odessa. —Eu: Cum? Şi ce este între ele? – Horstmann: Probabil putină populaţie şi mai ales locuitori prietenoşi care au primit bine armata. Dacă nu se tratează... Eu: Am auzit că sunt propuneri din partea lui Prezan... — Horstmann: Se vorbeşte din când în când la graniţă şi Mitilineu a venit de mai multe ori. Dacă nu se ajunge la o încheiere, se va denunţa armistiţiul şi se va sfârşi aşa. În Germania va merge greu cu chestiunea Regelui; soluţia bună ar fi ca Regele să constituie singur Regenţa şi să se retragă în concediu: tren de lux pentru Elveţia, cu familia în siguranţă şi departe de plictiselile Ruşilor. — Eu: În lipsa Regelui guvernează consiliul de miniştri. — Horstmann: Şi mai bine. România până la Siret va rămâne cu armata de ocupaţie şi de la Siret la Nistru cu armata română, care ar avea câţiva ofiţeri germani pe lângă ea. S-ar demobiliza contingentele mai în vârstă pentru a se încadra puţin câte puţin prizonierii. Şi vă vom ajuta, – la nevoie chiar cu trupe, – să luaţi Basarabia şi să vă apăraţi contra maximaliştilor. Guvernul ar sta la Bucureşti şi ar avea o delegaţie, – un ministru sau doi – la Iaşi. Trebuie ca aceşti d-ni, Brătianu, Take Ionescu şi alţii să plece. Puterile Centrale ar putea chiar să se lege, până la pacea generală, să nu facă nimic contra Regelui. Va putea chiar să se întoarcă pe tron dacă Românii o doresc. (Aici a fost spusă o frază care punea pe împăratul Wilhelm în joc, ceva ca: şi până atunci Împăratul va uita).

Eu: Ştiţi că colonel Hentsch spusese că chestiunea Regelui nu era un obstacol. — Horstmann: Ştiu. — Colonelul, cu toată inteligenţa, lui, vorbeşte de lucruri din care nu înţelege mult.

(Cum Horstmann îmi spune că Kühlmann domină situaţia; că, în două discursuri, a biruit pe acei care înainte de

întoarcerea lui voiau să-l distrugă şi a transformat pe detractori în admiratori – tonul diferit în ce priveşte pe Hentsch mă face să cred că balanţa se pleacă de partea elementului civil contra celui militar).

5 Februarie. — Iată în ce termeni comunicatul român din 16/29 anunţă intrarea trupelor româneşti în Chişinău, fapt cunoscut la Bucureşti de 3 zile: «Trupele noastre, *chemate* de Comandamentul rus şi de Sfatul Ţării Republicii moldoveneşti, au intrat la 13 Ianuarie, 6 ore, în mijlocul aclamaţiunilor populaţiei, în Chişinău».

La Brest-Litowsk, în urma protestării delegatului ucrainian Lubynski împotriva dezaprobării lui Trotzki şi a expunerii violenţelor maximaliştilor, care au voit să înfiinţeze la Charkov un guvern rival, Czernin, în numele aliaţilor, a declarat că nu e nicio raţiune să infirme declaraţiunile de la 12 Ianuarie, care au recunoscut delegaţia ucraineană ca independentă şi reprezentând poporul ucrainian şi că aliaţii erau dispuşi sa recunoască Ucraina ca stat liber şi suveran, în stare să încheie singur acorduri internaţionale. — (Aceasta aruncă încă lumină asupra cuvintelor lui Horstmann, de ieri).

6 Februarie. — O depeşă Wolffbureau, dată de «Gazeta Bucureştilor» de azi, confirmă cele spuse Luni de Horstmann despre victoria Kievului asupra maximaliştilor. Sunt dar veşti sigure.

«Neamul Românesc» al lui Iorga din 27 Ianuarie conţine două constatări: Rusia ţaristă nu se conducea cu noi ca o aliată, dar ca o putere protectoare; Rusia revoluţionară a vrut să aprindă Moldova dintr-un cap la altul. — La această constatare agenţia Reuter adaugă alta. Trupele ruseşti în plină descompunere dezertează în massă şi, în retragerea lor spre graniţă, distrug oraşele şi satele româneşti.

«Se vorbeşte» fără îndoială pe front. Şeful de Stat-Major Hell a plecat şi el la Focşani.

— Ce se petrece în grupul Carp? După spusa lui Brănişteanu, sunt foarte dezorientaţi, iar cei mai grăbiţi ar vrea «să ia acţiuni în guvernul Marghiloman».

— La Berlin cu toate aerele libere ale lui Horstmann se

pare că manifestările populare au fost grave. Agenţi răniţi şi un ofiţer de poliţie omorât. Împăratul n-a aşteptat ca palatul să fie înconjurat şi a părăsit Berlinul. (Tzigara are aceste ştiri din izvor bun).

De altfel Horstmann spusese că se cheltuiau bani pentru a se provoca greutăţi şi că prin agenţi neutri se agitau lucrătorii şi se căuta a-i aţâţa.

7 Februarie. — Focşanii atrage privirile. Generalul Hell s-a întors, – se pare că ofiţerii români au avut o atitudine deosebită şi plină de curtenie – şi pleacă iar. Witzleben, care a venit să mă vadă la Crucea Roşie, mi-a spus: «dar Focşani?» Denunţarea armistiţiului **e** în aer, în cazul când pacea ar întârzia.

În documentele ruse publicate în gazeta de azi după «Iswestia», e o telegramă a lui Iswolski, confirmând pe deplin vederile mele cum că faimosul ultimatum al lui Stuermer n-a existat niciodată.

Numirea lui Ciorăneanu e confirmată. Koch avea un raport contrariu pe care a trebuit să-l retragă, Welzer făcându-i cunoscut că nu se mai poate reveni. Privitor la aceasta, Jelkmann îmi spune că niciodată nu s-a făcut o numire fără avizul poliţiei politice, dar în acest caz s-a trecut peste el; după informaţile lui, ar fi un om care se poate corupe. Frumos prestigiu! De altminterea ceea ce ni se dă ca personal diriguitor trebuie să fie marfă de export. Astfel Tzigara îmi spune că s-a numit un oarecare Sergiu Manolescu prefect de Ialomiţa, fără a fi propus, ci numai fiindcă e «l'amant de coeur» a unei Doamne P..., care la rându-i stăpâneşte «inima» baronului Welzer.

8 Februarie. — Beldiman intră un moment. E foarte neliniştit în ce priveşte Dobrogea. Confirmarea afirmărilor lui Horstmann că la Berlin dinastia noastră n-a fost iertată, orice ar spune Hentsch.

Consiliul comunal din Craiova e reînoit cu Pencioiu, liberal naţionalist, în cap. Crăsnaru nu uită pe amicii lui Brătianu, căci imbecilul de Lupu nu ştie nimic, nu cunoaşte pe nimeni. Prea mulţumit ca Crăsnaru să-i facă treaba lui...

9 Februarie. — Primit următoarele cuvinte de la Ledebur:

«Un Marconi de la Iaşi, sosit de o oră, anunţă că guvernul Brătianu a demisionat». (10 dimineaţa).

E vreo legătură de făcut cu un articol de fond din «Bukarester Tagblatt» care zice: România poate obţine pace sub condiţiile care sunt cunoscute guvernului de la Iaşi? — Dar jurnalul adaugă o frază:

«Condiţii... care trebuie să fie un inel din lanţul noilor situaţii teritoriale din Balcani, devenite necesare în urma decursului războiului».

Fac să se observe această notă lui Ledebur, când vine la Crucea Roşie să-mi confirme vestea demisiunii şi să-mi spuie că pacea cu Ucraina se consideră câştigată. — Îmi face atunci declaraţia următoare: Pentru Dobrogea cred că pot să afirm că soluţia cbestiunei va fi amânată până la încheierea păcii generale şi că atunci Puterile Centrale se leagă să facă «cauza lor» apărarea intereselor româneşti. În chestiunea dinastică, cred că s-a decis adoptarea soluţiei pe care aţi indicat-o.

E curios de constatat că Mehedinţi, care are legături cu profesorii germani, mi-a spus chiar azi dimineaţă: Vei vedea, au să propună amânarea până la pacea generală.

La 6 ore ediţii speciale confirmă vestea cunoscută că pacea cu Ucraina a fost semnată azi noapte. Telegrama oficială a retragerii guvernului Brătianu e şi ea comunicată. Lupu Kostake adaugă că un ultimatum a fost trimis României. Presupun că vrea să spună că armistiţiul a fost denunţat. Adaugă că toţi ofiţerii au şi fost trimişi pe front.

E ziua mea de naştere. — 64 ani!

10 Februarie. — Una din cele mai frumoase dimineţi ale acestei ierni extraordinare.

11 Ore. Horstmann îmi comunică că Averescu e însărcinat să formeze guvernul cu Bădărău şi Orleanu. Cere lămuriri pentru a le comunica lui Bussche. El consideră guvernul Averescu ca prefaţă a guvernului definitiv care va face pacea.

Vizita la sanatoriul Gerota, pentru a lua veşti de la colonelul Hentsch, care a fost operat de calcul la ficat şi care nu merge bine. Horstmann îl regretă, căci Hentsch cel puţin

cunoştea ţara. — El: Frumoasă inteligenţă! — Eu: Puţin cam «brouillon». — El, surâzând: Da. — Fără îndoială diplomaţia o ia înaintea militarilor...

Horstmann revine la 5 cu o nouă listă: Averescu. Mişu Cantacuzino, Argetoianu, Luca Niculescu (cred Eleftereseu). Moneda unui guvern Filipescu, mai puţin Filipescu.

Aflu mai târziu (prin Arion) că Culcer, M. Săulescu şi generalul Iancovescu vor completa această societate.

11 Februarie. — Ledebur îmi comunică că Trotzki a rupt tratativele ieri. A venit să declare că nu se mai consideră în stare de război cu Puterile Centrale, că ar vrea să demobilizeze armata, că aştepta ca Germania să facă la fel, dar că nu putea face pace. — Nici n-a aşteptat să i-se răspundă şi s-a retras.

Ledebur crede că e o mişelie dibace; aşa că, dacă se reiau ostilităţile, Germania va avea în faţa democraţiei toată răspunderea. Sentimentul meu este că această ruptură, venind din partea rusească, va întări acţiunea guvernului în Germania.

— *Blome* vine să mă vadă împreună cu foarte interesantul Dr. Bastgen, preot catolic care mi-aduce, cu o frumoasă dedicaţie, cartea lui asupra chestiunii româneşti.

— Ar dori să mă duc Joi la Voila să iau masa cu Arhiepiscopul de München von Faulhaber, care vine de la Sofia, unde Ţarul l-a primit cu mari onoruri. (Arhiepiscopul a venit la 14 Februarie să mă viziteze împreună cu Mgr. Netzhammer. Am scăpat această vizită).

— Primit pe baronul de *Remach,* membru al Landtagului alsacian; vorbeşte mai mult franţuzeşte; e rudă cu Pourtales. Critică măsura luată de guvern ca să lichideze în Alsacia proprietăţile Francezilor. După război trebuie schimbată forma acestui Stat imperial. Ca şi Heitz, preferă să devie provincie.

— *Beldiman,* ca şi Virgil Arion, care ieri faţă de martor (Nicu Ioanid) a tratat pe Carp de «copil îmbătrânit», s-a săturat şi el de Carp şi de Lupu. Propunerea lui: Dacă se denunţă armistiţiul, – deci un fapt concret, – trebuie să adresăm o proclamaţie armatei pentru ca să nu se mai lase

să fie omorâtă degeaba. Mă mulţumesc să-i spun că ar fi platonic ca rezultat, şi desigur rău ca precedent.

Vorbind despre Dobrogea, Beldiman îmi spune: Cum vrei ca Germania să vorbească în acest moment şi, în plină criză, să jignească pe Bulgari? Ea nu poate să-şi spună *secretul.* Oare Carp n-a făcut destul rău repetând tuturor că Mackensen i-a dat asigurări? Bulgarii au aflat aceasta şi iată cauza poate a noilor insistenţe bulgăreşti. — Eu: Germanii să aleagă pe cine vor, D-ta, Neniţescu, pe mine, pe cine cred capabil să restaureze ţara, şi să-i încredinţeze secretul: va şti, dacă face pacea asupra celorlalte puncte, că Dobrogea nu-i pierdută şi va avea puterea să înfrunte furtuna. — Beldiman, fără să răspundă direct: Le-am spus că nimeni nu vrea să-şi taie singur gâtul.

Asupra chestiunii dinastice, aflu de la el că Ţarul Ferdinand e contra detronării Regelui nostru, ca împăratul Carol de asemenea şi că a convertit pe Czernin; că Kaişerul l-a consultat dacă putea lua iniţiativa să-l expulzeze El, un Hohenzollern, şi că el Beldiman nu a avut curajul să sfătuiască aceasta. Dar atunci?

12 Februarie. — Preliminările unei conferinţe la Focşani sunt sigure. În principiu Germanii primesc să stea de vorbă cu guvernul, oricare ar fi şi cu Regele Ferdinand. Aceasta e stabilit, şi Horstmann o confirmă, adăugând că nu ştie din cine se compune guvernul(?).

Brănisteanu îmi spusese: În naivitatea lor, Nemţii sunt atât de ahtiaţi de pace, că nu-şi dau seama de cei cu care au să stea de vorbă.

În aceiaşi ordine de idei, *Horstmann* îmi spune: «Stere e ca o bombă; gata să explodeze». Şi, în cursul convorbirii, ca şi când ar fi mers înaintea unei obiecţiuni pe care nu mă gândeam să o fac: «Trebuie să avem răbdare». — Ripostez: «Dacă e vorba de o pace strâmbă, e mai bine să o facă ei, nu eu».

Din mărturisirile lui Horstmann rezultă că: Prezan a telegrafiat Mareşalului că mâine, 13, delegaţii români vor fi la frontieră (în trecere se spune că termenul, —deci se fixase unul – a fost prelungit cu o zi, guvernul nefiind stabilit). Dar

din partea Puterilor Centrale nu se va putea trimite cineva la Focşani înainte de Joi sau Vineri. Horstmann şi Richthofen sunt reprezentanţii Germaniei cu generalul Hell. — Horstmann foarte mulţumit de a avea pe Richthofen, care, nefiind sub ordinele autorităţilor militare, are mai multă libertate de vorbă. Baronul Mittag şi Czaki vor reprezenta Austro-Ungaria. Dacă primele convorbiri ajung la ceva, se poate ca Czernin şi Kühlmaun să vină în persoană.

De la început se va pune chestiunea: Familia regală trebuie să stea deoparte, cu Brătienii şi cu Take Ionescu.

Pentru Dobrogea, o administraţie în patru: ocupanţii de azi până la pacea generală. «Germania ar vrea. Mai bine să păstreze Constanţa, decât să o lase Bulgarilor». Dar Richthofen, mai dăscălit, venind din Bulgaria, încearcă să pledeze că se poate face un port la Ackerman sau aiurea.

Horstmann mărturiseşte că nu ştie cum se vor întoarce lucrurile după plecarea Regelui(?) – pentru a urma tratările de pace. Sunt îngrozit de lipsa de orice directivă şi de claritate, în toate dezbaterile care se vor deschide! — Nuanţă ciudată: «cred că punând îndată, de la început, toate condiţiile ne vom scăpa de pretenţiunile asupra trecătorilor munţilor». Înţepătură pentru Austria! Imediat după aceia văd pe Lebedur pentru a aranja o întâlnire cu Mittag şi îi schiţez o parte din programul ce se propune privitor la dinastie: «Dar cine poate da asemenea idei? Desigur că de la Berlin!» Înţepătură Germaniei!

— «Lumina» publică două telegrame, pe care cenzura le-a lăsat să treacă, ceea ce le fixează însemnătatea:

1) Antanta autorizã România să trateze. Dar, baza va trebui să fie examinată de Antantă înainte de a fi primită.

2) Din Viena. Ucrainienii nu ar fi contra trecerii Basarabiei la România, clar sub rezerva rectificării de fruntarie, – după indicaţiile etnografice ale Ucrainei.

Sfârşitul neprevăzut al conferinţei cu Trotzki e considerat în Germania ca o foarte bună soluţie. Trotzki n-a voit să semneze un act contrariu opiniilor sale asupra dreptului popoarelor de a-şi hotărî soarta, dar stabileşte de fapt starea de pace. Ca rezultat militar e acelaşi lucru şi va fi înţeles în

curând în Franţa şi aiurea.

— Seara, *Tzigara,* puţin timp după Verzea, vine să mă pună în curent de o întrunire la Stere: Beldiman, Coandă-Piteşti, general L. Iarca, Pătrăşcanu, Simionescu-Râmniceanu şi ei doi. Beldiman lasă să se înţeleagă că e inspirat de Berlin. S-ar voi plecarea dinastiei, dar nu se vrea a se lua o iniţiativă şi s-ar mulţumi României ca să o ia. Deci o moţiune antidinastică. Stere leagă de aceasta „chestiunea integrităţii naţionale: Dobrogea. Cu toată opoziţia lui Beldiman, se prezintă o redactare semnată de Neniţescu. — Refuză pentru diferite motive moţiunea antidinastică Iarca, Verzea şi Tzigara, şi sfatuiesc să nu se facă nimic fără aprobarea lui Carp şi a lui Marghiloman.

13 Februarie. — Horstmann, 9 jum. «Nu mai vin la Focşani, ministrul Papiniu şi colonelul Ressel vor veni ei la Bucureşti. Probabil au un mesaj de predat». — Horstmann vrea să aibă informaţii asupra lor; i le dau: bune asupra lui Papiniu; foarte bune asupra lui Ressel. — El: Unde să-i găzduim? (vor dar să-i aibă sub pază). Cum aş dori ca să vorbească cu dv.! — Eu. Mă voi fine la dispoziţia lor, dacă o cer.

Vorbesc de acţiunea lui Stere. Înţeleg că cunoaşte directivele, căci îmi spune: «Mai ales Beldiman e acel care ţine la această moţiune anti-dinastică». —Eu: Da, dar îşi dă aerul de a fi inspirat de Berlin. — El, după oarecare tăcere: «De fapt toată lumea o doreşte la Berlin, Bussche o voieşte, Ludendorf de asemenea. Austria nu o mai doreşte, şi chiar *nici nu o voieşte poate în acest moment;* şi lumea politică la Berlin, în faţa acestui vânt de anarhie, îi e de asemenea defavorabilă. — (Textual).

Horstmann revine asupra plecării în concediu a întregii familii regale şi îmi pune chestiunea precisă: Eşti d-ta de părere că, cu Brătianu şi Take Ionescu de faţă, nu se va putea face un lucru bun?

Îi răspund că este convingerea mea. (Cum nu pot fi exilaţi, bănuiesc că întrebarea vrea să ridice ultimele scrupule *dacă se poate trata cu ei).*

— *Stere:* Mizerabilii de la Iaşi sunt la ultima extremitate.

Scăparea Regelui şi a persoanelor lor trebuie să fie singura lor preocupare. Vor semna orice, sacrificând chiar Dobrogea. E de datoria noastră, chiar dacă e prea târziu, să încercăm ceva. Ar trebui ca actualii şi foştii parlamentari şi toate persoanele de seamă să se întrunească spre a declara că tot ce se va face de către partea cea mai mică a României nu va fi recunoscut de noi şi că nu admitem ca Regele să vorbească în numele nostru. — Ar fi sub o altă formă ceea ce Verzea şi Tzigara raportaseră.

N-am discutat, dar cum cred că raţionamentul greşeşte de la început, având în vedere unele fapte care pot să se producă, trebuie să amân orice urmare pe Vineri dimineaţa.

— Găsesc la Crucea-Roşie o comunicare, falsă ca motive, inexactă ca fapte, prin care maiorul von Welzer rechiziţionează cantinele. Ofiţerului care s-a prezentat, i-am spus verde modul meu de a gândi şi am scris lui Horstmann pentru a protesta contra acestei jigniri. În fond e o afacere de pricopseală: Personalul nostru voluntar şi gratuit va fi înlocuit de o bandă de guvernante şi de amploiaţi înfometaţi care trebuie să trăiască pe socoteala comunei.

— Cu tren special au sosit Papiniu, Mitilineu şi Ressel. Sunt la Athénée-Palace. N-au prânzit cu Germanii, ci în salonul lor rezervat.

— La 10 ore *Horstmann,* care îmi dă aceste detalii, îmi spune că ei au venit «cum aţi ghicit», ca să câştige timp. Ei propun lucrul imposibil de a mai căpăta un termen de 20 zile, dorind să se formeze un guvern numai de diplomaţi, şi pentru aceea e nevoie de Mişu de la Londra! S-au rezervat orele de la 12–2 ca să putem să-i vedem.

— Horstmann mă roagă să le vorbesc foarte serios: sau un guvern serios, sau plenipotenţiari de primul ordin şi atunci Czernin şi Kühlmann vor veni în persoană. Dar, condiţie esenţială, trebuie ca Brătianu şi Take Ionescu să părăsească ţara până la încheierea păcii. —Horstmann vrea să cer şi plecarea Regelui şi atunci chestia dinastică nu va fi pusă, «căci Regele nu poate să stea într-o ţară ocupată de o armată străină». — Eu: Cum ocupată, dacă se face pace? – El: Dar avem nevoie de grâul d-voastră şi nevoie ca câmpul

să fie lucrat. — Eu: Dar garanţia voastră este în guvern şi în interesul nostru. — El: În fine, totul se va împăca; numai să se trateze în mod serios.

— Colonelul Hentsch a murit.

14 Februarie. — *Ledebur* pleacă la Viena. A văzut pe Mittag un moment: nu vrea să spună nimic, pretextând că n-are decât o simplă misiune militară. De altfel Mittag «este o creatură a lui Czernin» şi i-e frică să spună o vorbă fără învoirea ministrului său. — Ledebur crede într-o schimbare de sferă de influenţă, şi că indeciziunea mai ales în privinţa Poloniei produce aceste oscilaţii. (Credeam că citesc în ochii lui că Austria va avea să joace un rol mai însemnat în chestiunile româneşti). Czernin, care se dezinteresa, se îngrijeşte din ce în ce mai mult de România. Ledebur crede ca mine că această lipsă de direcţie, care se simte, e îngrijorătoare, şi o va spune lămurit lui Czernin. E forte categoric în această privinţă.

— Sosesc la Athenee-Palace la 12 jum. Eram căutat petutindeni. Ce e mai frumos e că voiau să mă facă părtaş la o conferinţă, de care am scăpat, Mitilineu ieşindu-mi înainte ca să mă ducă în camera sa.

În salon, Stere vorbea; de faţă Beldiman, Neniţescu, Lupu, Virgil şi C. Arion, prins acolo fără voia lui. Lupu Kostake a citit o declaraţie a lui Carp însărcinând pe Papiniu să transmită Regelui că, chiar de ar încheia el pacea, aflarea lui pe tron ar prezenta cele mai grave pericole pentru dezvoltarea ţării. Nu ştiu ce au putut să spună timp de o oră şi jum., dar Papiniu a refuzat să ia act. Cât despre Ressel, el a spus că fiind soldat, nu putea să asiste la asemenea dezbatere. Atunci Lupu a declarat că se va publica această rezoluţie prin jurnale. (Am văzut acest text mai târziu. E o declaraţie semnată Lupu Kostake, făcută în numele lui Carp).

Cu *Mitilineu* vorbim mai mult. Ieri au fost primiţi de Mackensen, şi Papiniu a formulat cererea unei prelungiri de termen pentru a putea să fie adus Mişu de la Londra spre a i se încredinţa afacerile străine.

— Mareşalul i-a trimis la generalul Hell, care are

instrucţiile sale; Hell nu le-a dat iluzii, dar răspunsul nu-l putea da singur. Azi dimineaţă, într-o sală a hotelului, unde erau de toate ca pentru o conferinţă, delegaţii celor patru puteri cu secretarii şi ataşaţii prezenţi, li s-a citit răspunsul că se mai acordă 6 zile.

Toată lumea pleacă la 3 ore.

Mitilineu a venit, – neanunţat oficial, — după cererea lui Averescu, care speră prin mine să cunoască condiţiile de pace, şi după rugămintea Regelui să ia contact cu mine. Era imposibil să se constituie un alt guvern. Cum să se recurgă la cei din teritoriul ocupat, când dincolo mai este misiunea franceză?

Chestiunea dinastică părea înlăturată; Regele părea foarte vesel, ca cineva care a scăpat cu faţa curată; nu ştiu ce comunicare i s-a făcut, – dar Randa a fost la Iaşi. — Când am vorbit cu *Horstmann,* azi după amiază, Horstmann mi-a spus: «cum a putut Regele să creadă că chestiunea e înlăturată? Probabil Austriacii i-au dat această asigurare». — N-am spus nici-o vorbă de Randa.

Am spus lămurit lui Mitilineu: Sunt două chestiuni capitale nelimpezite: Dinastia şi Dobrogea. Nu se va putea scăpa ceva, decât dacă Regele se hotărăşte să revină cu totul la politica de înainte. Nu se va trata, decât dacă se va numi un guvern de oameni de prima ordine, luaţi din toată România, sau dacă guvernul, oricare ar fi, poate numi plenipotenţiari de primul ordin, cu care Czernin şi Kühlmann să poată vorbi. Vor trebui garanţii imediate: întâi plecarea misiunii militare franceze, al doilea plecarea lui Brătianu-Take Ionescu până la pace. Se va cere de asemenea lipsa Regelui şi a familiei regale; voi lupta ca să o evit, dar nu garantez nimic. Sunt singurul care lupt pentru menţinerea Dinastiei şi voi face tot posibilul. Regele nu a urmat sfatul meu ca să se alipească negocierilor de la Brest-Litowsk. Să urmeze cel puţin acum sfatul meu: este cea din urmă putinţă de scăpare.

Am insistat foarte mult asupra nevoii de a scăpa armata de distrugere: E singurul lucru de opus Bulgarilor, dacă ar ameninţa cu o defecţiune.

Delegaţii au rămas la masă cu Românii de mai sus. Lupu i-

a condus la gară.

Înainte de plecare, Mareşalul a chemat pe Ressel şi i-a zis lămurit că, înainte de orice, trebuia ca misiunea franceză să plece.

S-a dat Românilor ultima dată pentru numirea plenipotenţiarilor: 20 Februarie la amiază, iar conferinţa va începe la 22 la Buftea.

— *Horstmann* explică că, imediat ce s-a semnat pacea rusească, Mareşalul a dat României un termen pentru a limpezi situaţia sa politică şi militară. Acest termen, prelungit din zi în zi, a dat loc în extremis la sosirea acestei ambasade, care a mai obţinut încă un răgaz de 6 zile.

Reflexiune a lui Horstmann: Dacă aceşti domni nu vor numi pe nimeni, se va ataca Moldova, «şi aşa ar fi mai bine».

15 Februarie. — Prin Yolanka şi Dombrovski aflu că Austriacii îşi frecau mâinile la gândul de *a se scăpa de Polonia* (aceasta e oare schimbarea de sfere de care vorbea Ledebur?) – şi că toată lumea privea pe Hentsch ca cel mai mare inamic al Austriei.

— Văd pe *Stere* şi mai târziu pe C. *Iarca,* care caută să intre cât mai mult în politica mea. Spre marea mea mirare, Iarca îmi spune că Stere îl asigură că mă asociasem la manifestarea lor de ieri şi că Stere mai spusese că Mitilineu recunoştea că în Moldova starea spiritelor era, ca şi în România, ostilă Regelui. — Or, Mitilineu îmi spusese tocmai contrariul, asigurând că acţiunea antidinasticilor ar întâlni opunere absolută în Moldova! — *Aşadar, două minciuni.*

Observ lui Stere că ieri au făcut manifestarea lor antidinastică fără a fi spus o vorbă de Dobrogea: aşadar părăsise legătura ce voise să facă între cele două chestiuni, una faţă de Germania, cealaltă faţă de Moldova!

A recunoscut (destul de plictisit), dar se scuză că nu era caz de manifestat decât faţă de Moldova. Tema lui favorită: «Pentru a scăpa, cei din Moldova vor încheia orice fel de pace». — Îi spun că nu este părerea mea. — Îmi vorbeşte de o agitaţie de întreprins, – o convocare a tuturor personalităţilor politice, dar trebuie avută o autorizare de la Berlin, care *a fost cerută.*

— Comunicatul român anunţă că armata noastră a intrat în Bender, unde a găsit multe tunuri şi un mare stoc de muniţii.

16 Februarie. — S-au lăudat că declaraţia lui Carp apare în jurnale. Nu se găseşte însă nici în «Lumina» de ieri, nici de astăzi. Stere mărturiseşte greutăţi avute cu cenzura. Aceasta nu dovedeşte *că toate* cercurile germane aprobă atitudinea pe care Beldiman o prezintă ca inspirată de Germania. Ştiu că acesta din urmă a fost ieri seară să vadă pe Mareşal. Stere a spus că cenzura acestei declaraţii a fost prezentată Mareşalului. E vreo legătură între această vizită şi acest fapt?

— Contele Reventlow (reprezintă pe Ludendorf) în «Deutsche Tageszeitung», revine asupra chestiunii româneşti. Pare că părăseşte Dobrogea, dar adaugă: O chestiune care pentru România, ca şi pentru Imperiul german rămâne sigur încă disponibilă, este chestiunea Constanţei, portul României care aparţine Dobrogei. Îşi propune să revină asupra chestiunii. Aşadar, tot faimoasa idee a coridorului pentru Constanţa.

— D-l de Muzsa, deputat ungur pe care îl mai primisem, îmi arată o scrisoare de la Wekerle, însărcinându-l cu o anchetă. Ca să răspund întrebărilor, cer o copie pe care am pus să o traducă Mehedinţi, spre exactitate. Iată cum e formulată pretenţiunea ungară asupra graniţelor, pretenţiune la care face aluzie Reventlow în articolul citat: «În ce priveşte chestiunile teritoriale, avem un interes special ca, din punct de vedere pur strategic, să se facă o rectificare de frontieră. E vorba de teritorii curat muntoase, aşadar fără locuitori, precum şi de un teritoriu de graniţă, care ne-ar permite să executăm lucrările de regulare ale Dunărei care sunt necesare, şi să putem să le menţinem». E vorba probabil de Porţile de fier.

Am convocat în grabă comitetul consultativ şi câţiva amici politici. Le-am arătat din nou punctul meu de vedere în chestia dinastică şi le-am arătat inconsecvenţele declaraţiei lui Carp, care zicea că Germanii trebuie să gonească pe Rege, atunci când el ia iniţiativa mişcării, şi care voia să

gonească dinastia, pe când acum să îngrijeşte el de viitorul ei. Cum se răspândesc tot felul de zvonuri false, trebuie să se ştie că noi nu ne amestecăm în această acţiune. Arion a spus un lucru nostim: Când Lupu a citit declaraţia, mirare generală! Prietenii lui nu ştiau nimic. Neniţescu a aderat cu totul, Virgil Arion «cu gura pe jumătate».

— S-a făcut o înmormântare impozantă colonelului Hentsch, îngropat la noul cimitir militar, destinat militarilor din toate naţiunile. Mulţi din bieţii noştri soldaţi se odihnesc acolo! — Regele Saxoniei a trimis pe fiul său Christian ca să-l reprezinte. Mareşalul în mare ţinută, toţi reprezentanţii aliaţilor, paradă, lovituri de tun, multă ordine.

17 Februarie. — Faptul zilei: soldaţi bulgari, dispunând de un camion automobil, au legat astă noapte pe sergentul de oraş de pază, au stricat uşa Mitropoliei şi au răpit moaştele lui Sft. Dumitru şi sicriul de argint. Au trebuit să ia drumul Giurgiului. De mai mult timp Bulgarii au ridicat pretenţiuni asupra stăpânirii acestor moaşte, aduse în ţară la finele secolului al XVIII-lea. Această tâlhărie provoacă multă fierbere. Feldmareşa-lul, înştiinţat, a dat ordine severe ca să se găsească sicriul. Această brutalitate vine la timp ca să edifice pe aliaţi asupra mentalităţii acestor oameni.

18 Februarie. — De două zile gazetele dau rezumatul ultimelor şedinţe de la Brest-Litowsk, apărute de-abia acum în gazetele germane. E vorba mai ales de şedinţa de la 10 Februarie când Trotzki s-a retras fără să aştepte măcar ca într-o şedinţă viitoare *«propusă de Kühlnann»,* aliaţii să poată preciza punctul lor de vedere asupra noii situaţiuni. Avem explicarea acestei publicităţi: într-o ediţie specială, «Bukarester Tagblatt» anunţă, comunicat de la quartierul general, *că armistiţiul cu Rusia mare expiră la, 18 Februarie la amiazi.* Motivat în modul următor: «Guvernul din Petersburg, prin modul său de a lucra, a denunţat de fapt armistiţiul. Denunţarea e considerată ca produsă la 10 Februarie. Guvernul German, după expirarea termenului de 7 zile prevăzut în tratatul de armistiţiu, trebuie să aibă mână liberă în orice direcţiune».

Armistiţiul român făcând parte din acelaşi tratat, afară de

termenul prelungit până la 20, se află astfel denunţat la rândul său!

Austria n-a comunicat încă nimic.

— D-nul de Muzsa, negociator nu prea îndemânatic, revine înainte ca să fi putut răspunde la întrebările din scrisoarea Wekerle. Îmi lămureşte câteva puncte obscure din această scrisoare. Dă numele localităţilor pe unde Ungaria înţelege să ceară noua fruntarie: Linia pleacă în faţa Cladovei pe Dunăre – Putineni — Balta — Isverna — Obârşia — Cloşani — Bordeni — Vârful Păpuşa — Râul Lotru — Câineni — Grăbleşti — Rucar — Vârful Măgura — Buşteni — Vârful Smioretul — La Cea (Cheia?) — Gura Teghi — Păuleşti — Soveja — Caşinu — Oneşti — Straja şi punctul nenumit în faţă de Orsta (Drei-Land-Ecke). D-nul de Muzsa îmi spune că nu garantează nimic; că el a copiat câteva nume de pe linia pe care o văzuse pe o hartă. «Nu-i aşa, zise el în franţuzeşte, că nu-ţi poţi permite să copiezi o asemenea hartă militară?»

Când am văzut pe Horstmann şi l-am întrebat ce gândea de linia pretinsă de Austro-Ungari, puţin roşu de surpriză mă întreabă: «Cum ştiţi aceasta?» Apoi, revenind: «Iată frumoasa prietenie austriacă!»

— Moaştele lui Sft. Dumitru s-au găsit. O oprire a automobilului a silit pe hoţi să puie coşciugul într-o, căruţă şi au putut fi astfel prinşi la Daia, lângă Călugăreni. Horstmann îmi spune că Mareşalul a fost furios când i s-a anunţat răpirea şi că ieri toată ziua a arătat o foarte mare nerăbdare. Va fi sever cu cei 18 sau 20 de bandiţi, care au fost arestaţi.

19 Februarie. — Fapt de căpetenie este întrevederea pe care Averescu, însoţit de Ressel, a avut-o la Buftea cu Feldmareşalul, generalul Hell şi Horstmann. Au vorbit şi prânzit împreună şi generalul a plecat azi dimineaţă. Detaliile îmi sunt date strict confidenţial de *Horstmann,* dar seara multe persoane erau în curent, prin indiscreţia tânărului principe de Reuss.

Averescu a făcut foarte bună impresiune, – a fost cu totul grand seigneur,(?), zice Horstmann. A apărat bine chestiunea Dobrogei, opunând formula «pace fără anexiuni». Opinia Germanilor este că va face pace sau, dacă nu, se va

servi de chestiunea Dobrogei ca de o scară pentru cariera sa politică. Se va întoarce la 22 împreună cu generalul Coandă, dacă îl poate chema de la Kiew. Pare exclus ca să se adreseze cuiva din ţara ocupată pentru a-l secunda în negocieri. Pentru a se grăbi lucrurile, Kühlmann şi Czernin vor veni şi ei, iar Sâmbătă seara se va şti dacă pacea e cu putinţă. În caz afirmativ, tratările se vor urma la Cotroceni.

Iată rezumatul situaţiei politice făcut de Horstmann, ca un lucru foarte natural: «Regele scapă. Nici nu se vorbeşte de soarta lui. Anarhia rusească a stabilit un fel de confraternitate. Voi luptaţi contra bolşevicilor în Basarabia, noi vom intra în Ucraina contra lor: avem acum aceleaşi interese». Şi nu sunt nici 6 zile de când Horstmann conducea conclavul antidinastic de la Athénée-Palace. Beldiman trebuie să fie mulţumit de a fi vorbit în numele Berlinului...

Impresii de pe lături, mai mult din izvorul Ressel. La început Averescu n-avea nicio autoritate; puterea lui creşte şi se impune pe fiecare zi. Nu s-a adresat nici unui om politic, ca să nu aibă decât oameni noi de o cinste ireproşabilă! «Dar Argetoianu?» — Dar e omul lui Averescu. — Iancovescu? —Omul lui Averescu! —Şi aşa mai departe. Când s-a vorbit de îndepărtarea temporară a lui Brătianu-Ionescu, răspunsul a fost: inutil, căci ei nu mai înseamnă nimic.

Horstmann crede că Iaşii nu-şi dau încă seama de greutatea situaţiei. «Nu se crede oare că Regele se va întoarce la Bucureşti şi că vom pleca dintr-o zi pe alta?»

Preparativele se fac în grabă. Casele Florescu şi Geblescu sunt pregătite pentru Czernin şi Kühlmann. În împrejurimi se caută locuinţe pentru ceilalţi. Dar seara lucrurile se mai domolesc. Horstmann îmi spune la prânz, la d-na Lydia Philipescu, că cei doi miniştri au să mai întârzie şi că poate n-au să vie decât Sâmbătă 23. În orice caz Kühlmann vine însoţit de 22 persoane. Richthofen, de altă parte, întors de la Sofia, unde este persona gratissima (este încă foarte filo-bulgar), îmi spune că Toncef şi-a amânat şi el plecarea şi că nu e sigur că Radoslavov va lua parte la negocieri.

Amândoi îmi spun că s-a agitat propunerea de a se amâna soluţiunea Dobrogei după pacea generală şi ca Bulgarii au luat foc ca să ceară o soluţie imediat.

Un complex de probe, dovedind că în Germania trebuie să fie lipsă mare: În discuţiunea cu căpitanul Rumelin privitor la cantine, el cerând ca porţia de hrană sa fie numai de 300 grame, îmi spune limpede: la noi nu se mănâncă mai mult! El mai adaugă că mereu primeşte observaţii, când cei care trec prin ţară se plâng la Berlin că în Bucureşti găseşti carne la restaurante. De altă parte, părintele Mălăeşti a constatat cum prin sate (Văleni-Etapa) ca Mălăeşti, Măgurele, Dumbrăveşti, se ia tot ţăranilor, un pumn de fasole, torturi de lână, ovăz, etc. Oamenii amestecă ovăzul cu pământ şi funingine, ca să-l scape de soldaţi, care nu-şi dau seama de trucul întrebuinţat. Ce este însă şi mai grav, chitanţă nu se dă, doar oamenii se trec pe nişte liste.

În fine Soceleanu spune că degeaba se luptă în comisiuni ca să facă pe Germani să priceapă că raţia de5r00 gr. mălai nu ajunge ţăranului care munceşte.

20 Februarie. — Ziarele anunţă că aliaţii au reluat pe tot frontul răsăritean ofensiva contra Rusiei mari. Comunicatele oficiale spun că Germanii au ocupat Dunaburg şi Luck. Se ştie că Austro-Germanii vor să se ducă la Kiew spre a potoli agresiunea maximaliştilor contra Ucrainei.

Observasem ieri seară ceva mai multă căldură la Horstmann. Găsesc azi dimineaţă o notă de la Korrespondenz-Bureau, cam tot în acelaşi ton, faţă de conferinţa română. Această notă oficioasă e bazată poate pe un fapt nou sau răspunde (mă asigură din izvor bun Brănişteanu) sentimentelor foarte ostile ale lui Czernin faţă de Rege. Faptul nou ar putea fi vestea pe care mi-o comunică foarte secret Tzigara şi pe care mi-o confirmă seara Arhiepiscopul, anume că de data asta Rusia lui Trotzki cere formal pacea. E uşor de înţeles că pacea cu Rusia mare înrăutăţeşte soarta României.

Cu ocazia răpirii moaştelor, Arhiepiscopul s-a dus la Mitropolit ca să-i exprime indignarea sa. În acelaşi caz, al nostru ar fi avut oare această atenţiune pentru Arhiepiscop?

— Am remis d-lui Muzsa un răspuns la chestionarul lui Wekerle, şi am trimis ieri lui Mehmed-Ali-Bey de la «Tanin» de la Constantinopol notele asupra unui formular pe care mi-l trimisese. Muzsa a văzut ieri pe Carp. A rămas cu o impresie deplorabilă. Carp s-a mulţumit să repete: Sunteţi învingătorii; veţi impune pacea ce vă convine.

21 Februarie. — Comunicatul german indică mersul înainte al întregului front oriental de la Riga către Petrograd; de la Luck către Rowno, iar între Dunaburg şi Luck marş înainte pe front larg.

Ca urmare naturală, Trotzki propune să semneze pacea, pe care o refuzase la Brest-Litowsk. Kühlmann a anunţat aceasta ieri în Reichstag. Consiliul poporului aşteaptă un răspuns grabnic, deci confirmarea deplină a celor aflate ieri. Trotzki şi Lenin se zice că ar fi răsturnaţi şi înlocuiţi cu Cernow, de asemenea partizan al păcii.

Constat îndată rezultatele în ce ne priveşte: scepticism privitor la pacea română; Kühlmann nu mai vine; E înlocuit cu Bernstorf.

Averescu a fost rugat să amâne sosirea pe Sâmbătă şi nu se ştie dacă delegaţii aliaţilor vor fi Sâmbătă în Bucureşti.

Deodată, iar ostilitate contra Regelui şi «Lumina» a fost în sfârşit autorizată să publice declaraţiile lui Carp.

Horstmann vine aproape ca să se scuze. Am aerul să cred că nimic nu s-a schimbat şi admit că a permis publicarea ca să evite neajunsuri... Recunoaşte că Averescu a scăpat trenul, Luni; cum a putut să plece fără niciun angajament? Căci acum totul trebuie refăcut, chiar principiul acceptării Regelui. Şi Horstmann îmi spune, încălzit: «Ce greşeală! Eram prieteni; duceam aceiaşi luptă; tratam fără aliaţii noştri; am fi fost prinşi în vorbă».

Ce jale, dar ce bine e cu meseria lui!

Am trimis azi dimineaţă o scrisoare lui Horstmann prin care îi propun, dacă Germania tratează cu bolşevicii, să profite de ocazie pentru a scăpa tezaurul care e la Moscova[5]. Horstmann găseşte ideea excelentă şi o transmite îndată la Berlin.

5 Vezi Anexe No....

Beldiman, plouat, se întoarce la Berlin. Vine să-şi ia ziua bună. După indicaţiuni precise, date în scris de acolo, a împins lumea să facă o acţiune împotriva Regelui. Vrea să ceară informaţii şi fixarea în sfârşit faţă de România a unei linii de conduită. Ideile de ocupare chiar după pace, trâmbiţate de unii, i se par o monstruozitate.

Vorbit cu *Carp* la Club: Crezi că Averescu singur va fi în stare să discute o pace, ca aceea care se pregăteşte?

— Carp: El sau un altul, e acelaşi lucru; Germanii vor dicta condiţiile şi noi le vom înghiţi.

— Pentru a scăpa Dobrogea, am spus ieri lui Muzsa, şi am repetat cu insistenţă lui Horstmann: Dacă e temere de şantajul bulgar, doresc să se ştie că semnând pacea eu, dacă am mijlocul, ofer o alianţă punând îndată armata noastră în serviciul Înţelegerii pentru a lua locul armatei bulgare.

22 Februarie. — Nota pesimistă (20 Februarie) găseşte un ecou mai îndârjit la Radoslavof, a cărui declaraţie «Vossische Zeitung» o publică, şi pe care «Gazeta Transilvaniei» o reproduce în aceşti termeni: «În ceea ce priveşte România, încă n-a sosit timpul să se încheie pacea cu ea, România încă n-a ajuns la convingerea că situaţia ei nu se mai poate susţine. Aceasta, se pare, ca se va întâmpla numai atunci, când armata română va fi silită să capituleze. Atunci le vom putea da pacea aceea, care corespunde pretenţiunilor lor juste naţionale». (No. 13 din 16 Februarie).

Veştile vin cu întârziere, dar e sigur că ieri Horstmann mi-a spus textual: Mi-e foarte frică să nu fim siliţi să ne batem încă o dată cu armata română. Greşesc cei din Moldova când cred că şovăim ca să mai vărsăm sânge!

Tot «Gazeta Transilvaniei» anunţă retragerea lui Rizov, care ceruse coridorul prin Albania. Austria n-ar fi gustat această nouă poftă spre Adriatica. «Leipziger Tagblatt» afirmă că această retragere e datorită nemulţumirii cauzate de pretenţiunile sale exagerate.

«Lumina» publică un articol violent al lui Beldiman: «Nici Român, nici Hohenzollern». Are haz, căci susţine că Carp cere excluderea întregii dinastii, pe când scrisoarea lui Carp

arată tocmai contrariul! Singurul fapt care reiese din el, este un acord cu presa centrală, care se ridică contra Regelui. E schimbarea accentuată care se observă de Marţi.

Se vorbeşte de amânarea conferinţei cu noi.

Germanii au ocupat coasta Estoniană la Nord, trecând Sundul pe gheaţă, iar la sud urcându-se repede de la Riga la Wolmar. La centru au ocupat Minsk. La Sud au intrat la Rowno, culegând în drum generali şi 425 ofiţeri, – ce uşurare pentru ei ca să fie prizonieri! — şi 8700 de oameni, – nici 20 de oameni pentru un ofiţer. Pradă 1355 de tunuri, cam 5000 de căruţe, 1000 vagoane. Faimoasă idee a avut Trotzki rupând la Brest-Litovsk!

23 Februarie. — Depeşile oficiale anunţă plecarea la Bucureşti a lui Czernin şi a lui Kühlmann; – nu mai vine Bernstorff, a cărui prezenţă bucura pe Horstmann, care îl avusese ca şef, – ci chiar ministrul. S-a cerut automobilul primăriei şi s-au cerut informaţii dacă conducătorul e sigur: se tem, pare-se, de Bulgari.

Dombrovski, ale cărui informaţii sunt totdeauna nesigure şi care afirma ieri că Czernin e la Buftea, mi-a comunicat că Tantiloff îşi făcea bagajele: afacerea răpirii Sfântului, la care era amestecat chiar şoferul lui.

Czernin şi Kühlmann nu sosit la 9 ore. Unul va locui casa Florescu, celălalt casa Geblescu, care fusese altădată pregătită pentru împăratul Wilhelm. Pentru suite s-a rechiziţionat etajul I de la hotel Bulevard.

24 Februarie. — 11 Februarie al stilului nostru redevine ziua istorică pentru România! Soarta noastră se va decide astăzi, îmi spune Czernin, care e prima persoană pe care o văd.

La 9 ore, contele Czaki ţine să mă anunţe că Czernin va trece între 10 şi 12 la mine. La 11 ore, *Czernin,* în uniformă de general de brigadă (de curând numit), cu «Toison d'or» la gât şi placa «Vulturului negru» prusian. Întâlnirea cordială: «Nimic schimbat în cabinetul d-tale, nici chiar portretele... şi cu toate acestea totul în lume s-a schimbat».

În mod strict confidenţial îmi dă condiţiile de pace, şi de două ori îmi spune «à prendre ou à laisser». Vor fi

comunicate astăzi lui Averescu. Dacă grosul chestiunii e primit, se va trata 10 sau 12 zile; dacă nu, armistiţiul e sfârşit şi atacăm. Cunoaştem forţele şi cantitatea muniţiilor dv.: Va fi o campanie de 4 săptămâni şi atunci va fi cu totul altceva; pentru Rege, sfârşitul.

Condiţiile: «O fâşie pe frontiera munţilor pentru noi; am micşorat mult pretenţiunile: astfel la început se voia Sinaia. — Pierdeţi de asemenea toată Dobrogea. În schimb veţi lua Basarabia, care e mai mare decât ce pierdeţi. Pentru o ţară care e la pământ, e mai mult de cât se putea spera. Dacă Regele primeşte, Suveranii noştri îl iartă şi primesc să-i întindă mâna. Este singura lui scăpare. Pentru rest, din punct de vedere economic, nu voim ca ţara să nu se poată ridica». — Se va trata la Cotroceni; Buftea e prea departe.

Eu: Dar ce zice Ucraina privitor la Basarabia? — El: N-are nimic de spus! — Eu: Dobrogea? Faceţi o mare greşeală. — El: Se dă înapoi Bulgarilor ceea ce le-aţi luat în 1913. Cealaltă parte a Dobrogei, o oprim pentru noi toţi; (şi cu un aer de mister) aceasta e afacerea noastră pentru mai târziu... — Eu: Am sperat întotdeauna că, punând armata noastră la dispoziţia dv. printr-un tratat de alianţă, ca preţ al ajutorului nostru ar fi mijloc să scăpăm Dobrogea. — El: Primim alianţa; în acest război mondial, România nu poate să rămâie singură în aer. — (Fi-va oare o rază de speranţă? Fi-va ceea ce Ledebur admitea împreună cu mine?).

Czernin a spus: Uit ura mea... — Îi răspund că are prea mare interese în mână, ca să se gândească la ură... — El a suferit mult dar s-a făcut să sufere soţia şi fiica sa. Dacă şedeau la fereastră, erau luate cu puşca la ochi. Mi s-a tăiat apa! Şi într-o casă care de-abia putea conţine 30 de persoane, erau 130, fără paturi, fără provizii, fără apă. De asemenea îi trebuie garanţii în contra găştii Brătianu-Take Ionescu.

Se va decide astăzi: «à prendre cu à laisser», – e refrenul lui.

— *Ledebur,* aproape mângâietor, vine la 12 jum. să-mi vorbească la Crucea-Roşie. Fondul lui Czernin e mai împăciuitor decât tonul lui tăios şi din partea economică se

vor avea condiţii mai bune decât s-ar crede. Aceste condiţii însă nu le ştie încă definitiv. — Înţeleg că nu e autorizat să le spună, dar mâine sau poimâne va veni cu cei doi specialişti care sunt însărcinaţi să le stabilească şi care cer să vorbească cu mine. Îmi mai spune că anume propuneri germane, exagerate, în ce priveşte petrolul, au fost retrase îndată, graţie influenţei austriace.

Din tonul general, din anumite mărturisiri pe jumătate, cred că pot conchide că dacă suntem dibaci şi inspirăm încredere, va fi mijloc să obţinem concesiuni.

La 4, depus cartea mea la Czernin şi Czaki, care plecaseră la conferinţă.

— La 6, Lupu Kostake, care îşi face la mine partida de Duminică, lipseşte un moment: «Trebuie să vadă pe mareşal», ne spune el. Se întoarce cu vestea că au sosit, din partea noastră, Averescu, Argetoianu şi Ressel. Nimeni altul. — «Luptă mare pentru Dobrogea». Nu ştie nimic mai mult.

25 Februarie. — Prin *Horstmann* ştiu ce s-a petrecut ieri la Buftea, iar nu la Cotroceni cum credea Czernin. Au vorbit numai în trei: Czernin, Kühlmann şi Averescu. Argetoianu nu a luat parte la convorbire. Îndată după şedinţă, Averescu a plecat în Moldova. — Eu: Şi ce se va petrece acum? — Horstmann: «Nimeni nu ştie». (Dar, după câte am înţeles din cele spuse de Horstmann, Averescu nu părea că vrea să primească!).

Invitaţie din partea Feldmareşalului să iau masa la el, la 12 şi 45, pentru a întâlni pe d-nul de *Kühlmann.* Va fi şi Carp. Am crezut că e un dejun intim şi m-am dus la locuinţa Mareşalului; dar am dejunat la O.K.M., cu tot Statul-Major.

— Carp la dreapta lui Mackensen; Kühlmann la stânga; eu alături de Kühlmann, care vorbeşte foarte bine franţuzeşte şi cu care am putut sta de vorbă.

Generalul Averescu i-a spus o copilărie pe care Kühlmann a relevat-o. El ar fi zis: *«Sunt foarte popular şi dacă aş semna această pace mi-aşi pierde toată popularitatea».* — Bine înţeles că ministrul nu a fost atins de acest argument. — I-am spus că am rugat pe Rege să se agaţe de primele conferinţe de la Brest-Litowsk. — «Aceasta ar fi fost foarte

inteligent din partea sa şi i-am fi făcut o punte de aur».

Trotzki, pe numele lui adevărat Braunstein, adaugă Kühlmann, e adversarul cel mai periculos pe care îl întâlnise în lupta lui diplomatică, şi discuţia era cu atât mai grea cu cât era publică şi că fiecare cuvânt avea însemnătatea sa. — Îi spun că li se reproşează această publicitate, care a dat lui Trotzki o tribună nesperată. —Era o condiţie sine qua non, răspunde el. — Kühlmann, întors dintr-o misiune diplomatică, prânzise tot în această sală de la Athénée-Palace, pe când Poklevski oferea o masă veselă întregii Antante, pentru a sărbători luarea Przemisl-ului.

Lungă conversaţie după masă cu *Mareşalul.* — Îmi afirmă că pretenţiunile Ungariei – confidenţial adaugă: Germanii nu le susţin, vor fi mult mai reduse. – Ungaria are cu România o linie de fruntarie ideală, nu trebuie concedat de cât colţul din Nordul Moldovei, în direcţia Fălticeni. —Spun: «Le Drei-Ecken-Land».— Aprobare. Cer de asemenea ceva înspre Severin... — Eu: Pentru a stabili contactul cu Bulgaria... — Mareşalul strâmbând din nas: Nu e lucru bun. Mareşalul vorbeşte cu admiraţie de tot ce am făcut în Dobrogea; prea e o frumoasă operă de civilizaţie, pentru ca să nu fie ţinută în seamă Românilor. — Din tot ce am putut să înţeleg, lucrurile se îndreaptă către soluţiunea unei ocupări, provizorie sau definitivă, a Puterilor centrale, cel puţin asupra Constanţei.

Mareşalul a mai exprimat încă ideea că s-ar vrea ca cei din Iaşi să încheie pacea, pentru ca în opera de reorganizare a ţării să nu avem «die Last, dieses Friedens» (povara acestei păci).

Plecând cu Carp, *Carp* îmi spune că el a reproşat marea greşeală care se face stându-se de vorbă cu Dinastia: «Am spus lui Kühlmann că nu poate să conteze pe mine dacă păstrează pe Rege şi Dinastie, şi că în acest caz trebuie de pe acuma să vadă în mine un conspirator».

Carp conspirând! şi încă la vârsta lui!

Înaintare în Rusia. Marşul Germanilor e prodigios. La Nord au ajuns la Ostrow, au străbătut, aşadar o treime din drumul Dunaburg-Petrograd; la centru sunt la Borisow, făcând jumătate din drumul Baranovici-Smolensk şi la Sud la

Iscorost pe drumul Luck-Kiew.

26 Februarie. — Aflu că Duminică conferinţa cu Averescu s-a sfârşit asupra declaraţiei, că nu avea mandat autorizându-l să primească o cedare de teritoriu «generală sau specială»(?) – Kühlmann mi-a spus că rugase să nu se vorbească decât franţuzeşte.

— Astăzi la mine, am întrebat pe *Kühlmann* dacă generalul Averescu ceruse vreun termen, şi el mi-a confirmat ca răspunsul e aşteptat pe mâine.

Kühlmann cu Richthofen, Hortsmann şi von Hoesch dejunează la mine, de asemenea Arion, Stere şi Tzigara. Convorbire generală fără nicio legătură cu afacerile române. Ministrul laudă pe generalul Hofmann, care conduce expediţia în Rusia. Se pare că generalul, mare amator de marşuri îndrăzneţe, avea gândul să debarce în Estonia trecând pe gheaţă, dar timpul era prea dulce. Kühlmann i-a spus: Aveţi atâta noroc, încât sunt sigur că tot veţi avea îngheţ. Deodată Trotzki rupe la Brest-Litowsk, frigul devine straşnic şi generalul îşi putu îndeplini visul ca să treacă Sundul pe gheaţă!

Germanii au intrat, după luptă, la Reval şi la Pskow; ţin toate drumurile care duc la Petersburg.

27 Februarie. — Marea chestiune a zilei este întrevederea Regelui cu Czernin la frontieră. Czernin a plecat azi dimineaţă. Toată lumea vorbeşte de aceasta, şi faptul îmi este confirmat de *Eidinger,* venit la mine. El a întovărăşit pretutindeni pe Czernin. Îl întreb dacă iniţiativa a venit de la Rege. Îmi răspunde că, în convorbirile sale cu Averescu, a sugerat ideea acestei întrevederi. După citirea cărţii-roşii, publicată acum un an, aş fi voit să văd capul Regelui la întâlnirea cu Czernin.

Eidinger adaugă că părăsirea proiectelor agresive împotriva Regelui şi a Dinastiei, este opera lui Czernin şi a împăratului Carol. Două zile înainte de sosirea celor doi miniştri, apăruse în presa din Bucureşti o notă violentă şi neaşteptată contra dinastiei. Ledebur era mirat şi nu aproba. Deodată schimbare de ton; desigur sub influenta lui Czernin.

Mare agitaţie în public: se ştia că astăzi Moldova trebuia

să trimită răspunsul. Azi dimineaţă, Floru Dianu a aşteptat la mine două ceasuri ca să mă întrebe un singur cuvânt, – şi cu ce faţă îngrijorată: – Mai e speranţă sau nu? — La Crucea Roşie toţi intră şi ies, numai ca să ştie dacă sunt vesel sau abătut. La club toţi se îngrămădesc împrejurul meu! Fără îndoială, nu toată lumea a voit războiul...

28 Februarie. — Cancelarul, la 25 Februarie, a răspuns lui Wilson. Reţin fraza că primeşte declaraţia lui Wilson, după care *chestiunile teritoriale nu trebuiesc rezolvate decât în favoarea şi binele populaţiei.* Fac din aceasta baza părţii politice din memoriul ce am pregătit cu Onciul şi cu Mehedinţi asupra Dobrogei.

Tot în acelaşi discurs, e un pasaj privitor la România: *«România la rândul ei trebuie să primească principiul fundamental că ţările cu care încheiem pace trebuie să fie prietenii noştri în viitor şi că voim ca să fie prietenii noştri».* —Aceste cuvinte au părut multora ca un semn bun. Eu văd mai mult— indicaţia că nu se va admite ca România să se izoleze într-o neutralitate absolută.

Czernin s-a întors azi dimineaţă; – iar Kühlmann este la Constanţa cu Horstmann.

Parastas improvizat pentru Maiorescu: Aniversarea naşterii lui. Ar fi avut azi **77** ani. Foarte multă lume; tot partidul. (Semn al vremii prezente: Neniţescu şi Paul Teodoru erau de faţă).

Brănişteanu îmi spune că, după un jurnal din Iaşi, Averescu convocând majorităţile, ar fi spus că nu făcea decât să urmeze politica guvernului precedent. La care Brătianu ar fi declarat că-i dă tot concursul, dar că, ca şef al majorităţii, înţelege să fie ţinut în curent cu ce se va face. Acest limbaj mi se pare atât de ciudat în asemenea momente, încât am rugat pe Brănişteanu să-mi comunice textul.

1 Martie. — Gazetele de azi conţin comunicatul de mai jos, privitor la întrevederea Regelui cu Czernin:

«De la sosirea delegaţilor împătritei Alianţe în Bucureşti, au avut loc convorbiri preliminare, fără caracter obligatoriu, cu generalul Averescu. În urma unei înţelegeri stabilite la una din aceste convorbiri, a avut loc în ziua de 27 cor. o

întrevedere între ministrul de externe contele Czernin şi Regele Ferdinand, în teritoriul ce e încă ocupat de trupele româneşti. De acord cu aliaţii, contele Czernin a făcut cunoscut Regelui condiţiile în care împătrita Alianţă ar fi gata să încheie pace cu România. Regele Ferdinand a cerut un scurt răgaz, care i-a fost acordat. De răspunsul Regelui atârnă dacă o soluţie pacifică va fi posibilă».

Termenul de care era chestiune, expiră astă-seară. Tot oraşul ştie că trupele germane sunt gata să pornească.

După cele ce mi-a povestit, în grabă, *Ledebur,* Regele a plâns şi a lăsat impresia că el ar vrea să facă pace, dar că este încă în mâinile celor ce îl înconjoară. Încă o notă a lui Ledebur: se poate ca Czernin să fi avut bucuria de a ţine în mână pe acest Rege care i-a ascuns adevărul, şi să se răzbune de tratamentele rele ce a suferit. În orice caz ştiu prin Eidinger, că în chestiunea Dobrogei Czernin a lăsat să străbată o rază de speranţă în ce priveşte Constanţa.

Impresia tuturor celor care ştiu, chiar în mod vag, ceea ce s-a petrecut, e că conferinţa a fost tragică.

— La 5 ore *Brănişteanu* îmi comunică că guvernul român a cerut o prelungire de termen şi că mareşalul a refuzat. În toate cercurile, emoţia şi temerea sunt grozave.

— Din deosebite izvoare: Bulgarii nu consimt la nicio amânare a chestiunii Dobrogei. Ei cer predarea în mâinile lor, imediat, a provinciei: «Regimentele noastre nu vor ieşi decât cu forţa».

2 Martie. —Zi de înfrigurare. Se ştia că ieri la **7** seara expirase termenul şi toată lumea credea că ostilităţile vor reîncepe. Sub această impresie toţi s-au adunat în număr mare la Doamna Bălaşa, pentru parastasul făcut de Crucea Roşie Reginei Elisabeta. Niciodată, la o asemenea ceremonie, nu am văzut atâta smerenie. Toată lumea cunoscută, doamne în doliu, erau acolo. Ordine perfectă. În timpul cuvântării Episcopului Teofil, toţi, bărbaţi şi femei, plângeau. Emoţiune înduioşătoare. Unii credeau chiar că ostilităţile reîncepuseră.

— La dejun la mine, Czernin şi fratele său Otto, actual ministru la Sofia, contele Csaky, contele Ledebur, principele

Auersperg, Arion şi Tzigara.

Czernin îmi spune că guvernul telegrafiind: că e gata să intre în tratări de pace, dacă sunt concesiuni reciproce, i s-a răspuns prin denunţarea armistiţiului. Cele trei zile încep de astăzi la amiazi, până Marţi la amiazi. Guvernul român a comunicat că va trimite astă-seară un răspuns, deoarece în cursul zilei va avea loc un Consiliu de Coroană.

Czernin mă întreabă ce poate să fie acest Consiliu de Coroană, la care nu sunt convocaţi oamenii politici din cealaltă parte a României? El îmi va comunica astă-seară răspunsul.

În întrevederea lui cu Regele, Regele reproşându-i că l-ar fi arătat în rapoartele sale ca un instrument al lui Brătianu, Czernin şi-a menţinut afirmaţiunea, căci altfel nu există explicaţiune «à la... qu'il a commise». (Cred că cuvântul acesta n-a fost întrebuinţat aşa cum mi-l raportează Czernin).

Regele a plâns. Fraza lui din urmă a fost: «Nu ştiu dacă ne vom mai vedea, dar n-aş vrea să păstraţi impresiunea că am făcut ceva incorect».

Czernin a spus Regelui: împăratul meu voieşte încă să vă trateze ca pe un frate; dar este cea din urmă ocazie; dacă îl siliţi să mai verse sânge, se va sfârşi pentru totdeauna, iar condiţiunile vor fi şi mai grele pentru èară. Cunoaştem mijloacele dv. în muniţiuni: e o campanie de 3–4 săptămâni. (Czernin mă asigură că au 26 de divizii, plus o divizie bulgară şi o divizie maximalistă care înaintează spre Iaşi, şi că atât Averescu la Buftea cât şi Regele, în această întrevedere, nu l-au contrazis când le-a spus că orice rezistenţă e degeaba).

Asupra chestiunii Dobrogei, dacă se termină repede, Czernin asigură «că va fi un mijloc să se asigure folosinţa Constanţei Românilor». — şi, adaugă el către mine, «nu aşa în vânt, dar pentru totdeauna». Cuvinte enigmatice, pe care nu cer să le pătrund, de teamă să nu fac mai rău. În principiu materie de discuţiune. Confirmare încă de ceea ce mi-a spus Eidinger.

Czernin îmi vorbeşte de Socec. Nu ştiu nimic, dar mi se

pare cu neputinţă, dacă e vinovat de părăsirea postului, să nu fi fost împuşcat şi să i se fi dat numai 5 ani de muncă silnică. Czernin îmi certifică că va face din amnistie una din condiţiile păcii.

Îmi cere informaţiuni asupra generalului Cristescu şi d-lui Burghelea, desemnaţi ca plenipotenţiari.

Averescu întovărăşea pe Rege, dar nu s-a coborât din tren. Se mai afla şi un tânăr ofiţer, care am aflat apoi că era A. Zănescu.

— *Csernin* fost izbit de insistenţa cu care Averescu şi Regele *criticau Basarabia.* «Cultură de doctrine maximaliste», a spus Regele. — Eu. Dar atunci de ce s-au dus acolo? — Czernin: Spun că numai pentru a-şi asigura liniile de aprovizionare. Czernin crede însă că ei se arătau astfel, numai pentru a nu acredita scuza că Basarabia e o despăgubire bună în locul Dobrogei.

Al doilea fapt izbitor: Când am revenit cu propunerea mea: armata română la dispoziţia alianţei centrale pentru a precumpăni o supărare eventuală a Bulgariei, Czernin mi-a spus: N-avem nevoie de armata română; armata austro-ungară va merge întreagă în Franţa! — Înţeleg că în această ordine de idei, demobilizarea parţială va fi printre preliminările păcii...

— Comunicatul anunţă că după cererea Ucranienilor(?) Austriacii au intrat pe un front vast în Podolia şi se găsesc la nord şi nord-estul Moldovei. Aceasta desigur face situaţia armatei române şi mai disperată.

— La 9 jum. seara, contele *Csaky* îmi aduce ultimele veşti. Sunt «favorabile», îmi spune el pe dată.

Guvernul a telegrafiat că primeşte condiţiile puse, ca bază a negocierilor de pace. I s-a răspuns că, luându-se act cu plăcere, trebuia ca înainte de expirarea termenului de denunţare, deci până Marţi, un plenipotenţiar să semneze preliminările următoare, – pe care le-am reţinut, după singura citire a depeşei de către Csaky:

Recunoaşterea cesiunii Dobrogei, dar făgăduindu-se că se va asigura României o ieşire la Marea Neagră.

Acceptarea principiului unei rectificări de graniţă cu

Ungaria.

Învoielile economice (care?).

Demobilizarea a 8 divizii, celelalte 8 trebuind de asemenea să fie demobilizate, afară de necesitate pentru paza graniţei.

România va trebui să ajute din toate puterile *în* transportul armatelor aliate spre(?) Rusia.

Csaky adaugă că pacea cu Rusia e considerată ca făcută.

Spun îndată lui Csaky ce greşeală imensă se face cu Dobrogea şi accentuez că ieşirea făgăduită nu poate să fie decât Constanţa. — Din nefericire, nu-l văd deloc convins.

— Primit în cursul zilei pe d-nul Christoph, corespondent special a agenţiei «Express-Korrespondenz» din Berlin. Am vorbit cu el; a luat notă; convorbirea noastră a fost asupra Dobrogei. La el de asemenea am găsit ecoul unei hotărâri luate. Am insistat să nu publice nimic fără a mi se arăta mie.

3 Martie. — Comunicatul spune că trupele austriace intrate în Polonia au ocupat Kamenetz-Podolski, – prăzi considerabile, – Hotin şi Lipcani în plină Basarabie.

La 5 ore s-a semnat la Brest-Litowsk pacea cu Rusia. Mai înainte Germanii ocupaseră Narva, astfel că Estonia întreagă e în mâinile Germanilor. Petersburg, având în vedere starea Finlandei, nu mai are legătură cu apusul decât prin Baltica.

— Luat masa la *Arion* împreună cu *Kühlmann.* Din toate convorbirile cu el şi cu Horstmann, se simte că Puterile centrale n-au nicio încredere în guvernul român. Cum ei proclamă că nu pot să se amestece în afacerile interne ale României, profită de această stare de lucruri pentru a obţine maximum în toate! Ministrul a spus lui Arion: Şi cu toate acestea aveţi un aliat minunat, pe mareşalul!

— Am isprăvit *Memorandul,* pe care vreau să-l remit celor doi miniştri şi Mareşalului asupra chestiunii Dobrogei. Am pierdut până acum două zile din cauza felului chiţibuşar de a lucra al lui Onciu. Onciul a făcut partea istorică; Mehedinţi partea geografică şi etnografică. Ştiu bine că nu slujeşte la nimic...

— Ecou la vorbele lui *Carp,* Lupu şi nora sa: Austria şi intrigile catolice sunt cauza tuturor! În spiritul lui Carp,

Împăratul Carol, lucrând mai ales ca să scape pe Rege şi Dinastia, Austria ne ia Dobrogea şi ne impune condiţiunile penibile ale păcii. Ce copilării!

4 Martie. — Dr. *Solmssen* de la Disconto vine să mă vadă. Pentru el, România nu poate plăti datoria de război. Repetă ceea ce Horstmann spusese altădată: banii daţi de Franţa şi de Englitera trebuie consideraţi ca echivalentul serviciului de război. Adică mai simplu, falimentul. — Asupra chestiunei Dobrogei, toţi văd bine greşeala ce se face, dar nu se mai poate reveni. Trebuie să se plătească aliatul credincios şi poporul german înţelege bine că cel necredincios, cel care a trădat, trebuie să plătească.

La el, ca la toţi Germanii mari şi mici, preocuparea şi nelinişte dinspre partea Brătianu-Take Ionescu. Nici acolo nu ştiu de ce capăt să ia afacerea!

— Văzut *Kühlmann* căruia i-am dat memoriul. I-am spus că îl prezentam cu titlul documentar numai, cauza Dobrogei fiind pierdută. Îmi răspunde tot ca bancherul de mai sus: Bulgarii ne-au făcut un mare serviciu, căci când ne-aţi atacat, socoteam situaţia noastră foarte rea, trebuie să o mărturisesc. Trebuie să executăm făgăduiala noastră. — Asupra unei reflecţiuni ce fac: Fie că împăratul, fie că un altul au făgăduit, la noi nu e admis ca să se spună: nu eram competent ca să leg ţara. Cu guvernul actual, care nu face decât să umble cu şiretlicuri, trebuie să fim cu mare băgare de seamă. Dar, adaugă el, cum o să scăpăm oare de aceşti oameni? Nu se poate nimic spera de făcut serios împreună, cât timp aceşti domni sunt în stare să facă rău. Îi veţi pune oare sub acuzare?» – Răspund că nu ştiu nimic, afară de Iliescu, împotriva cărui am probe. Dar cu ei la putere sau în culise, nu e mijloc să se limpezească nici chiar răspunderile.

Propun: Cereţi ca tratatul să fie ratificat de o Cameră aleasă din nou, şi sper că la alegeri vor fi bătuţi. — Ministrul: «Fără îndoială că o vom cere».

Depus şi la Czernin memorandul.

— Comitet consultativ la 4 ore. Gr. Cantacuzino, care are darul originalităţii în tot ce propune, ar vrea să ne plângem Germanilor de puţinul concurs politic ce ni-l dau «ca partid».

Fără succes. Arion, Hârjeu şi Mehedinţi sunt pentru un memoriu-rechizitor, în care se va reaminti greşelile făcute împotriva sfaturilor noastre, care n-au lipsit niciodată Regelui şi guvernului său. Urmarea mâine.

— 5 ore. Primit de *Mareşalul Machensen,* căruia îi remit Memorandul. Îmi mulţumeşte, căci, până acum, Bulgarii au publicat patru, rămase fără contrazicere. Îmi arată pe cel din urmă, apărut în numele congresului(!?) de la Babadag. Mareşalul e foc şi pară împotriva anexării Dobrogei. Anul trecut, în Septembrie, el expusese Marelui Cartier motivele strategice pentru care această provincie nu trebuia luată României. El adaugă, – dar mi-e teamă ca optimismul său să nu-l rătăcească, – că Dobrogea pentru un moment «este abandonată» puterilor centrale şi că linia Feteşti-Constanţa va fi salvată. Într-adevăr, Bulgarii «sunt nesăţioşi». Mareşalul sfârşeşte prin a-mi spune: Ar trebui să li se propună bani în schimb. Ei nu au; România va găsi totdeauna. Revendicarea Dobrogei nu e o chestie naţională: poporului puţin îi pasă. E o chestiune pur politică. Mareşalul admite că va fi un tăciune de incendiu în viitor.

Mareşalul mi-a repetat încă o dată, ce putină încredere se poate avea în guvern şi cât a rugat pe Averescu să vină la ei cu inimă deschisă, pentru ca să se poarte în acelaşi mod.

5 Martie. — Averescu a iscălit azi dimineaţă preliminările: (v. 7 Mart.).

Argetoianu şi alte 8 persoane sosesc astă-seară la Buftea, iar primul contact va avea loc diseară sau mâine dimineaţă. Numele persoanelor care vin nu e încă cunoscut, – cum spune Horstmann. Kühlmann dejunează mâine la mine şi ne înţelegem că mi se va comunica dacă şedinţa, pe care o presupun scurtă, va permite.

— Continuarea şedinţei comitetului. Discuţia foarte serioasă. Arion, Th. Rosetti, Gr. Cantacuzino, Mehedinţi, Hârjeu şi Corteanu. Aprobat în mod unanim propunerea mea de a cere o Cameră nouă pentru ratificarea tratatului de pace; a se proceda ca la 1870 în Franţa. Aprobat de asemenea un memoriu istoric pentru partid, document politic pentru a începe o acţiune – şi o rezoluţie votată de

toţi parlamentarii şi foştii parlamentari pentru a se protesta contra faptului că guvernul nu ţine seamă deloc de populaţia ocupată şi de reprezentanţii ei.

— Tratatul cu Rusia e publicat. Estonia are ca limită linia atinsă în ziua semnăturii: Narva, Lacul Peipus, Lituania, Lacul Pskow şi o linie mergând drept la Dwina la punctul numit Livenhof, sunt limitele dinainte ale acestor provincii puţin mărite la nord-est şi la sud. Regularea sorţii acestor provincii şi-o rezervă Germania de acord cu populaţia lor. Vicleniile lui Trotzki costă scump pe Rusia.

6 Martie. — Delegaţii oficiali cunoscuţi, Averescu, Argetoianu, Papiniu şi Burghele; ca consilieri: generalul Lupescu şi, notă bună, colonelul Mircescu. — S-au pus în legătură ieri şi au avut şedinţă azi dimineaţă.

D. de *Kühlmann,* care dejunează la mine (am poftit dinadins pe Costică Manu), îmi spune că totul nu va fi aşa de grozav cum se spune. Pentru Dobrogea mai am încă speranţă, «contre tout espoir». La chestiunea. Graniţelor de munte: «Bazarlâc», deci obiect de precupeţeală şi de învoială.

Dar aceşti domni (delegaţii noştri) sunt ridicoli; d-l Argetoianu «a crezut că ne sperie, spunându-ne că dacă ar iscăli tratatul, n-ar mai putea fi ministru!» Tot aşa de înduioşător ca şi temerea generalului Averescu de a-şi pierde popularitatea. Două «gafe» subliniate de Kühlnann, din care poate să scoată atâtea avantaje.

Am remis o notă pentru procedura de urmat în alegeri.

«Foaia ordonanţelor» publică decretul lui Mackensen, autorizând administraţia militară să arendeze terenurile petrolifere ale Statului pe un termen maxim de 50 ani. Probabil societatea e constituită şi tratatul ne va sili să ratificăm concesiunea. Aceasta e forma pentru faimosul monopol de care se ocupa toată lumea. Tot o dată se pronunţă lichidarea tuturor societăţilor cu capital sau cu participare străină. Petrolul rămâne în întregime în mâinile Germanilor.

7 Martie. — Comunicatul dă condiţiunile care au fost primite de noi ca preliminarii, dar nu le dă pe toate. Nicio

vorbă de transportul trupelor prin Moldova şi nicio vorbă asupra controlului lui Mackensen în ceea ce atinge demobilizarea. — De asemenea este substituire de semnătură; nu Averescu, ci Argetoianu a semnat. Termenul noului armistiţiu acordat pe baza acestei acceptări este de 14 zile.

Comunicatul mai dă, după publicaţiile ruseşti, textul convenţiei noastre militare încheiată la 5/18 August, împreună cu tratatul de alianţă cu Antanta. Şi cu toate acestea a doua zi, d. de Bussche îmi scria privitor la o comunicare făcută lui Brătianu, că credea că acesta va linişti pentru câtva timp avânturile războinice ale acestor domni.

— Carp a ameninţat pe Kühlmann cu conspiraţia şi stă toată ziua ceasuri întregi cu Ianovici să purice listele electorale, fără îndoială pentru a da de urma adreselor unor anumiţi indivizi. De altă parte, de la Berlin Beldiman nu se lasă; Brănişteanu îmi spune că a trimis două telegrame interzise de cenzură: 1) Că a fost primit în audienţă de cancelar; 2) că cercurile dirigente nu renunţă la necesitatea de a înlătura pe Rege. Această telegramă a fost arătată lui Stere, dar nu i-a fost dată.

Bussche adăugase nota că este o afacere ce nu priveşte decât pe Români (pare că era mai simplu atunci să nu se transmită depeşa!).

Chiar adineauri, Horstmann, sosit pe când vorbeam cu Argetoianu, mi-a reamintit de nevoia ca Regele să plece... — E un joc prea greu de descurcat.

Pe la 2, un ofiţer german vine să mă prevină că *Argetoianu* dorea să mă vadă. Am vorbit de la 3–4. El, cam melodramatic, încărcat de nenorocirile patriei: «Durerea a făcut din noi alţi oameni». — Pentru el ceea ce e iscălit, nu constituie preliminarii de pace; suntem liberi. Sunt principii stabilite numai în vederea armistiţiului. Şi ceea ce spun gazetele nu e nici exact nici complet. Despre partea economică, nu ştie nimic; i se vor remite condiţiile şi pleacă pentru 2–3 zile la Iaşi.

Apel la mine: «Aveţi relaţii cu ei, probabil, şi puteţi să ne ajutaţi mult». Îi arăt marea mea mirare că nu s-a căutat

măcar să se ceară sfatul nostru, sau o legătură oarecare cu noi. Îmi dă o explicare vagă ca şi când înţelegeau să ne păstreze intacţi, pentru numai ştiu ce ipoteză. — Îi spun lămurit: Nu inspiraţi încredere. — El: O ştiu, şi pe nedrept, căci nu se pot ignora sentimentele ostile ale lui Averescu pentru Brătianu. Cât despre el, Argetoianu, el singur a răsturnat guvernul(?!). Vede trei soluţii: 1) Pace inacceptabilă dacă e prea rea; se va continua războiul; e inutil pentru rezultatul imediat, dar ne dă şanse pentru pacea generală; 2) Pace rea, – ne supunem, – însă înseamnă vrăjmăşia pentru viitor; 3) Pace favorabilă; dacă e acordată ne reîntoarcem de-a dreptul la politica noastră tradiţională. Dar din toate cele ce-mi spune, se simte că *nimic* nu e rupt cu vechii aliaţi.

El mă întreabă dacă nu vreau să văd pe Rege. Mă pun la dispoziţia sa.

Regele e încă în mâinile celor ce-l înconjoară; Stirbey joacă un rol urât în toate acestea «Nous travaillons à l'en arracher».

Îl întreb asupra lui Christescu: E o ticăloşie a lui Brătianu. I-a fost frică de doi generali tari: Averescu şi Christescu. Prezan cam la fund! —Bolile au fost groaznice: mureau pe stradă. — S-au împuşcat oameni care apoi au trebuit a fi dezgropaţi pentru a fi reabilitaţi! (textual).

În rezumat, cred că singurul nod al chestiunii e ca să văd pe Rege. —Privitor la ce a fost iarna trecută «Am trăit infernul lui Dante. Pe străzi atingeai cu piciorul morţii şi muribunzii».

— Horstmann îmi cere pentru diseară o întrevedere secretă cu *Kühllmann.*

Lungă convorbire de la 9–11. Kühllmann: «Dans la journée on parle, ce n'est que le soir qu'on peut causer»[6]. Foarte cordial, plin de încredere; recunoscând că s-a guvernat *politiceşte,* foarte rău aici; cine poate înlocui pe Hentsch? Hortsmann? Prea tânăr, etc.

Esenţial: jocul delegaţilor dv. e foarte străveziu: ei fac pace fiindcă n-au mijlocul să facă altfel, dar speră încă într-o

6 În ziua în care vorbim, se poate face numai seara. (N. cor.)

întorsătură a afacerilor şi deci suntem siliţi să ne luăm măsurile noastre».

Frontiera Ungară: Trebuie de negociat; s-a spus cu oarecare dreptate că Orientul începe la Salzbourg. *Alianţa:* «O primesc, nu fac pe dezgustatul, soldaţii dv. pot să ne fie folositori». — *Regele:* «Ce doriţi Dv? N-am luat nicio hotărâre definitivă. Credeţi că aţi putea guverna cu el? Dacă da, îl veţi păstra». —*Basarabia:* «Dacă d-nii aceştia fac pe dezgustaţii cu atât mai rău pentru ei. Chiar în astă seară ne-a venit o protestare din partea Ucrainei. Nu o să ne dăm nicio osteneală pentru ca să o aibă». — *Condiţii economice:* Noi ne inspirăm de la principiul: Să trăim şi să lăsam şi pe alţii să trăiască». —*Regimul ţârii:* Insist asupra două puncte: 1) Pacea trebuie să reconstituie suveranitatea ţării; 2) cu un guvern serios este toată garanţia că tot ce ar trece peste nevoile populaţiunii ar merge la Germania.

Kühlmann răspunde: Chestiunea se discută încă între militari şi noi. Nu vă temeţi de nimic; sunt sorţi ca ţara dv. să iasă chiar mărită din catastrofă.

Vorbim de proiectele agrar şi electoral, pe care le aprobă în întregime. – Îi comunic părerea lui Argetoianu ca să văd pe Rege. Convine, dar exprimă dorinţa să nu iau puterea decât după semnarea păcii. (Cum spunea Mehedinţi: le place mai bine să trateze cu păcătoşii!).

Take Ionescu a cerut să plece cu ofiţerii străini. Sunt 1200. Ar trebui ca Brătianu să plece şi el: «Am spus delegaţilor să-i comunice că este o dorinţă care poate deveni o exigenţă». — Îi remit o notă privitoare la dizolvarea Camerelor.

8 Martie. — Czernin pe la 11 ore. Ca şi Kühlmann, îmi spune: «Domnii aceştia vor să încheie o pace oarecare, pentru ca să spună Antantei că-i rămân credincioşi, şi îşi rezervă prima ocazie ca să o întoarcă. Trebuie să ne luăm măsurile».

Cum să ai încredere când îi prinzi în cele mai mici amănunte? Când li s-a cerut să expedieze apoi pe ofiţerii străini, au răspuns că sunt atât de puţini încât nu face să te ocupi de ei. Şi sunt 1200 care trebuiesc repatriaţi!

Take Ionescu pleacă cu aceste misiuni de ofiţeri. Brătianu de asemenea. — Eu: Sunt sigur că nu pleacă şi Argetoianu mi-a afirmat acelaşi lucru. — Czernin: Îţi spun că pleacă. Dar cum pe la noi ar da de o carantină, d-lor cer să plece prin Wladivostok. (Examinăm drumul pe hartă. Czernin, râzând de ideea acestei plimbări în jurul globului: nu face să vii ca apoi să fii torpilat în mările Europei!).

Czernin mă întreabă şi el. «Doriţi să ţineţi pe Rege? E treaba dv.» – În sensul iertării şi al împăcării, zic în trecere: «Ar trebui însurat Principele Carol cu o arhiducesă». — El: «Zukunftsmusik![7]» Dar nu zice nu.

Asupra alianţei: Ministrul nu crede ca armata noastră să poată merge alături cu Bulgarii: «ar trage unii într-alţii». Şi adaugă: armata noastră pleacă spre frontiera franceză.

Foarte categoric: după pace trebuie un guvern Marghiloman. Ca şi Kühlmann, nicio vorbă despre Carp. Foarte lămurit de asemenea: trebuie ca România să ia Basarabia. Protestarea Ucrainei nu e o piedică; ea n-are drept să spună nimic.

— *Stere* primeşte ideea şi textul moţiunii. Îi dau o copie pentru ca să redacteze amendamentele sale. Pentru el, Carp nu va semna «fiindcă ideea nu vine de la el».

— Întrevedere cu Dr. Heinrich *Gonda,* şef al departamentului presei la Prezidenţia consiliului ungar.

Mi-a fost prezentat ca şef de cabinet al lui Wekerle. Ca şi miniştrii, el nu-mi urează să fiu eu cel care va semna pacea: «Va fi odioasă, şi cel ce o va semna, cu greu va mai guverna».

Întrevederea noastră alunecă aproape în întregime asupra chestiunii frontierelor cu Ungaria, şi spre marea lui mirare îi spun că dacă pacea nu se va face, va fi din această cauză. El îmi răspunde: Dacă aţi fi fost învingători, s-ar fi găsit firesc la noi să luaţi Transilvania. — Eu: Atunci aveţi putinţa să luaţi tot, dar la ce bun să mai încheiem o pace? — Trebuie anexare. Naţiunile nu pier. — În două rânduri îi spun lămurit că înţelepciunea şi moderaţiunea lor vor condiţiona prietenia noastră în viitor. Ungaria nu poate să se lipsească de noi în

7 Muzica viitorului (germ.) (N.cor.)

rivalităţile de rasă ale viitorului. —El: D-l de Wekerle va veni şi el în România, dar după ce bazele sigure ale păcii vor fi puse, pentru a dezvolta elementele unei înţelegeri cordiale!

9 Martie. — Avut la masă, împreună cu Ledebur, pe maiorul Hempel, ajutorul lui Hranilovici.

— Academicianul *Giurescu* îmi aduce un studiu asupra frontierelor; în 1775, la căderea Bucovinei, aqui-lele împărăteşti, care însemnau graniţa, au fost din ordin împinse mult înainte în teritoriul moldovenesc, aşa în cât ne-a făcut să pierdem prima creastă a munţilor, şi această răpire din pământul nostru a fost «de fapt» ratificată de Turcia.

— Delegaţii noştri nu pleacă la Iaşi decât diseară; s-a întârziat a fi se da propunerile economice.

— Se publică tratatul de pace al Germaniei cu Finlanda.

10 Martie. — Întâlnit la masă la sora mea (d-na Pherekyde) pe Bornemisza. E curios cum găsesc la el, ca la ceilalţi Germani, aceiaşi greşeală de a crede că Constanţa e pentru noi o simplă chestiune de sentiment: Galaţi şi Brăila sunt de ajuns pentru dezvoltarea economică.

— Am dat lui *Tzigara,* pentru a o trimite în Germania, copie după memoriul asupra Dobrogei. El a văzut pe Kühlmann,, care i-a spus că se ocupă de tezaurul Băncii Naţionale şi că speră să-l scape. (v. 21 Febr.).

11 Martie. — La Crucea Roşie, colonelul *Mircescu* însoţit de un tânăr maior Dumitriu. Exasperat, cu lacrimile în ochi: nu m-au ascultat; am fost un trădător şi acum pe mine mă trimit să lucrez la tratatul care rupe carne din carnea noastră! Când am văzut pe d. Vintilă Brătianu, i-am spus: D-le Ministru, sunt 24 de divizii în contra noastră. Mi-a răspuns: Ce să vorbesc cu D-ta? Vezi numai Prusieni! M-a dat aproape afară. Azi nu mai e nimic de făcut: avem muniţiuni numai pentru 10 zile! Şi din nenorocire nu suntem sinceri cu ei. Şi azi a fost un conflict: Misiunile militare au plecat prin Odessa la Vladiwostok; şi, ca să ajungă ele mai întâi, am oprit sub diferite pretexte, la Bender, trenurile care transportau pe Germani. Dacă până la 7 dimineaţa nu ar fi fost restabilite lucrurile, Mareşalul ameninţase.

Mircescu în fine îmi spune că Regele mă roagă să mă duc la Iaşi. Mă aşteaptă mâine dimineaţă la 9 ore. A comunicat aceasta Mareşalului.

— Scriu lui *Horstmann* şi scrisoarea se încrucişează cu el. El nu ştie nimic. Mai mult: «Cum poate Mareşalul să decidă? Acesta este un lucru care priveşte pe Kühlmann şi Czernin şi ei sunt azi la vânătoare. Ce este el în ziua de azi? Un simplu general!» (Cam comică toată obiecţiunea, reprodusă textual). Iar îmi vorbeşte de abdicarea Regelui, ca lucru care ar dezlega totul. La 5 se întorc miniştrii. Probabil vor veni să mă vadă. Mă vor aviza ce este cu plecarea mea.

— Vizita Arhiepiscopului, care vine să-mi mulţumească pentru copia de memorand ce i-am dat, şi pe care l-a găsit admirabil.

— La 6 ore se hotărăşte plecarea mea; într-o conversaţie finală ce am la acea oră cu *Kühllmann,* el se rezumă: Dobrogea este o consecinţă absolută «des rouages de nos alliances[8]». El însă va reclama Constanţa şi linia pentru Germani, nu pentru a le păstra, dar pentru a avea posibilitatea să limpezească chestiunile lor de graniţă aiurea. (Presupun Cavala şi Grecia). Însă portul, despărţit de oraş, împreună cu linia, se vor păstra în comun cu România participantă; «România va fi şi pentru noi cea mai bună păzitoare». Pentru linia munţilor «faceţi o contra-propunere cuminte, pe care un arbitru imparţial să o poată găsi acceptabilă. Mie nu mi s-a spus niciodată că ar fi vorba de altceva decât de o rectificare strategică. S-a cerut 200 la sută». — Despre Rege este mai bine să rămână şi dacă din cauza tratatului «il s'effondre, tant mieux». Păstraţi-l. — Plecarea lui Take Ionescu şi a Brătienilor ar fi absolut de dorit; li se poate acorda trecerea fără carantină. Nu îmi dă povaţă, dar până la pace zice că ar fi bine să nu intru «în corabia aceasta». Plec cu Bărbătescu la 7 jum. Mi se dă un vagon salon. Până la Focşani, unde ne aşteaptă automobile militare spre a ne conduce la Pădureni, de unde reluăm un tren special. Mitilineu vine să ne ia, gara Focşani; la Mărăşeşti trecem în liniile române. 24 km.; noaptea; frig

8 funcţionarea alianţelor noastre (fr.) (N.cor.)

simţitor.

12 Martie. — De la gară sunt condus la *Rege.* Regele este instalat în localul Creditului Funciar. Regina cu familia regală la Corpul de Armată. — Regele obosit şi tras la faţă. Stăm împreună de la 11 la 1; revin la palat la 7 seara.

După ce am expus Regelui că procedeele aliaţilor sunt aspre fiindcă nu inspiră încredere: 1) pentru că se mai crede în influenţa lui Brătianu; 2) pentru că se tem de influenţa engleză a Reginei Maria, – Regele afirmă în ceea ce priveşte pe Brătianu, că este absolut exclus; nu răspunde nimic în privinţa Reginei. — Trebuie, afirm eu, să mergem cu toată inima la puterile centrale. — Regele: Trebuie să înţeleagă că nu pot deodată să fac volte-face; dar se va face, se va face... Eu: Pot repeta acest angajament? – Regele repetă că se va face.

Prima întrebare: De ce n-am venit până acum? – Descurcăm ce s-a petrecut, de ce eram aşteptat de 7 zile şi de ce Mircescu avea aerul de a-mi cere o mare concesiune. Regele ceruse miniştrilor săi să viu la Iaşi, iar Argetoianu, când m-a întrebat la 7 Martie «dacă vreau să văd pe Rege», nu a îndeplinit misiunea precisă ce i se dăduse. Guvernul Averescu a voit să suprime această consultaţie. Regele s-a plâns că nu este ascultat.

Regele îmi cere limpede să iau guvernul şi pune o insistenţă deosebită. Cer eventual, şi numai dacă obţin concesiuni de la aliaţi, dizolvarea, suspendarea inamovibilităţii poliţiei, administraţiei şi a justiţiei; precizarea răspunderilor. — Răspuns afirmativ la primele puncte; pentru răspunderi «să restabilim ordinea şi pe urmă şi răspunderile».

Despre guvernul Averescu, părea mai mult favorabil pentru general.

Vina cea mare era că suntem prea slabi reprezentaţi la conferinţă. — După masă schimbare la faţă. Generalul şi-a constituit un cabinet civil şi militar. — Iar eu «nu am un cabinet militar». Generalul s-a ales prezident al partidului muncii. Scurt, când am oferit să fac parte în cabinet şi generalului, mi s-a răspuns: *nu!*

Se zice că este o rancună a Reginei; alţii, o mişcare generală a liberalilor în contra cărora luase poziţie Averescu; poate chiar şi o concesie făcută diplomaţilor Antantei, care nu-l scot pe Averescu din epitetul de trădător. — Caracteristic, sau obrăznicie: Fasciotti la 9 seara s-a dus la palat să se plângă de un interview al meu, «mult prea cald pentru Germani şi Austriaci».

Aflu de la Costică Garoflid că el s-a retras, motivat, după o lămurire ce a voit să aibă în consiliul de miniştri, el susţinând că trebuie o pace în plin, cu absolută reconciliaţiune, – Averescu, din contra, o pace oricare cu perspective rămase deschise către foştii aliaţi. Asupra acestui punct am spus Regelui convingerea Vienei că Antanta, mulţumită că scapă de ghiarele din Orient, nu-şi va mai complica situaţia cu speranţele române.

Regele îmi spune că azi Averescu a demisionat şi că i-a primit demisia. Am declarat Regelui că, în principiu, sunt la ordinele lui, dar nu pot răspunde afirmativ până ce nu voi conferi cu partidul şi cu aliaţii. Convenim că se va zice că nu ne-am înţeles; am şi declarat în acel interview că Averescu trebuia să încheie pacea.

— În Iaşi circulaţie multă; lumea încă terorizată; aflu de isprava Reginei, care a recondus la gară pe ofiţerii francezi plecaţi spre Odessa şi s-a îmbrăţişat cu Berthelot: «Vous n-avez pas pu me dohner la Légion d'honneur, mais vous pouvez me donner l'accolade![9]» – Mai aflu că, cu ologi din spitale, cu prinţesele noastre la spatele lor, nişte cuconiţe, Jeanne Filipescu, fiica lui M. Cantacuzino, d-ra Sturdza, Marioara Ventura care ţinea discursuri, s-a manifestat la palat şi s-a cerut continuarea războiului, iar familia regală a târât pe balcon pe Rege, care s-a mulţumit a zice: «Să aveţi încredere în mine!»

Mai aflu că la ultimul *Consiliu de Coroană,* 2 Martie probabil, când s-a decis acceptarea punctelor din preliminarii, Brătianu, care de la Noiembrie se arăta pacifist şi care recomandase pe Averescu cu programul hotărât de a

9 N-aţi putut să-mi daţi Legiunea de onoare, dar puteţi să mă îmbrăţişaţi! (fr.) (N.cor.)

încheia pacea, a declarat propunerile inacceptabile; tot asemenea Prinţul Carol, deodată războinic, s-a declarat în numele mamei sale şi al familiei regale, partizan al războiului până la capăt. Averescu a demisionat, dar Brătianu nu a voit să ia răspunderea situaţiei «deoarece nu este unanimitate» şi Regele a respins demisia lui Averescu. Aşa s-au iscălit preliminariile.

13 Martie. — Călătorie de întoarcere. Tot lungul drumului presărat cu depozite de material lăsat de Ruşi.. Parcursul Pădureni-Focşani, pe linia de bătaie de la Mărăşeşti, de o rară tristeţe. Totul este distrus. Găurile din pământ, netezirea locurilor unde au fost case, pomi suciţi şi retezaţi, totul atestă violenţa luptei. Vizitez tranşeele. Unele sunt la 40 metri de cele germane. Ai noştri se băteau mai voioşi cu grenade. Puşca Manlicher le plăcea; Lebelul nu. Aceste informaţiuni mi le dă maiorul comandant al sectorului.

14 Martie. — Toţi mă întind din toate părţile. Fireşte.

La 4 ore convoc pe Arion, Mehedinţi, Th. Rosetti, Grigore Cantacuzino şi general Hârjeu. Corteanu protocolează şedinţa. Concluzie: acceptăm să facem guvernul şi să iscălim pacea, dacă se fac concesiuni asupra graniţei de munte, promisiuni că se va ridica administraţia militară şi că nu mi se vor pune piedici pentru Basarabia.

— La 5, jum. la *Kühlmann.* Rece, când îi comunic: deciziile Regelui; mă împinge să nu iau puterea; i-ar fi surâs o situaţie extremă, care ar fi adus abdicarea Regelui; ce garanţii are el în contra lui Brătianu şi a Reginei? (Cunoştea incidentele de la Iaşi şi era foarte iritat).

La condiţiile ce pun înainte, spune că va fi foarte greu cu Militär-Verwaltung, deoarece sunt ordine de sus..

Îl rog să nu fie din nou muncit de ideia de a alunga pe Rege: ar fi cel mai rău exemplu astăzi. Vom trata mâine chestiunea în trei cu Czernin. Notez că scrisesem să ne vedem «de plano» în trei, iar el îmi trimisese pe Hoetsch să-mi spună verbal ca să avem o primă întrevedere numai noi doi.

— La 7 sunt la Czernin, Mai primitor; tot încordat în

contra Reginei. Pare sedus de înlesnirile ce poate aduce în rezolvarea chestiunilor un guvern Marghiloman. Doreşte ca ţara să fie cât mai repede în drepturile ei. Admite pentru mâine 10 jum. ore conferinţa în trei.

15 Martie. — *Conferinţă cu cei doi miniştri.* Czernin începe cu declaraţia că termenul de armistiţiu nu poate fi prelungit pentru motive militare şi că totul trebuie sfârşit până Marţi. Iau act, deşi ştiu că este imposibil. Pun cele două chestiuni prejudiciale oricărei acceptări din partea mea: 1) Care va fi regimul ţării ocupate? 2) Ce concesiuni mi se fac pe frontiera ungară?

Asupra primei chestiuni Kühlmann spune că nu e de competenţa lui absolută; menţinerea lui Militär-Verwaltung e de mult decisă de Marele Cartier. El formează un bloc. — Arăt imposibilitatea de guvernare şi luării răspunderii pentru întoarcerea ţării la vechea ei politică. Întreb: Aţi prevenit pe ceilalţi delegaţi? — Kühlmann: Ei n-au pus întrebarea. — Eu: Fiindcă desigur nu trece prin capul nimănui ca după pace o ţară să nu-şi reia suveranitatea. — Convenim pentru o conferinţă la O.K.M. cu generalul Hell. Anunţ că voi lua cu mine şi pe Arion.

Asupra chestiunii frontierei, Czernin aşteaptă contra – propunerea românească; o va examina cu bunăvoinţă, *dar numai ca deferenţă pentru mine.* Oricărui altuia nu-i va face nicio concesiune.

11 jum. conferinţă la generalul Hell; cei doi miniştri, – deşi Czernin nu trebuia să fie, – Arion şi cu mine. Czernin a fost de mare ajutor. Începând, *Hell* a declarat că regimul de ocupaţiune nu putea să înceteze până la pacea generală. Arion protestează şi dă şi el falsul argument personal, întrebuinţat de Argetoianu şi Averescu la prima lor atingere cu Kühlmann «ne vom pierde tot creditul». — Declar că nu pot guverna cu o ţară tăiată în două şi explic cu căldură că îmi pare rău că nu se înţelege de câtă importanţă este pentru popoare o pace încheiată, nu cu ţări haotice ca Finlanda şi Rusia, dar cu un Stat constituit cu un Rege, guvern şi Parlament. Braţele se vor încrucişa, se va suferi orice pace, dar atunci tot poporul îşi va întoarce ochii spre

Franţa şi Englitera. Argumentul prinde şi Czernin intervine.

Redactez sub dictarea lui Czernin: «Contele Czernin» speră că lucrarea în comun va putea aduce un rezultat care să satisfacă ambele ţări». — Kühlmann adoptă aceeaşi părere şi declară, şi mai bine, că împărtăşeşte punctul meu de vedere.

Pun o chestiune asupra dreptului de numiri: Kühlmann găseşte că pentru aceasta nu-i nicio greutate; Hell, consultat, răspunde: «De sigur, noi nu cunoaştem pe cei care sunt numiţi».

Ieşim posomorâţi. Czernin mă ia de o parte: «Aveţi încredere şi curaj». — Pe stradă Arion declară că nu putem primi.

— Imediat după prânz *Czernin* vine la mine şi-mi spune să nu pierd curajul; ia această afacere pe seama sa; a şi înştiinţat pe Împărat şi e sigur că va obţine, la Kreuznach, încetarea Verwaltungului. — (Dimineaţa agentul Eidinger, care e trimis la Kiev, îmi spusese că Austria voia să ne scape de mâna germană).

În urma asigurărilor date reiau lucrul şi chem pe Arion ca să-l îmbărbătez. Redactez o scrisoare lui Kühlmann cuprinzând zece paragrafe cu formularea punctelor principale ale concesiunilor ce cer.

Colonelul Mircescu a fost între timp chemat de Czernin, care l-a însărcinat să spună Regelui, că în interesul tronului aliaţii cereau ca d-nul Brătianu cu fratele său Vintilă să părăsească ţara.

Studiez cu Mircescu concesiunile ce se pot acorda pe graniţă şi-l rog să aducă pe generalul Lupescu.

La 6 ne întâlnim la Czernin pentru a conferi cu Hranilovici şi consilierul technic von Gratz. Prima întâlnire e violentă. Hranilovici întreabă pe Lupescu dacă îşi bate joc de el. Lupta e mare. Salvez personal Severinul, – cu condiţie de a închiria Arsenalul (pe care era să-l închidem) – o parte din Valea Trotuşului cu Ocna. Lupescu înseamnă alte concesiuni şi se convine că din cealaltă parte se va face o contrapropunere. S-a câştigat mult teren.

Am aflat că Czernin certase pe ai lui, din cauza exagerării.

La 7 jum. soseşte Kühlmann, destul de ironic: «La câţi la sută aţi ajuns?»

Czernin repetă lui Lupescu declaraţiunea că aceste concesiuni le face lui Marghiloman *singur* şi că ele nu îl leagă de niciun alt guvern.

16 Martie. — Vorbesc lui Stere pentru a-l face să înţeleagă că trebuie să intre în cabinet; răspunsul său îl rezervă pentru ora 5.

Germanii şi Austriaeii sunt adevărat susceptibili unii faţă de alţii. Von *Kühlmann* mă roagă să trec pe la el şi-l găsesc cu scrisoarea mea în mână. Îmi spune că personal el acordă toate punctele; cu rezervă asupra ofiţerilor de legătură şi dreptul de rechiziţie acordat. Dar jurnalele din Viena prezintă guvernul Marghiloman ca «austriac» şi aceasta va produce mişcare în Germania. — Nevăzând niciun gazetar, nu sunt responsabil de nimic, – e afacerea contelui Czernin, – care nu mi se pare că guvernează presa –, să se explice cu el.

La *12* jum. Hranilovici aduce noul traseu. Mult mai moderat. La Sinaia nu ni s-a lăsat Buştenii, dar se grăbesc să spuie că nu e un punct esenţial. Cum nu mă declar gata să examinez şi să dau răspuns, consilierul Gratz ia harta sub pretextul că e o lucrare de prezentat la doi miniştri unguri la 4 ore. Trebuia să am hârtiile la 6 ore şi nu mi-au fost trimise.

Cei doi delegaţi repetă că în afară de un guvern Marghiloman, Austria nu e legată de ultimul traseu1 acordat.

Contele Rex îmi comunică că pot să consider ca sigur, după înţelegere între Kühlmann şi Czernin, că armistiţiul va fi prelungit cu trei zile.

Cu Papiniu, Burghele şi Arion studiam condiţiile economice: sărate, dar acceptabile. Petrolul român în suspensiune. Sub forma de a lua pe socoteala noastră emisiunea Băncii Generale, – a cărei cifră rămâne nedeterminată, – Papiniu vorbeşte de un miliard – ni se pune în socoteală preţul grâului luat în timpul iernii 1916 şi tot anul 1917. E răspunsul la ceea ce le estorcasem în 1915.

Avut la dejun pe ministrul baron de Mittag, generalul

Hranilovici, contelo F. Colloredo-Mannsfeld, Ledebur, Auersperg, Arion şi Tzigara.

18 Martie. — Iaşi. — La gară prieteni, ofiţeri, atâta lume cât permite starea de asediu. Colonelul Mircescu vrea să mă ducă spre un salon, dacă voiesc să vorbesc cu d-nii care mă aşteaptă. Intrăm destul de misterios în infirmeria gării, patru împreună cu Săulescu şi Meissner, care mă roagă să văd încă dacă n-ar fi mai bine să nu primesc, etc. — *Spun lămurit că am primit tot, că e o datorie de îndeplinit către ţară şi cum am cea mai bună pace ce se poate obţine, merg înainte.*

Linişesc pe cei emoţionaţi şi împreună cu generalul *Lupescu* ne ducem la Palat. Fac să treacă întâi Lupescu; el aduce o scrisoare pe care Czernin i-a scris-o spre a declara, – trimiţându-i traseul frontierei Transilvaniei, – *că sunt concesiuni pe care le face numai şi numai guvernului Marghiloman şi care nu-l leagă de niciun alt guvern.*

La Palat, *Mircescu* îmi spune că Brătianu ar consimţi să plece, dacă se cere în scris. Mai mult, el crede că Regina va pleca să vadă pe mama sa: – «o să o apuce un dor neaşteptat». — El negociază. În toate cazurile, în menajul regesc sunt oarecari deosebiri de păreri, adaugă el.

La Rege. Tot trist, cu faţa obosită. Expun Regelui ceea ce am putut să capăt şi dinspre partea ocupaţiei, şi din partea frontierei. Regele nu cunoaşte nimic din condiţiile economice şi îi expun cererile privitoare la petrol. Vorbim şi de jocul diferit: al Austriei care vrea să susţie coroana, al Germaniei care îşi roade frâul în această chestiune. — Cât despre Basarabia, Regele e acel care a inpirat politica de a ne preface că nu o voim. Nu trebuie ca gândul unei compensaţii să fie exprimat undeva. Nu mi se pare nici că lucrurile vor merge singure cu cei din Basarabia. Avem emisari pretutindeni; chiar la palat se găseşte un anume Schuller, ovrei bogat din Bacău, întrebuinţat pe lângă israeliţi. În toată afacerea o uşurinţă de neînţeles.

Ajungem la programul pe care îl recapitulez: dizolvarea imediată, care va aduce o a doua dizolvare pentru Constituantă. Regele cere să nu fie părăsite reformele, «care

sunt opera sa». — Răspund că aşa este programul meu comunicat Germanilor şi primit. Arăt că mai este de revizuit încă Regenţa, Presa. — Aprobat. — Suspendarea inamovibilităţei funcţiunilor administrative. Admis.

Suspendarea inamovibilităţei magistraţilor: 1) pentru a elimina oameni ca un Eftimie Antonescu; 2) a repune la loc pe cei înaintaţi pe nedrept; 3) a face reducerile necesare într-un personal prea numeros. — Regele pare a arăta o ezitare; las chestiunea în suspensie.

Ajung la chestiunea Brătianu. Regele: «Cum pot să-i cer să plece? De când a părăsit puterea nici nu l-am văzut!» – Eu: Este ceeace am spus şi eu, căci nu avem lege de exil. Dar trebuie să previn pe M.V. că trebuie să iau faţă de aliaţi angajamentul că, dacă d-nul Brătianu nu pleacă, voi fi silit să-l pun în judecata Camerei. Atunci nu aş mai avea opunere din partea Coroanei. Este o condiţie pentru mine ca să iau puterea. — Nu întâmpin obieciţuni.

După amiazi am recapitulat acest punct al programului.

Ajungem la compunerea ministerului. Împotriva oricărei aşteptări, Regele face o excelentă primire numelui lui Hârjeu. Dar obiecţiune formală contra lui Gr. Cantacuzino, împotriva căruia mai arătase opoziţiune într-o telegramă lui Lupescu; dar e prea târziu, fiind legat deja faţă de Cantacuzino. Regele vorbeşte de «Minerva», de 2 şi jum. milioane câştigate trecând de la francofilie la germanofilie etc. Pune o insistenţă specială. — Trebuie să revăd pe Rege la 4 ore şi rog pe M.S. să se gândească la obiecţiunile ce prezint pentru suspendarea magistraturii.

De-abia întors, Mitilineu, Meisner, mulţi alţi încă, protestând contra numirii lui Gr. Cantacuzino; e o revoltă generală. Mă hotărăsc să o contramandez la Bucureşti prin Arion.

— La 4 ore anunţ pe Rege că suspend această numire. (Regele propusese ca să fie mai târziu). Deodată nu mai face nicio obiecţie la făgăduiala suspendării inamovibilităţii. După aceea multă vorbă, inutilă. Mai ales satisfacţie de a fi scăpat de un vis rău. — Vreau să plec, dar sunt reţinut ca să mi se arate decoraţii create de Regina... etc.

Numirea mea este făcută şi apare îndată în «Monitor».

19 Martie. — Miniştrii din Bucureşti sosesc. Arion apucat de o criză: petrolurile, pe care nu poate să le iscălească; se reiau condiţiile ocupării şi el nu poate să primească; apoi Basarabia, etc. Mă cam supăr; fapt este că la trei zile după acceptarea de către Kühlmann, a reveni asupra unei chestiuni regulate, e un procedeu care dă de gândit. Dar suntem oare liberi să reflectăm!...

— La 2 ore prestarea jurământului. *Regele* ţine o cuvântare în care recunoaşte tot preţul sacrificiului ce ne este impus.

— La 5 ore mă primeşte *Regina.* Foarte mişcată, cu ochii în lacrimi, îmi spune că e tulburată revăzând în triste momente persoane pe care nu le-a văzut de mult. — Îi reamintesc că am cerut pacea înainte de ocuparea Bucureştiului. — Prăbuşirea Rusiei! Ce tragică nenorocire! Încetarea trimiterilor surorii sale şi niciun raport cu ea de acum înainte. — Spun: Pacea e grea, foarte grea. — Regina, cu un fulger în ochi şi pumnul ridicat: Setea de revanşă se va întări şi mai mult. — Eu: Chiar de aş zdrobi iluzii scumpe, M.V. trebuie să ştie că pentru noi s-a sfârşit; Antanta are destule griji pentru ca să fie mulţumită de sfârşitul aventurii orientale. — Se vorbeşte de caritate, doamne care s-au devotat: Regina vrea să le trimeată decoraţia sa. — Audienţa nu prea a avut înfăţişarea să se resimtă prea mult de trecut...

— Redactez comunicatul.

20 Martie. — Cu Prezan şi generalul Hârjeu ne ocupăm de Basarabia. Sfatul ţării, după ce deposedase pe proprietari, s-a întors la sentimente mai puţin spoliatoare şi a fixat regule de lucru, care nu lasă însă marilor proprietari mijloace ca să-şi cultive moşiile. În ajun, proprietarii primiţi de Rege şi de mine: ei propun să se supună legii româneşti votată la Iaşi. Decidem că, fără să ne amestecăm în regularea certurilor asupra proprietăţii, se vor da trupe şi cai marilor proprietari pentru ca pământurile să nu rămână necultivate.

— 10 ore revăd pe M.S. Convorbire lungă fără importanţă.

Vorbind de Regina: «E încă foarte exaltată». — Insinuez că o călătorie i-ar face bine. Mircescu îmi spusese în ajun că era vorba de o plecare la mama Reginei. Toţi cei dimprejur «ultra emballés» pentru Francezi. De altfel Charles Lahovari şi Mitilineu îmi spun că pe când ofiţerii englezi şi americani şi-au dat proviziunile lor Crucii Roşii, Francezii au vândut tot, cu preţuri mari, chiar cel mai mic pachet de chocolată.

— Parlamentarii arestaţi la Odessa de oamenii lui Rakowski au fost luaţi la aproprierea trupelor germane şi transportaţi la Sevastopol. Scrisoare de la Cerbacev prin care îmi comunică că are multe greutăţi privitor la demobilizarea sa şi mă întreabă în mod formal dacă poate conta pe ajutorul guvernului meu. — Răspund că nimic nu va fi schimbat din deciziile luate înainte.

Examinat situaţiunea financiară. Şeful comptabilităţii, Anghelescu, mi-o rezumă astfel: venituri, *pe lună,* 8.000.000 (opt milioane); cheltuieli, *pe zi,* opt milioane. Avem încă la bancă un sold din împrumutul de 90.000.000. Găsesc trate, de la legaţiunea engleză, cea mai mare parte de la guvernele francez şi englez, cam pentru 45.000.000. Contez pe această rezervă ca să constitui baza unui nou împrumut la Bancă. Era convenţie cu aliaţii ca să se primească începând de la Decembrie 1917, câte 50.000.000 franci pe lună, însă la 1 Februarie ni se datora: Franţa 41.000.000 şi jumătate franci, Englitera 140.000 livre st. şi Statele Unite 5.000.000 dolari! Sunt hotărât să nu cer nimic din aceşti bani.

21 Martie. — Întors la Bucureşti la ora 2. De-a lungul drumului coloane de demobilizaţi pe jos; bietele femei stau la marginea satului aşteptând ceasuri şi ceasuri...

— Văd pe *Kühlmann,* pe care îl pun la curent şi care îşi păstrează un dinte contra Dinastiei. Mai puţină insistenţă ca altădată în ce priveşte plecarea silită a lui Brătianu.

Vizitez de asemenea pe *Czernin,* de la care o scrisoare mă aştepta acasă. El mă felicită, dar îmi spune că concesiunile sale în chestiunea graniţelor nu pot depăşi ceea ce Hranilovici indicase experţilor noştri. De altfel Lupescu şi Mircescu (înaintat general) sunt foarte neliniştiţi: deoparte refuzul lămurit al lui Czernin, de altă parte încurajarea

excesivă a lui Hell şi a tuturor ofiţerilor să nu se lase, căci vor sili pe Austriaci să cedeze, şi mai ales tulburare din cauza lui Arion, care umple cerul de declaraţiuni că nu poate semna, că se retrage... Îi liniştesc, înştiinţându-i că am o împuternicire care îmi permite să mă substitui lui.

În cursul zilei conferinţă cu Hranilovci şi von Gratz care îmi arată traseul lor, dar ne lăsându-mi harta sub motiv că mai au să vorbească cu doi miniştri unguri. Trebuie să mi se comunice harta la 6 ore; n-am avut-o de cât a doua zi la 10. Ei *îmi* concedase băile Slănic şi o rază în jurul Buştenilor.

Marea ofensivă pe frontul apusean a început. Austriacii au dat artileria lor. Luptele încep în stil mare.

22 Martie. — Zi întunecată.

Dimineaţa sosesc *experţii* noştri pe care îi trimisesem la Hranilovici cu o scrisoare, prin care insinuam că s-ar putea vorbi în trei cu o autoritate supremă militară pentru arbitraj.

Apăs asupra punctului că luarea bazinului Lotrului e o curată afacere comercială pentru o societate din Budapesta.

Experţii noştri – Lupescu şi Mircescu – căci nu ştiam de prezenţa lui Coandă – n-au putut obţine nimic. Când au vorbit de arbitraj (nu ştiu dacă au pronunţat numele lui Mackensen), Hranilovici a răspuns cu semeţie că nu recunoaşte pe nimeni deasupra marelui lor Cartier. Generalilor noştri li s-a părut că ruptura e gata. Au pronunţat acest cuvânt. Şi Arion îmi tot spunea că Mareşalul a autorizat ca numele lui să fie pus înainte...

— Seara, la 8, primesc de la Czernin o scrisoare *oficială,* de mâna lui, prin care îmi notifică că nu va mai ceda nimic *şi că războiul va continua.* Trimit pe Mircescu să arate scrisoare lui Kühlmann, pe care nu-l găseşte; dar pe la 9 ore i-o arată lui Hell.

— Ţinem două şedinţe, una de la 10 jum. la 1 şi alta de la 4–7, la *Kühlmann.* Arion şi cu mine. De partea cealaltă E.S. Kriege, conducătorul jocului, tare ca stânca, chiţibuşar, prevăzător, memorie grozavă; generalul Hell binevoitor; căp. Dechert, ajutorul lui Weltzer, şi Horstmann. Istorii noi, necomunicate, eu studiind cu totul un alt proiect în timpul călătoriei mele de întoarcere; Arion rău dispus şi mereu gata

să se retragă. Discuţiune aprinsă, uneori prea vie. Toată lupta e pentru regimul teritoriului ocupat şi pentru dreptul de rechiziţie. Ne retragem puţin satisfăcuţi. Kühlmann foarte puţin interesat şi neintervenind decât în favoarea noastră. Acest lucru mărea necazul lui Kriege. Smulg în sfârşit principiul ca să-mi fac numirile cu totul independent de semnătura tratatului.

Când mă întorc zdrobit, cad pe neaşteptate pe chestiunea Czernin.

23 Martie. — Prima mea grijă este să scriu lui Czernin o scrisoare prietenească. Fac apel la el împotriva experţilor săi şi stabilesc principiul că în preliminarii nu s-a semnat decât *o rectificare de frontieră, iar nu o strămutare a întregii frontiere.*

Pe la 10, d. De *Kühlmann* vine sa mă vadă: «Trebuie să vă înţelegeţi cu Czernin (mi-o repetă de două ori). Nu propuneţi arbitragiul Mareşalului, căci va fi rău şi nu voim ca Germania să aibă Ungaria pe braţe». — Plecând adaugă: «N-ar trebui ca d-nul Arion, să fie aşa de puţin împăciuitor. Au atins punctul delicat...»

Fac contra-propunerile mele; Tzigara redactează în nemţeşte. Sunt cam în întârziere din această cauză şi conferinţa trebuie să reînceapă la 3 ore. La dejun, luând pe Coloredo şi Ledebur, îl întreb la ieşire: Czernin s-a supărat degeaba; cum se poate, spre pildă, să se susţie frontiera Sinaia? Colloredo îmi lasă să înţeleg că pentru Sinaia voi avea satisfacţie.

Trecând să iau pe *Arion,* îl pun în curent cu demersul lui Kühlmann care sprijină pe Czernin; din nou fără să ştie de ce evorba, îmi spune: «E mai bine să nu facem Pace». — Eu: Şi pe urmă? — *Arion: Vor năvăli în Moldova şi o să câştigăm, scăpându-ne de Rege. — Eu: Credeam că cu prilejul jurământului asiguraseşi cu multă căldură, pe Rege de credinţa ta... Bagă de seamă, văd influenţa fiului tău; cunosc antidinasticismul şi carpismul lui. Dar nu pot să siluesc conştiinţa ta; poţi să mergi atât de departe cât îţi permite conştiinţa; dacă te opreşti, îţi voi lua locul şi voi merge singur înainte; m-am închinat scăpării ţării şi nu voi da*

înapoi». — N-am vorbit degeaba: a devenit mai cuminte.

— La conferinţă am obţinut câteva concesiuni. Dar asupra art. 7 din cap: evacuarea teritoriului, luptă înverşunată la care se uneşte Hell: pentru strângerea recoltei 1918, lemnul, petrolul, etc. Vor să aibă dreptul de rechiziţie directă. Declară că dacă sunt silit, voi continua şi voi semna pacea, dar a doua zi voi trage, în ceea ce mă priveşte, consecinţele. — Mare emoţie; consultare; amânat pentru mâine.

Arion a prezentat la dezbatere un ordin al generalului din Teleorman, care rechiziţionează tot porumbul rămas, afară de sămânţă 500 gr. (!) pe zi de locuitor şi aceasta numai până la 1 August! Ce va mânca ţăranul până la noua recoltă?

— O depeşă de la colonelul *Boyle,* faimosul Canadian care s-a făcut îngerul protector al Românilor luaţi ca zălog de bolşevici, îmi comunică, că a obţinut libertatea lor şi că i-a adus înapoi la Odessa.

— Convenţia pentru schimbul prizonierilor s-a încheiat. Germanii şi Austriacii foarte binevoitori. Bulgarii fac şantaj: Nu vor să le dea drumul (n-avem nimic de schimbat cu ei), decât dacă se permite Bulgarilor din Bolgrad să le dea 11.000 tone de cereale.

— La ora 9 seara scrisoare de la Hranilovici pentru reluarea tratativelor, cu o frază exprimând speranţa că ne vom putea înţelege. În sfârşit!

— Veştile de pe frontul francez, îmi comunică Horstmann, sunt foarte bune pentru Germani: pe o lărgime de 70 km. şi pe o adâncime de 5, ei au cucerit liniile; 30.000 prizonieri, 400 tunuri. Hell a primit în şedinţă veşti îmbucurătoare, judecând după faţa lui.

24 Martie. — Experţii noştri, afară de Coandă, se duc la Hranilovici cu instrucţiile mele, în timp ce mă duc la Czernin. Trebuie să notez că Mircescu fusese înştiinţat confidenţial degeneralul Hell că trebuie să ne înţelegem, deoarece Czernin se plânsese că, nefiind susţinut de Germani, el n-avea decât să se retragă.

Czernin mă primeşte ca pe un camarad: «Înţelegi, scumpul meu Alexandru, poziţia mea. Am ordine precise. Pot să-mi dau demisia, dar e tot ce pot face. Hotărăşte condiţiile.

Voi spune îndată da sau nu, dar ceea ce generalii voştri cer, nu e posibil. — Nu uitaţi că trebuie să am puterea să vă scap de ocupaţia germană». — Însemnăm cu creionul: 1) Vest Severin pe creastă; 2) Bazinul Lotrului. El: Va fi pe din două; 3) Sinaia Nord de Azuga; 4) Slănic prin Hârja. — Acord complet, afară de numărul 4 ad referendum.

El e neliniştit de spiritul de la Iaşi şi de ceea ce se petrece în jurul Reginei. A scăpat pe Rege şi ar vrea ca aceasta să nu fie o greşeală politică.

În sfârşit îmi propune să cumpere din artileria noastră; pune preţ pe ea. Declar că nu pot decide înainte de a fi văzut pe Rege. Caut să câştig timp. Ar fi un gest militar care ne-ar da poate libertatea de acţiune în Basarabia, aşa cum o propunea Czernin înainte de călătoria mea a doua la Iaşi.

Kühlmann, care făgăduise să vie înainte de 10 jum., n-a venit. Mărturisesc că sunt mulţumit de aceasta.

Czernin îmi spune că acum o săptămână, Clemenceau a cerut la Viena condiţiile păcii; după înţelegere cu Berlinul, Czernin a răspuns: pentru Franţa statu-quo dinainte de război. Clemenceau a refuzat. Czernin consideră aceasta ca o nebunie. De aici porneşte ofensiva: va costa un milion de oameni din ambele părţi.

— La ora 11, convocat fiind de Praschma, merg la «Wirtschaftsverband». Ca Români: Lupu Kostaki, P. Theodoru şi Antipa. *Praschma* explică, că populaţia ţării ocupate nu mai are hrană decât până la 31 Mai; că de la acea dată, trebuie să se caute să se importe din Basarabia. Vor trebui deci *10.000 vagoane* pentru două luni. — Înţeleg că sunt ordine să se ia tot, deşi Praschma pretinde că pur şi simplu nu s-a avut ceea ce se sperase după declaraţiile producătorilor. —Obiectez că nu ştiu ceea ce poate da Basarabia, din care sug şi Moldova şi Bulgaria, care ar vrea să scoată 1100 vagoane; că voi face anchetele şi voi lua măsurile necesare, dar că «Verwaltung» era datoare să păstreze în ţară ceea ce era necesar ţării. — Lupu şi Antipa declară că şi O.*K.M.* Şi *«Militär-Verwaltung»* declarase totdeauna formal, că alimentarea era asigurată până la recoltă. În urmă mi-a spus Lupu că această asigurare i-a fost

reînoită când i s-au explicat motivele pentru care s-a diminuat raţia de porumb de la 750 gr. la 500 gr. şi acea de făină la 300 gr.

— După amiază, *Ledebur,* tot om subţire, a venit să se scuze de modul prea brusc cu care comunicarea mi-a fost făcută. Ordinul de a mai asigura încă una mie de vagoane, l-a motivat: nu-l poate discuta. Dar este convins că ieşirea grânelor nu se va putea face cu uşurinţă, şi dacă se poate avea necesarul din Ucraina, nu se vor mai face aceste exportări. D. de Kriege mi-a afirmat şi el, că dacă Ucraina predă milionul de tone la care s-a angajat, o să ne lase în pace. *Trimit imediat generalului Hârjeu instrucţiile necesare ca să se sechestreze grâul din Basarabia şi să se facă un inventar.* (Scrisoare încredinţată maiorului Sc. Lahovary, curier).

— Înainte de ora 1 la *Kühlmann:* a aflat cu plăcere că ne-am înţeles, Czernin şi cu mine. «Am sosit, cum adeseori se întâmplă în viaţă, când logodnicii se înţeleseseră deja». Subţire cum este, mi-a prezentat pe specialistul lui, dr. Herz, căruia i-a dat instrucţii ca petrolul să fie discutat «en petit comité» cu el, şi mai ales tranşat cu cele mai mari menajări pentru interesele româneşti. Se va reduce *mai multe puncte la sută.* — Se nimereşte că tocmai în dimineaţa aceea scrisesem lui *Arion,* că Parlamentul pe care îl convocase, cu toţi Bărbuleştii şi Ştefăneştii din lume, nu putea ieşi la nimica practic. Mă duc la el la 2½ ca să-l pun în curent şi mai ales ca să-i spun că era imposibil de a face un contraproiect şi că trebuie să luăm ca bază de discuţie proiectul german. — Arion: Dar cine a vorbit vreo dată de contraproiect? — Or, ieri, în prezenţa mea, a comunicat el d-lui de Koerner – altă Excelenţă – că-i va trimite a doua zi contraproiectul.

— Primesc prin inginerul Eoiu raportul de la Odessa. Scriu noi instrucţiuni lui Hârjeu, neputând încă pleca.

— La ora 6, generalii se reîntorc buimăciţi. Arion îi chemase ca să le spună *să nu cedeze nimic.* Or, îi comunicasem peste zi concesiunile obţinute de mine şi se arătase încântat: «Ai obţinut Azuga? Dar asta este un mare

succes!».

Câteva minute mai târziu, Kriege, însoţit de Austriacul von Peters, îmi aduce protocolul cu articolele votate ieri. N-am câştig de cauză în chestia rechiziţiilor. Este anul marii crize pentru noi – zice Kriege –, trebuie să avem certitudinea că pentru 1918 tot ce ne revine din recoltă, va sosi la destinaţie. Chestia evreiască este formulată cu menajări, toată lumea este ahtiată să se termine. După Kriege, ofensiva a pătruns cu 20 km. de adâncime pe o lărgime de 90 km.

— Toată lumea este jignită de atitudinea ofiţerilor de rezervă şi de spiritul demobilizaţilor care se întorc. Ieri am văzut pe calea Victoriei un ofiţer dus pe umeri de nişte denbedei şi care saluta mulţimea cu gesturi mari.

— Tot *Arion.* Talaat Paşa a prânzit ieri la el. El i-a spus: «Aţi piendut Dobrogea. Este de neînlăturat.» – Şi Arion apune: «Atunci de ce Carp continuă să otrăvească publicul cu asigurarea că Dobrogea nu este pierdută?»

25 Martie. — După zvonurile recoltate mă aşteptam la retragerea lui Arion. Generalii, Mircescu mai ales, sunt zăpăciţi de sfaturile lui: «Nu semnaţi nimic – nu cedaţi deloc», atunci când de la O.K.M. venise înştiinţarea că nu mai era chip să se întindă coarda.

— *Arion* îmi face o vizită de dimineaţă; îmi vorbeşte de mai multe neajunsuri mărunte; recunoaşte şi el că d. de Koerner e foarte conciliant, şi astă seară, când i-am spus că am să iscălesc câteva protocoale gata, a oferit să nu mă lase singur. Şi când te gândeşti că el este cel mai calificat din partid! Acum pricep modul cum Brătianu îşi face guvernele!

— Ziua începe cu noi crize pentru fruntaria Transilvaniei. Fondul dezbaterii este: Cum Hranilovici cedase mai mult, după părerea lui, decât cele patru puncte stipulate cu Czernin, el vrea să ne reîntoarcem la traseul de ieri. Două vizite ale lui Mittag, dute-vino ale lui Hranilovici şi ale ajutorului său Kempel, alergături după experţii noştri, explicaţii şi tocmeli graţie cărora mai smulg Penteleul şi renunţarea lor la insulele din josul Severinului; la ora 7, semnăm traseul care va fi încorporat în tratat.

— În rezumat, în şedinţe succesive am scăpat: Severinul şi toată regiunea în apus de Gruia; valea Jiului la sud de Lainici; valea Oltului – Lotru la înălţimea Voinesei; toată regiunea Sinaiei până la nord de Azuga; munţii Buzăului; toată valea Trotuşului, Slănic şi Hârja... Cred că era imposibil de a face mai mult.

— Conversaţie cu *Kühlmann.* Tratez chestia Basarabiei: el promite mână liberă, dar să nu-i facem dificultăţi cu Ucraina. Constanţa va fi port-franc şi linia ferată a Nemţilor; pentru exploatarea portului, o societate germano-româno-bulgară cu majoritate pentru Germani. — Cer concesiunea silozurilor României. «Este de considerat – zice el, – şi s-ar putea să fie o sub-societate care să aibă silozurile». În fine anunţ că *se va face o rezervă* – de care nu cerem act – în ceea ce priveşte Dobrogea. — El: Pentru aceasta va trebui, *în ceea ce priveşte forma,* să vă înţelegeţi cu Kriege.

În cursul zilei, o scrisoare a lui Kühlmann îmi anunţă: *că cartierul general nu admite prelungirea armistiţiului, dacă printre actele de semnat diseară nu se află şi o declaraţie relativă la petrol.* Mă duc să arăt scrisoarea lui Arion. Punem o clauză, primită în principiu de delegaţi, că capitalul românesc va fi primit pentru 25% în toate afacerile.

Trebuie semnat ceva astă seară, nu este chip de a prelungi altminterea. — Mă reîntorc la Kriege pentru clauzele de adăugat la protocolul nostru. — Jandarmerie, poliţie, armată, finanţe independente în timpul ocupaţiei. — Trebuie să le admită. Ne explicăm asupra art. 20 care, după cererea mea, este limitat la 5 articole.

Mai vine să mă vadă pentru un articol 42 din tratatul politic dintre Germania şi România, chestiune foarte importantă şi nouă pentru mine. E 11 ore seara şi la 12 trebuie să fie semnat! Ne făgăduim să studiem mâine o altă redacţiune, dacă va fi nevoie.

Arion, pe care trebuia să mă duc să-l iau, îmi scrie că e bolnav, dar că mâine va iscăli.

— Mă duc singur la locuinţa lui Kühlmann (casa A. Florescu). Luminată à giorno. Sosesc exact la 11 ore jumătate, cum se stabilise. Eram singur; ei *toţi.* Czernin cu

Mittag, Hranilovici Kempel, un maior pe care nu-l cunosc, Kühlmann cu Schoen, von Hoetsch, Richthoffen, von Rosemberg, Kriege, von Koerner, general Hell, căpitan Decker, von Korner, ministru la Sofia, contele Obendorff, Horstmann. Generalul Tantiloff, secretari. Uniforme decoraţiuni smokinguri, un frac-Kühlmann, – redingote. Cinematografe şi aparate fotografice.

Puţin după miezul nopţii se iscăleşte monopolul petrolurilor: declaraţiuni de principiu: Czernin, Kiihl-manni şi cu mine.

Şi aşteptăm; textele nu sunt gata. E ora 1 şi jum. Kriege, care are responsabilitatea lucrurilor, se plimbă prin odaie. În sfârşit un automobil! Vestea proastă că piatra litografică s-a spart şi că se reîncepe. De altă parte o minune: plouă. Germanii, neliniştiţi în privinţa recoltei, sunt şi mai veseli ca mine.

Aşteptăm, aşteptăm mereu. Se vorbeşte de tunul care trage de la Soissons la 100 km. asupra Parisului. Se credea ieri că e o greşeală de tipar sau o exagerare. Dar se pare că minunatul tun există. În mod tehnic e bazat pe puţina densitate a aerului la înălţimea de 2000 metri de unde îşi descrie traectoria de cădere.

În sfârşit la 4 şi un sfert dimineaţa sosesc documentele şi iscălim... Czernin şi Kühlmann pleacă la vânătoare pe Dunăre; eu rămân încătuşat la lucrul de rob care reîncepe mâine la 9 ore. Ei sunt veseli. Cum aş vrea să fiu şi eu...

Talaat-Paşa vine la mine. Asigurare ca el nădăjdueşte încă, cum că chestiunea Dobrogei nu s-a sfârşit. «Paşte murgule...»

Ofensiva urmează victorioasă. Bapeaume, centrul rezistenţei, e luat. 46.000 prizioneri, mai mult de 500 tunuri.

27 Martie. — Chestiunea petrolului dă naştere la tot felul de complicaţii. Proiectele sunt făcute şi mereu refăcute, fără să mai luăm în seamă că în loc de un colaborator liniştit, orientat şi cunoscând materia, am în Arion un ajutor pe care toată lumea îl influenţează şi care vrea să se retragă în fiece minut. Azi dimineaţă am pierdut un ceas ca să-l pun pe calea cea bună. Mâine desigur voi reîncepe.

Potop de proiecte: Austriacii modifică pentru a treia oară propunerea de a lua în arendă şantierele de la Severin. De data aceasta ei cer o adevărata concesiune teritorială, pe malul Dunării, între graniţă şi Severin.

— Turcii aduc şi ei convenţii consulare şi comerciale: Reschad Hikmet Bey le introduce blajin, având grija să spuie că Turcia ne-ar vedea cu plăcere anexând Basarabia. E limpede: «donnant, donuant».

Ca culme a fericirii, comisia technică financiară are ca lumină numai pe Răducanu, care crede că discursurile sale sunt «ultima lex» a negocierilor noastre.

Regulăm cu străinii sau cu delegaţiunile noastre o mulţime de puncte foarte deosebite.

Conferinţă cu d. von *Kriege,* seara la 9 ore jum. După ce am stabilit definitiv textul protocolului privitor la regimul teritoriului şi examinat chestiuni financiare, precum depozitul de aur al Băncii Naţionale de 30 milioane, transformat în mărci, şi o cerere a Austriei de 35 milioane aur, vorbim de mai multe chestiuni.

El îmi spune: «Tratatul nostru politic va servi de model tuturor celorlalte tratate de încheiat. Cum aveţi Basarabia, să nu vă plângeţi. Mulţumiţi lui Dumnezeu că scăpaţi aşa uşor; pot să vă asigur că, urmând un proiect care se hotărâse, eraţi definitiv împărţiţi: Rusia avea Moldova, şi Austria România. Tezaurul Băncii era sa fie confiscat la Berlin. Eu m-am opus la aceasta din toate puterile; a fost pus numai sub sechestru. Comisiunea gurilor Dunărei va avea probabil administrarea liniei Cernavoda-Constanţa şi a portului. Pentru Franţa-condiţiile de pace, după victoria acum în curs, vor fi mai grele decât înainte de bătălie.

Îi vorbesc de condiţia bunurilor şi a persoanelor în teritoriile ocupate: «Dv. trebuie să vă gândiţi la aceasta», îmi răspunde el.

Ofensiva e grozavă. Germanii au înaintat cu 40 km. Noyon şi Albert sunt luate. Aproape 1000 tunuri. Şi acum a întreagă baterie de tunuri noi trag asupra Parisului la distanţă de 100 km.

— *Tzigara* ştie de la Dietz, care o ştie la rândul său de la

Kersandt şi de la Ielkmann, că Virgil Arion se ocupa cu ei de mijloacele de a mă opri să mă întorc în ţară, dacă aş fi plecat vara aceasta la Karlsbad.

28 Martie. — Prima grijă e să scriu lui Papiniu pentru proiectul privitor la condiţia provinciilor părăsite.

Ieri la 11 seara trimiterea proiectului petrolului. Azi dimineaţă d-nul de Koerner îmi trimite şi proiectul monopolului. Şi ar dori să aibă semnătura astă seară.

Scriu lui Koerner cum că bănuiesc că scrisoarea lui Hertz nu e retrasă; că monopolul rămâne în studiu şi că singura deosebire stă în faptul că noul proiect va servi ca sancţiune în caz de neînvoială. La 5 ore îmi răspunde că propunerea Hertz e retrasă. Scriu îndată lui Koerner ea să-i reamintesc că Hertz era însărcinatul lui de afaceri. În sfârşit, la 9 ore, Koerner îmi scrie că scrisoarea lui Hertz e menţinută cu un termen prescurtat; e prost lucru, dar avem timpul de a ne mai mişca.

Lucru extraordinar, Koerner îmi cere încă un dar pentru Împăratul: savanţii germani să fie autorizaţi să facă săpături în România!

29 Martie. — Ziuă fixată pentru semnătură. Cei doi miniştri vor să plece la 1 şi 30 pentru sărbătorile lor de Paşte. E vorba de petrol, de cereale, de învoiala specială cu Austria. Aceasta din urmă a fost bine studiată şi Papiniu mi-aduce textul câtorva concesiuni pe care delegaţii noştri le-au obţinut. Pentru cereale, Antipa face ce e mai bine; preţurile obţinute sunt foarte bune şi se speră încă o îmbunătăţire. Rămâne petrolul. Arion nu mişcă şi-mi scrie o scrisoare care nu-mi spune nimic. — Mă duc la Kühlmann, unde toată lumea era întrunită. Miniştri de Stat, excelenţe, generali, experţi: de toate. Sunt singur cu Corteanu, pe care l-am adus pentru controlul textelor. Mă duc chiar eu să aduc pe Arion, după ce am obţinut pentru studiul monopolului o prelungire de termen până la 1 Decembrie. De altfel, Koerner îmi declară în faţa lui Corteanu şi a d-rului Hertz că proiectul supus nouă va *fi desigur modificat, pe*ntru că avem noi înşine greutăţi. «Ştiţi că d. Stauss a plecat tocmai ca să lucreze contra proiectul». Dau toate aceste asigurări lui

Arion. Când suntem toţi întruniţi, d. de Koerner citeşte o redactare care mlădiază încă forma sancţiunii. Arion, care se zbate mereu, cu toate că Czernin şi Kühlmann au dat în persoană asigurarea că proiectul va fi modificat şi că interesele noastre vor fi aparate. Arion zice că: D-v. făgăduiţi, dar eu iscălesc. —La care Kühlmann răspunde: Uitaţi că aici nu încheiem o afacere, ci un tratat de pace. — În sfârşit, după ce propusese să semneze dacă clauza rămânea secretă, ca şi când acest lucru îi lua puterile, nu vrea să semneze şi pleacă. În româneşte i-am spus atunci, că aceasta rupe pur şi simplu solidaritatea ministerială; el mi-a răspuns că: deloc, el vrea să fie ministru, dar să nu aibă nicio neplăcere de pe urma acestei sarcini! — Iscălesc singur şi merg înainte ca şi când nimic nu s-ar fi petrecut.

Avusesem timp să-i spun lui Kühlmann: *Acum îmi lăsaţi mână liberă în Basarabia?* — Răspunde, surâzând, cu o mişcare a mâinii care vrea să zică: n-am nimic de zis contra.

Atunci vorbesc lui Czernin, oferindu-i faptul nou: să punem monitoarele noastre de pe Dunăre la dispoziţiunea amiralului Hopmann, care le ceruse pentru a coopera la Oceacov contra bolşevicilor. A fost încântat de această propunere. El ne pune apoi pe câteşi trei în conferinţă. Amândoi miniştrii consimt, dar Czernin mă roagă să aştept până ce va vorbi cu Împăratul şi-mi va telegrafia de la Viena.

Am rezervat**,** bine înţeles pentru a menaja Ucraina, Hotinul, unde Rutenii sunt în majoritate, «dacă convine Austriei să aibă acest colţ între Bucovina şi noi». Am respins pretenţiunea, aşa cum reieşea dintr-o notă dată de Kühlmann, de a avea ceva de-a lungnl Dunării unde neamul lor nu e reprezentat; Kühlmann cel dintâi spune: Dorim chiar să fie înlăturaţi de la litoralul Mării Negre. — Ne dăm mâna; mulţumesc eu căldură. Am luat act. Mi se promite tot concursul diplomaţiei lor.

La 1 şi 30, ei pleacă. Mergem la gară, Arion, Antipa, Corteanu şi cu mine.

30 Martie. — Convoc pe toţi delegaţii români ca să-şi coordoneze lucrul lor. Trebuie să isprăvim. Arion soseşte printre cei dintâi! După şedinţă îmi cere o scurtă

întrevedere. Corteanu îi spusese dimineaţă, însărcinat de mine, că nu se poate refuza semnătura şi în acelaşi timp rămâne în guvern. Atunci Costică, făcând aluzie la această convorbire, îmi spune fără supărare: «Dar lucrul nu e aşa de negru cum îl crezi. Ştiu că trebuie să semnez...» – Numai să ţie!

31 Martie. — Paştele catolic şi protestant. Lucrăm totuşi; şi Koerner, – nu sunt sigur dacă nu e Evreu, – e cel mai silitor. Văd pe rând pe comisari, pe delegaţi, şi Arion, care e printre ei, îmi spune «tratatul nostru nu e aşa de rău pe cât părea».

1 Aprilie. — Convocat Missir. Îi arăt fraza de la urma a capitolului amnistiei, care reintegrează pe ofiţerii condamnaţi: îmi spune cu naivitate că nu băgase de seamă acest lucru! Îi citesc de asemenea art. 32 care fără îndoială exclude de la amnistie pe simplii soldaţi: o recunoaşte! — Din fericire văd pe Horstmantn, care se însărcinează să transmită observaţiile mele la Berlin şi redactez o notă pe care o voi da la 5 ore. – D-l de *Gratz* mi-aduce la amiază o telegramă a lui Czernin pe care mi-o citeşte numai. Este cuvântul liberator pe care îl aşteptam. Czernin, îndărătnic cum este, telegrafiază că ar trebui un act mai decisiv decât trimiterea la Sevastopol a torpiloarelor noastre, de exemplu trimiterea unui batalion pe frontul sud-vest pentru a da impresiunea de ruptură cu Antanta, în schimbul cărora am avea concursul său în Basarabia. — Explic lui Gratz neputinţa morală a unui asemenea fapt; neeleganţa unui asemenea gest, ceea ce chiar Kühlmann recunoscuse. Adaug că a pune unităţi militare sub ordinele şefilor austro-germani era un fapt destul de caracteristic. De asemenea, faptul de a le vinde artilerie. — El: Acest fapt fi-va publicat? – Eu: De ce nu? – Grratz pare a susţine punctul meu de vedere. Mă lasă să înţeleg că crede că Czernin va renunţa de a face din aceasta o condiţie a aderării sale la proiectele mele asupra Basarabiei.

— Contele Praschma revine asupra cerealelor necesare. E un ordin peremptoriu şi grabnic al Cartierului general, care i-a surprins chiar pe ei şi care produce comunicarea

neaşteptată ce a trebuit să-mi facă.

— Plec la 7 jum. cu Arion şi numeroşi însoţitori, pentru Iaşi. Legătura e făcută şi sosim la Mărăşeşti (Români) fără transbordare.

2 Aprilie. — Iaşi. — Regelui îi place să vorbească; de la 11 la 1 şi 20 n-a fost chip să plec. Îl pun în curent cu toate lucrările noastre. Pe frontieră e mulţumit de concesiunile smulse. Speră că proprietatea particulară nu va fi atinsă; nu vrea să vândă Broştenii, fiindcă nu poate, ca respect faţă de Regele Carol şi pentru a nu recunoaşte(?) anexiunea. — Îi expun toate părţile tratatului. Îi spun că asupra amnistiei mai este încă controversă. Asupra Basarabiei, rezistenţă privitor la vânzarea materialului de artilerie: foştii aliaţi spuseseră că e un caz de ruptură. — Eu: Convenţia de la Haga nu se opune şi Basarabia «vaut bien une messe». Dar nu se poate da artileria franceză, «care nu e încă plătită». — Înţepături neîncetate la adresa lui Averescu şi Argetoianu. — Regele îmi citeşte un proces-verbal al unui Consiliu de Coroană (semnaţi Brătianu, Pkerekyde, etc.), în care Brătianu fiind de părere că, dacă e vorba de pace, e dat lui Marghiloman să o încheie, Averescu a replicat ca e imposibil: d. Marghiloman şi prietenii săi fiind anti-dinastici.

Regele, căruia îi place să povestească, îmi spune că prevedea de mult căderea Ţarului şi că membrii familiei prevesteau pe Împărat că menţinerea lui Protopopov şi influenţa lui Rasputin aveau să-l facă să cadă. Nimeni nu mai voia pe Ţar. A fost prea slab faţă de soţia lui. Ţarul era bun, însă avea o adevărată iubire pentru Ţarina, care îl ţinea fiziceşte.

— Lungă întrevedere cu *membrii delegaţiunii Basarabiei:* Inculeţ, prezidentul Sfatului Ţării; dr. Ciugureanu, prezident al consiliului miniştrilor şi Halippa, vice-prezident al Sfatului Ţării. — Teza mea: Basarabia prea slabă pentru a trăi singură şi despărţită; – Ucranienii pândesc nordul şi litoralul mării; nici bani, nici armată. Unirea le-ar face un singur serviciu: să oprească dezmembrarea. Inculeţ, ex-agent al lui Kerenski, nu vrea decât unirea cu autonomie deplină; ceilalţi doi unirea. Le vorbesc de egalitate de drepturi, de miniştri

luând loc printre noi, etc.

— Consiliu de minişiri. Dau seamă de negocierile şi de rezultatele obţinute. Consiliul e satisfăcut. Arion reia explicările mele, dar mai ales pentru a expune că, dacă a refuzat să iscălească petrolul, e totuşi hotărât să semneze contractul definitiv.

La Consiliu ni se aduc cifre asupra diferitelor misiuni care năpădesc străinătatea: sunt sume fantastice.

3 Aprilie. — Asediu în regulă: toate organizaţiile noastre din Moldova îmi dau asalt Nicu Ghika-Comăneşti depune jurământul pentru Lucrările Publice.

Generalul Văitoianu ia instrucţiunile mele privitor la Averescu, care se agită cam prea mult. Antidinasticism şi democraţie ţărănească: acesta e programul lui.

— Vizita lui Poklevski, care pledează mai ales avansul de câteva milioane pe care vrea să le mai obţină Cerbacev. Nu e vorba decât de vreo... 13 milioane.

— Mi se prezintă textul unui manifest al liberalilor, monument de ură şi de făţărnicie; interzic publicaţiunea.

— Consiliu de miniştri, – chestiuni militare şi financiare. Se hotărăşte încetarea tuturor misiunilor militare, de propagandă şi altele, în străinătate. Se hotăreşte de asemenea suprimarea celor 100 de franci pe zi acordaţi deputaţilor şi senatorilor care stau la Paris...

Poftit la masa pe Basarabeni. Halippa îmi spune că Inculeţ e vanitos şi că cu greu îl vom aduce la ceea ce voim.

4 Aprilie. — Lucru şi mai obositor; în plus am fost bolnav toată noaptea. La 11 ore consiliul pentru Basarabia. Aduc la cunoştinţă că o depeşă a lui Horstmann îmi confirmă mâna liberă din partea lui Kühlmann. Entuziasm din partea lui Hârjeu, Mehedinţi, Saulescu. Supun condiţia lui Czernin, – artileria, – şi anunţ trimiterea flotilei. Arion se ridică împotriva artileriei. Supărat îi spun: «Nu se fac lucruri mari tremurând mereu pentru popularitate».

— Vizita lui Saint-Aulaire, înţepat. E vorba de echipajul vasului «Jeane Blanche», staţionarul francez de la Constantinopol, pe care îl numeşte «un petit yacht de plaisance» şi care, de frică să nu cadă în mâinile bolşevicilor

la Sevastopol, s-a refugiat în braţul Kilia. Ar voi să repatrieze pe aceşti oameni: suntem ţinuţi să-i internăm. Făgăduiesc să tratez la Bucureşti eu Germanii.

— Consiliu la 5 ore, la M.S. —*Regele* anunţă că nu e nimic deosebit la ordinea zilei, dar că a dorit să se întrunească cu miniştrii săi. — Asupra păcii Regele îşi arată încа o dată sentimentele sale ostile. Protestez îndată încet, dar cu fermitate, împotriva aprecierilor sale greşite, mai ales în afacerea petrolului. — Discutăm mult timp asupra unei panglici de decoraţiuni! Şi Regele arată un desen în culori, probabil opera sa, asupra unui semn distinctiv de acordat invalizilor! Din toată lunga şi copilăreasca şedinţă, de reţinut numai mărturisirea că Cartierul general a trebuit să fie transferat de la Bârlad, «unde eram aşa de bine», la Iaşi, fiindcă Ruşii ameninţaseră că altfel îşi mută propriul lor Cartier la Chişinău.

— Întrevedere la 9 seara la Lascar Antoniu cu generalul *Aslan.* Ne vorbeşte de Turtucaia. Din cele 21 de tunuri cu tragere lungă niciunul nu-şi avea platforma; nu puteau servi. Dar instalaţia lor costase 900 mii lei. Când la Bucureşti a întrebat pe Răşcanu asupra forţei de rezistenţă a Turtucaei, i s-a răspuns: cel puţin 15 zile; Georgescu zicea: «Poate să atace şi 500 mii oameni, nu-i pasă». — Două zile mai târziu poziţia cădea. El, şeful nici nu avusese voie să o viziteze, (v. Memoriul lui Aslan).

— Meissner mă consultă privitor la un manifest deplorabil pe care liberalii vor să-l răspândească. Frazeologie rea, veninoasă, ditirambică pentru Rege. Aprecieri false asupra păcii. Refuz inserarea şi afişarea. Scrisoare de la Brătianu, la care nu răspund şi pe care o pun la dosar; totuşi ei o tipăresc în foi volante. Bănuiesc că va fi răspândită pe ascuns. Însărcinez pe Bărbătescu să caute tipografia. Manifestul a fost tipărit ini mod clandestin şi împărţit la 23 Martie. Dinu (Dr. Brătianu) mi-a adus un exemplar luat de la Mişu Pherekyde.

5 Aprilie. —La ora 11 Consiliu de miniştri, la care iau parte Inculeţ, Ciugureanu şi Halippa. Stere sosit dimineaţa, scăpând de un accident grav în gara Paşcani, asistă la

şedinţă. Recapitulez ceea ce expusesem delegaţiei: neputinţa pentru un Stat mic în formaţiune de a păstra integritatea sa între Ucraina, Austria şi România şi condiţiile ce le consimt în cazul unirii proclamate de ei. — Inculeţ, după ce reaminti ameninţarea lui Arion: că dacă nu e unire, va fi anexiune, întreabă dacă este siguranţă pentru Basarabia ca să nu sufere vreo amputare în caz de unire. — Vorbesc de asigurările verbale, confirmate din partea lui Kühlmann, de a avea mână liberă, în caz când dăm vasele noastre. Discuţie aprinsă: ceilalţi delegaţi nu spun nimic înţelept, Stere vorbeşte mult, dar cu căldură şi bun simţ. Inculeţ se apără ca un slav, viclean şi liniştit. Nu ştii cum să-l apuci. La sfârşit, pune întrebări: Se va păstra Sfatul Ţării? Se va păstra un guvern? Care va fi administraţia? Şi Halippa adaugă: Care va fi dreptul electoral, şi dacă femeile îşi vor păstra votul? Răspund: Sfatul va fi dizolvat, căci Camera şi Senatul, din care vor face parte, reprezintă Naţiunea. Nu va mai fi guvern, fiindcă delegaţii Basarabiei vor face parte din consiliul de miniştri, ca miniştri români. Dacă se cere un comitet consultativ, un fel de Consiliu de Stat îl vom da. Regimul agrar stabilit de ei va fi respectat până la Constituantă şi chiar nu se va atinge de el nimeni, dacă primesc îndemnitate prealabilă pentru pământurile expropriate. Regimul provinciar neatins, şi admit ca pentru consiliile judeţene femeile să-şi păstreze votul.

Strâgeri de mână. Felicitări. Dar nu s-a fixat nimic ca program; şi Inculeţ e tot nedumerit. — Stere pleacă mâine cu ei.

— Un aghiotant, colonelul Cezărescu, mi-aduce din partea Regelui rezultatul unei convorbiri avută cu generalul *Văitoianu.* E vorba de 50 vagoane grâu, pentru care armata a autorizat cumpărarea, deşi comerţul nu e liber, în folosul unei opere de caritate prezidată de d-na Averescu, cu autorizarea de a vinde cu beneficiu, transformate în făină; diferenţa trebuind să servească la alimentarea Oasei coloniilor şcolare. Afacerea a fost închipuită de ovreiul Schuller, prieten cu Averescu, şi luată de generalul Văleanu: cu preţul de lei 3.20 făina ar fi asupra preţului vânzării un

câştig de 20 mii lei de vagon. — Sesizat de Rege, ministrul de război a oprit transportul grâului. Mâine voi face lumină în această afacere. — Generalul, care vrea să facă pe Boulanger, are nevoie de bani. Numitul Schuller a venit la mine azi şi a mărturisit că pentru jurnalul ce trebuie fondat, i s-au cerut sume mari, pe care le-a făgăduit.

— Acord Bulgarilor autorizarea să ia din Basarabia (Bolgrad) 11.000 tone de cereale. Este condiţia cerută de ei pentru liberarea prizonierilor noştri: au 30.000 şi noi de-abia vreo 100. În depeşa sa de azi, Tantilof are mişelia să-mi reamintească, ca o condiţiune, declaraţia lui Toncef privitor la Basarabia.

— Scurta vizită a lui Marincovici. Recunoaşte că am lovit de moarte pe Brătianu declarând ca la 2 Ianuarie i-am înştiinţat că trebuie să se alipească la conferinţa de la Brest-Litowsk.

24 Martie (6 Aprilie). — Arion şi Dobrescu pleacă la Bucureşti. Ne-am înţeles, Arion cu mine, privitor la propunerea relativă la achiziţia de către străini a imobilelor rurale şi a unui protocol explicativ al amnistiei. Regele semnează decretul de dizolvare, – prin anticipare.

— Generalul *Hârjeu,* foarte nemulţumit de starea de spirit a Regelui, – ca şi Mehedinţi, căruia Regele i-a spus că un asemenea tratat nu putea fi ratificat (!?), – îmi raportează două afaceri grave: 1) Cu toate că Hârjeu i-a declarat ca prezidentul consiliului insistă pentru primirea demisiei lui Prezan, Regele a manifestat voinţa fermă de a respinge această demisie şi de a-i vorbi pentru al face să revină asupra ei. 2) A apărut un decret numind din nou 4 generali. Un adjutant a adus un decret semnat de Rege, cerând lui Hârjeu să-l contrasemneze. Refuzul lui Hârjeu, care se duce la M.S. demonstrându-i că acei ofiţeri nu sunt pe tablou. Regele pretinde că tablourile au fost modificate, şi de fapt la Marele Cartier i se arată alte tablouri, care Hârjeu afirmă că sunt false. La refuzul repetat al lui Hârjeu, decretul antidatat e trimis lui Iancovescu care îl semnează, ca presupus făcut pe când era încă ministru.

Paharul e plin, şi scriu Regelui, care pleacă peste două ore

la Oituz, că primirea demisiei Prezan «este o necesitate de guvernământ». Sfârşitul scrisorii mele: «Nu se poate modifica altfel spiritul care domneşte la Marele Cartier şi care-l aduce să nesocotească autoritatea constituţională a guvernului» – Regele îmi trimite, la 8 jum., pe generalul *Râmniceanu,* – acesta destul de emoţionat, – să întrebe ce cred că este neliniştitor «în spiritul Marelui Cartier». Bănuiesc că generalul sau Regele se gândeau la un spirit cordial pentru Germania, care să înlocuiască fobia dominantă. — Am schimbat îndată macazul: gazetă necenzurată, în care eram calificat de stafie: – telegramele mele divulgate într-un sfert de ceas; —A. Constantinescu cunoscând toate incidentele Boyle de la Sulina; Prezan neprezentându-se ministrului de război; – de asemenea aluziune la decretul din ajun. — Apoi generalul mă înştiinţează că Luni sau Marţi, la întoarcerea Regelui, demisia va fi primită. — Dar, ca venind din partea sa, generalul adaugă că n-ar trebui numit Christescu, pentru că a fost amestecat în afacerea Sturdza! — Eu: Vom vedea cu ministrul de război. (Vom avea de lucru ca să aducem pe Rege pe calea cea bună!)

— Depeşă de la Tantilof, multumindu-mi pentru grâu, în care se află această frază: «Hotărâre care va avea desigur cele mai bună urmări legate de numele Dv. pentru legăturile viitoare ale celor două ţări vecine, ceea ce mă bucură cu deosebire». În legătură cu telegrama precedentă, care se raporta la convorbirea cu Toncef, avem desigur teren curăţat pentru Basarabia.

— Vizita d lui Pruncu din Basarabia, membru at Radei din Kiew, foarte naţionalist român, voind să organizeze o mişcare de apropiere printre cei 500 de mii(?) de Români de pe ţărmul stâng al Nistrului, de opus pretenţiunilor ucrainiene asupra nordului Basarabiei. Dispreţuitor pentru Inculeţ şi tovarăşii săi, «copii proşti», el recomandă pe Dimitrie Semigradow, fost membru al consiliului de Stat din Petrograd, ca cel mai distins din Basarabeni, Vladimir Hertza, Gore, care a şi fost la mine. Generalul Cantacuzino, care e încă la Kiew, şi Sinadino, deşi Grec.

25 Martie (7 Aprilie). — Vizita matinală a lui *Barclay:* Îmi vorbeşte de rezervele ce a trebuit să facă în chestiunea petrolului. Nu înţeleg mare lucru. S-ar părea, dacă ghicesc bine, că e un angajament de depăgubire din partea Englezilor pentru distrugerea petrolului şi că Barclay n-ar voi ca să fie în beneficiul Germanilor. Restul fără însemnătate.

— De asemenea vizită a foarte interesantului colonel *Boyle,* care ne-a adus prizonierii de la Sevastopol. I-am oferit să tratez trecerea lui prin Elveţia. Nu ţine: mai are încă treabă în România şi în Rusia. El s-a făcut singur câinele de pază al depozitelor noastre din Rusia, dar ar voi mai ales ca vasele noastre să nu cadă în mâinile Germanilor. — Vizita lui Psycha (ministrul Greciei). Toţi străinii ţin să ia contact.

26 Martie (8 Aprilie). —Chişinău. —Călătorie de noapte cu Hârjeu, Mitilineu, Corteanu, Gârleşteanu, col. Condeescu, general Mircescu, alţii. Oprire lungă în gara Ghidighişi (proprietatea lui Botezatu). Nu trebuie să sosim prea de vreme ca să nu supărăm dulcile obiceiuri ruseşti. În gară la 10 ore companie de vânători cu drapel pe peron; pluton de husari basarabeni, trupa republicii; un veteran generalul Brăiescu, se prezintă ca ministru de război. Miniştrii locali, afară de Inculeţ care vine mai pe urmă. Explicare: Viaţa începe la 11 ore; se lucrează până la 3. Se prânzeşte lung, mult, încet, fumând; seara din nou prânz târziu; culcare la 3 de dimineaţă. Am făcut experienţa chiar în acea seară.

Intrare în oraş cu automobilele în cortegiu, pluton de roşiori în frunte şi în urmă, ofiţeri lângă trăsuri. Cu mine am pe Inculeţ; Hârjeu ia pe Ciugureanu. Puţină lume pe străzi; se adună numai în faţa hotelului. Nepăsare? Ostilitate? Mi se explică că, înştiinţat seara în ajun la 10 ore şi surprins de ora matinală (?), guvernul n-a putut să ia nicio măsură. De altfel primarul Schmidt, vrăşmaş al unirii, s-a încrucişat cu noi ducându-se la gară pe când noi o părăseam.

Politiceşte, am făcut un mare pas: Stere asigură că avem majoritatea. «Am făcut 28 de discursuri, spune el, şi s-au făcut kilometri de vorbărie». Constat că toată lumea se agită, dar nimeni nu face nimic lămurit şi mai ales nu pare a

înţelege că timpul e lucru de preţ. Oare ţarismul i-a făcut aşa? Nicio voinţă şi mai ales un tembelism mai mult ca oriental, dacă e cu putinţă.

Uniunea proprietarilor nu ia în seamă şi dispreţuieşte tot ce e la putere. Trimit pe delegaţi la Sinadino, care parese trebuia să mă primească la el, dar guvernul, cu drept cuvânt, s-a împotrivit. Inculeţ s-a hotărât, mi-a dat asigurare; dar Tziganko îi combate influenţa şi divide grupul ţăranilor, al cărui leader nediscutat fusese până atunci Inculeţ.

Sosim la Hotel de Londra, cartierul nostru general. Primesc pe miniştri; soseşte apoi arhimandritul Gurie, vice-ministru pentru culte: a aflat că în Biserica din România se făcea multă politică şi se arată îngrijorat; liniştesc temerile sale. — Cazacu şi Cădere mă pun în curent cu tratativele; pentru ei e o boală a voinţei care pricinuieşte toate şovăielile. — *Stere* intră, iesle, lucrează, vede diferitele partide şi-mi spune: Trebuie să fac pe nebunul cu nebunii, şi pentru unii revoluţionari să mă arăt mai aprins ca ei. E un pas de trecut: îi vom pune în 6 luni la acelaşi nivel cu restul ţării».

Vizite oficiale. Seara la d-l Hertza prânz de 40 tacâmuri; multe doamne; după 12 concert. Nicio vorbă de politică.

27 Martie (9 Aprilie). — *Chişinău.* — Împotriva obiceiului de a se scula la 11, astăzi toţi găsesc mijloc să fie matinali. — Un asalt puternic al lui Savenko în chestiunea proprietăţii: marii proprietari ar fi răspândit zgomotul că le vom înapoia proprietăţile. — Stere aduce formula unui compromis între grupuri; primesc clauzele, modificându-le puţin. Găsesc mai ales un articol final care lasă Constituantei grija să reguleze tot. Acest compromis e privitor deci la perioada de tranziţiune. — Vizitele lui Roman Dolivo-Dobrovolski mare mareşal al nobilimii din Basarabia, şi a lui Pisarjevski, mareşal al nobilimii din Bender, mă obligă să le spun că proprietarii trebuie să aibă răbdare şi mai ales să se pregătească să ia parte la alegerile de Constituantă; guvernul nu le va fi atunci ostil.

În du-te, vino, dimineaţa trece repede. Iau masa în grabă, primind în acelaşi timp. La 3 jum. ne ducem la Sfat: ar fi voit

să mai întârzie un ceas, dar mă opun. Fără escortă şi numai cu civilii, în plus Mircescu. Când intrăm, sala întreagă aclamă; câţiva îndărătnici stau nemişcaţi pe locurile lor dar fără să protesteze sau să manifeste. Pronunţ un discurs vibrator, puternic aplaudat şi dau citire condiţiunilor formulate; pentru a respecta suveranitatea lor declar că părăsesc palatul, dar îi rog să păşească la acte.

Ne ducem la Cercul militar; un ceai foarte bine servit. Toţi generalii şi ofiţerii superiori prezenţi. Aşteptăm cu înfrigurare. Pe la 7 colonelul Condeescu vine să, anunţe că putem merge la Sfat, căci se începe despuierea votului. Prin 80 de voturi se hotărâse că votul va avea loc prin apel nominal şi deschis. Când urcăm scările, în mijlocul unei emoţii de nedescris, ni se anunţă că prin 86 voturi contra 3, plus 35 abţineri, unirea a fost votată. Vreau să felicit pe Stere: o criză de lacrimi îl aruncă în braţele mele. Cazacu plânge. Generalii se îmbrăţişează cu deputaţii. Hârjeu, cu ochii umezi îmi spune că nu va uita niciodată că i-am permis să trăiască alături de mine această oră de neuitat. Toţi sunt aşa de mişcaţi încât nu pot vorbi. Eu însumi, amintindu-mi tot ce m-au făcut să îndur, nu pot să descleştesc dinţii.

În sfârşit, şedinţa solemnă trebuie să înceapă. De data aceasta sosisem cu escortă de cavalerie şi cu toţi generalii. Înconjuraţi de ei intrăm în sală, luminată ca ziua şi înţesată de lume.

Inculeţ proclamă votul şi declară că adunarea (nu lipseau decât 13 deputaţi), a adoptat deciziunea blocului moldovenesc ca să se unească cu România. — Mă urc la tribună şi declar că «în numele poporului român şi al Regelui său M.S. Ferdinand I (ovaţii) iau act de hotărârea Sfatului şi proclam Basarabia, unită, de data aceasta pentru totdeauna, cu România una şi nedivizibilă» (E o adevărată frenezie). Adaug: «Să ne înclinăm în faţa geniului rasei noastre care a permis poporului Basarabiei să-şi păstreze vie, printre veacuri, scânteia care la prima suflare a libertăţei a aprins, inimile lor, şi să salutăm adânc pe aceşti oameni (arătând pe cei de la guvern), care fără preocupări egoiste, purtând să rămâie conducătorii unui Stat, au voit mai bine să fie

servitorii unei naţiuni».

Ne ducem apoi la Catedrală, unde Gurie, după ce a ţinut o scurtă cuvântare şi a proclamat pe Rege şi pe Regină suverani ai ţării, a slujit un Te-Deum. Foarte multă lume.

La 9 ore în sala Cazinoului dau un prânz de 220 tacâmuri Sfatului ţării şi notabililor oraşului. Toată lumea, inclusiv proprietarii mari au primit cu grabă invitaţiunea mea.

*Părăsesc Chişinău la 1 dimineaţa***.**

28 Martie (10 Aprilie) — Iaşi. — Sosesc la gară câteva minute înainte de trenul care aduce pe Regina şi pe Prinţul Carol dintr-o excursie pe front, făcută împreună cu Regele care continuă cu Mehedinţi şi care se va înapoia mâine.

Regina coboară foarte grăbită, îmi spune câteva cuvinte arătându-şi mulţumirea de fericitul eveniment. Prinţul îmi exprimă părerea de rău de a mă fi văzut aşa de puţin, apoi pleacă în goană.

Germanii iau Coucy-le-Château, considerat de Francezi înşişi ca cheia poziţiei Armentières.

28 Martie (11 Aprilie). — Iaşi. — Mă duc la gară să primesc pe *Rege.* E mulţumit. Ştiam printr-un aviz telefonic al lui C. Stoianovici din Bârlad, că Regele era neliniştit de tăcerea mea şi că depeşa mea din Chişinău l-a înveselit. — La 11 ore dau seama de ceea ce s-a petrecut. Niciun cuvânt de mulţumire! — După două ceasuri, între altele, nemulţumit de paragraful din tratatul de pace privitor la demobilizare, îmi spune: Nu pot să semnez aceasta. — Îi răspund liniştit că n-are de ales. La rândul meu spuni cum experţii noştri au putut să semneze aceasta? Se pare că Coandă i-ar fi insinuat că acest lucru fusese convenit cu mine! — Îmi vorbeşte iar de Prezan şi îi explic motivele insistenţei mele.

Stabilim programul pentru a primi mâine delegaţiunea Basarabiei.

— Regina a chemat pe Mitilineu ca să-i spuie că eu am fost prietenul ei, dar că acum se teme de mine; că mă roagă să nu fiu aspru cu ea; că suferă mult. Torent de lacrimi.

Înştiinţez că mă voi duce să o văd, chiar de trebuie să amân pe o zi plecarea mea la Bucureşti.

— *Arion* sosit din Bucureşti îmi spune că Massow, trecând

de la Sofia, şi Horstmann i-au vorbit din nou de nevoia de a răsturna pe Rege...

30 Martie (12 Aprilie). — Serbări în cinstea Basarabenilor: Inculeţ, miniştrii, Stere şi Halipa. — La 10 ore primire la gară, mulţime mare, aclamaţiuni. — Cortegiu pentru a merge la Mitropolie: fiecare ministru ia în trăsura sa un coleg basarabean. La 11 jum. sosirea Curţii; perechea regală în trăsură à la Daumont. Foarte frumos Te-Deum. Mulţime în biserică ca şi afară; foarte bun cor. Liberalii au venit toţi, chiar şi Brătianu; foştii conservatori s-au abţinut toţi. Doamna D. Greceanu s-a însărcinat, prin faţa care mi-o arată, să anunţe această abţinere. D-lor se plâng că n-au primit invitaţiuni, care de altfel nu s-au trimis nimănui.

După un cerc ţinut la Palatul Metropolitan, revista trupelor pe strada Ştefan Cel Mare. Ce ţinută măreaţă şi ce adevărată făptură de oameni erau aceşti soldaţi: ochiul viu, faţa bronzată, înfăţişarea deşteaptă. —La 1 şi un sfert dejun la Palat. Toastul Regelui. Mă întrebase dacă trebuia să-l ţie şi l-am încurajat cu tărie; atunci: «Haidem, je prends mon courage à deux mains».

— După aceia îmi spune: «N-am moştenit darul cuvântului, dar ceea ce spun, spun din toată inima.» — Inculeţ a avut voie să răspundă. A lăudat scrisoarea publicată în Monitor, prin care Regele arendează moşiile sale Obştilor ţărăneşti şi a dat Regelui titlul de Christianski-Karoli («Regele ţăranilor»).

După masă Regele decorează pe Basarabeni. Stere e numit mare ofiţer al «Stelei». Mulţumeşte călduros. Regele e de o rară veselie şi foarte familiar.

La 3 jum. manifestaţii. Se joacă hora unirii. Principesele se coboară în stradă cu câţiva Basarabeni şi o joacă printre popor.

La 8 jum. dau un prânz în sufrageria Mitropolitului. Meissner mă laudă în toastul lui. E prima oară că Românii par a-şi da seama că am luat parte cu ceva în marele act care s-a îndeplinit!

31 Martie (13 Aprilie). *Iaşi.* — O convorbire cu Regina Maria, provocată de apelul făcut Joi lui Mitilineu. *«Ţin ca*

Majestatea Voastră să ştie că nu sunt duşmanul Dinastiei, spun eu Reginei. Am primit puterea nu ca să fac pacea: oricine putea să o facă, mai puţin bine ca mine, dar s-o facă, şi e greu de plătit greşelile altora; dar am primit ca să scap Dinastia !» «O *ştiu», a zis Regina. — «Atunci cer să mi se uşureze sarcina, şi mă adresez Reginei pentru ca din jurul ei să se risipească atmosfera care întreţine necazul Germanilor. Încă nu au dezarmat definitiv* (şi povestesc ceea ce Massow a zis lui Arion la Bucureşti privitor la familia Regală). Îi explic fiecare fapt, fiecare măsură care a fost denaturată; adesea Ea rămâne fără răspuns; însă gesturi de desperare: nu pot să iubesc pe aceşti oameni care sfâşie ţara noastră. — *Eu:* Dar ne-au înlesnit acţiunea în Basarabia, pe care cu greu am fi întreprins-o fără ei. — Nota îndulcirii: Eram disperată la gândul că puteaţi să-i protejaţi mai mult decât pe Români!

— După amiază, cu o scrisoare autografă, îmi trimite pentru Elena (sora mea) prima clasă a crucii «Maria».

— Afacerea Prezan nu e încă regulată. Rog pe Hârjeu, la Consiliul de la ora 5, să n-o mai lase astfel. De altă parte, Arion n-a obţinut mutarea lui Derussi de la Stockholm...

1/14 Aprilie. — Întoarcere la Bucureşti. Foarte multă lume la gară; mi se dau şi mi se aruncă flori. Am braţele încărcate. Pe peronul de ieşire de asemenea mulţime şi ovaţiuni.

— *Horstmann* la 5 ore. Felicitări călduroase. Eu: Ce se mai petrece? – El: Este o criză Kühlmann şi o criză, Czernin. Kühlmann este atacat de marii industriaşi, de conservatori şi de militari. El se opune anexărilor şi vrea să pună în executare făgăduielile electorale făcute Prusiei; ceilalţi vor Belgia şi nu vor reforme. Pentru aceasta a fost săpat la Berlin (rapoartele Mareşalului) şi este acuzat de a fi petrecut în timp ce Czernin conducea pacea în voia lui. A fost un acord secret pentru Severin (ce prostie!), şi el n-a ştiut nimic, etc. — Cu Czernin e şi mai rău. Împăratul a scris o scrisoare în Martie 1917 cumnatului său Sixt de Bourbon-Parme, şi Clemenceau a publicat-o. În scrisoare Împăratul pare că ar propune părăsirea Alsaciei-Lorena pentru a

obţine pace. Acest lucru sileşte pe Czernin să dea dezminţiri, în realitate nefondate. Depeşă de protestare a Împăratului Carol către Wilhelm şi altă depeşă a acestuia pentru a lua act. «Dar, adaugă Horstmann, lovitura lui Clemenceau nu şi-a ajuns ţinta, ci a afirmat şi mai solemn solidaritatea». — Oricum, un Împărat care scrie astfel de scrieri! Dar mai este o complicaţie: Turcii sunt în ceartă mare cu Bulgarii; vor ceva pe râul Maritza şi refuză să semneze pacea. «Se va sfârşi şi fără ei», adaugă Horstmann. — Toate aceste informaţiuni îmi dau un fior prin spate. Pacea noastră se lungeşte, se lungeşte.

2/15 Aprilie. — Pe cine n-am văzut oare astăzi? — Pe Horstmann, care regulează o mulţime de chestiuni pendinte; — pe amiralul Bălescu, care mi-aduce ştirea bună a întoarcerii vasului «Regele Carol» şi una mai puţin bună: că toată coasta de la Sulina la Odessa trece sub comanda Austriacilor; — pe Hranilovici, care mă felicită, cu laude, pentru Basarabia; — pe consulul von Petere, care ar vrea să se sfârşească şi face apel la mine contra încetinelii delegaţilor: «Ar vrea să termine ca să pună capăt o dată la toate propunerile care plouă». Bunul Peters adaugă: «Dacă un Ungur urmează lui Czernin, va fi mult mai greu». — Ledebur crede că scrisoarea atribuită Împăratului trebuie să fie compusă din mai multe cuvinte familiare pe care Împăratul sau Împărăteasa le vor fi scris, fără băgare de seamă, Bourbonului din Franţa.

— Se anunţă oficial demisiunea lui Czernin, dată ieri. Gazetele dau textul faimoasei scrisori. Făcută din crâmpeie şi bucăţi, sau scrisă astfel că, Czernin, care deabia suportase amnistia acordată Cehilor şi pe care nu o aflase decât atunci când Seidler o anunţase în Reichsrat, n-a putut desigur să tolereze ca Împăratul să scrie fără ştirea lui astfel de scrisori. Aceste informaţii sunt date de Peters. Toţi cei pe care i-am văzut regretă această retragere. Se vorbeşte de Mensdorf, Szeczeny, Tisza, Andrassy.

— Colonelul Hass are pretenţiunea ca să dau 20 mii de vagoane din Basarabia. Îi răspund că aceasta este exclus, peste putinţă. Convenim să ne înţelegem cu Austriacii şi cu

Bulgarii pentru a nu face concurenţă în Basarabia şi pentru a nu le menţine la preţurile nebune de azi.

— La 5 ore la *Feldmareşalul.* Vorbim timp de 2 ore. Tot frica de Brătianu şi rapoartele că Regina «urăşte» pe Germani. Îmi reproşează că am dat prea mult Austriacilor. Dar se miră aflând că Kühlmann m-a împins să cedez. Mă întreabă dacă voim să păstrăm toată Basarabia. Îi vorbesc de pretenţiunile eventuale ale Austriei asupra Hotinului. «Nu trebuie să-l daţi decât dacă vi se înapoiază ceva în România».

— Regretă pe Czernin şi blamează pe Împăratul Carol, care nu face decât prostii: «Totdeauna e aşa când domină femeile».

— La 7 ore conferinţă cu *Hell* şi experţii săi pentru şantierul de la Giurgiu. Întreb lămurit: Şi nu mai cereţi nimic la Brăila? — Nu, mi se răspunde; vom interesa numai capital german în şantierele lui Fernik. — Hell mă felicită călduros de asemenea şi îmi spune cât a fost de neliniştit când i s-a anunţat la miezul nopţii moartea mea subită. (Într-adevăr, la 8 Aprilie se anunţase de pretutindeni că murisem subit, deci asasinat).

3/16 Aprilie. — Toate informaţiile concordă să dovedească că manoperele antidinastice Carp-Lupu-Golescu-Ciorăneanu au puţin şi aprobarea Germanilor. Horstmann el însuşi e un indiciu al acestui lucru, căci, – zice Brănişteanu – a reflectat totdeauna părerea şefilor săi. Beldiman de asemenea se agită la Berlin. Un articol al lui Reventlow contra Regelui şi pe care cenzura n-a dat voie să fie reprodus de presa locală, a fost tradus de Beldiman junior, litografiat la Ministerul de Război şi răspândit prin grija lui Ciorăneanu. Cenzura, în sfârşit, nu dă voie să se vorbească de Rege. Chiar telegrama trimisă din Basarabia n-a putut fi reprodusă de jurnale.

Cum am la masă pe Horstmann şi d-l de Hoetsch, profit de aceasta ca să le declar că regret patronajul acordat acestei campanii. Nu intră în nota demnă a unei ţări ca Germania ca, după ce a tratat cu Regele Ferdinand, să vrea acum să-l detroneze; aceasta ar fi să se încurajeze Wilson, care nu vrea

să facă pace cu Germania decât dacă poporul ei goneşte pe Hohenzollern; să ştie că va fi război civil în România, căci majoritatea ţării nu e după cum se crede; că dacă se doreşte retragerea mea, e uşor, dar dacă rămân, nu trebuiesc încurajaţi acei care îmi pun beţe în roate. — Horstmann a dezaprobat uşor pe Carp; Hoetsch n-a spus nimic.

— Aflu că Czernin girează încă afacerile şi că Pallavicini a fost chemat de la Constantinopol. — Burian la succesiunea lui Czernin. Se pare că amândoi vor veni la Bucureşti ca să termine tratatul de pace.

— *Ledebur* îmi spune că a crezut întotdeauna: sau că scrisoarea Împăratului e făcută din extracte şi din convorbiri, sau, ceea ce e mai grav, că cineva a făcut această scrisoare pe care Împăratul a iscălit-o. El dă atâta importanţă lucrului, încât crede «că e aproape o chestiune de schimbare de Suveran».

— *Carp* a fost azi dimineaţă la Oscar Kiriacescu: S-a sfârşit; Regele va fi detronat; prinţul Ioachim de Prusia e urmaşul lui şi se va face o pace germană, în locul păcii austriace care s-a proiectat». Colonelul Kontz, care se află la mine, e în curent cu aceasta. De altfel aceste vorbe umblă prin tot oraşul. D-na Candiano, speriată, vine de la Ploieşti; Nazarie răspândeşte aceleaşi vorbe, cu suplimentul că ni se înapoiază Dobrogea şi graniţele Transilvaniei! Aceste nebunii sunt repetate ţăranilor. Mulţi oameni se tem de un război civil. — Mircescu a auzit pe Mareşal spunându-i: Mi-e frică de o revoluţie pe care ar face-o Brătianu în Moldova şi atunci tot noi vom fi siliţi să intervenim.

— Primesc telegramă de la *Hârjeu,* care îmi spune că Regele n-a primit încă demisiunea lui Prezan, cu toată insistenţa sa. Fără îndoială Brătianu continuă să guverneze din culise. *Scriu lui Hârjeu şi-l însărcinez sa predea Regelui demisia mea.*

4/17 Aprilie. — Presa germană nu se sfieşte să spună adevărul Împăratului Carol, şi «Frankfurter-Zeitung» lasă lămurit să se vadă ca niciun ministru nu poate să primească ca un suveran «impulsiv» să se agite deasupra capului lui. — *Horstmann* crede că Czernin va reveni peste puţin la putere.

Faptul că Burian păstrează finanţele împreună cu externele, într-un moment când ministrul afacerilor străine are atâta de făcut, înseamnă că nu e decât provizoriu la Ball-Platz. Laudă pe Czernin; niciodată Austria n-a avut un om ca el: decis, clar, vorbind suveranului său ca oricărui alt om şi de o elocinţă populară care câştigă publicul şi care place massei poporului, «nu ca discursurile doctorale ale lui Herfling».

De la acelaşi: Kühlmann rămâne la putere, mai tare ca totdeauna. Va veni săptămâna viitoare, afară dacă Austria nu va fi reprezentată numai prin Mittag şi Gratz.

— Întrevedere cu Praschma şi Mayer privitor la cele 10 mii vagoane de predat din Basarabia, care acum s-au făcut 12.500. Ei mărturisesc ca e nevoie absolută şi că în Austria populaţia n-are decât 150 grame de făină de porumb. Eu cer o simpla declaraţie, anume că populaţia ţinutului ocupat a păstrat ce-i trebuie ca să ajungă până la recoltă; dar ei refuză, căci nu recunosc nici o obligaţie faţă de populaţie, cât timp la ei le lipseşte totul. Trebuie fără îndoială să ne gândim că peste puţin, cu toate ce dăm în Basarabia, va trebui încă să căutăm ceva şi pentru aici. Dumnezeu să ne ferească de o recoltă proastă anul acesta!

— Prin von Peters trimit o scrisoare lui Czernin spre a-i exprima simpatia mea şi regretul de a-l vedea retrăgându-se.

— Comunic lui Tülff, prin Tzigara, două articole, din care unul din «Vossische Zeitung», ostile Regelui şi care au fost traduse în româneşte şi răspândite în plic oficial al Ministerului de Interne.

— Colonelul Anton *Vasilescu,* pe care l-am ataşat la cabinetul meu, ne dă la masă câteva specimene de ceea ce gândeşte armata despre Prezan. Adevăratul şef de Stat-Major era tânărul Antonescu, ofiţer inteligent, dar arogant, cu generalii ca un lacheu. Prezan se pretindea «al doilea Rege» al României. El a fost un terorist grozav, dar prin sugestiunea Francezilor, care stabiliseră sistemul fişelor. Atotputernicul colonel Ioanid, ofiţer pe jumătate reformat, apoi reactivat şi care a câştigat două grade la Marele Cartier – a traficat cu mutările şi înaintările într-un mod spăimântător. La minele de la Asău, Ioanid, inginerul Gapriel

şi un altul au câştigat fiecare câte 1 milion şi jum. Dar se vor găsi 7000 de mobilizări pe loc!

5/18 şi 6/19 Aprilie. — Noaptea aceasta la 2 jum. dimineaţa, primesc comunicare de la Hârjeu că a prezentat la 12 noaptea scrisoarea mea Regelui şi că mi s-a dat deplină satisfacţie. Deci Prezan e definitiv înlăturat şi Christescu numit la Marele Cartier.

Regele trebuie să fie foarte neliniştit, căci mă roagă să viu îndată la Iaşi, spre a discuta asupra situaţiei. Îmi anunţ sosirea, însă pentru Duminică.

— Cu prilejul unei convenţiuni pentru legătura telegrafelor noastre, Germanii pun chestiunea telegrafiei fără fir, a cărei suprimare o cer. O iau înainte şi arăt textul depeşei mele prin care interzic ca pe viitor legaţiunile străine să poată telegrafia cifrat. Constat mai târziu că Hârjeu nu executase, «fiindcă miniştrii prezenţi la Iaşi nu găsesc formula de notificare către legaţiuni». — Această afacere e foarte supărătoare şi mă face să văd că chiar miniştrilor noştri le lipseşte nota politică impusă de evenimente.

— Discuţiunea învoielii privitor la cele 10 mii de vagoane de luat din Basarabia, acum 12.500, e lungă şi spinoasă. Ni se spune: Se moare de foame în Austria; vom lua până la ultima măsură tot ce se poate lua. Şi cum în România grâul e 3.800 lei şi în Basarabia 8000 lei, noi plătim diferenţa!

— Întrevedere lungă cu d-l Hacke de la «Vossische Zeitung». Sub pretext de reportaj asupra Unirii de la Chişinău, îi vorbesc de toată situaţia politică. Am văzut o telegramă prin care gazetarul informează gazeta sa *că pe nedrept se învinueşte Regele Ferdinand, care ca Suveran constituţional nu putea face decât ce decisese partidul liberal întreg, plus jumătate din cel conservator, deci ¾ din lumea activă a politicii româneşti.*

— Foarte interesantă convorbirea mea cu d-l *von Harnak,* prezidentul Academiei din Berlin, un familiar al Împăratului. Prin locot. Dietz, Tzigara aflase că Harnak văzuse pe Carp care se năpustise asupra Regelui şi mai ales asupra mea. Am arătat profesorului motivele pentru care susţineam Dinastia,

— şi le găsea excelente, – şi l-am întrebat dacă crede în putinţa unei uniuni personale cu unul din Împăraţi. — «Utopie curată», îmi spune el. – Nu mi-a fost greu atunci să-i dovedesc că ar fi o nebunie să reîncepem cu un necunoscut. — Asupra Reginei: frumoasă femeie!..

Am vorbit de program, de nevoia de a ne cunoaşte, de a nu mai face politică ascunsă ca şi când am avea alianţe ruşinoase, etc. — Ne despărţim în mod cordial şi a doua zi am aflat prin Tzigara că profesorul în convorbirile sale se şi servea de argumentele mele.

— *Horstmann* în timpul unei scurte vizite, îmi comunică că Kühlmann soseşte în curând şi că l-a însărcinat să-mi anunţe că nu-i nimic schimbat în politica noastră. Deci chestiunea antidinastică e din nou înmormântată.

17/20, Aprilie. — De acord cu Arion, care împreună cu mine semnează telegrama, anunţ pe Hârjeu că nu este formulă de căutat; că Cartierul General trebuie pur şi simplu să comunice că, până la noi ordine, nu se mai pot primi telegrame cifrate.

Am avut cu căpitanul Deckert discuţie lungă asupra acestei telegrafii fără fir. Ei cer ca şi noi să nu mai cifrăm; îi răspund că este contrariu drepturilor noastre de suveranitate. El insinuează că ofiţerul de legătură ar putea fi autorizat să vadă depeşele; mă opun la aceasta în mod formal.

8/21 Aprilie. *Iasi.* — De-abia sosit — lume la gară; câţiva colegi mă aşteptau, —mă duc la Mitropolie unde se face un parastas pentru cei 300 medici şi farmacişti căzuţi în război. Cifra aceasta arată gravitatea epidemiilor suferită. Mâine aceiaşi ceremonie la Sinagogă.

— *Regele* mă primeşte la 11 jum. Mă face să citesc un pro-memoria asupra modului său de a interpreta evenimentele. Semn de încredere. În cursul convorbirii lasă să se întrevadă că-şi dă bine seama că soarta Dinastiei e legată de soarta guvernului meu. Cum, în memoriul său, vorbeşte de scrisoarea lui Czernin, îmi spune că a cerut această scrisoare lui Lupescu şi că Lupescu nu i-a dat-o încă.

Dau seama de acţiunea mea la Bucureşti. În privinţa lui

Brătianu, Regele e convins că nu e nimic de temut din partea liberalilor, dar totul din a lui Averescu. Argetoianu va reveni la dv., dar nu mai trebuie să-l primiţi. D-ra Lili Fălcoianu trebuie să servească de legătură între Germani şi Averescu (Vezi pro-memoria): ea a venit să împace pe Regina cu Averescu.

— Pun pe Rege în curent cu chestiunea telegrafului fără fir, pentru ca nu pe neaşteptate să aibă loc vreun demers al miniştrilor străini. – Regele mă înştiinţează că trebuie să decoreze pe Psicha, Filodor (de la Atena) fiind şi el decorat. Nu fac nicio obiecţiune. (Aceasta dovedeşte cât i se pare situaţia de delicată). De altfel am avut grija să o fac cunoscut în trecere Germanilor, ca să ştie că a fost consimţimânt din partea mea.

— La 4 ore depeşă neliniştită de la Mircescu. Deoarece Mackensen protestase energic împotriva întrebuinţării de către Italia a T.F.F. cifrat. Lămuresc cazul şi menţin pentru noi dreptul de cifrare pentru serviciul de Stat.

— Consiliu de miniştri la 5 ore. Pun pe miniştri în curent cu ce se petrece şi atrag atenţia lor asupra absolutei supravegheri ce au de exercitat.

9/22 **Aprilie.** — Iaşi. — O delegaţie a preoţilor din Basarabia: ei se tem să nu se despoaie parohiile lor de pământurile ce au – destul de întinse, – câteodată 60–80 dessetine. Îi liniştesc. Asupra bunurilor mănăstirilor ei au 25% pentru şcoli; le este frică de o secularizare şi, dacă nu-i decât expropriere, ei propun ca asupra rentei constituite în schimbul exproprierii, să li se rezerve această parte: sunt de acord, afară dacă şcolile nu trec cu totul pe seama Statului! Învoirile lor financiare, azi în fiinţă, nu vor fi tulburate.

— *Stere* îmi spune că Stirbey i-a cerut sfatul dacă ca să uşureze situaţia Regelui, n-ar face bine să se expatrieze. Sunt pentru afirmativă; Stere sperând în sprijinul lui, e pentru răspuns negativ.

— Inculeţ şi Ciugureanu, numiţi miniştri fără portofoliu, ca Basarabeni, depun jurământul. Stere insistase ca să depună jurământul în formele religioase obişnuite: «trebuie să se plece, căci sunt împuşcă-în-lună!».

— Psycha (care n-a iscălit mai târziu o protestare a legaţiunilor pentru interzicerea T.F.F.), vine să mă felicite pentru Basarabia. Curtenitor şi neutru.

— Un delegat special al Ucrainei este acreditat *pe lângă guvern,* nu pe lângă Rege. Scrisorile lui sunt pentru Prezidentul consiliului. E un domn Gologan, rece şi înţepat, dar corect, care nu ştie decât ruseşte. Îi spun că-l primesc bucuros ca agent oficios; dar penfru ca să fie oficial va trebui să fie acreditat pe lângă Rege. În primul rând va căuta să aibă material din ceea ce Ruşii au părăsit în Moldova. Vorbeşte de frontiere. Îi răspund îndată că ele sunt naturale, dar că nu văd nicio greutate să le regulăm.

— În sfârşit vorbeşte de reclamaţiunile ucrainiene: nu le cunosc, dar Ucrainienii pot fi siguri că vor fi trataţi ca toţi ceilalţi cetăţeni ai Basarabiei. Dar să nu se uite că dacă sunt 60.000 Ucrainieni în Basarabia, sunt câteva sute de mii de Români în Podolia, de-a lungul Nistrului, şi că conform principiului naţionalităţilor, putem să-i reclamăm ca compensaţie. — Îmi remite două note.

— La un Consiliu restrâns, la 4 ore, atrag din nou atenţiunea miniştrilor de Război, Justiţie şi Instrucţie Publică asupra temerilor Regelui în chestiunile interne.

— *Regele* mă cheamă pentru a doua oară astăzi. Înainte de a mă duce, Stere mă roagă să vorbesc cu Stirbey, căci i se pare că şi Regina vrea să mă vadă. — Nimic deosebit în convorbirea mea cu M.S., afară de dorinţa «de a mă vedea înaintea plecării mele». — Insistă asupra cazului Sturdza: graţierea vietii, dar nici titlu, nici pensie. Ar trebui să numească pentru câteva zile un comandant-şef; căci Christescu n-are gradul corespunzător celorlalţi şi el, Regele, generalisim, nu poate semna punerea în acuzare: «e singurul motiv». S-a gândit la Coandă, ca la cel mai vechi în grad (bănuiesc că e o mică vexaţiune scornită de generalul Râmniceanu). Mă refer la ce va spune Hârjeu.

În sfârşit ieşind, Regele ţinându-mi lung, foarte lung mâna, mă conjură să nu părăsesc chestiunea agrară; principiul e votat: «Eu sunt acel care, după grozave discuţii în consiliul de miniştri, am găsit formula care s-a votat.

Argetoianu a lucrat mult timp pentru ca prin abţineri să nu fie majoritate: a sfârşit prin a vota contra; Mişu Cantacuzino a fost cel mai cinstit; păcat că e aşa de prost».

— În momentul de a ieşi (7,45), o scrisoare a Reginei roagă pe Rege să mă înştiinţeze că doreşte să mă vadă. Sunt condus de Stirbey. Vorbim în trăsură şi la Palat: aparenţele sunt astfel încât totdeauna va fi acuzat că serveşte de trăsură de unire pentru Brătianu; dacă voiesc să plece, va pleca împreună cu familia sa. Îmi rezerv răspunsul (tot el spusese lui Stere că soarta dinastiei este în mâinile mele). În mod discret mi-a insinuat că făcuse un bun serviciu, îndepărtând intrigile Averescu din jurul Reginei.

— *Regina* mă primeşte fiind în pat. Într-adevăr e încă superbă. Ochii încă foarte pasionaţi şi adesea umezi. Asupra lui Brătianu: «Nu m-am uitat la om; am avut în vedere numai partidul care mergea cu proiectele mele; proiectele mele s-au prăbuşit, o recunosc; acum Brătianu îmi este indiferent». —Eu explic: *Politica greşită nu cere sancţiuni; dar hoţiile, înşelăciunile, crimele înfăptuite, lipsa de pregătiri, acelea cer o sancţiune.* La enumerarea tuturor acestora, Regina cu multă atenţiune: «S-au făcut mari greşeli». Regina îmi vorbeşte de Lilly Fălcoianu care i-a sugerat un voiaj în Englitera, – din partea cui? —; de Averescu, care are în complotul său pe fraţii Romalo, — un nume care mă miră, dar observasem că Alfons R. evitase să mă salute pe stradă. —Regina bănueşte pe fiii Carp. —Plec la 8 şi 40, foarte prieteneşte recondus de Rege, care sosise atunci.

— Fac, la 9 ore, decretele organice pentru Basarabia.

10/23 Aprilie. — Bucureşti. — Întoarcere. Ploaie bună, frumos tot lungul drumului. Câteva zile de întârziere şi totul era compromis— Plecând mi s-a încredinţat din partea lui Saint-Aulaire, Barclay, Fasciotti şi Vopicka o scrisoare de protestare în afacerea T.F.F. O frază impertinentă: «Ei nu se îndoiesc că Excelenţa mea, îngrijorată să garanteze prerogativele esenţiale ale Statului român...» Răspund telegrafic. — Înainte de a pleca, însărcinasem pe Cliristescu, noul şef al Cartierului General, să vegheze personal la executarea instrucţiilor mele şi să cenzureze telegramele

deschise al legaţiunilor.

Mareşalul a făcut o vizită lui Carp, – care a fost exploatată. Concediu? – condoleanţe?

11.24 şi 12/25 Aprilie. — Lucru obişnuit, pe sărite, asupra tuturor lucrurilor şi cu tot felul de oameni. Petre Missir vine să-şi ofere serviciile! Ar dori să fie ales la Bacău..

— Convenţiunile ajung spre sfârşit. Koerner şi Gratz vin să-mi vorbească de câteva greutăţi: de fapt Papiniu, după ordinul lui Arion, reluase puncte admise în consolidarea unor drepturi.

Se anunţă sosirea miniştrilor pentru Sâmbătă. În sfârşit se va vedea şi încheierea acestui tratat.

— Horstmann mă întreţine despre cenzură, «care trebuie să mă substituie până la ratificare; foarte îndulcită pentru «Steagul». După ratificare roagă să fie primit Kremnitz ca ofiţer de legătură pentru apărarea intereselor armatei de ocupaţie.

Printre enormităţile pe care Germanii le propun, e cererea de a admite agenţii de emigrare germane ca să funcţioneze la noi! Koerner mărturiseşte cu naivitate că Lloydul din Hamburg şi alte linii au nevoie de oameni...

Ce este mai trist încă, sunt rechizitiile până la epuizare şi faptul că, cu toate ce dăm în Basarabia populaţia nu va mai avea nimic în Iulie... şi poate şi mai curând.

14/27 Aprilie. — Buletinul german anunţă luarea înălţimilor de la Kemell, cu 6500 prizonieri. „D-l von Kriege consideră aceasta ca al doilea act din marea dramă din Flandra. Se pare că poziţiunea de la Ypres-nu mai e de ţinut. Tot el adaugă că Amiens era să cadă „dar 3 zile de ploaie cu potop au oprit operaţiile.

— Conferinţă lungă cu conştiinciosul, dar grozav de pedantul Kriege. El face tratatele, şi cu el e de luptat. Mi-a servit un menu în 8 articole.

Brătienii zăpăcesc Parlamentul german, cu care Kühlmann are greutăţi, din cauză că Brătienii n-au fost exilaţi. Ei cunosc sentimentele mele, dar pentru siguranţa Reichstagului se cere de la mine o scrisoare care va fi pecetluită, cum că mă oblig să-i dau în judecată.

Tratamentele rele impuse prizonierilor şi celor internaţi provoacă de asemenea o mare excitare. Mi se dă un memoriu tipărit cu arătarea câtorva călăi. Peste despăgubiri, se cer şi pedepse. Kriege îmi prezintă textul interpelării adresată Cancelarului.

Asupra comisiunii Dunării, Kriege insistă asupra faptului că nici el nici Kühlmann n-au dat asigurare că Ukraina nu va fi admisă. Propune să nu se decidă nimic pentru un moment, dar să se rezerve decizia în 5 (deci cu noi), pentru admiterea mai târziu a unui, poate două State, reprezentând Rusia.

În chestiunea limitelor dunărene ale Dobrogei, Kriege dă asigurare că se va stabili împotriva părerii Bulgarilor, care vor să meargă până la ostroavele din faţa Brăilei. El afirmă că tratatul din Berlin ne dădea toată Dunărea, deci până la malul drept; o convenţie din 1908 a admis pentru întâia oară limita talwegului. Chestiunea Deltei, ridicată un moment de către Bulgari, e definitiv înlăturată.

În chestiunea amnistiei, omul acesta revine cu încăpăţânare la propunerea sa de a se menţine lui Sturdza titlul de colonel. Se pare că Ludendorf insistă mai mult şi el citează precedentul lui Yorck.

Asupra Basarabiei, felicitări elogioase. Kriege nu vede nicio dificultate. Îmi citeşte protestarea lui Cicerin, pe care o cunosc, şi pe care ca şi mine nu o ia în serios. La Brest-Litowsk Rusia recunoscuse fiinţa Basarabiei ca Stat independent.

În chestiunea dinastică, totul pare a intra în ordine. Mi-a spus chiar că se va închide gura lui Beldiman. Şi prin Tzigara, care a vorbit cu Ioan Carp s-a aflat că vizita lui Mackensen la Carp era spre a-i comunica că Imperiul nu se amestecă într-o chestiune care nu priveşte decât pe Români –, la care Carp a răspuns (după cum a repetat fiul său), că el nu face război civil şi că Germanilor le e dat să detroneze pe Rege.

Kriege povesteşte, pentru a dovedi cum toată lumea e pusă la raţie, că într-una din zilele din urmă leşinase de slăbiciune pe stradă. În urma acestui incident, prin ordonanţa medicului a putut să obţină un litru de lapte pe zi

ca supliment de hrană!

15/28 Aprilie. — Miniştrii au sosit. Impresia generală e că se va sfârşi repede. Turcii şi Bulgarii nu s-au învoit încă. Înainte de Miercuri, nu vom fi în număr complet.

— 4 ore, vizita lui *Burian.* Doctoral, rotunjind fraza în franţuzeşte destul de corect. Conversaţie fără relief. Vorbim mai ales de chestiunea dinastică: nu e nimic schimbat în politica urmată până astăzi. O nuanţă: Păstraţi Dinastia, este treaba D-voastră şi nu ne vom amesteca; după cum, de asemenea, dacă mai târziu vedeţi că nu se mai poate continua cu ea, noi nu o vom proteja. Mulţumesc pentru confirmarea liniei stabilite şi de asemenea pentru nota oficioasă din «Pester-Lloyd», care publicase în ajun că nimeni nu se gândea în Austria şi în Germania să răstoarne pe Rege. Burian sfârşeşte prin exprimarea dorinţei unei bune colaborări pe viitor.

— 5–7 *Kühlmann,* puţin slăbit; nu fumează încă: deci angina nu e simulată. «Prietenii mei au voit să mă lucreze pe lângă Împărat. S-au făcut şi de aici intrigi stupide (afacerea unei actriţe». În câteva cuvinte, a recâştigat pe Împărat: «efectul unei lungi absenţe de 5 săptămâni. Când sunt acolo, nimic nu mişcă». Are împotriva lui tot partidul celor ce vor să anexeze un teritoriu numai pentru că îl au în mână şi care nu admit că în massa poporului sunt mulţi oameni care valorează cât un junker. Formula democratică electorală a Împăratului se va îndeplini acum. Cu Parlamentul s-a învoit repede şi când i-a explicat tratatul, toată lumea a fost de acord. Guvernul Ukrainei nu mai ştie ce să facă; oamenii care îl compun n-au nimic la spatele lor. «Am lăsat pe Czernin sa trateze cu ei; eu nu m-am amestecat». Simpatiile lor la Germani, egale cu zero. N-are nicio dorinţă ca să-i bage în Comisia Dunării şi fiindcă acolo sunt cinci şi că trebuie unanimitate pentru a introduce un nou Stat, nu e nevoie să se discute atâta. Pentru Basarabia: niciodată Austriacii nu i-au spus că aveau gânduri asupra nordului Basarabiei; nimic nu se poate face fără concursul lor. Mă plâng că se ia prea mult de la populaţia noastră; răspunde: «Trebuie, căci pentru două luni lipseşte totul la noi».

Pierderile Englezilor sunt teribile; armata nu mai are legătură. Bombele cu gaz verde sunt îngrozitoare; au fost inventate de un profesor Habner.

16/29 Aprilie. — D. de *Gratz* îmi aduce două note. Vorbind cu el aflu că Ungurii nu sunt mulţumiţi de anexarea Basarabiei: România devine prea tare (textual), înţeleg dar plângerile autorităţilor noastre că la Odessa nu găseau niciun sprijin pe lângă poliţia austriacă pentru a opri atacurile prin presă şi prin cinema împotriva României. Privitor la aceasta pregătesc o notă pentru Burian.

— Vizită lui *Kühlmann,* pe care îl găsesc foarte bine dispus. Burian a fost la el. «Tot aşa de lung ca şi Kriege: o convorbire cu el, dacă nu ţine un ceas şi jumătate, nu e o convorbire». Un om de spirit i-a scris, din balta austriacă, singurul lucru care iese pe deasupra e acea salcie plângătoare de Burian. «Turcii n-au vrut să facă o afacere cu Bulgarii: sunt prea proşti. Când se prezintă o afacere cu Bulgarii trebuie făcută îndată, dacă nu...»

30 Aprilie. — Întors azi dimineaţă vizita lui Burian, şi lăsat două note, din care una cerând trecere liberă pentru oamenii politici, Francezii şi alţii care vor să plece din Moldova, – şi cealaltă atrăgând atenţiunea lui asupra lipsei de sprijin a poliţiei din Odessa faţă de excitările Ruşilor şi ovreilor contra noastră. (Notele comisarului nostru Todicescu se plângeau că poliţia austriacă părea mulţumită de aceste provocări).

Turcii sunt nemulţumiţi şi nu vom avea mâine decât pe delegaţii secundari; cât despre Bulgari, încă n-au plecat.

— La dejun, *Kühlmann* cu contele Oberndorf şi baronul Richthofen, sosiţi de la Sofia, von Rosenberg, von Bellow, Bernstorf, von Hoesch, Horstmann, etc. Kühlmann îmi spune iar: Turcii sunt proşti; le-am obţinut, dând lovituri de ciomag în Bulgari, jumătate din ce le-a lost luat în 1915, şi au refuzat. Sunt într-o criză de naţionalism acut. Reluarea – «de către noi» – a teritoriilor pierdute în Asia şi câştigarea a trei noi districtei a făcut să-şi piardă capul. Sunt ca nişte copii. N-au decât să se descurce cu vecinii... Le făgăduisem restituirea, la pace, a pierderilor lor din Asia şi ne întrebam

cum o să se facă lucrul? Un noroc rar.

— *Arion,* cu care am lucrat un moment, mi-a spus că Kühlmann îl încredinţase că nu se dă încă Dobrogea Bulgariei şi că condominium va urma înainte.

— Mi se telegrafiază că Regele, chemând pe prefectul de poliţie, i-a arătat mirarea că «Lumina» şi «Gazeta Bucureştilor» intră în Moldova şi a insistat pentru ca să nu mai fie autorizate. Cine a mai scornit şi acest lucru?

— În Ucraina, Kühlmann îmi spune că Germanii au fost siliţi să închidă 4 miniştri, din care Lubinski de la afaceri străine, care face manifeste contra unirii Basarabiei.

1 Mai. — Sunt surprins de jecmăneala din ce în ce mai mare! În provincie se ia tot; deşi dându-se 12.500 de vagoane din Basarabia, se luase angajamentul să se lase ţăranilor hrană pe Iunie-Iulie: li se lasă un sac pentru un an; iar când mă plâng, toţi, de la Kühlmann până la Horstmann repetă: «Ce vreţi? În Austria se moare de foame».

— S-a stipulat că caii artileriei vor fi daţi cultivatorilor. La Buzău au fost pur şi simplu vânduţi şi oamenii Germanilor i-au luat pentru o bucată de pâine. Hartenştein a venit să-mi propuie, foarte simplu, să gonesc din Iaşi legaţiunile Antantei, altfel pentru ei nu e siguranţă. Şi domnul Heitz de la Primărie face un memoriu ca să ceară conferinţei de pace menţinerea Oficiului său de supraveghere.

— Şedinţă foarte violentă ieri în Camera prusiana. Junkerii vor cu orice preţ să împedice reforma electorală. Horstmann îmi spune că Kühlmann e foarte atacat, mai ales din cauza sprijinului ce dă partidului democrat. După cererea cancelarului, a fost silit să facă un proces gazetelor care l-au acuzat că a dus la Bucureşti o viaţă de desfrâu. Marilena Bodescu trece la nemurire! De soarta acestui proces, peste două luni, depinde şi menţinerea lui la putere. Căderea lui, adaugă Horstmann, care s-a înhămat la căruţa sa, ar fi o mare nenorocire. Sunt de aceiaşi părere, căci am cea mai mare stimă de valoarea acestui om şi de lărgimea vederilor sale.

— Arion îmi citeşte nota sa ca răspuns la protestarea Ukrainei.

2 Mai. — «Vossische Zeitung» şi altele după ea, îmi fac greutăţi. Toate la rând: Regele, Basarabia. —Kühlmann îmi spune că a trimis o dezminţire serioasă. El adaugă; «c'est du Beldiman tout pur». Horstmann îmi declarase cu un ceas înainte că dacă Beldiman nu ar fi un atât de vechi prieten al Germaniei, ar fi expulzat. O iau drept bună, dar simt că cercurile militare n-au dezarmat faţă de Rege şi că o duşmănie surdă există împotriva mea. Exemplu: de trei zile n-am benzină şi, cu toată intervenţia lui Horstmann, nu mi se dă...

— *Kühlmann* mi-anunţă că a obţinut de la Mareşal să-mi cedeze Focşani pentru ţinerea şedinţelor Parlamentului. Îl rugasem să sprijine cererea de a uni cele două părţi din Putna, ducând frontul la limita Râmnicului-Sărat. — Pun o chestiune asupra Basarabiei, Austriacii nespunând niciodată ce gând au asupra părţii de nord pe care o ocupă. După părerea lui, nu crede că Austriacii se gândesc la aceasta.

— *Lupu Kostake* îmi afirmă, – şi îmi vine greu să cred – că Kühlmann le-a spus «acum în urmă» lui Carp şi lui: Cum facem ca să răsturnăm pe Rege? — Glumă sau ironie? — Kühlmann nu este om să joace un joc nedemn.

— *Kriege* îmi aduce o formulă asupra Basarabiei, acceptabilă, pe care îşi propune să o facă să fie adoptată de Austria, care se lasă greu. Revenim apoi pentru a suta oară asupra cazului Sturdza: El pretinde că Germania cere ca Sturdza să păstreze, cu graţia vieţii, gradul şi pensia.

— Mă duc la *Mareşal* pentru a-i mulţumi privitor la Focşani: nu trebuie mutat lazaretul, bineînţeles, şi «nu veţi avea căşti germane în jurul dv.». — Predau de asemenea o protestare scrisă contra rechiziţiilor fără frâu ale porumbului, la ţară. Îi repet că am avut o înţelegere pentru 10 mii vagoane devenite apoi 12.500, de dat din Basarabia, în schimbul căror s-a luat angajamentul să nu se mai scoată nimic din tară. Eu îmi ţin cuvântul; faţă de mine cuvântul nu e ţinut. Mareşalul, destul de nemulţumit de ce află, făgăduieşte.

3 Mai. — Şedinţă furtunoasă: col. Kabeknacker de la Căile Ferate, Horstmann, Mircescu şi cu mine. E tot privitor

la articolul 7 din tratatul de pace, introdus, prin surprindere cu ocazia iscăliturii făcută în grabă, şi pe care articol experţii noştri nici nu l-au examinat, nici nu l-au admis, pe când Hell şi Kriege spuneau că a fost primit de generalii noştri. Am propus ieri un text potrivit cu concesiunile pe care Horstmann credea că poate să mi le anunţe. Mare opunere a Direcţiei militare, care vrea să ia în mână toate liniile noastre. Declar net că nu semnez şi că fac apel la cinstea lui Kühlmann. Horstmann declară că d. de Kühlmann, singur, poate să mai discute această chestiune.

— La 2 jum.. Comisia cu Arion, Burghele, Antipa, Papiniu, Carp şi Mircescu. Cădem de acord asupra ceea ce e încă nerezolvat. Arion trebuie să meargă să vorbească cu Kühlmann pentru o formulă definitivă a amnistiei. Aflu, în cursul discuţiei, că s-a spus delegaţilor noştri că cazul Sturdza este una din condiţiile păcii! – Toţi recunosc gravitatea cazului art. 7 şi sunt de părere că trebuie să nu ne lăsăm.

Deşliu are îndrăzneala să-mi telegrafieze ca să-l repatriez de la Stockholm, împreună cu soţia sa. Mă asigură de «amiciţiile lui cele mai sincere».

4 Mai. —Arion, după ce a vorbit cu Kühlmann, a primit formula privitor la Basarabia, Kühlmann asigurându-l că redactiunea înţelege *o încorporaţie făcută* «au présent». — În toate celelalte convorbiri, Kriege de pildă a spus lui Papiniu şi lui Arion că nu mai trebuie să-l necăjească asupra textului amnistiei, «când v-am dat toată Basarabia». — Arion nu mai obiectează nimic.

— Am căutat prin telefon pe *Kühlmann;* el soseşte la mine cu generalul Hell şi Horstmann. Încă sub impresiunea şedinţei de ieri şi a grijii blestematului articol care m-a împiedicat să închid ochii toată noaptea, deschid chestiunea, făcând apel la lealitatea lui Kühlmann. Paragraful 2 a fost introdus prin surprindere şi dovada este că se găseşte într-un loc care n-are nimic a face cu chestiunea. Când, în ultimul moment, la 29 Martie, o jumătate oră înainte de plecarea miniştrilor, mi s-a adus la parafat capitolul demobilizării, rămas în suspensie, mi s-a spus că era *în totul*

de acord cu generalii noştri, însă generalii afirmă că n-au primit niciodată acest text. —Kühlmann. Cine a făcut această afirmare? — Eu: Nu mai mi-aduc aminte, dar desigur nu dv. (n-am voit să desemnez pe Hell, şi Kühlmann a înţeles). Dacă în aceste condiţii se susţine că sunt legat, aş face apel la Împărat. —Kühlmann întorcându-se către Hell: «Dar e o ideie excelentă; ce spui de aceasta?». —Horstmann intervine: «Chiar dacă Împăratul va dezlega, tot rămâne cererea Marelui Cartier, care consideră măsura ca indispensabilă». — Eu: Vom discuta atunci o convenţie şi de altfel este ceea ce eu ofer. — După o lungă discuţie, convenim la suprimarea paragraf. 2 din tratatul de pace şi mutarea lui în protocol, limitându-l şi definindu-i întinderea. Formulă de găsit de către Mircescu, Horstmann şi Hell.

— Bietul Mareşal promite categoric: subordonaţii lui iau înapoi, în detaliu, ceea ce a făgăduit! Primesc în chestiunea Focşanilor o comunicare care egalează cu zero! N-aş fi crezut niciodată cu putinţă asemenea lucru...

— Rechiziţiile au produs rezultate: un soldat german a fost ucis la Jilava şi cei mai buni judecători spun că vom avea desigur alte crime, într-atâta populaţia rurală e exasperată.

— După amiazi ni se anunţă că Kühlmann şi Burian trebuie să plece, cei doi Împăraţi trebuind să se întâlnească la Spa. *Trebuie să sfârşim până Luni seara.* Iar începe graba! De aceea Koerner şi Kriege dau fuga la mine, unul cu propuneri pentru privilegiul punerii cablurilor pe coasta noastră pentru Germania, şi o concesiune foarte specială a Ost-Europäische-T.-Gesellschaft; altul cu tot felul de scrisori şi contra-scrisori pentru acordarea de despăgubiri prizonierilor maltrataţi; pentru a da pe Brătianu în judecată; pentru a conceda săpături; pentru a lărgi privilegiile date staţionarelor germane, etc., etc. — E un noroc că ne apropiem de încheierea silită: aşa potopul se va opri.

— Pe când seara târziu *Koerner* discută cu mine, Kriege îmi vorbeşte la telefon. «Fiindcă ştie că sunt la dv., de aceea Kriege vă supără», şi pe urmă cu o strâmbătură: «Desigur Kriege e un campion pentru câştigat simpatii Germaniei». — Mai târziu îmi spune, vorbind de Kühlmann: «Se vede bine

că e un Bavarez, nu un Prusian!». Cu jumătatea lui de perucă, cu ochiul lui care se uită într-o parte, cu tăietura de pe frunte, cu vorba lui înceată, E.S. von Koerner, pe care l-am luat mult timp drept un evreu aspru, este un binevoitor pentru noi. Spirit destul de larg şi cu soluţii repezi. Cu totul deosebit de cealaltă Excelenţă, din care îţi faci un duşman dacă îi schimbi o virgulă.

— Mircescu îmi raportează pe la miezul nopţii că s-au făcut două redacţiuni care au fost telegrafiate la Marele Cartier. Tot timpul Kabelmacker a împiedicat un text de împăciuire; faimosul art. **7** va sfârşi prin a ne fi impus.

5 Mai. Paşte. — Dimineaţa mă duc la Arion ca să iau dispoziţii pentru ziua de azi şi să discut propunerile lui Koerner. Găsesc acolo pe Missir, I. Carp, Burghele, Papiniu. N-au căzut încă de acord asupra formulei amnistiei. Arion o lăsase pe seama lui Papiniu, care înţelege aşa de puţin chestiunile încât nu-şi dădea seama că orice protocol special trebuia să atragă suprimarea paragrafului final din art. 33.

Le atrag atenţiunea că traducerea paragrafului din protocolul privitor la Basarabia trebuie bine verificată.

— La 11 Kühlmann mă face să mă întorc: îl găsesc împreună cu Koerner. Nu era vorba decât de chestiunile puse ieri de Koerner. Îi pun în mod net chestiunea rezervată de art. 14: «Până la ce dată cel mult trebuie să dureze ocupaţia?» — Răspunde: chestiune militară, asupra căreia Hell însuşi nu are instrucţiuni.

Nu insist mai mult: Hell pleacă şi Schwarzkoppen, care îl înlocuieşte, e mai de înţeles.

Convocare, fără a chema pe toţi, la el la 6 jum. (Am aflat că această oră cam ciudată fusese aleasă pentru că ministrul pleca în plimbare la Căldăruşani şi la Snagov).

— Petrec restul zilei redactând şi colecţionând texte. La 5 ore fac un raport urgent Regelui. Mitilineu îmi telegrafiase că aceste lungi aşteptări zăpăceau pe toată lumea la Iaşi.

— La 6 jum. *conferinţă:* Radoslavof cu Tontceff sosesc cu experţii lor şi militari, plus un marinar negru mustăcios. De la început Bulgarii ridică chestiunea: Le trebuiesc insulele, adică teritoriul cuprins între cele două braţe ale Dunării în

faţa Brăilei. Ele n-au aparţinut nicio dată Dobrogei şi Kühlmann le-o spune verde. Tontceff susţine că Dunărea veche luată ca frontieră nu e navigabilă şi că atunci pe o întindere de 75 km. n-ar avea poliţia frontierei lor!

— Discuţie, şi cu toate că suntem unanimi, când Radoslavof declară «că nu poate să primească», Burian propune un arbitraj. Arion şi cu mine lămurim, şi Kühlmann ne sprijină, că arbitrajul nu se poate referi decât asupra faptului istoric dacă acest teritoriu a făcut parte din această Dobroge pe care am cedat-o. Tontceff înţelege să împingă arbitrajul şi mai departe, cum de pildă spre a preciza dacă talwegul nu s-a schimbat, etc.

— Kriege sfătuieşte să primim arbitrajul, fiindcă e vorba de o chestiune pur parlamentară. Prmim ca Kriege sa redijeze şi să propuie o formulă.

Turcii au ridicat chestiunea despăgubirii pentru terenurile Mülk din Dobrogea, istorie veche de 38 ani. Convenim să căutăm a ne înţelege între noi înainte de a ajunge la arbitraj.

Lungă discuţie pentru şcolile şi comunităţile noastre din Bulgaria. După refuzuri categorice, ei sfârşesc prin a admite statu-quo.

6 Mai. — Zi înţesată. Sfârşitul. Toate chestiunile mici, ca şi cele mari provoacă rapoarte, comisii, tocmeli. Arion umblă de colo până colo; chiar Papiniu devine sprinten. Dar cel mai grăbit e Horstmann: vine repede să mă înştiinţeze că în chestiunea Căilor Ferate redactarea lui – Mircescu spune: redactarea mea – e primită de Marele Cartier. E un câştig şi e primul articol al păcii parafate care dispare. Oricum au fost sensibili la mustrarea de ne lealitate pe care le-am aruncat-o în faţă.

— Kriege aduce de asemenea formula înţelegerii cu Bulgaria; o găsesc bună, Arion ar voi să adauge ceva, ceea ce întârzie degeaba lucrările: diseară va sfârşi prin a recunoaşte că lucrarea lui Kriege e bine făcuta. Kriege îmi propune să încheie actul compromisului.

—În sfârşit asupra chestiunii telegrafelor, a societăţii Ost-European, după tocmeli, Koerner, mereu împăciuitor, primeşte textul nostru. Toate acestea n-au fost definitiv

câştigate decât seara, la prânzul Mareşalului: ziua n-a fost pierdută.

— *Burian* cerându-mi o întâlnire, l-am poftit în ultimul moment la masă. A primit, cu Gratz Mittag, von Peter, Colloredo. Conversaţiune înainte şi după masă. În primul rând un reproş discret: Regele ar fi ţinut Basarabenilor un discurs cam iredentist; această versiune fusese dată de «Tribuna». Era vorba de toastul Regelui care, mi s-a părut atunci, avusese un uşor accent. Neg însă şi arunc totul pe cuvântarea extra-protocolară a lui Halippa.

Vorbesc de durata ocupaţiei, în sensul celor ce ne înţelesesem cu Czernin, – fără o administraţie deplină, ţara se va ridica cu greu, – percheziţiile, duşmănii care se ivesc acum, etc. — Burian ascultă cu multă atenţie şi declară că e foarte interesant pentru viitor. Fără altă făgăduinţă. De altfel nu insistasem vorbind „ca de o chestiune ce trebuia reluată mai târziu. După dejun atinge chestiunea Basarabiei şi pune în mod discret, că, cu ocazia recunoaşterii «formale» a anexinei (?), teza Germanilor e că nu se poate face o recunoaştere formală acum, fără a fi provocată Rusia, de care s-a despărţit Basarabia. — Austria nu va cere decât colţul intrând de la Noua-Suliţă la vechea graniţă cu Podolia spre vest de Hotin pe care nici nu-l cerem». — Atunci eu precizez ca aceasta înseamnă înlăturarea pretenţiunilor ucrainiene. Cum suntem de acord, el îmi cere o scrisoare care «n-are nimic obligatoriu pentru Dv.» — Răspund că înţeleg sa mă oblig şi că voi trimite această scrisoare, pe care dorea de altfel să o aibă înainte de plecare. — Îmi vorbeşte de asemenea de navigaţiunea pe Nistru, pentru a i se aplica regimul Prutului. Fac scrisoarea, dar nu scriu niciun cuvânt de Prut, devenit acum un râu interior.

Privitor la Ukraina, Burian repetă ce spusese Kühlmann: Ukraina se va uni cu Rusia. Deci din partea aceasta să ungem osia.

Pentru înţelegerea cu Bulgaria, Burian îmi spune că poate fi semnată în linişte: «Vă dau asigurarea că veţi avea tot sprijinul nostru». Mai mult, după semnătura tratatului, vom avea mai multă libertate ca să vorbim pe faţă Bulgarilor.

Radoslavoff ştie că nu poate să aibă câştig de cauză; a spus-o lui Burian, dar e legat de ordinele de la Sofia.

Fac cunoscut îndată lui Arion asigurările formale ce mi s-au dat. Seara Arion cedează, după ce vorbise cu Kühlmann şi Burian.

— Invitaţiune prin telefon, pentru **7** jum.: *Feldmareşalul* dă un prânz de despărţire plenipotenţiarilor. Frac şi plăci. Suntem toţi. La dreapta mareşalului, Burian şi Nissimi, ministru af. străine turc; la stânga Kühlmann şi Izzet. În faţă, noul şef de Stat-Major Schwartzkoppen; în dreapta lui eu, şi Tontceff în dreapta mea; Radoslavof şi Arion în stânga lui. Toastul Mareşalului foarte curgător, nu prea indulgent pentru gazetari şi pentru partidele politice, foarte călduros pentru armată, apoi un salut pentru Românii curagioşi care au făcut sacrificiul să ia sarcina acestei păci şi patriotismul de a întreprinde reînvierea ţării lor. Nădăjduieşte că vom redeveni amici sinceri şi doreşte toată prosperitatea pentru România. (Se doreşte ca să nu se răspundă).

Spun Mareşalului, peste masă, că n-am fost niciodată duşmani şi că n-a fost decât o eclipsă a prieteniei noastre. El râde cu poftă.

După masă se discută afaceri. Kühlmann îmi propune o învoială în afacerea manuscriselor. — Se aranjează tot ce rămăsese în suspensie. — În sfârşit Kühlmann îmi spune: «Nu voiesc să vă fac un compliment, dar aţi condus cu mare măiestrie barca şi câştigarea Basarabiei vă înapoiază de 10 ori ceea ce pierdeţi». Koerner îmi face de asemenea complimente: nu mai vrea să trateze de cât cu mine...

7 Mai. — (Sft. Elisabeta, 24 Aprilie). — Trebuia să ne întrunim ieri seară la 10 ore jum. Amânat pe azi dimineaţă la 9 jum. Cotroceni. Sosesc exact, cu Arion şi locot. col. Vasilescu; în sala de intrare ceilalţi doi delegaţi ai noştri, Burghele şi Papiniu, şi generalii. Fotografi câţi poftiţi mulţi ofiţeri germani. Ne adunăm în biblioteca cea nouă a Regelui; o jumătate oră nu facem nimic. Ne regăsim în salonul care serveşte de bufet când sunt recepţii, alături de salonul în care s-a ţinut Consiliul de Coroană în 14 August 1916. — Ultimele învoieli cu Bulgarii, pentru manuscrisele furate de

la Academie. — Iscălesc cu Kühlmann micile protocoluri: navigarea staţionarilor până la Feteşti, adeziunea în principiu la o alianţă vamală, despăgubiri prizonierilor maltrataţi, nota privitoare la judecata guvernului Brătianu, protocol pentru biserici şi comunităţi româneşti în Germania (a se întinde şi pentru Bulgaria, ceea ce s-a făcut în cursul şedinţei: Austria n-a semnat încă, şi Kriege m-a înştiinţat că Burian va avea greutăţi!)

În sfârşit şedinţa generală începând, ne aşezăm. Germanii la mijloc, Burian – el singur e toată comisunea, deşi Gratz şi Mittag sunt în spatele lui; —Turcii alături de el; – Bulgarii – şi sunt cel puţin 6 – la stânga Germanilor. Ca să nu fim la capul mesei, ne refugiem în faţă, singuri şi în faţa Germanilor. Cinematografele lucrează. — Ministrul Kühlmann citeşte o scurtă cuvântare, – şi semnăturile încep. La 12, în mijlocul unei mari zăpăceli, – s-ar fi putut trece orice s-ar fi voit: – s-a isprăvit. Se telefonează la Marele-Cartier, cu care se stabilise o legătură.

Telegrafiez îndată Regelui: «Am adânca mulţumire să comunic M.V. că *pacea* s-a încheiat; tratatul» care în ultimele negocieri a primit unele modificări favorabile ţării, a fost semnat la 12 ore. El va purta titlul de Pacea din Bucureşti. Sub conducerea M.V. şi sub ocrotirea Dinastiei, România îşi va putea reîncepe munca spornică pentru consolidarea viitorului ei». — *Prezidentul consiliului de miniştri.*

— La ora 1 dau un dejun de adio: Kühlmann, Kriege, de Rosemberg, Oberndorf, Richthoffen, Horstmann, de Below, etc. — Repet lui Kühlmann» lucru la care ţine mult, că va avea la Şosea terenul pe care îl cere ca să clădească o Legaţiune frumoasă.

— Plecarea lui Kühlmann cu Bulgarii la 4.45 pentru Sofia. Se duce să salute pe Regele Ferdinand. Bănuiesc că mai sunt dedesubt oarecare neînţelegeri. Prin tratat, în ultimul moment, s-a lăsat Bulgarilor partea de jos a Dobrogei până la o linie paralelă cu linia drumului de fier la distanţă de 10–15 km. De ea. Restul este condominium.

Trimit o circulară prefecţilor. Repet asigurările privitoare

la siguranţa de a ne putea păstra Dinastia, după cum o făcusem în telegrama către Rege, pentru a marca mai bine sensul ascuns al acestei semnături a tratatului. Sper că Regele va înţelege, după cum toată lumea a observat-o îndată ce telegrama a apărut.

— Scriu guvernatorului pentru a-i comunica că a doua zi miniştrii vor lua în primire serviciile lor. Cu căp. Dreckert am convenit că, chiar în acea zi, se vor trimite scrisori de mulţumire giranţilor.

8 Mai. — Merg la minister. Jurământul prefecţilor de faţă. Întrevedere şi cu Kriege pentru mai multe lucruri mici. E grăbit ca să aibă la Berlin comisia financiară prevăzută de tratat. Primeşte să redacteze compromisul nostru cu Bulgaria în vederea arbitrajului.

9 Mai. — Regele n-a răspuns încă telegramei mele. Cei doi împăraţi şi-au felicitat miniştrii şi Wilhelm a decorat pe Kühllmann. — Arta de a lăsa să se suspecteze, şi pe drept, intenţiile Sale, e împinsă foarte departe de către Maiestatea Sa!

— Conferinţă cu d. De Schroeder de la Reichsbank; Ar voi să cunoască proiectele noastre financiare şi îmi deschide unele perspective spre a da o siguranţă de viitor cercurilor financiare. Îi tai vorba: «Dar mi se pare că visaţi un fel de tutelă!»

— Mackensen dă un prânz de adio miniştrilor giranţi.

— O vorbă a lui Kühlmann, raportată de Tzigara: «Domnul Carp pare să nu fi avut decât o ţintă în viaţă: cultul persoanei sale».

— Kühlmann era contra întinderii operaţiilor în Ucrania. De altfel crede că aceasta se va uni cu marea Rusie. Hatmanul care a luat acum puterea, e un multimilionar care a avut o comandă în gardă. Ar avea înfăţişarea unui început de restaurare monarhică.

10 Mai. — Aseară a sosit depeşa Regelui. Îi fac o mică schimbare, ştergând un cuvânt şi schimbând punctuaţia pentru a îndulci forma cuvintelor «aceste clipe dureroase». — Horstmann, căruia i-o comunic prin Tzigara, o găseşte bună. E trimisă la gazete.

— *Arion,* care a fost la Iaşi povesteşte că Regele a făcut «toutes sortes de manières»; s-a plans că are migrenă, a trimis o primă redacţiune care cuprindea aproape un blam, a admis în sfârşit în parte o formulă a lui Arion.

— Horstmann, pentru a doua oară, dar fără să-şi prea ia în serios propunerea, mă întreabă dacă nu s-ar putea face să plece ataşaţii militari ai Antantei.

— Vizita Prinţului de Reuss, care pentru a cincea oară cel puţin îmi cere în numele lui O.K.M. facultatea de a pune un batalion în satele germane din Basarabia pentru a păzi populaţia... în contra propriilor abuzuri ale trupelor germane în trecere (!?)

11 Mai. — Iaşi. — Sosim în acelaşi tren cu col. von Brandenstein, delegatul german şi statul său major, acreditaţi pe lângă Marele Cartier. — Nicio ostilitate în mulţimea care venise să mă întâmpine la gară. Toate notabilităţile pe peron.

— *Regele* (ora 6) îmi vorbeşte mult, dar se plânge că e foarte enervat. De mai multe ori îşi trece mâna pe frunte; spune că se teme de o neurastenie. Mâine se duce la Bicaz cu un inginer, ca să studieze o cădere a Bistriţei care poate da mii de cai putere. Înţeleg că va lipsi din cauza ofiţerului german. Regele îmi încredinţează dicţionarul său particular, al patrulea din cele 12 ce s-au făcut pentru el. Îmi dă o lungă explicaţie, pe care o face şi în scris: Nu înţeleg nimic şi şeful meu de cabinet, căruia îi dau să cifreze o telegramă, şi mai puţin. Regele expune cu greutate! — A fost foarte jignit de un articol din jurnalul «Gazette de la Croix».

12 Mai. — Prefecţii pentru candidaturile de alegeri. Afluenţă. Toţi generalii şi coloneii, care părăsesc armata, îşi oferă serviciile. Prinţul Mihai Sturdza se înscrie şi oferă bani, dar soţia sa, sub alte influenţe, îl împiedică să primească candidatura: Sturdza a rătăcit puţin în grădinile lui Filipescu...

13 şi 14 Mai. — Iaşi. — Lucru zdrobitor. În plus două consilii. Atrag atenţia lui Hârjeu asupra ţinutei rele a trupelor în Basarabia. Pe Nistru, vânătorii patronează contrabanda; cavaleria lui Schina se poartă ca într-o ţară

cucerită. Generalul Răşcanu cenzurează în gazete propriile mele declaraţiuni; un ofiţer a bătut pe unul din delegaţi, pe care locuitorii germani vor să-l trimită la Bucureşti.

Supun chestiunea celor 8 milioane cerute de Poklevsky pentru comitetul de lichidare rusesc: refuzat în unanimitate; redactez o scrisoare pe care o supun consiliului.

Arion citeşte scrisoarea miniştrilor Antantei, protestând contra păcii. Răspunsul nostru accentuează faptul că am fost părăsiţi şi că pacea noastră e definitivă şi va fi respectată de noi.

— Luni dejun oferit de generalul Grigorescu: toţi miniştrii, afară de Săulescu şi Arion, aflat la Bucureşti pentru căsătoria fiului său. *Grigorescu* ţine un toast prin care declară că *armata nu era pregătită* şi că pacea încheiată de mine e un mare succes diplomatic.

— Improvizez câteva cuvinte care fac să plângă pe Meissner şi pe Mehedinţi. Se publică aceste toasturi care au răsunet.

— Generalul *Iancovescu* mă vizitează şi îmi cere o candidatură, pe care o acord. Vrea să spuie Parlamentului ce a spus în Consiliile de Coroană: că «continuarea războiului ar fi fost o crimă!»

— *Hârjeu* îmi spune că după ce a făcut cu Regele lista generalilor, care trebuiesc numiţi pentru a se îndrepta greşelile trecute, a trimis decretele la Bicaz prin Gorski, şi Regele i-a spus «verbal» că ştie că tabloul n-a fost întocmit în unanimitate şi că vrea să cunoască părerea fiecărui membru. Un comitet compus din ministrul Văitoianu, Grigorescu şi Christescu, cercetase nenumăratele plângeri şi întocmise acest tablou îndreptător. Hârjeu atribuie şi acest fapt influenţei lui Râmniceanu, consilierul militar al Regelui, îl consideră ca un semn de neîncredere şi declară că-şi dă demisia dacă Regele nu revine asupra deciziei sale. Îi declar că îl voi acoperi.

15–16 Mai. — Iaşi. — Afaceri curente. Manifestul liberalilor, căruia îi dau drumul. Întoarcere la Bucureşti.

17 Mai. — Zi pierdută pe drum, din cauza unui accident la Podul de la Putna-Seacă.

18 Mai. — Prefecţi; candidaturi, solicitări.

Două vizite ale lui Horstmann. Recunoaşte că nu se poate acorda batalionul ce se cere ca garnizoană în Basarabia.

— O mulţime de incidente care arată reaua dispoziţie a Germanilor. Am mult de lucru cu ei! Generalul Tülff îmi răspunde că nu se pot înceta rechiziţiile şi că e sigur că se vor găsi în Moldova şi în Basarabia proviziuni pentru teritoriul ocupat! Cu toate acestea, în scrisoarea de la 10 Mai, amintisem că executam cu fidelitate predarea celor 12.500 vagoane, în timp ce ei continuă să ia proviziile care tocmai trebuiau să fie înlocuite prin aceste vagoane. — O mulţime de plictiseli pentru toate nimicurile: Şeful căilor ferate e supărat că nu dau gara de la Bărboşi şi vrea să suprime orice vagon suplimentar din Moldova, în afară de al meu propriu. — Dintr-o convorbire a lui Vasilescu cu Kremnitz, toate acestea sunt datorate tot curentului antidinastic.

19 Mai. — Foarte frumos Te-Deum la templul israelit pentru sărbătorirea păcii şi a Basarabiei. Toată asistenţa foarte caldă şi foarte respectuoasă.

— Isprăvesc cu Rechad-Bey chestiunea proprietăţilor părăsite de Turci în Dobrogea şi a vacufurilor. Le dau 7.000.000 mărci; Horstmann propusese 8 şi ultima lor ofertă era 10. Avem interes să rămânem prieteni. Arion, pe care îl întâlnisem pe stradă, vorbise de alianţă.

7/20 Mai. —*Horstmann* vine devreme. Toate greutăţile şi pentru guvernul meu şi pentru ei, vin de la Virgil Arion. Are o putere de intrigă de neînchipuit. Vede pe ofiţeri, îi excită şi toţi aceştia când se duc la Berlin repetă istoriile lui. «De ce nu-i daţi o situaţiune? Sau cumpăraţi-l. Asiguraţi-i ceva pentru 6 luni. Eu aş face aceasta bucuros dacă aş putea!» Frumoasă părere! — Mai departe: «D. Carp pleacă Marţi, aşa vom avea un focar mai puţin, căci Neniţescu stă liniştit».

Constat o adevărată dorinţă din partea lui ca să mă servească. El e desigur Germanul cu înţelegerea cea mai largă dintre cei care sunt aici.

8/21 Mai. — Conferinţă pentru împrumutul oraşului cu d. Schorlemer, ofiţer de legătură al ministerului, şi primarul. E

mai ales vorba să se dea o parte din împrumut pentru plata a 8.000.000 lei, cupoane din vechile împrumuturi, care sunt în mâinile caselor germane.

— La dejun Schwartzkoppen, înlocuitorul lui Hell, de Maltzahn, deputat de Rügen, un adjutant al Prinţului Imperial, Bellow, Horstmann. Înainte de masă, Schwartzkoppen revine asupra nevoii de a se retrimite miniştrii Antantei, căci va fi totdeauna temere de intrigile şi de spionajul lor pentru acest motiv se fac atâtea greutăţi pentru libera trecere din Moldova în teritoriul ocupat. *Declar lămurit că aceasta este imposibil şi că devine o manie a persecuţiei – spionaj la* Hartenstein. — După masă vorbind cu Maltzahn privitor la Beldiman, explic motivele pentru care e nevoie pentru noi ca dinastia să fie păstrată. Urmărea cu interes. El a părut surprins de expunerea mea că *Regele constituţional nu putea decât să facă război având angajaţi în această direcţie trei sferturi din oamenii politici.*

— Prima întrunire la Club. Expun liniile principale ale păcii şi ale absolutei sale necesităţi. Arăt programul viitorului Parlament: 1) Ratificare, 2) Răspunderi de stabilit, 3) Suspendarea inamovibilităţilor, 4) Fixarea punctelor constituţionale de revizuit: chestiunea agrară (aplauze călduroase), lărgirea votului (rece), legea presei (foarte călduros). Arion de asemenea ţine un discurs mişcător.

9/22 Mai. — S-au arestat cei câţiva sindicalişti români care se declaraseră maximalişti şi care vor sa facă o republică. Percheziţionându-se la Arbore, s-a găsit un plic cu peceţi austriace. N-au fost deschise, dar Arbore a spus: Sunt hârtiile mele ucrainiene, căci voi fi reprezentantul Ucrainei în România! — Vorbesc lui Horstmann, mirat de acest amestec austriac, căci pare să cunoască bine pe Arbore şi pe fiica sa, de care spune «am văzut-o de mai multe ori la mine».

Plecările şi venirile d-nei Perticari alarmează mult pe Horstmann. Ar fi mulţumit ca să o fac să plece.

— Un general – von Vertrab, – care pleacă la Berlin, un maior, doi alţi ofiţeri mă vizitează: Ei voiesc să trianguleze, să îndrepte harta noastră, în sfârşit să se instaleze la noi.

Fără îndoială că nimeni nu vrea să părăsească România. Toţi caută ocazia să stea câtva timp aici.

— Tzigara mă înştiinţează că guvernatorul pleacă la 2. Nu ştiam nimic de această grabnică lichidare a lui Militär-Verwaltung. Pentru a nu mă duce la gară, mă duc la 12 să-mi iau ziua bună de la generalul *von Tülff,* care depusese ieri cartea la mine. Părăseşte masa la care primea pe diferiţii delegaţi aliaţi. Rechemarea fusese telegrafiată de Sâmbătă; dar Mareşalul îl lăsase să petreacă liniştit cele două zile de Rusalii şi i-a comunicat-o numai ieri. Arătându-mi părerea de rău de a părăsi această ţară încântătoare, generalul von Tülff avea ochii umezi de lacrimi.

Toţi vor să rămână aici. Îmi spune Horstmann. Tantiloff se agaţă, iar Nisami-Paşa face tot ce-i cu putinţă ca să nu plece.

10/23 Mai. — Pentru întâia dată de la ocupaţie sărbătorim, bineînţeles cu încuviinţarea autorităţilor germane, ziua de 10 Mai. Te-Deum la Mitropolie. Arion şi Dobrescu mă întovărăşesc; şefii de serviciu; generalul Mircescu şi ofiţerii de legătură. Lume pe stradă, sergenţi de oraş în mare ţinută. E tot ce mai există din acel trecut aşa dulce de evocat...

— Vizită, cu scrisoare foarte călduroasă de introducere de la Kühlmann, a d-rului Kauffmann, prezident al Serv. de Asigurări Imperiale, etc. — Pe vremuri colaborase la statisticile legii noastre asupra meseriilor. După ce vorbim de chestiuni de prevederi sociale îşi oferă serviciile pentru lucrările de făcut în această direcţiune.

— *Mircescu* a avut cu von Massow, care vine de la Sofia, următoarea convorbire confidenţială. «Germania nu vrea să întărească Bulgaria, favorizând astfel jocul Austriei, care o susţine. Mai devreme ori mai târziu chestiunea financiară va fi pusă, căci suntem hotărâţi, o dată pacea încheiată, să strângem şuruburile. Atunci luând pe seama Dvs. o parte din datoria lor, veţi putea poate răscumpăra partea de sus a Dobrogei şi să aveţi Constanţa. Regele Bulgariei crede că nu va putea ţine această parte a Dobrogei şi Radoslavof vede ca el. Dar trebuie câştigat col. Ganceff, prieten personal al Suveranului; e ministru la Berlin şi adesea are lipsă de

bani». Idee de studiat.

— *Horstmann* îmi desfăşură gândul plăcut Germanilor de a face «cu cheltuială comună» un spital germano-român cu servicii speciale pentru anume celebrităţi germane. «Pentru noi ar fi, zice H., cel mai bun sistem de propagandă". Nu refuz nimic în principiu, – trebuie să arătăm bună voinţă!— Lucrul în fond e util, dar de ce cheltuieli în comun?— În ultima analiză cred că Flattau, care şi-a făcut o clientelă enormă, împinge la aceasta: ar voi şi el să rămâie în România.— Niciunul nu mai vrea să plece, zice râzând Horstmann.

— Conferinţă cu Schwartzkoppen, de Beer, Mayer şi Gârleşteanu. Grânele din Basarabia şi rechiziţiile din România. După lungă discuţie acord 3 concesii: 1. Germanii, care pretind mereu că coloniile din sudul Basarabiei nu vor să-şi dea rezervele de frica trupelor noastre – şi Gârleşteanu confirmă că s-a luat fără plată, – cer ca garanţie dreptul să pună în satele germane 2 sau 3 soldaţi, agenţi de supraveghere şi de îndemn pentru locuitori, pe când noi să-i luăm pe ai noştri. «Voim să colaborăm şi să vă ajutăm». Niciun caracter de ocupaţie militară. — 2. Linia particulară rusească Bessarabskaia-Akerman, cu sediul la Odeasa, e aşa de rău administrată încât n-are niciun venit. Vor să pună în gări ofiţeri de supraveghere. Cum n-aş voi să rechiziţionez spre a nu avea conflicte şi procese, conced ca ei să se înţeleagă cu compania. — 3. Aşezare de telefoane între diferite centre pentru a se iuţi lucrul.

În schimb, ei se angajează să înceteze ori ce rechiziţie, dar produsul lor să fie rezervat populaţiei judeţelor care n-au hrană (Gorj, Dâmboviţa. etc). — În momentul de a pleca la Iaşi mi se anunţă că depozitul de muniţii de la Socola a sărit în aer; foarte multe victime; pierderi de 60.000.000. Depozit rusesc.

11/24 Mai. — Iaşi. —Prima mea grijă este să văd victimele de la Socola, la spitalul francez şi la Sf. Spiridon. Las pentru ei 2000 lei. La locul sinistrului explicaţiuni technice lungi: experţii, în cap cu col. Pascal „cred într-o aprindere spontanee a pulberii rău fabricată. Sunt pulberi

franceze furnizate Ruşilor, nespălate, uscate numai, şi care mai au elemente organice supuse fermentaţiei. — Au fost 49 morţi şi 65 răniţi. Totul e ras; împrejurimile sunt distruse. Principii Carol şi Nicolae au fost acolo. Prinţul Nicolae a sărit pe cisternele de petrol ca să le înfrâneze şi să le împiedice să meargă spre focar, unde o locomotivă le împinsese atingându-le.

— Kühlmann, la Camera de comerţ din Berlin, vorbind de pace: «Ţinta politică este de a se înapoia cât mai curând Bulgariei şi partea de nord a Dobrogei, ceea ce probabil se va realiza după înţelegerea între Turcia şi Bulgaria aşteptată pe curând».

12/25 Mai. — Bârlad. — Marea întrunire de la Bârlad. Trenul nostru special e luat cu asalt de delegaţi. La Vaslui George Mavrocordato mă întâmpină şi îmi strânge mâna semnificativ. Vrea să treacă ca independent, dar votează pacea (a fost naţionalist) şi darea în judecată. S-a obligat în acest sens să răspândească o proclamaţie.

În oraş primire entuziastă. Mehedinţi îmi spunea: Bine ca mai suntem şi noi într-un colţ la noi acasă! — Dejun 200 tacâmuri la Palatul administrativ. Toast bine adus al lui Emil Juvara; improvizez un speech, bine primit. — La 3 jum. întrunire în sala teatrului. Sala plină. Vorbim: Meissner, un ţăran din Roman, eu, Săulescu, Arion. Ascultat cu atenţiune, se simte comunitatea de sentimente. La ieşire, la gară, soldaţii aclamă pretutindeni.

13/26 Mai. — *Iaşi.* — Brătianu depune la minister cererea ciudată ca guvernul să ordone trecerea în teritoriul ocupat a agenţilor săi, ca să poată răspândi manifestul liberal, etc. Cu toată sinceritatea; i-am răspuns, bazându-mă pe art. 15 din tratat, atunci când aş fi putut foarte simplu să cer ca delegaţii sa se facă cunoscuţi. Liberalii vor publica piesele, desigur. Niciunul nu va încerca riscul să facă agitaţie.

14/27 Mai. — Invitaţie la dejun din partea *Reginei,* împreună cu Arion. Principesa Elisabeta strict politicoasă. Se zice că e de un francofilism fără margine. Regina mai liniştită, glumind. Bineînţeles tot muşcătoare pentru Germani. «Nu-i lăsaţi să mănânce prea mult». — «Ei pun

amenzi fiindcă au nevoie de bani», – dar fără tragedie.

După masă audienţă, cerută de politeţe la Principele *Carol* cu care mai vorbisem la masă. Între altele îmi spune, vorbind de Sturdza, că ar face bine să rămâie afară din ţară, fiindcă cunoaşte oameni care l-ar omorî. — Asupra păcii: «Toată aceasta, nu-i aşa, e un provizorat?». — Rectific îndată: «Pacea noastră e sfârşită, complet sfârşită. Nu se va mai omorî un om mai mult în cinstea noastră. Şi trebuie să ne resemnăm a considera această stare a chestiunii, cel puţin pentru moment, ca definitivă». — Prinţul ascultă cu atenţiune, fără altceva decât un «vous croyez?», şi nu se ştie dacă primeşte ce i se spune sau dacă în sine-şi puţin îi pasă. — Prin Ciocârdia, cu care este prieten, ştiu că spune: «Mama noastră e aşa de superioară încât suntem sub stăpânirea ei».

Prinţul îmi spune că misiunea Brandenstein nu s-a înscris la Palat. Cum ţiu cu orice preţ să reacţionez contra vorbelor spuse de Carp, şi care au făcut înconjurul Bucureştiului şi Iaşului: cum că Regele s-a refugiat la Bicaz ca să evite vizita lor, profit de ocaziunea aceasta, chem pe Hârjeu fiul, ataşat pe lângă ei, şi-i pun în vedere această greşeală contra etichetei. Lunga controversă între ei dacă se înscriu la Regina, şi după două ore — au comunicat cu Bucureşti, – se tranşează afirmativ. Scriu şi lui Tzigara ca să-i spună lui Horstmann că nu Curtea era de vină. Cât m-am zbătut şi pentru această afacere stupidă!

— O serie de reprezentaţii de Flers la teatru; manifestaţii; rechemarea autorului, «Vive la France», etc. Aflu că astă-seară va fi şi o conferinţă şi că se va cânta Marsilieza. Chem pe prefectul de poliţie şi pe Petrovici, directorul teatrelor, pe care îl prevenisem la Bârlad şi care bineînţeles nu ştia nimic. Prin prefect am rugat pe d. de Flers să nu ţină o conferinţă nesupusă cenzurii. S-a executat; n-a apărut pe scenă când a fost rechemat şi a doua zi mi-a făcut a vizită: înţelege situaţiunea, nu vrea să pricinuiască greutăţi şi renunţă la conferinţă.

15/28 Mai. — Depeşă foarte prietenoasă a lui Mackensen pentru catastrofa de la Socola.

— Altă nenorocire la Socola. De data asta la 1600 metri de locul catastrofei. Un detaşament de recruţi coborând dintr-un tren şi mergând peste câmp, au făcut să explodeze o bombă; 20 de victime, din care vreo 10 morţi. Scriu lui Hârjeu o scrisoare indignată asupra acestei lipse de precauţiuni.

— Două buclucuri, datorite prostiei militarilor şi obiceiului lor de «şiretenie»(?) când sunt în raport cu străinii. Un ordin neîndemânatic al generalului Popovici către col. Jitianu a încăput pe mâna comisiei germane pentru cumpărarea grâului din Basarabia. Cum? — Bine suntem serviţi! — Ca urmare, telegramă furioasă semnată de Mareşal. În aparenţă, din partea noastră e un act necinstit şi scriu lui Hârjeu o scrisoare foarte supărată. Avem aerul să mărturisim că golim de cereale tocmai regiunea pe care o lăsasem Germanilor. A doua zi dimineaţa din Roman trimit o telegramă lui Mircescu ca să ţie lucrurile aşa până la întoarcerea mea.

Din cauza încetinelii generalului Herjeu avem partea cea rea într-o altă afacere. Germanii, ca să primească 100.000 de demobilzaţi, au cerut proviziuni. Lucru foarte natural, fiindcă totul e pus la raţie. Cum tratatul nostru nu vorbeşte de această obligaţie decât pentru refugiaţi, militarii n-au voit să o aplice şi demobilizaţilor. Prostie. Înainte ca să regulăm aceasta chestiune în consiliul de miniştri, Ressel şi răspunsese în mod negativ şi acum Germanii comunică că opresc intrarea demobilizaţilor! 10.000 de dezamăgiţi la Mărăşeşti, care îmi mai complică situaţia!

16/29 Mai. Bicaz. — Plec în automobil la Bicaz, necăjit. De la Roman trimit telegrama lui Mircescu. Pe drum observ că în supărarea mea am uitat decretele care motivaseră invitaţiunea Regelui ca să mă duc să-l văd. — *Regele, restabilit,* vorbeşte mai ales rău de Ruşi. Va primi pe ofiţerii germani, spunând că e o prostie să se creadă că călătoria sa ascunde dorinţa de a se feri de ei. —Ar vrea să puie un om serios, ca com. Irimescu, pe lângă fiul său, care se va stabili la Târgul-Neamţ ca şef al batalionului 8 vânători. (Stârcea a spus lui Vasilescu că Regele era nemulţumit că nu mai poate

stăpâni pe Prinţul Carol). — Îi cer părerea sa asupra generalilor Grigorescu şi Văitoianu. «Cel dintâi e un soldat fericit, dar curagios, lucru care îşi are valoarea sa; prea îi plac discursurile; la un dejun aproape intim cu doamne, a voit să-mi facă un toast: a trebuit să-i spun că e destul să ciocnească numai paharul. Nu-mi place să fiu silit a vorbi în public, nu-mi place deloc: D-ta o ştii. V-a dat o masă; nu-mi place că a publicat ceea ce a spus; a doua zi a mai dat un dejun Antantei. (Râdem amândoi: aceasta se cheamă a fi neutru). — Cât despre Văitoianu, acesta mi-a spus un lucru de bun simţ: «S-a sfârşit, trebuie să ne resemnăm şi să ştim să tăcem. Şi am aprobat».

Regele lucrează mult. Adnotează toate decretele şi toate proiectele ce i se prezintă. În decretul-lege asupra jandarmeriei el a corijat judicios două articole. A cerut o explicare pentru reabilitarea a doi comisari de poliţie. De altfel Stârcea a spus lui Vasilescu că M.S. lucra foarte mult.

— Întors târziu noaptea (1 jum.), Mitilineu aduce telegrame din cele mai supărătoare privitor la toate chestiunile în litigiu: până şi Bulgarii care opresc repatrierea prizonierilor; însă vicleanul Tantiloff are grijă să-mi spună printr-o scrisoare la 28 Mai ca e în urma cererii Oberkomandei.

17/30 Mai. — Iaşi. — Lungă explicaţiune cu *Hârjeu* care vrea să-şi dea demisia. Fac o anchetă personală. Explicările lui Popovici pun lucrurile la punct: a fost mai mult nedibăcie decât adevărate rele intenţii. Telegrafiez Mareşalului o explicare deplină, dar rece. Însărcinez pe Arion să formuleze pe lângă Horstmann o protestare vie pentru atitudinea ce se ia faţă de guvern.

— Ofensiva germană e grozavă. Soissons e luat şi Remis ameninţat.

— Hârjeu îmi citeşte procesul verbal de anchetă în afacerea căpitanului Băngănescu. Şi el şi colonelul său au fost absenţi şi şi-au depăşit concediul. Generalul e convins că Prinţul Carol i-a înştiinţat.

— *Carp* cere un loc în trenul meu, pe care il acord. Am luat ceaiul împreună în salonul meu. Nu mi-a spus nimic de

politică şi vine pentru alegeri, la care grupul său a pus o listă împotriva candidaţilor noştri.

18/31 Mai. — Cea dintâi persoană cu care vorbesc este *Horstmarm.* Îi arăt dosarul; pare convins că militarii au făcut o prostie, căci îmi cere pentru a doua zi o conferinţă cu Schwartzkoppen. Privitor la alegeri, mă întreabă dacă Carp va fi ales. Îi răspund că dacă ai lui îşi retrag lista, va fi ales «într-un fotoliu» în locul lăsat vacant; altfel vor fi în balotaj. Recunoaşte că am făcut tot ce trebuia să fac şi am satisfăcut cererea mareşalului, care dorise un loc pentru Neniţescu şi altul pentru V. Arion. Însă nu mă opresc ca să spun câteva adevăruri asupra modului lor de a lucra în toate. Între altele, semnalez zelul locot. Pohl, care susţine pe faţă candidatura lui Ciorăneanu la Ploieşti.

— Scrisoare de la Oberkomimando, mirat de punerea în libertate a lui Kartamicef[10] , arestat şi apoi liberat. Răspund prin Vasilescu că acest domn se bucură încă de imunitatea diplomatică ca membru al Comisiei Dunării.

19 Mai (1 Iunie) Prima zi de alegeri. Linişte pretutindeni. Se votează cu destulă tragere de inimă. Majoritatea necesară e pretutindeni depăşită. Se votează cu listele de la 1916 din care sunt mulţi dispăruţi, pe când mulţi alegători noi nu şi-au valorificat drepturile.

— Nouă scrisoare de la O.K.M. E imposibil să se grămădească mai multe fleacuri ca să se ajungă la cântecul: retrimiterea legaţiunilor Antantei. Dar cum aceşti domni au un serviciu perfect de informaţiuni şi cum agenţia Du Bochet de la «Petit Parisien» e cunoscută, scriu lui Bărbătescu să facă o percheziţie şi să sechestreze.

— Lungă explicaţiune cu Sehwartekoppen, maiorul von Beer şi Mircescu. «Agurida miere». Mircescu nu se sfieşte să critice procedeele: executare chiar înainte de a fi aşteptat un răspuns. Dar obţin ca să se lase oamenilor să-şi macine proviziile ascunse, căci ţăranii au ştiut să sustragă o parte din porumb cercetărilor. Pentru moment, greutăţile sunt înlăturate. Pentru câtă vreme însă?

Armata Kronprinţului a ajuns pe Marna: 45.000 prizonieri,

10 Consul al Rusiei la Galaţi.

400 tunuri.

20 Mai(2 Iunie). — Linişte. Alegerile au dat pretutindeni un quorum satisfăcător. O singură surprindere: Averescu cade la Bacău, dar e ales la Tecuci, ceea ce nu e de mirare, şi la Vaslui, ceea ce e de mirare. Diferenţa între Peride şi Ioanid, al doilea candidat al nostru, e aşa de mare (90–38), încât desigur a fost înţelegere între Carp şi Averescu.

21 Mai(3 Iunie.) — E.S. Osman-Nizami îmi face o lungă vizită. Are să plece în curând. (Aşadar lichidează Turcii şi Bulgarii). Dacă n-ar fi trebuit să se grăbească pacea, pentru ca să expedieze totul pe frontul de vest, niciodată Turcii n-ar fi semnat pacea din cauza Dobrogei, care nu poate fi atribuită Bulgarilor. El propusese, în locul acestui condominium care nu înseamnă nimic, să se dea Dobrogea Turciei «ca un zălog până la pacea generală». Czernin primise ideea; dar Kühlmann, «care nu e inteligent; n-are vederi largi», a refuzat. — Nizami se întreabă de ce Austriacii au trimis totdeauna aici oameni ca Sendler, care n-avea decât un gând: de a se arăta mai rigid ca un Prusian. Sendler, sosind la Kiev, când i s-a propus să vadă Rada, a întrebat: «cât cere pe noapte?» «Coureur. Mais pas au courant, le général». Nizami propune tutun, tanin, alune, în schimbul cailor şi tunurilor româneşti. Ei au proiectile pentru ele, şi de ce să fie lăsate sub paza Germanilor, care le vor lua la cea dintâi nevoie? Tunurile nu vor servi niciodată contra României, iar într-un viitor mai îndepărtat vor fi demodate. — Făgăduiesc că mă voi gândi.

Răspund cum trebuie scrisorii de Sâmbătă de la O.K.M.

— Fiindcă Carp se plânsese că Germanii nu-l protejaseră ca să poată avea un grup la alegeri şi fiindcă Virgil Arion a avut pretenţia «că ei (ca partid) trebuiau să ia parte la tratatul de pace»(!), Horstmann, confident al acestor reclamaţiuni ruşinoase, dar fiindu-i teamă de campania lui Beldiman şi celorlalţi, m-a rugat să-i fac o notă. «Se ştie care ce le-a spus Mareşalul?».

22 Mai (4 Iunie). — Scris devreme lui Arion spre a-i reaminti: 1) Comisia financiară care trebuie să plece la Berlin, şi să-l întreb dacă a prevenit pe Grigore Cantacuzino.

— 2) Ca arbitrajul bulgar este încă pendinte pentru insulele din Brăila.

— La dejun, ca de obicei, Bellow şi Horstmann, Bellow declară cu vioiciune lui Horstmann după masă, că n-are nimic a face cu zvonurile care circulă că va fi numit ministru la Bucureşti. (Horstmann e acela care ţine să aibă aest post).

24 Mai (6 Iunie). — Viaţa devine din ce în ce mai grea. Cererile Germanilor te omoară şi procedeele lor nu sunt deloc binevoitoare. Ei sunt duşmani în mod surd ai guvernului, prin antidinasticism specific României şi mai ales supăraţi la gândul de a părăsi ţara. Care mai de care să găsească motiv sau să înceapă o cheltuială — pe socoteala României, – pentru ca să se agaţe de locul lui. — Col. Kabelmacker de la Căile ferate este mai ales cel mai brutal. 1) Vrea să construiască podul nostru de la Cosmeşti; evaluează lucrarea la 5.000.000 mărci; nu vrea să prezinte un deviz, şi dacă se refuză, ameninţă să nu lase să se construiască un pod provizoriu, sub pretext că malul drept al Siretului e teritoriu ocupat; 2) Vrea cu orice preţ gara Barboşi în circuitul românesc şi dacă îi este refuzată, nu vrea să facă legătura cu Galaţii! 3) Vagoanele cu paturi sunt sub sechestru în Belgia; vrea să i se dea vagoanele, sau nu mai lasă altele să treacă. Şi tot aşa în toate chestiunile.

Cap. Hartenstein nu mai vrea să dea permisii pentru a se intra în teritoriul ocupat. O cerere personala pentru Marieta Ghika, Constanţa Cantacuzino, e de 10 zile fără soluţie. Dar dacă întârziem o jumătate zi satisfacerea unei cereri, — ca aceea a cumpărării de cai în coloniile germane din Basarabia, – este o afacere de Stat. Se pare ca col. von Schwartzkoppen e un om de încredere al lui Ludendorf şi astfel adept al mijloacelor tari, şi mai ales antidinastice pentru România.

25 Mai (7 Iunie). — Alegerile merg liniştit cu mulţi votanţi. Afară de Averescu, ales de 4 ori, – şi care mi se spune că va fi încă ales —, orice opoziţie nu are răsunet. Prietenii lui Carp nu contează. Ciorăneanu, ajutat puternic de poliţia germană, întruneşte d-abia 50 din voturile noastre la Ploieşti. E candidatura care s-a prezentat mai bine. Restul

nu există. Carp n-a înţeles ridicolul «grupului său» – aşa se intitulează – compus exclusiv din «prefecţii» săi, recoltaţi la Stralsund şi Krefeld!

— Regina mă încurcă iar cu o telegramă către col. Andersen, expediată de Wopicka prin T.F.F. şi bine înţeles prinsă din zbor de Germania. Andersen de la Crucea Roşie Americană anunţă, după 8 săptămâni, sosirea la Londra şi salută pe Regina. Regina răspunde emfatic, cu două înţelesuri, şi telegrama ei e într-adevăr suspectă, chiar pentru cel ce nu se aşteaptă. Se poate judeca deci de efectul ce a produs.

— Horstmann face o nouă tentativă ca să retrimit din ţară pe de Flers. «Nu e militar, nu e ofiţer» ce caută la Iaşi?»

Am voit să numesc pe Grigore Cantacuzino ca şef al misiunii financiare care se duce la Berlin; a refuzat.

26 Mai (8 Iunie). —Iaşi. —Plecasem pentru parastasul soldaţilor căzuţi în război. Din cauza grevei Căilor ferate din Moldova, sosesc la 2 după amiază în loc de 9 dimineaţa. Mi se spune că a fost lume multă şi ceremonie măreaţă. Regele, în urma insistenţelor mele, n-a poftit pe ataşaţii militari ai Antantei, nici chiar pe cel francez şi totuşi au căzut ofiţeri francezi pe câmpul nostru de luptă. E cam tare!

Hârjeu îmi spune că Regele e foarte îngrijorat; El simte că Germanii n-au dezarmat şi că se caută a se face greutăţi pentru motivarea unei intervenţii armate. Hârjeu se plânge de amestecul neîncetat al Palatului, – adică al generalului Râmniceanu, — în afacerile ministerului său.

— La Iaşi toate plăcerile: grevă, câţiva ingineri trăgând sforile, arestări, lipsă de alimente: judeţe întregi înfometate. Câmpiile arse de secetă nu mai pot hrăni vitele! — Şi trebuie încă făcută legea importantă a comisiilor de import şi export. O viaţă care nu e veselă, mai ales cu intrările şi ieşirile generalilor, amiralilor, etc, care n-au nimic de spus decât să se plângă sau să se arate; şi în plus combinaţiunile «politice» ale prefecţilor...

27 Mai (9 Iunie). — Prânzesc la Rege cu generalii. O masă e prezidată de Regele-Regina; cealaltă de Prinţul Carol şi Prinţesa Elisabeta.

28 Mai (10 Iunie) — La *Rege.* E nemulţumit de Hârjeu; încet şi nehotărât. Averescu a scris în secret lui Mackensen (de altfel nota gazetelor germane pentru alegerea sa e peste măsură de elogioasă) şi scrisoarea a fost trimisă printr-o rudă a lui Luca Niculescu. (Ressel n-ar trebui să mai rămână la Stat-Major, mai ales la informaţii: prea devotat lui Averescu. — Această notă din urmă dată de Mitilineu). Nimic de însemnat din restul convorbirii.

29 Mai (11 Iunie). — Bucureşti. — Sosesc la Bucureşti la 5 jum. în loc de 1.

Nu găsesc decât plângeri: lipsă de pâine; se fură chiar asupra raţiei reduse; soldaţii germani, unguri, etc. Ţin rândul sau trec direct la brutari, iau un sac cu pâini şi ceilalţi nu mai au nimic, – dar prin împrejurimi se găseşte pâine... cu un leu! — Se rechiziţionează fără milă, unii caută aramă, alţi ridică chiar *vacile* cu lapte! În Ialomiţa e o plângere generală. Obţinusem să se permită măcinatul porumbului ascuns; dar e confiscat îndată ce depăşeşte cele 500 grm. de cap. – Cei de la Căile ferate nu mai vor să aducem vagoanele noastre cu paturi şi Hartenstein a înapoiat cu grămada listele de permise; la rândul nostru am refuzat categoric trecerile în Moldova. Cu ocazia chestiunii trenului, Schwartzkoppen revine din nou insistând să îmbarc cu sila pe de Flers, pe medicii francezi şi pe mai nu ştiu cine.

Răspund cum se cuvine. Şi menţin închiderea frontierei.

— Singura rază de soare(?) e scrisoarea de dulce iubire de la Tantiloff: mi se spusese că lucrurile mergeau prost în Bulgaria din cauza foametei şi că situaţiunea lui Radoslavoff era ameninţată.

E a treia zi de impresiuni negre şi de tot felul de necazuri.

30 Mai (12 Iunie). — Horstmann, cel mai înţelept din toţi, aduce îndulciri pentru toate chestiunile spinoase. Are şi el o depeşă prin care generalul Ganceff de la Marele Cartier a comunicat acolo că Regina declarase că pacea nu e definitivă...

— Citesc miniştrilor propunerile pentru bugetul de întreţinere al armatei de ocupaţie. Ni se cere 30.000.000 pe lună. Recunosc că e drept să fii excitat de toate aceste

abuzuri.

31 Mai (13 Iunie). — S-ar spune că e schimbare de decor, Hartenstein s-a împăcat cu Fălcoianu şi permisele vor reîncepe. Îmi face o vizită, dar numai privitor la tren. Horstmann îi spusese că nu mi se poate cere expulzarea lui de Flers.

— Se vorbeşte că o revoluţie la Sofia a înlocuit pe Radoslavoff cu Malinoff.

— Autorităţile germane au lichidat, ele singure, despăgubirile internatului dr. Kibrio şi i-au acordat 180.000 lei. Printr-o scrisoare i-am trimis să se plimbe, punând în vigoare art. 7 din Convenţia juridică.

— Plec la Iaşi. Am avut la dejun pe contele de Demblin, «reprezentant plenipotenţiar al Austriei». S-a vorbit de necazurile ce avem şi am spus că contam mereu pe Viena ca să ne ajute să sfârşim cu ocupaţia, după ratificare.

1/14 Iunie. — Iaşi. — Greva căilor ferate s-a sfârşit şi am făcut drumul fără incident. La gară, prietenul meu Hârjeu, cu aerul mai nenorocit ca totdeauna, îmi spune: «E rău! Nemţii vor să ne ia tot». — Credeam că e vorba de cine ştie ce cerere militară de ocupaţie: nu e vorba de cât de contractul grâului.

Depeşă: La Huşi 300 de grăniceri demobilizaţi s-au supărat fiindcă nu plecau în satele lor, au devastat un sat, sechestrat primarul, etc. Cer, dacă faptul e dovedit, să se lucreze cu severitate.

— Conferinţă îndelungată cu Brandenstein şi 4 ofiţeri. Ţin să se ştie că dacă nu se găsesc în Basarabia cerealele ce se sperau, nu e vina mea şi că în orice caz nu recunoşteam nicio bază reclamaţiunilor: tot ce se rechiziţionează pe teritoriul ocupat, grâne, vite, vaci porci, etc, compensează deficitul mai mult decât trebuie. Dar nu mă opun ca să se dea toate articolele de înlocuire: conserve, prune uscate, ouă, ele. Ce se vor putea procura.

— La Consiliu, am citit proectul de mesaj pe care l-am redactat. Trece fără modificări. Ideia lui politică e repede înţeleasă de Arion.

2/15 Iunie. — Examinez cu *Regele* mesajul pe care I-l las.

La prima citire nicio obiecţiune. Regele nu cere, să-l mai revadă în Consiliu. Ce solemn lucru era pe timpul Regelui Carol!

Regele îmi înapoiază, aşa cum îl redactasem noi, decretul-lege pentru Consiliul superior economic.

Propun pe cei trei noi miniştri: Mitilineu, Garoflid şi Cantacuzino. La numele acestuia din urmă se cam strâmbă puţin, dar nimic mai mult.

— La Consiliu, ora 5, cercetarea proiectului asupra direcţiei economice: miniştrii Basarabiei se plimbă şi nu vin la consiliu decât 2 ceasuri după toată lumea.

— Seara aflu că Regele a trebuit să întrerupă o plimbare în automobil din cauză de dureri la rinichi. Acum e în pat. Dimineaţa avea deja înfăţişarea de a fi prins de un lumbago.

3**/16 Iunie.** — Suferim de secetă şi de căldură excesivă.

— Sosirea deputaţilor şi senatorilor, care au călătorit mizerabil în infamele noastre vagoane prăpădite. Nemţii formaseră trenul din vagoane de ale noastre, – fără lămpi, fără banchete învelite, – care fuseseră trimise pentru alegeri. Parlamentarii sunt băieţi de treabă; nu prea s-au plâns; ba chiar fac haz de dormitoarele ce li s-au pregătit.

— Regele suferă de crize nefritice; mă primeşte în pat. Îmi dă câteva paragrafe de modificat în mesaj, încearcă mai ales să evite rândurile privitoare la «prietenie» de restabilit cu Puterile Centrale. Asupra acestui punct nu cedez, dar primesc să refac cele două paragrafe, al căror text l-am păstrat.

— Întrunirea parlamentarilor la mine. Mare aprindere pentru darea în judecată a guvernului liberal. Victor Miclescu excitat şi războinic; vorbit Arion şi cu mine.

— Generalul *Teodorescu* îmi face mărturisiri extraordinare asupra Turtucaiei. Singurele tunuri bune cu tragere lungă, patru piese de 150, aveau material de tras exact pentru două zile, făcând economie extremă de muniţii, şi aceste muniţii se cereau de *un an.* — Din cei 20.000 oameni erau 17.000 miliţieni şi rezervişti care nu ştiau nici să mânuiască puşca. — Îmi lasă un memoriu. Totul spus înţelepţeşte şi trist, fără recriminări.

4/17 Iunie. —Iaşi. —Mă duc la 10 dim. La *Rege* cu textul exact al mesajului. Mare tulburare şi rezistenţă pentru pasajul privitor la «amiciţie». Schimb cuvântul: netezit prin: pregătit, care anunţă mai mult o amiciţie care va să vie.

Pentru noii miniştri, opunere serioasă pentru Cantacuzino, pe care îl tratează de necinstit. «Toţi Cantacuzinii îi displac: oameni de bani». În sfârşit semnează, după ce şi-a pus şi luat de două ori condeiul.

— Deşi suferind, Regele deschide Parlamentul. E întovărăşit de Prinţul Carol, care ieri încă era lipsă şi a cărui prezenţă am cerut-o. În suită, Stirbey purta marele cordon al Coroanei. Frumoasă asistenţă. Locurile fuseseră smulse. Adunarea destul de rece la intrarea Regelui; foarte caldă la pasagiile privitoare la pace, la Basarabia şi la armată.

5/18 Iunie. — Mulţi se plâng de moliciunea ministrului Hârjeu: Palatul ar dori ca să iau războiul. Generalul Christescu, în mod foarte delicat, se plânge numai de centralizarea excesivă; ceea ce îmi spusese în ajun şi generalul Alevra.

Christescu, care a lucrat mult cu Averescu, îmi spune că arta lui de căpetenie este că nu dă niciodată o părere hotărâtă. Regele îi reproşează acelaşi lucru. Dar a fost pentru război, şi când Christescu i-a reproşat că ştia perfect şi el că armata nu e gata, el a răspuns:... — Am spus lui Christescu ce preţ pune Regele pe plecarea lui Ressel şi mi-a spus că va fi lucru făcut.

— Noii miniştri au depus jurământ la amiazi. Trebuie să spun că Regele n-a arătat nicio deosebire, cu toate cele ce crede de Cantacuzino.

Mamulea a venit să-mi dea veşti despre sănătatea M.S. După ceremonia de ieri, temperatura 37,8 ceea ce, având în vedere căldura mare şi emoţiile zilei, n-are nimic excesiv.

6/19 Iunie. — La Cameră, după atacul de Luni contra celor care nu şi-au făcut datoria militară (se făcea aluzie la O. Dobrescu, Leontopol, Fortunescu), astăzi ploaie de interpelări. Îşi varsă focul, oamenii! Victor Miclescu prea puritan.

Prânzesc cu deputaţii şi senatorii la Cazinoul ce li s-a

pregătit la Seminarul Veniamin; e nostim; ca la şcoală.

— Depeşă de la Horstmann: stil oficial; ordin venit de sus. Germanii consideră pe «Regele Carol», d-abia scăpat şi adus de la Batum la Kilia, ca pradă de război. Vasul fusese din nenorocire cedat Rusiei care îl transformase în încrucişător auxiliar şi Germanii îl consideră ca pradă rusească! Oricum, suntem trataţi în adevăraţi duşmani.

17/30 Iunie. — Întovărăşesc Senatul, care prezintă Adresa; Regele cu multă bunăvoinţă a acceptat ieri să primească, 24 de ore după a Camerei, Adresa Senatului, pentru ca să pot pleca la Bucureşti.

— La 6 jum., după voinţa lui, revăd pe *Rege.* El îmi cere să bag bine seamă, căci Stere va căuta să-mi facă greutăţi asupra reformelor şi să ducă campanie împreună cu Averescu. Iau notă de aceasta, deşi nu cred nimic din cele spuse: trebuie să fie sugestiuni liberale. Regele spune că vrea să mă ferească de orice dificultate; este încântat de declaraţiunea antantistă făcută de Averescu, fiindcă aceasta îl va certa cu Germanii. Convin că Germanii sunt încă supăraţi pe mine. Fiindcă m-am dat de partea Dinastiei. Ţin să reamintesc, din timp în timp, acest mic serviciu... Cu multă timiditate, la sfârşitul audienţei, pe care nu reuşeam să o închei (trenul pleacă la 9 şi 15), Regele îmi spune: *Dar răspunderile, în ce fel le înţelegeţi? — Eu: Nu politice; acuzările nu pot să fie făcute pentru alegerea unei rele orientări politice — digresiune asupra lenei lui Brătianu care n-a controlat nimic şi pe care Iliescu l-a băgat în război pentru a-şi ascunde hoţiile, – dar asupra faptelor de malversaţiune, violarea Constituţiei... — Regele: Nu-i aşa? Nu politica.*

18 Iunie (1 Iulie). — Bucureşti. — În drum spre Bucureşti aflu că trenul care duce pe Take Ionescu, Fasciotti, Marincovici, câţiva Francezi, – trei luni de negocieri! — a fost atacat în gara Ploieşti cu ouă stricate. Dar proiectilele au atins pe Fasciotti în loc de Take Ionescu, căruia îi erau destinate. Scuze ale ofiţerului german; Fasciotti refuză să-l primească. Se zice că se va protesta (în ţările neutre).

19 Iunie (2 Iulie). – Se comentează discursul lui Kühlmann, care a îndrăznit să spună că armele singure nu pot sfârşi războiul, dar că diplomaţia trebuie să-şi aibă partea ei. Se crede că Kühlmann e foarte ameninţat. Horstmann a plecat ieri pentru a depune ca martor în procesul pe care Kühlmann l-a făcut gazetei de Colonia: afacerea Marilena Bodescu!

— Schwartzkoppen vine într-adins ca să-mi dea o versiune a unui nou incident cu trenul expatriaţilor. Cum la Orşova nu erau decât 7 minute pentru transbordare, în învălmăşeală un soldat german s-a repezit să pălmuiască pe Take Ionescu, dar palma a primit-o un diplomat «Ianovici» (Identific, fără nicio greutate, ca e vorba de Iacovake).

— Veştile din Germania sunt tulburi. Burnea spune ca mizeria e astfel încât încrederea în şefii care făgăduiseră pacea, e zdruncinată. Pentru Burghele, lupta între Germania catolică şi Prusia protestantă va aduce nenorocirea pe capul lor.

20 Iunie (3 Iulie). — Conferinţă cu Schwartzkoppen, Scheunemann şi referentul de la Entschädigungs-Amt. Oprisem scurt plata despăgubirilor către internaţi, pronunţată de Germani pentru supuşii lor. Acum doua luni eram înţeleşi să luăm înainte lichidarea despăgubirilor de mică importanţă şi să le regulăm prin bună învoială. Germanii au luat obiceiul să rezolve singuri aceste chestiuni şi să ordone plata lor la Finanţe: e un credit cam de 2.000.000 prevăzut de către Militär-Verwaltung în bugetul «teritoriului ocupat».

Asupra unei plăţi de 150.000 lei lui Kibrik, am oprit pe baza art. 7 din tratatul juridico-politic. Rezistenţă, discuţie, conferinţă; Schwartzkoppen vrea să susţină că până la ratificare, ei, ca suverani de fapt, au dreptul să reguleze şi să plătească. Citez cazul, pentru a arăta mentalitatea specială a ofiţerului german. De altfel trebuie să fie la fel la toţii militarii învingători. Răspund atât de energic «nein» la toate teoriile sale încât cădem de acord că se va face o tranzacţie. Vor formula o propunere.

— Ministrul Kriege mi-a dat ieri o propunere pentru

lichidare, cu suma de 10.000.000 mărci, a despăgubirilor pentru prizonierii germani maltrataţi sau prea puţin menajaţi în captivitate. Astăzi, această chestiune, mult agitată în Germania, trebuia să vină în faţa Parlamentului şi Kriege voia să aibă un succes personal făcând cunoscută învoiala. Am răspuns prin Schwartzkoppen că nu puteam singur eu să modific un articol din tratat şi că, după ce voi fi consultat pe factorii constituţionali în măsură, vom regula această chestiune *la schimbul ratificărilor.* Vreau să mai am ceva în mână pentru acel moment. M-am obişnuit atâta cu cereri neprevăzute, încât trebuie să am rezerve...

— Vizita lui Demblin. Scop principal, ca Austriacii să aibă în chestiile financiare un tratament egal cu Germanii: limita creditului, 1.000.000.000, etc. Chestiuni care sunt dezbătute la Berlin de către Maltezeanu, Al. Ştefănescu şi Golescu.

21 Iunie (4 Iulie). — Iaşi. — Trecând prin Mărăşeşti, oameni de-ai poliţiei, printre care se pare un delegat de la O.K.M., au cercetat cu brutalitate vagonul meu şi au avut pretenţiunea să pătrundă în cabina mea. Telegrafiez generalului Eremia pentru a cere satisfacţie personală Feldmareşalului.

— Senatul a ratificat în unanimitate pacea.

La Senat, Gerota, privitor la discuţiunea păcii, citeşte o declaraţie prin care face pe Rege răspunzător de război. Am prilejul să fac o declaraţie, – bine primită şi fericită ca formă, – pentru ca să scot din cauză Coroana. Declar ceea ce spusesem d-lui de Harnak la începutul lui Aprilie: Regele constituţional nu putea să facă altfel.

— Nicu Ghika îmi comunică notele ce i-a dat Grigore Carp şi care reflectează sfaturile pe care *Carp* le dă guvernului: 1. Faliment, fie întreg, fie numai faţă de Antanta, asigurându-ne sprijinul Germanilor, care ne-ar garanta viitorul nostru financiar; 2. Să se cerceteze in-tenţiunile Germaniei faţă de Basarabia pe care o lucrează curentul ucrainean, – ordinea stabilindu-se în Ucraina, dar nu la noi. 3. Să ne asigurăm de îndată concursul Germanilor împotriva revoluţiei care va izbucni fără îndoială la noi. Dar să ne gândim la altă Dinastie şi să tratăm *secret* în această privinţă cu Germania! Am

păstrat aceste note curioase.

22 Iunie (5 Iulie). — Averescu începe interpelarea sa asupra scrisoarei lui Czernin către Lupescu, – Averescu spune: către Rege. — Teza: Aceasta scrisoare m-a adus la putere; e o atingere la demnitatea ţarii şi n-am calitate pentru a încheia şi a face să se ratifice pacea, începuturile sunt slabe, deşi vorbeşte cu ură. Va continua mâine.

Regele chemându-mă am stat mai mult de un ceas cu M.S. Puţine lucruri interesante, dar Regele mi-a **a**tras atenţia asupra faptului, pe care îl bănuiam, că Averescu e în legătură cu liberalii (Argetoianu lucrează cu activitate în acest sens pe lângă Duca, şi cred că generalul Iancovescu a luat iar contact cu Vintilă Brătianu).

23 Iunie (6 Iulie). — Averescu a fost lung şi neîndemânatic. Mi-a dat ocazia să-i dau o lecţiune straşnică. Discursul meu a avut un foarte mare succes. Toţi: «l-ai turtit». Am sfârşit printr-o ameninţare serioasă contra tuturor acelor care ar voi să ajungă la fapte. Lucrul acesta e departe de a fi trecut neobservat.

— La Consiliu, Săulescu, după ce a pierdut D-zeu ştie câtă vreme pentru lucrul său, a sfârşit prin a ne spune că nu trebuie să ne atingem nici de Banca Naţională, nici de Credite, şi că d-nii de la aceste instituţii oferă locuri în Consilii... Dezaprobare generală. Dar faptul că liberalii oferă e cea mai bună dovadă că le este frică.

— A. Constantinescu vrea să se instaleze la ţară: a avut neobrăzarea să ceară ca să i se închirieze un vagon ministerial pentru deplasare.

— Căpitanul von Kietzel, care înlocuieşte pe Brandenstein, vine ordin, în ţinută, să-mi prezinte scuzele Feldmareşalului privitor la Mărăşeşti. El exprimase mai înainte toate regretele sale lui Eremie.

25 Iunie (8 Iulie). — Şedinţă secretă pentru a permite lui *Averescu* să administreze dovada afirmării sale că avea mijlocul să obţină o rectificare de fruntarie neînsemnată. N-a spus nimic. S-a bazat pe o hartă care îi fusese dată cu un traseu «făcut de Români şi de ne-Ro-mâni», cu foarte puţin teritoriu. Este ceea ce Mackensen susţinea când, la 25 Febr.

îmi spunea că avem cu Ungaria o graniţă bună. (v. şi 4 Mart.)—Am înţeles că această hartă îi fusese dată de Carp, căci Averescu a negat că i-ar fi dat-o Mackensen. Dar sunt şi declaraţii interesante. El recunoaşte că trebuia numaidecât să ce meargă la Brest-Litowsk. Nu admite că puterile centrale vor fi victorioase şi n-a crezut niciodată aceasta; anul acesta e un an de criză trecător pentru Antanta; dar bineînţeles că nu va fi nici zdrobirea puterilor centrale. Asupra consiliului de coroană, face revelaţia cunoscută, pe care el o găseşte fericită ca formă; Brătianu a zis: suntem ca un călător căruia tâlharul îi cere punga sau viaţa; el dă punga, dar îndată ce întâlneşte un jandarm, se plânge acestuia.

În răspunsul meu am insistat tocmai asupra caracterului politicii sale repede ghicită, care îi lua putinţa să trateze cu noroc pacea.

Averescu mai face declaraţia că nu e adevărat că ar fi în posesiunea unei scrisori recente a Regelui şi că singura audienţă, pe care o ceruse şi obţinuse, era strict numai ceea ce un fost ministru se crede obligat să facă. «Lumina» insinuase că cercurile Averescu dădeau acestei audienţe însemnătatea unei orientări.

De notat că Curtea era neliniştită şi trimisese pe Catargi ca să protesteze şi la nevoie să mă roage să dau o dezminţire: «foarte inutilă după această declaraţiune», am răspuns eu.

Dar cine a impus această declaraţiune? Aflu chiar că cererea de audienţă a fost făcută prin doamnele de la Palat, fără a se adresa nici lui Râmniceanu, nici Mareşalului, — şi că Regele a acordat-o trecând peste —... — Dorinţa de a se împăca cu Antanta e foarte evidentă. E o nouă evoluţie a generalului.

— Trimit o telegramă de condoleanţe lui Horstmann şi guvernului său pentru bietul Mirbach, asasinat la Moscova.

26 Iunie (9 Iulie). — Convoc patru deputaţi, 4 senatori, pe miniştrii, preşedinţii şi vice-preşedinţii Camerelor pentru a stabili darea în judecată a ministerelor Brătianu. E întrecere între Cameră şi Senat cine să ceară punerea sub

acuzare. Se hotărăşte că va fi Camera. Toată discuţia a urmat între Victor Miclescu, din Senat, şi aproape unanimitatea la ceilalţi. Se hotăreşte de asemenea compunerea comisiei care va fi de 11 sau 12. C. Krupenski se recuză pentru motive personale şi Dinu Arion e pus deoparte de tatăl său fiindcă e rudă cu Costinescu. Întâlnire pentru redactarea actului mâine: Miclescu, Mitescu, Krupenski şi cu mine.

— Seara se află demisiunea lui Kühlmann. Se întorsese la 7 de la Marele Cartier şi se crede că nu i s-a dat dreptate pentru ultimul discurs. Se vorbeşte de d. Hintze, de care fusese vorba la venirea lui Kühlmann şi care trece drept candidatul lui Tirpitz.

27 Iunie *(*10 Iulie). — La 10 ore conferinţă pentru darea în judecată. Delegaţii primesc punctele mele, la care adaugă un capitol privitor pe bieţii cercetaşi şi alţi copii ridicaţi de guvern în timpul retragerii.

La 6 ore, ratificarea de către comitetul general; mi se încredinţează expunerea de motive pe care o fac scurtă şi substanţială.

— Elaborez legea evreilor, de mai mult timp în lucru, şi legea amnistiei, pentru care Mitescu şi generalul Stancovici prezentaseră un proiect stupid.

— Seara *Cociaş* apare, după masa, la Lascăr Antoniu. El protestează contra imputărilor unor gazete care îl acuză de malversaţiuni la Kerson şi mă roagă să înserez rectificarea pe care mi-o dă. Îmi declară că se leapădă de orice solidaritate cu Brătienii. Îmi povesteşte că găsind în registrele Bancii de Comerţ şi Industrie (mica bancă care s-a înţolit prin Paul Negulescu, care a traficat la Ministerul de Război) un depozit de 370.000 lei, s-a dus la Vintilă Brătianu, care i-a spus după ce s-a informat, ca e preţul unei case vândute, pe care Iliescu l-a pus în depozit! Era pur şi simplu partea de câştig a lui Iliescu: e părerea formala a lui Cociaş. De altfel, Săbăreanu de la bancă, pe care Cociaş l-a întrebat ce gândea de clientul său Iliescu, a spus: «Nu este cinstit».

— La Consiliu, Săulescu revine cu apărarea Creditelor: «să nu ne atingem, căci ni se dă 7–8 locuri!»

2/15 Iulie. — *Iaşi.* Petrecut două zile la Bucureşti. *Horstmann* e cel dintâi care vine să mă vadă Vineri. Căderea lui Kühlmann se presimţea, dar nimeni nu o credea aproape; în ziua când a plecat la Marele Cartier, a prânzit, vesel, cu Horstmann, Hoesch şi alţii şi cum Mirbach fusese asasinat, le-a anunţat că va trimite pe Hintze în locul lui! La Marele Cartier şanţul dintre Ludendorf şi el s-a săpat probabil şi mai mult, şi aceasta a decis subit retragerea sa. Centrul şi socialiştii i-au rămas fideli, dar influenţa lui suferise de quasi-retractarea pe care a trebuit să o facă a doua zi după discursul lui. El ţinuse să afirme că, fără diplomaţie, armata nu putea sfârşi războiul şi că războiul nu se va sfârşi anul acesta: se înşală lumea anunţându-i-se mereu sfârşitul apropiat. Hartling l-a abandonat. Pentru Horstmann, războiul poate să continue încă doi ani, cu atât mai mult că se vor avea resursele Rusiei. Nimic nu va mai fi schimbat în politica exterioară cu Hintze. Bussche va avea, bineînţeles, mai multă greutate în politica noastră. (Nu-mi place acest lucru!).

Ratificările se vor face repede; s-a decis la Berlin să se ratifice şi fără ceilalţi dacă trebuie.

Procesul făcut, din ordinul Cancelarului, de Kühlmann lui «Deutsche-Zeitung» a fost, spre mirarea generală amânat spre a se cita martori... din Constantinopol.

— Văzut Sâmbătă pe *Demblin,* mai ales spre a-l însărcina să spună contelui Burian că sunt gata pentru ratificări spre sfârşitul lunii, începutul lui August. Şi el îmi spune că nu vor fi dificultăţi cu ratificările.

— Foarte grele negocierile cu Horstmann, Deckert, von Weber, privitor la convenţia apropiatei strămutări a adminstraţiei. Horstmann foarte împăciuitor. Germanii cam atinşi de telegrama trimisă de mine Joi din Iaşi. Răspunsesem că «proiectul trimis viola tratatul, menţinea guvernul român în stare de subordonare, şi nu putea servi de bază unei negocieri».

— Însărcinat pe Mircescu sa protesteze la Mackensen, care trebuia să se întoarcă Luni din călătoria de pe Dunăre, contra unui afiş al etapei Craiova, acuzând guvernul, care nu

şi-a ţinut angajamentul în contractul cu Basarabia şi pentru lipsa de hrană.

Trimis, în urma unei depeşi a deputaţilor de Putna, o scrisoare lui Schwartzkoppen asupra lipsei de hrană la Focşani.

— *Arion* sosind de la Iaşi, mi-a spus ca Regele se teme de tulburări agrare, rechiziţiile secând ţara; bariera de la Mărăşeşti nu e înţeleasă de ţară. Take Ionescu dând un interview în «Corriere de la Sera» prin care spune ca majoritatea ţării şi Regele au rămas de partea lui Brătianu, Regele cere să se dea o dezminţire şi dictează chiar o frază: «nimeni nu a fost autorizat să exprime sentimentele Regelui».

În şedinţa de azi după masă, interpelându-se în aceasta chestiune, am făcut o declaraţie în acest sens.

— Într-un moment la Rege, care avea la el pe Gârleşteanu, în chestiuni de alimentare. Amical şi voios.

4/17 Iulie. — Azi raportul delegaţiei asupra propunerii de dare în judecată a guvernului Brătianu. La începutul şedinţei, Averescu cere un concediu de 11 zile, pentru interese de familie(!!). Pic Pherikyde citeşte raportul; se fac declaraţiuni şi cea mai surprinzătoare este una, cu text foarte întortocheat, a lui Cuza, în numele lui şi al lui Averescu, prin care declară că nu votează propunerea dării în judecată. Era evident, după declaraţiile antaniste ale generalului, că nu putea să voteze fără să-şi taie puntea. De alăturat la aceasta zvonurile persistente că Averescu s-a împăcat cu Regina.

În Cameră entuziasm. Se alege comisia de 7.

7/20 Iulie, – Plec la Bucureşti. Trimisesem Regelui, pentru semnare, legea amnistiei. Vorbisem mai mult timp cu M S., Joi 18, după ceremonia învestirii Episcopilor Antim şi Teofil. Fiindcă iscăliturile întârziau şi Regele pleca chiar în acea seară la Bicaz, prin telefon *Regele* mă roagă să mă duc să-l văd înainte sau după masă. Viu la 10 ore (plecarea mea la 10 şi 25). Regele agitat: semnarea legii de amnistie e un lucru care îl dezonorează. E pe punctul de a lua condeiul, când Regina şi Prinţul Carol îl cheamă în camera de culcare.

Regele întorcându-se, se face că dă ordine bătrânului său servitor, ia din dulap un obiect oarecare pe care Neumann îl bagă în buzunar şi se aşază din nou la birou, mai roşu şi mai îngrijorat. Regele cere o amânare şi-mi spune că va telegrafia poate celor doi împăraţi, care nu-i vor smulge acest din urmă sprijin. Nu contrazic şi găsesc soluţia posibilă. Mare uşurare. Sunt cu un sfert de ceas în întârziere.

9/22 Iulie Bucureşti. — Invazia obişnuită. Cel mai tenace, Horstmann care, pe lângă multe altele, mă ameţeşte iar cu legea evreilor. Berlinul telegrafiază fără încetare că pentru dovadă trebuie să se refere la art. 57 din C.C. în loc de art. 33. Şi această chestiune revine la 9 jum. seara, când *Horstmarm* se prezintă cu d. Rottbucher ca să vorbească cu mine.

Din convorbirea noastră: Mareşalul e foarte deziluzionat de Averescu; avea aşa bună părere de el, mai ales că la Buftea se arătase cu totul antidinastic! Mareşalul îşi reaminteşte că Averescu însemnase pe o hartă ceea ce credea drept să se cedeze Austro-Ungariei, hartă pe care n-a mai avut-o înapoi şi pe care n-o dăduse decât lui Hell. Cum se află această hartă la Averescu? Liberarea Bucureştiului e puţin probabilă; ce s-ar face cu mareşalul? E greu să-l trimiţi la Craiova(?!). Nu se pot scoate ofiţeri din Bucureşti: aceasta e cauza pentru care se admit aşa de greu refugiaţii.

Horstmann e foarte sceptic asupra sfârşitului războiului: «Nu ne rămâne decât să ne punem în defensivă la vest şi să organizăm bine Rusia, din care se poate avea de toate şi să mai aşteptăm încă doi ani». Horstmann găseşte că submarinele nu au dat ceea ce se făgăduise: a fost o mare greşeală.

Czernin a pronunţat la Camera Seniorilor un discurs foarte germanic: «Nu se poate face o adevărată politică externă, dacă nu e de acord cu cea internă» Horstmann l-a admirat mult: e un caracter mare.

10/23 Iulie. — Horstmann s-a întâlnit cu Arion la mine. Vorbim de ratificare; crede că va putea avea loc pe la 15 August, şi că ne putem lipsi de Bulgari.

— La dejun cu Bellow şi Gebsattel ating direct chestiunea buletinelor de război. Francezii au reluat ofensiva şi au silit pe Germani să se retragă de la Marna. Vestea era cunoscută la Iaşi de Sâmbătă 20: 17.000 de pRizonieri, 360 tunuri. Nicio vorbă de aceasta în buletinele din Bucureşti, afară de fraza stereotipă: buletinele inamice n-au sosit. Las să se înţeleagă că acest mod de a lucra dă crezare veştilor celor mai exagerate. Lucru curios, cum Horstmann pretinde că adevărat n-au avut buletinele, puteam să le telegrafiez eu de la Iaşi!

După dejun contele Praschma vine să-mi prezinte scuze relativ la afişul de la Etapa Craiova, care aruncase pe guvernul român vina lipsei de hrană. Or, chiar în acea zi un nou document de acest fel dovedea că e vorba de un cuvânt de ordine.

11/24 Iulie. Iaşi. — Chiar la sosire, generalul Christescu îmi aduce o telegramă semnată de Saint-Aulaire prin care, în numele celor patru ţări (cred Franţa, Englitera, Italia şi Statele-Unite) se semnala tonul injurios(?) al presei guvernului; faptul că Steagul nu publicase buletinul victoriei franceze, etc. Tot atât de fals pe cât de agresiv. Am oprit transmiterea telegramei şi cu un ton decis am cerut lui Arion să pretindă explicaţiuni de la decanul corpului diplomatic, fără de care voi fi silit să întreb la Paris dacă menţinerea d-lui de Saint-Aulaire era compatibilă cu bunele raporturi ce voim să păstram cu Franţa.

— Căderea ministerului von Seidler la Viena.

— Legea evreilor e votată de Senat; cele două din urmă discursuri, lungi şi tinzând, să dovedească că nu se dă destul: Motru şi Bădărău.

Mi se cere din nou, prin telefon pentru Afacerile Străine de la Berlin, textul legii de amnistie. Bănuiesc că Regele a telegrafiat Împăratului la 12 Iulie.

12/25 Iulie. — Săulescu nu admite să ne atingem de Credite şi cum simte că legea propusă de Mitescu va fi admisă de Camera, îmi prezintă demisiunea. Ştiu că ceea ce-l supără mai mult e legea Băncii. Îl rog să aştepte până Sâmbătă, iar Consiliul ce ţinem la ora 10 fixez pentru

Sâmbătă un Consiliu special pentru Finanţe.

Răsunet al înfrângerilor din Occident? — Germanii fac o serie de propuneri binevoitoare şi pentru regimul care va urma ratificării şi pentru achiziţiunile ce mai sunt de făcut în Basarabia.

— Mulţi deputaţi şi senatori sunt speriaţi de proiectul lui Garoflid, pe care ei nu-l cunosc, şi mai ales de declaraţiunile lui Arion, care a vorbit de locaţiune silită.

13/26 Iulie. — Vizită, anunţată din ajun, a lui Sir Georges *Barclay,* care se scuză că nu e în jachetă neagră. Solemn, gângăvind, dar cu lecţia bine învăţată, vine să se explice privitor la telegramă. Saint-Aulaire nu e de vină, căci era o telegramă convenită. Nicio intenţie de a se critica guvernul român. S-a luat ca *pretext* (sic) o greşeală a «Steagului», spre a se face reclamaţiunea. *Nu ştiau că jurnalele din Bucureşti nu primeau decât buletinul german,* – aceasta e toată cauza confuziei. Ei nu mai cer expedierea telegramei lor, dar, de formă, vor trimite o notă ca să-şi menţină dreptul de a informa guvernul lor de ceea ce li se pare trebuincios, căci altfel ei n-ar mai fi decât nişte corespondenţi de gazetă. Scurt, retractare absolută.

Arion, pe care l-am văzut, mi-a spus că atunci când Nanu le-a dus nota mea, erau foarte mititei.

— Auriti, însărcinatul de afaceri al Italiei, vine la rândul său. N-avea nimic să-mi spună. Vizită lungă; bănuiesc că şi el voia să şteargă impresiunea urâtă.

— Generalul *Pătraşcu,* mutat pentru a tăia lui Averescu mijloacele de a lucra asupra armatei, de la Bacău la Kişinău, a venit să se prezinte. Hârjeu îmi telefonase să arăt că nu ştiu cauzele politice ale transferării sale. Dar eu am atins de-a dreptul chestiunea: Pentru mine era rău notat încă de la interpelarea mea lui Averescu, ministru de război, şi l-am făcut să simtă neîncrederea mea, fără înconjur, sincer. Mi-a jurat credinţă Regelui şi guvernului. A blamat pe Averescu că face politică şi că s-a lăsat pe mâinile lui Argetoianu şi Grigore Filipescu…

14/27 Iulie — Consiliu animat şi foarte serios. Trebuia să rezolvăm greutăţile de ordin financiar privitoare la Săulescu.

Prevenisem pe Arion că eventual va avea interimul Finanţelor. Chestiunea Creditelor Funciare: Săulescu pretinsese că n-aveam dreptul de a legifera. După ce am stabilit acest drept, propun soluţia primită de toţi: o lege generală care să nu mai permită votul prin procură; votul proporţionat cu suma datoriei; incompatibilităţi pentru consiliu; reînoirea consiliilor; adunări generale punând funcţionarea în acord cu legea. Chestiunea Bancii Naţionale. Săulescu spune că banca restituie guvernului cele 6000 de acţiuni ale sale pe care le va plăti fondul de rezerva şi acorda un număr proporţional de voturi; însă Banca va alege ea pe toţi directorii şi va da guvernului pe toţi cenzorii. Discuţie lungă. Arion găseşte ca e un teren de împăcare. Atrag atenţiunea că banca de stat modernă nu mai este o instituţie pentru a da bani Statului; ea este furnizorul de monedă fiduciară, dar mai ales regulatorul creditului şi al balanţei comerciale. În aceste condiţii spiritul de câştig trebuie înlăturat; după cum şi Statul are şi el ceva de spus. Cer: Majoritate în consiliu pentru Stat, adică jumătate din directori plus guvernatorul; cenzorii desemnaţi de acţionari vor fi adevăraţi comercianţi şi industriaşi; Banca va face serviciul de casierie şi va stabili sistemul cekurilor între casele publice pentru a evita prea mare circulaţie de bilete. Direcţia, bine plătită, nu va participa la beneficii; limitarea câştgurilor; dincolo de 6 divident asigurat, Banca va da 25% din beneficiu netto acţionarilor, iar Statul va lua restul. Primit cu unanimitate. Săulescu va trata. Dacă Banca primeşte, nu va fi lovitură de Stat.

Stabilim de asemenea bazele creditului de cerut pentru a ajuta pe locuitorii ruinaţi de război. Arion, Mitilineu şi Săulescu trebuie să aducă un proiect, ale cărui baze le-am fixat.

Ministrul de război îmi comunică o notă: generalul Lafond s-a prezentat pentru a întreba dacă într-adevar procurasem Germanilor un batalion de schimb la Odessa. Dezminţire absolută. Dar ieri, Cuza mă întrebase la Cameră, dacă într-adevar regimente din diviziile noastre din Basarabia înaintează spre Odessa. Această coincidenţă arată ce oficină

fabrică aceste vorbe.

17/30 Iulie. —Iaşi. —Comisia de informaţii îşi depune raportul citit de Lascăr Antoniu. Sunt părţi care fac senzaţie. Pentru mine sunt unele formule prea dezvoltate şi fapte precise cam slăbite, din cauza felului cum sunt arătate. Ei doresc să lase celor ce fac ancheta material virgin.

— Începem legea evreilor. Cuza vorbeşte de la 3–8 ore şi tot n-a isprăvit. În loje şi mai ales la galerie mulţime de prieteni şi de studenţi, a căror atitudine e neîndoios foarte favorabilă oratorului.

— *Arion* soseşte de la Bucureşti. Kriege ar mai vrea o modificare: prelungirea termenului de recurs de la 10–21; – refuz categoric acest amestec copilăresc în redactările noastre de articole necontractuale. Dar, se pare că Germanii sunt îngrijoraţi: lovitura de la Marna, crede Horstmann, îi va obliga să retragă trupele lor pe vechea linie. Tot rezultatul ofensivelor din primăvară va fi pierdut. Ce schimbare! Cu noi dulcegi (expresia lui Arion).

— *Hârjeu* îmi spune că Râmniceanu a venit din partea Regelui ca să-l întrebe dacă e adevărat: 1. Că dăm, sub formă de gardă, trupe la Odessa. 2. Că fortificăm malul stâng al Dunării. Aceiaşi scorneală Lafond-Cuza, sub altă formă.

18/31 Iulie. — Henri *Catargi* îmi aduce o scrisoare de la Rege, în care e vorba tot de amnistie. Regele n-a telegrafiat, după cum crezusem; ar voi ca legea să vină din iniţiativă parlamentară. Întâlnire Duminică la Bicaz: de altfel e ziua Reginei. Comunic această scrisoare lui Arion care e de părerea mea că ar fi mai rău şi că faţă de contractanţii noştri ar fi o neţinere de vorbă.

— Buletinul cuprinde un pasaj care pare că confirmă temerile lui Horstmann. Radio din Nauen dă un articol din «Naţional-Zeitung»: «Comandamentul german, nefixat de linii geografice şi având destul teritoriu inamic în stăpânire, îşi retrage diviziunele din sacul înaintat de la Marna pe un front scurtat, care cere mai puţine trupe şi care ridică dintr-o dată adversarului baza pentru noi atacuri»(?) Restul articolului la fel şi pentru ca Radio să dea în întregime

articolul, se vede nevoia de a se pleda circumstanţe atenuante. Impresiunea e rea.

— La ora 10 sfârşim legea evreilor. Cuza a mai vorbit încă trei ceasuri. Am răspuns în mod sobru. Zelea Codreanu producând un scandal, tribunele au trebuit evacuate. Printre cei arestaţi, faimosul Ghibănescu, care s-a grăbit să ceară scuze.

CUPRINS

1917.....3
1918.....145